

**PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ**

Oddelenie
Inštitútu
rozvoja

Oddelenie
cestovného
ruchu

KONCEPCIA ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V PREŠOVSKOM KRAJI NA ROKY 2024-2030

ÚVOD

Identifikačné údaje

Spracovateľ

Názov Prešovský samosprávny kraj
Sídlo Námestie mieru 5043/2, 080 01 Prešov
IČO 37870475
DIČ 2021626332
Web psk.sk
Predseda PaedDr. Milan Majerský, PhD.
Zodpovedný riešiteľ PaedDr. Martina Slivková, PhD., MBA

Zoznam kľúčových riešiteľov zo strany spracovateľa**Garant spracovania**

Mgr. Tünde Dzurov Vargová, PhD.

Gestor spracovania

PaedDr. Martina Slivková, PhD., MBA /Vedúca odboru strategického rozvoja Úradu PSK

Hlavný koordinátor

RNDr. Bibiána Matľák, PhD. /Oddelenie Inštitútu rozvoja Úradu PSK

Supervízor

RNDr. PhDr. Jana Orlická, PhD.

Odborní garanti a ďalší experti

prof. Ing. Vanda Maráková, PhD.
doc. Ing. Alexandra Chapčáková, PhD.
doc. Ing. Branislav Kršák, PhD.
Ing. Zuzana Gajdošíková, PhD.
Ing. Iveta Niňajová, PhD.

Hlavní spracovatelia Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024 - 2030

Časť dokumentu	Meno riešiteľa
Úvod	RNDr. Bibiána Matľák, PhD.
Analytická časť (A)	RNDr. Bibiána Matľák, PhD. Ing. Jana Blaščáková Ing. Erika Činčerová Mgr. Jana Durkáčová Mgr. Ingrid Kamenická Mgr. Andrea Klinková Mgr. Jakub Kovář Mgr. Tomáš Pasternák, PhD. Mgr. Roman Pavlík Mgr. Mário Popper Mgr. Kristián Rychvalský Mgr. Lenka Smetanková Mgr. Daniel Šimčík
Strategicko-implementačná časť (B a C)	RNDr. PhDr. Jana Orlická, PhD. RNDr. Bibiána Matľák, PhD. Mgr. Lenka Smetanková
Akčný plán (D)	Mgr. Lenka Smetanková

Grafické spracovanie konceptie

Mgr. Tomáš Pasternák, PhD.
Mgr. Mário Popper

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

PodĎakovanie

Autorský a spracovateľský tím ďakuje kolegom z ostatných odborov a oddelení Úradu PSK, expertom z akademickej obce, predstaviteľom štátnej, regionálnej a miestnej samosprávy, predstaviteľom manažérskych organizácií cestovného ruchu, súkromným subjektom a ďalším partnerom z územia, ktorí prispeli k tvorbe dokumentu svojimi odbornými pripomienkami a vstupmi.

v Prešove
2025

Obsah

ÚVOD	0
Identifikačné údaje.....	2
Obsah	4
Zoznam grafov	8
Zoznam máp	8
Zoznam obrázkov.....	10
Zoznam schém.....	10
Zoznam tabuliek	11
Základné informácie	13
Harmonogram spracovania koncepcie	14
Komunikačná stratégia procesu spracovania koncepcie	14
Participatívny proces spracovania koncepcie	15
Metodika spracovania koncepcie	16
Terminologický slovník	16
Použité skratky	24
A - ANALYTICKÁ ČASŤ	25
1 ANALÝZA CIEĽOV A PRIORÍT NADRADENÝCH ÚROVNÍ	26
1.1 Kľúčové organizácie, dokumenty a programy globálnej úrovne	26
1.2 Sumarizácia globálnych cieľov a priorít	27
1.3 Kľúčové dokumenty a programy európskej úrovne	28
1.4 Sumarizácia európskych cieľov a priorít	28
1.5 Kľúčové dokumenty, legislatíva a kompetencie národnej úrovne	29
1.6 Sumarizácia národných cieľov a priorít.....	31
1.7 Kľúčové dokumenty, legislatíva a kompetencie regionálnej úrovne	31
2 ANALÝZA PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU PREŠOVSKÉHO KRAJA	35
2.1 Metodika spracovania.....	35
2.2 Lokalizačné predpoklady Prešovského kraja	35
2.2.1 Geomorfologické podmienky	35
2.2.2 Klimatické podmienky	37
2.2.3 Hydrologické podmienky	38
2.2.4 Biogeografické podmienky	39
2.2.5 Chránené územia v Prešovskom kraji	39
2.2.6 Kultúrno-historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji	42
2.3 Realizačné predpoklady	45
2.3.1 Podnikateľský sektor v oblasti cestovného ruchu v Prešovskom kraji	45
2.3.2 Podnikateľský sektor – ubytovacie zariadenia.....	47
2.3.3 Podnikateľský sektor – stravovacie zariadenia	48
2.3.4 Kongresové centrá	48

2.3.5	Turistické trasy a náučné chodníky	49
2.3.6	Cyklotrasy	50
2.3.7	Kúpeľníctvo a vodná rekreácia	53
2.3.8	Lyžiarske strediská a zimná rekreácia	54
2.3.9	Doplňková infraštruktúra	57
2.3.10	Dopravná infraštruktúra Prešovského kraja	58
2.3.11	Dopravná dostupnosť Prešovského kraja	64
2.4	Selektívne predpoklady	72
2.4.1	Potenciál ľudských zdrojov pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji	72
2.4.2	Zamestnanosť v odvetví cestovného ruchu	76
2.4.3	Nezamestnanosť a uchádzači o zamestnanie v odvetví cestovný ruch	77
2.4.4	Mzdy v odvetví cestovný ruch	79
2.4.5	Stredné školstvo a duálne vzdelávanie v nadväznosti na cestovný ruch v Prešovskom kraji	80
2.4.6	Vysokoškolské vzdelávanie v nadväznosti na cestovný ruch v Prešovskom kraji	87
2.5	SWOT analýza ponuky cestovného ruchu v Prešovskom kraji	88
2.6	Strom problémov	90
3	ANALÝZA DOPYTU CESTOVNÉHO RUCHU	91
3.1	Aktuálny stav	91
3.1.1	Aktuálny stav cestovného ruchu v SR	91
3.1.2	Aktuálny stav cestovného ruchu v Prešovskom kraji	93
3.2	Analýza dát a trendy	94
3.2.1	Analýza dát a trendy v SR	94
3.2.2	Analýza dát a trendy v Prešovskom kraji	97
3.3	Priorizácia	100
3.3.1	Priorizácia trhov cestovného ruchu v SR	100
3.3.2	Priorizácia trhov cestovného ruchu v Prešovskom kraji	101
3.4	Trendy ponuky a dopytu rôznych úrovní	105
3.4.1	Globálne trendy	105
3.4.2	Národné trendy	105
3.4.3	Trendy s najväčším potenciálom v cestovnom ruchu z pohľadu OOCR a KOCR	106
3.5	Dopyt návštevníkov Prešovského kraja na základe dotazníkového prieskumu	106
3.6	Profil návštevníka Prešovského kraja (podľa klastrov)	109
3.7	SWOT analýza dopytu cestovného ruchu v Prešovskom kraji	112
3.8	Strom problémov	113
4	ANALÝZA SYSTÉMU RIADENIA CESTOVNÉHO RUCHU V PREŠOVSKOM KRAJI	114
4.1	Východiská	115
4.2	Kľúčoví aktéri rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji	116
4.2.1	Kategorizácia kľúčových aktérov	116
4.2.2	Priestorová distribúcia kľúčových aktérov	117
4.2.3	Členská základňa kľúčových aktérov	118

4.2.4	Ľudský kapitál kľúčových aktérov	122
4.2.5	Financovanie kľúčových aktérov.....	124
4.3	Podporní aktéri rozvoja cestovného ruchu	127
4.3.1	Kategorizácia podporných aktérov cestovného ruchu	127
4.3.2	Priestorová distribúcia vybraných podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji	128
4.3.3	Ľudský kapitál vybraných podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji	130
4.4	Spolupráca aktérov cestovného ruchu	130
4.4.1	Analýza spolupráce: cezhraničná úroveň	130
4.4.2	Analýza spolupráce: medzikrajová úroveň	132
4.4.3	Analýza spolupráce: regionálna úroveň	133
4.4.4	Analýza spolupráce: lokálna úroveň	136
4.5	Kompetencie.....	142
4.5.1	Kvalitatívna analýza kompetencií aktérov cestovného ruchu	142
4.5.2	Kľúčové oblasti a kompetenčná matica	144
4.5.3	Kompetencie pozície destinačného manažéra	145
4.6	Prehľad financovania oblasti cestovného ruchu v Prešovskom kraji	145
4.6.1	Financovanie zo zdrojov	145
4.6.2	Financovanie z dotačných schém PSK	147
4.7	SWOT analýza riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji	149
4.8	Strom problémov	151
5	NÁSTROJE HODNOTENIA A MONITORINGU ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V PREŠOVSKOM KRAJI	152
5.1	Hodnotenie ekonomickej výkonnosti potenciálu Prešovského kraja vo vzťahu k rozvoju cestovného ruchu	152
5.2	Multikriteriálna analýza atraktívnosti Prešovského kraja	154
5.3	Metodika zhodnotenia potenciálu - regionalizácia	166
5.4	Dátová politika a podporné nástroje	171
5.4.1	Východiskový stav.....	171
5.4.2	Dáta v procese tvorby koncepcie	171
5.4.3	Nástroje pre systematický zber, spracovanie a vizualizáciu dát (úroveň PSK)	173
5.4.4	Trendy vo využívaní nástrojov v oblasti cestovného ruchu	174
5.4.5	SMART nástroje v oblasti cestovného ruchu využívané OOCR v kraji	175
5.5	Atraktivity cestovného ruchu a metodika ich kategorizácie a monitorovania	175
5.6	SWOT analýza nástrojov hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji	178
5.7	Strom problémov	179
6	DESTINAČNÝ MARKETING A TVORBA PRODUKTU	180
6.1	Rola marketingu	180
6.2	Aktuálny stav v oblasti marketingu v Prešovskom kraji	180
6.2.1	Kompetencie aktérov cestovného ruchu v oblasti marketingu	180
6.2.2	Zber dát a prieskumy	181
6.2.3	Tvorba produktov	182
6.2.4	Cieľové skupiny, prioritované trhy.....	183

6.2.5	Marketingové nástroje	184
6.2.6	Veľtrhy a propagačno-prezentačné aktivity	185
6.2.7	Podiel výdavkov na propagáciu a marketing	186
6.2.8	Hodnotenie kampaní a produktov, hierarchia dopytu po atraktivitách a produktoch regiónu	187
6.3	Trendy komunikácie a marketingu cestovného ruchu v Prešovskom kraji	190
6.4	SWOT analýza destinačného marketingu a tvorby produktu	192
6.5	Strom problémov	193
B - STRATEGICKÁ ČASŤ		194
	Vízia do roku 2030	195
	Globálny cieľ, strategické ciele, priority a opatrenia	196
C - IMPLEMENTAČNÁ ČASŤ		201
	Systém riadenia implementácie Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030	202
	Systém monitoringu, evaluácie realizácie konceptie a hodnotenie jej plnenia	203
	Zdroje financovania	203
D - AKČNÝ PLÁN		205
	Prioritná oblasť 1	206
	Prioritná oblasť 2	213
	Prioritná oblasť 3	219
	Prioritná oblasť 4	222
	Komplementarita projektov Úradu PSK a socio-ekonomických partnerov	224
	Projekty	224
	Ďalšie projekty	226
Zoznam použitej literatúry		227
E – PRÍLOHOVÁ ČASŤ		231

Zoznam grafov

Graf 1: Lyžiarske strediská v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2014 a 2024.....	55
Graf 2: Poloha lyžiarskych stredísk v Prešovskom kraji z hľadiska nadmorskej výšky a chránených území.....	55
Graf 3: Lyžiarske strediská v Prešovskom kraji podľa dĺžky zjazdoviek a prepravnej kapacity lanoviek a vlekov.....	57
Graf 4: Podiel skupín objektov doplnkovej infraštruktúry v okresoch Prešovského kraja z celkového počtu objektov v kraji ...	58
Graf 5: Dĺžka cestnej siete v okresoch Prešovského kraja podľa dopravného významu cesty.....	59
Graf 6: Kvalita ciest II. a III. Triedy na základe ich stavebno-technického stavu v Prešovskom kraji v rokoch 2018 a 2022	60
Graf 7: Dĺžka zrekonštruovaných a opravených úsekov ciest II. a III. triedy v okresoch Prešovského kraja a vynaložené finančné náklady.....	62
Graf 8: Počet letov pravidelných a nepravidelných liniek v rokoch 2021-2024 na letisko Poprad-Tatry.....	66
Graf 9: Počet vybavených cestujúcich v pravidelných a charterových letoch na letisku Košice v rokoch 2021-2024	68
Graf 10: Veková štruktúra obyvateľov Prešovského kraja v roku 2023.....	73
Graf 11: Percentuálne zastúpenie národnostných menších (bez slovenskej a nezistenej národnosti) v Prešovskom kraji v roku 2023	74
Graf 12: Štruktúra zamestnancov podľa zisťovania pracoviskovou metódou (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji v roku 2023.....	77
Graf 13: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie, podľa predchádzajúcej vykonávanej profesie v oblasti „Ubytovacie a stravovacie služby“ alebo „Umenie, zábava a rekreácia“ (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji medzi rokmi 2018-2023	78
Graf 14: Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa vykonávanej profesie pred zaradením do evidencie (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji k 31.12.2023.....	79
Graf 15: Vývoj hrubej priemernej mesačnej mzdy v odvetví cestovný ruch v rokoch 2019-2023.....	79
Graf 16: Žiaci župných stredných škôl študujúci v odboroch s uplatnením v oblasti cestovného ruchu a zapojení do duálneho vzdelávania v šk. roku 2023/2024	81
Graf 17: Porovnanie celkového počtu návštevníkov v krajoch SR v roku 2023.....	92
Graf 18: Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR v júni 2023 až 2024.....	92
Graf 19: Návštevníci ubytovacích zariadení cestovného ruchu v rokoch 2018 až 2023.....	95
Graf 20: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023.....	95
Graf 21: Trend vývoja celkového počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023.....	96
Graf 22: Vývoj počtu domácich a zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji v rokoch 2018-2023.....	100
Graf 23: Vývoj počtu návštevníkov v Prešovského kraja v rokoch 2018 - 2023 z 1. klastra podľa prioritizácie zahraničných trhov	103
Graf 24: Počet podaných žiadostí o členstvo verzus počet zamietnutých žiadostí	119
Graf 25: Najčastejšie dôvody absencie členstva miest a obcí v OOCR	119
Graf 26: Porovnanie aktuálnej a požadovanej výšky hrubej mzdy na pozícii destinačný manažér/marketér	123
Graf 27: OOCR Prehľad objemu výdavkov KOCR za rok 2023 podľa rozpočtových položiek (bez personálnych výdavkov)	126
Graf 28: OOCR Prehľad objemu výdavkov OOCR za rok 2023 podľa rozpočtových položiek.....	127
Graf 29: Prehľad dotačných nástrojov využívaných OOCR.....	127
Graf 30: Miera spolupráce TIC s aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji.....	139
Graf 31: Miera intenzity spolupráce TIC s OOCR v rámci Prešovského kraja	140
Graf 32: Miera intenzity spolupráce TIC s KOCR Severovýchod Slovenska	141
Graf 33: Odporúčanie jednotlivých OOCR pre definovanie kompetencií v oblasti cestovného ruchu.....	142
Graf 34: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024 podľa zdroja financovania	146
Graf 35: Prehľad finančných prostriedkov prerozdelených na území kraja z dotačných schém PSK v sledovanom období 2015-2024	147
Graf 36: Kategorizácia sledovaných dát OOCR v Prešovskom kraji.....	181
Graf 37: Motivácia účasti OOCR na veľtrhoch cestovného ruchu	186

Zoznam máp

Mapa 1: Geomorfologické celky na území Prešovského kraja	36
Mapa 2: Klimatické oblasti a okrsky v Prešovskom kraji.....	37
Mapa 3: Lesné pozemky v Prešovskom kraji podľa kategórie lesa.....	39
Mapa 4: Národné parky a CHKO v Prešovskom kraji	40
Mapa 5: Maloplošné chránené územia v Prešovskom kraji podľa okresov za rok 2023	40
Mapa 6: Prehľad chránených vtáčích území (CHVÚ) a území európskeho významu (ÚEV) – NATURA 2000 v Prešovskom kraji	41
Mapa 7: Chránené stromy v Prešovskom kraji podľa okresu a druhu stromu	41
Mapa 8: Hustota NKP a poloha pamiatok UNESCO, pamiatkových rezervácií a zón v Prešovskom kraji.....	44
Mapa 9: Veľkostná kategorizácia podnikov v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji	46
Mapa 10: Počty a rozloženie ubytovacích zariadení v okresoch Prešovského kraja.....	47

Mapa 11: Stravovacie zariadenia v Prešovskom kraji – podiel a počet zariadení v okresoch, podiel zariadení na 1000 obyvateľov	48
Mapa 12: Hustota siete turistických trás v okresoch Prešovského kraja.....	49
Mapa 13: Náučné chodníky a vyhliadkové veže v Prešovskom kraji	50
Mapa 14: Hustota siete cyklotrás v okresoch Prešovského kraja	51
Mapa 15: Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom kraji.....	51
Mapa 16: Prioritné úseky kostrovej siete cyklistických trás v Prešovskom kraji.....	52
Mapa 17: Úseky vetiev kostrovej siete cyklotrás v Prešovskom kraji podľa typu komunikácie	52
Mapa 18: Úseky vetiev kostrovej siete cyklotrás v Prešovskom kraji podľa stavu projekčnej pripravenosti	53
Mapa 19: Lokalizácia kúpeľov a vonkajších umelých vodných plôch určených na rekreáciu v Prešovskom kraji.....	54
Mapa 20: Poloha lyžiarskych stredísk v Prešovskom kraji a počet zjazdoviek v lyžiarskych strediskách.....	56
Mapa 21: Cestná sieť Prešovského kraja	59
Mapa 22: Kvalita ciest II. triedy na základe ich stavebno-technického stavu v okresoch Prešovského kraja v roku 2022.....	61
Mapa 23: Kvalita ciest III. Triedy na základe ich stavebno-technického stavu v okresoch Prešovského kraja v roku 2022	61
Mapa 24: Železničná sieť Prešovského kraja	63
Mapa 25: Letiská v Prešovskom kraji.....	63
Mapa 26: Časová dostupnosť automobilom do krajského mesta Prešov	65
Mapa 27: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry počas letných sezón v rokoch 2019-2023	66
Mapa 28: Pravidelné a charterové letecké linky do letísk Poprad-Tatry a Košice.....	69
Mapa 29: Časová dostupnosť bodov záujmu v Prešovskom kraji z letiska Poprad-Tatry	69
Mapa 30: Časová dostupnosť bodov záujmu v Prešovskom kraji z letiska Košice	69
Mapa 31: Približná dĺžka priameho letu do letiska Košice zo svetových medzinárodných letísk.....	71
Mapa 32: Letné železničné spoje.....	72
Mapa 33: Index rastu počtu obyvateľov v okresoch Prešovského kraja za obdobie 2013-2023 (k 31.12.)	74
Mapa 34: Národnostná štruktúra v okresoch Prešovského kraja v roku 2023.....	75
Mapa 35: Lokalizácia 30 obcí Prešovského kraja s najvyšším podielom rómskej národnosti a podiel rómskych obyvateľov v okresoch Prešovského kraja podľa ARK 2019.....	75
Mapa 36: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva Prešovského samosprávneho kraja v roku 2023	76
Mapa 37: Stredné školy v Prešovskom kraji s vyučovacími odbormi s uplatnením v oblasti cestovného ruchu.....	84
Mapa 38: Duálne vzdelávanie na župných stredných školách s vyučovacími odbormi s uplatnením v oblasti cestovného ruchu	84
Mapa 39: TOP10 zamestnávateľov zapojených do duálneho vzdelávania v Prešovskom kraji, v šk. roku 2023/2024 a počty uzatvorených zmlúv medzi zamestnávateľmi a žiakmi	86
Mapa 40: TOP 10 krajín z ktorých prichádzali zahraniční návštevníci do Prešovského kraja v roku 2023 a zahraničné zdrojové trhy.....	93
Mapa 41: Počet návštevníkov a sezónnosť v okresoch Prešovského kraja v roku 2023	94
Mapa 42: Vývoj celkového počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023.....	98
Mapa 43: Podiel domácich a zahraničných návštevníkov a ich priemerný počet prenocovaní v okresoch Prešovského kraja v roku 2023*	99
Mapa 44: Kategorizácia zdrojových trhov cestovného ruchu pre SR na základe prioritizácie SLOVAKIA TRAVEL	101
Mapa 45: Porovnanie kategorizácie zdrojových trhov cestovného ruchu pre SR na základe prioritizácie SLOVAKIA TRAVEL s potenciálnou kategorizáciou zdrojových trhov cestovného ruchu pre Prešovský kraj.....	102
Mapa 46: Prioritné zahraničné zdrojové trhy podľa OOCR.....	104
Mapa 47: Rozloženie OOCR na území Prešovského kraja na základe ich členskej základne	117
Mapa 48: Územné členenie OOCR z pohľadu navrhovanej metodiky Regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji ..	117
Mapa 49: Výber dane za ubytovanie v obciach a okresoch Prešovského kraja	121
Mapa 50: Prehľad štruktúry pracovných úväzkov v jednotlivých OOCR.....	123
Mapa 51: Priestorová distribúcia MAS v Prešovskom kraji.....	128
Mapa 52: Pokrytie územia MAS a OOCR v PO kraji	129
Mapa 53: Priestorová distribúcia TIC a MIC v Prešovskom kraji.....	129
Mapa 54: Spolupráca Prešovského samosprávneho kraja a zahraničných regiónov.....	131
Mapa 55: Cezhraničná spolupráca okresných miest Prešovského samosprávneho kraja s partnerskými mestami v zahraničí	132
Mapa 56: intenzita spolupráce OOCR s inými krajinami Slovenska	133
Mapa 57: Intenzita spolupráce medzi OOCR v rámci Prešovského kraja	135
Mapa 58: Intenzita spolupráce OOCR s jej členmi	137
Mapa 59: Miera intenzity spolupráce TIC s OOCR v rámci PSK.....	140
Mapa 60: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do okresov Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024 ...	146
Mapa 61: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do obcí Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024.....	147
Mapa 62: Prehľad finančných prostriedkov z dotačných schém PSK smerujúcich do okresov Prešovského kraja v rokoch 2018-2024	148
Mapa 63: Prehľad finančných prostriedkov z dotačných schém PSK smerujúcich do obcí Prešovského kraja v rokoch 2018-2024	148

Mapa 64: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 – prírodné a kultúrne zdroje	157
Mapa 65: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U2 – infraštruktúra cestovného ruchu	158
Mapa 66: Atraktivnosť obcí PSK pre rozvoj cestovného ruchu – súhrnný ukazovateľ U1+U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu	159
Mapa 67: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – súhrnný ukazovateľ U3+U4 – ľudský kapitál a ekonomika	160
Mapa 68: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – výsledný ukazovateľ U	161
Mapa 69: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 – prírodné a kultúrne zdroje	163
Mapa 70: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U2 – infraštruktúra cestovného ruchu	163
Mapa 71: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 a U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu	164
Mapa 72: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U3 a U4 – ľudský kapitál a ekonomika	164
Mapa 73: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – výsledný ukazovateľ U	165
Mapa 74: Zahraničné veľtrhy, ktoré navštívili členovia KOČR a OOCR	185

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Impulzy pre tvorbu Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030	13
Obrázok 2: Záväzné dokumenty globálneho charakteru	26
Obrázok 3: Nadradené globálne ciele a priority	27
Obrázok 4: Dominantný globálny cieľ: Udržateľný model ľudskej existencie	27
Obrázok 5: Záväzné dokumenty európskeho charakteru	28
Obrázok 6: Sumarizácia európskych strategických cieľov	28
Obrázok 7: Priority dominantného európskeho strategického cieľa Zvýšenie konkurencieschopnosti európskeho cestovného ruchu	29
Obrázok 8: Kľúčové dokumenty a metodiky národnej úrovne	29
Obrázok 9: Počet návštevníkov v krajinách EÚ v roku 2022 podľa databázy Eurostat	91
Obrázok 10: Zdrojové trhy na krajskom geoportáli geopresovregion.sk	104
Obrázok 11: Zber spätnej väzby pomocou dotazníka a QR kódov od návštevníkov kraja	107
Obrázok 12: Vyhodnotenie dotazníka spätnej väzby od návštevníkov kraja v roku 2024	108
Obrázok 13: Profil domáceho návštevníka	110
Obrázok 14: Profil zahraničného návštevníka	111
Obrázok 15: Regióny cestovného ruchu v SR podľa regionalizácie z roku 2005	166
Obrázok 16: Subregióny cestovného ruchu podľa regionalizácie z roku 2005	167
Obrázok 17: Regióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – prvý návrh predložený na pripomienkovanie pracovným skupinám na overovacom workshope dňa 22.8.2024	168
Obrázok 18: Regióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – návrh upravený pracovnými skupinami na overovacom workshope dňa 22.8.2024	169
Obrázok 19: Subregióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – prvý návrh predložený na pripomienkovanie pracovným skupinám na overovacom workshope dňa 22.8.2024	169
Obrázok 20: Subregióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – návrh upravený pracovnými skupinami na overovacom workshope dňa 22.8.2024	170
Obrázok 21: Návod na prácu s webmapovou aplikáciou na zber podnetov k návrhu novej regionalizácie cestovného ruchu	171
Obrázok 22: Zobrazenie vzťahu medzi návštevníkom, objektom, ukazovateľom a atraktivitou cestovného ruchu	176
Obrázok 23: Tematická mapa Cestovný ruch na krajskom geoportáli	177

Zoznam schém

Schéma 1: Metodický postup tvorby koncepcie	16
Schéma 2: Sumarizácia národných strategických cieľov a priorít	31
Schéma 3: Prehľad kľúčových strategických dokumentov regionálnej úrovne	31
Schéma 4: Prehľad kľúčových strategických dokumentov rozvoja Prešovského samosprávneho kraja	32
Schéma 5: Strom priority č. 1 a cieľov záväzných pre oblasť cestovného ruchu	32
Schéma 6: Prehľad ďalších strategických dokumentov PSK	34
Schéma 7: Strom problémov - kapitola A 2 Analýza ponuky cestovného ruchu	90
Schéma 8: Trendy s najväčším potenciálom v cestovnom ruchu z pohľadu OOCR a ich aplikácia v praxi (pri tvorbe produktov)	106
Schéma 9: Strom problémov - kapitola A 3 Analýza dopytu cestovného ruchu	113
Schéma 10: Spravované územie OOCR podľa počtu obyvateľov žijúcich v členských obciach	120

Schéma 11: Spravované územie OOCR podľa rozlohy členských obcí.....	120
Schéma 12: Výška príjmov samospráv z dane za ubytovanie vo vzťahu k členstvu v OOCR	121
Schéma 13: Matica spolupráce aktérov cestovného ruchu v PSK	130
Schéma 14: Intenzita spolupráce s podpornými aktérmi	139
Schéma 15: Strom problémov - kapitola A 4 Analýza systému riadenia cestovného ruchu	151
Schéma 16: Aktuálny stav („As-Is“) toku dát v oblasti cestovného ruchu v kraji.....	172
Schéma 17: Optimálny stav („To-Be“) toku dát v oblasti cestovného ruchu v kraji	173
Schéma 18: Strom problémov - kapitola A 5 Nástroje hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu	179
Schéma 19: Intenzita spolupráce OOCR s aktérmi pri tvorbe produktov	183
Schéma 20: Prioritné zdrojové trhy OOCR v Prešovskom kraji.....	184
Schéma 21: Rozhodujúce faktory účasti/neúčasti na vybraných veľtrhoch cestovného ruchu.....	186
Schéma 22: Spôsob vyhodnocovania prínosu jednotlivých marketingových kampaní.....	187
Schéma 23: Strom problémov - kapitola A 6 Analýza marketingu cestovného ruchu	193

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Harmonogram spracovania koncepcie.....	14
Tabuľka 2: Nástroje externej komunikácie s kľúčovými aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji.....	15
Tabuľka 3: Druhy cestovného ruchu	18
Tabuľka 4: Formy cestovného ruchu.....	19
Tabuľka 5: Typológia destinácií	22
Tabuľka 6: Sumarizácia geomorfologických podmienok v Prešovskom kraji.....	35
Tabuľka 7: Sumarizácia klimatických podmienok Prešovského kraja.....	37
Tabuľka 8: Zmeny klímy v Prešovskom kraji.....	38
Tabuľka 9: Sumarizácia základných hydrologických informácií Prešovského kraja.....	38
Tabuľka 10: Body kultúrno-historického vývoja Prešovského kraja.....	42
Tabuľka 11: Kultúrne dedičstvo Prešovského kraja – štatistické údaje.....	42
Tabuľka 12: Vybrané kultúrne podujatia v Prešovskom kraji s dlhoročnou tradíciou.....	44
Tabuľka 13: Ubytovacie zariadenia v Prešovskom kraji	48
Tabuľka 14: Hraničné hodnoty kvality ciest v Prešovskom kraji podľa okresov.....	60
Tabuľka 15: Prehľad dôležitých železničných uzlov a tratí v Prešovskom kraji	62
Tabuľka 16: Potenciál leteckej linky London Stansted - Poprad-Tatry do roku 2030	67
Tabuľka 17: Žiaci župných stredných škôl študujúci v odboroch s uplatnením v oblasti cestovného ruchu v šk. roku 2023/2024	80
Tabuľka 18: Zoznam stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK s vyučovacími odbormi, ktoré majú uplatnenie v oblasti cestovného ruchu a duálne vzdelávanie na týchto školách.....	82
Tabuľka 19: Zoznam súkromných stredných škôl v Prešovskom kraji s vyučovacími odbormi, ktoré majú uplatnenie v oblasti cestovného ruchu a duálne vzdelávanie na týchto školách.....	83
Tabuľka 20: SWOT analýza - kapitola A 2 Analýza ponuky cestovného ruchu.....	88
Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov a počtu prenocovaní v Prešovskom kraji a SR za obdobie rokov 2016-2023.....	97
Tabuľka 22: Vývoj tržieb a priemernej ceny za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach v Prešovskom kraji a SR za obdobie rokov 2016 – 2023.....	97
Tabuľka 23: SWOT analýza - kapitola A 3 Analýza dopytu cestovného ruchu	112
Tabuľka 24: Prehľad realizovaných dotazníkových prieskumov, ich cieľové skupiny, počet oslovených respondentov a ich návratnosť.....	114
Tabuľka 25: Prehľad nositeľov politiky cestovného ruchu	115
Tabuľka 26: Prehľad kategórií a počtu členov v oblastných organizáciách cestovného ruchu v Prešovskom kraji.....	118
Tabuľka 27: Prehľad aktivít OOCR smerom k novej členskej základni a výhody členstva	118
Tabuľka 28: Potenciál rozširovania členskej základne OOCR z pohľadu obcí	122
Tabuľka 29: Počty zamestnancov jednotlivých OOCR	122
Tabuľka 30: Príjmy KOOCR - schéma viacdrojového financovania za roky 2017 - 2023.....	125
Tabuľka 31: Kategorizácia podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji.....	128
Tabuľka 32: Návrhy KOOCR na zlepšenie spolupráce s PSK	134
Tabuľka 33: Slabé stránky a príležitosti spolupráce s PSK	134
Tabuľka 34: Problémy a návrhy na zlepšenie spolupráce KOOCR s OOCR	134
Tabuľka 35: Kľúčové témy zastrešené zo strany Úradu PSK v spolupráci s KOOCR, OOCR.....	135
Tabuľka 36: Zhrnutie spolupráce OOCR s jednotlivými aktérmi cestovného ruchu	137
Tabuľka 37: Spolupráca OOCR s podpornými aktérmi v cestovnom ruchu v Prešovskom kraji	138
Tabuľka 38: Očakávané formy podpory od Úradu PSK.....	143
Tabuľka 39: Očakávané formy podpory zo strany štátu.....	144
Tabuľka 40: SWOT analýza - kapitola A 4 Analýza systému riadenia cestovného ruchu	149
Tabuľka 41: Korelačná analýza cestovného ruchu v Prešovskom kraji.....	153
Tabuľka 42: Ukazovatele použité pre hodnotenie atraktívnosti územia Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu	155

Tabuľka 43: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci ukazovateľa U1 – prírodné a kultúrne zdroje.....	156
Tabuľka 44: Obce s najvyššou hodnotou ukazovateľa U1 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja.....	157
Tabuľka 45: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci ukazovateľa U2 – infraštruktúra cestovného ruchu	157
Tabuľka 46: Obce s najvyššou hodnotou ukazovateľa U2 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja.....	158
Tabuľka 47: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci súhrnného ukazovateľa U1+U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu.....	158
Tabuľka 48: Obce s najvyššou hodnotou súhrnného ukazovateľa U1+U2 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja	159
Tabuľka 49: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci súhrnného ukazovateľa U3+U4 – ľudský kapitál a ekonomika	159
Tabuľka 50: Obce s najvyššou hodnotou súhrnného ukazovateľa U3+U4 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja	160
Tabuľka 51: Výsledná kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci výsledného ukazovateľa U.....	161
Tabuľka 52: Obce s najvyššou hodnotou výsledného ukazovateľa U v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja.....	161
Tabuľka 53: Intervaly atraktívnosti ukazovateľov pre subdestinácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji	162
Tabuľka 54: Atraktívnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu	162
Tabuľka 55: Prehľad SMART nástrojov v oblasti manažmentu destinácií	174
Tabuľka 56: Prehľad SMART nástrojov pre užívateľov	175
Tabuľka 57: SWOT analýza - kapitola A 5 Nástroje hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu	178
Tabuľka 58: Kompetencie aktérov cestovného ruchu v oblasti marketingu	180
Tabuľka 59: Prieskumy OOCR v Prešovskom kraji	181
Tabuľka 60: Konkrétne opatrenia OOCR na základe prieskumov	182
Tabuľka 61: Priorizované cieľové skupiny pre prácu OOCR	183
Tabuľka 62: Najpoužívannejšie marketingové nástroje v OOCR PSK.....	184
Tabuľka 63: Účasť OOCR na národných veľtrhoch	185
Tabuľka 64: Účasť OOCR na veľtrhoch cestovného ruchu v rokoch 2022-2023.....	185
Tabuľka 65: Výdavky na propagačné aktivity z rozpočtu OOCR v roku 2023	187
Tabuľka 66: Spôsob vyhodnocovania úspešnosti produktov	187
Tabuľka 67: Prehľad atraktív s vysokou návštevnosťou v územnej pôsobnosti jednotlivých OOCR	188
Tabuľka 68: Prehľad atraktív s najväčším potenciálom pre ďalší rozvoj v územnej pôsobnosti OOCR	188
Tabuľka 69: Počet a typy produktov cestovného ruchu, vytvorených OOCR v Prešovskom kraji v rokoch 2022-2023	189
Tabuľka 70: Portfólio ponúkaných produktov cestovného ruchu za jednotlivé OOCR v roku 2024.....	189
Tabuľka 71: Príklad najúspešnejšieho produktu v portfóliu OOCR	189
Tabuľka 72: Príklady produktov s najväčším potenciálom z hľadiska rozvoja cestovného ruchu v územnej pôsobnosti OOCR.....	190
Tabuľka 73: Produkty cestovného ruchu v rámci SR ako inšpirácia.....	190
Tabuľka 74: Produkty cestovného ruchu ako inšpirácia zo zahraničia	190
Tabuľka 75: SWOT analýza - kapitola A 6 Analýza marketingu cestovného ruchu	192
Tabuľka 76: Plán hodnotenia a monitorovania koncepcie	203
Tabuľka 77: Prioritná oblasť 1: Rozvoj a skvalitnenie potenciálu ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja v súlade s princípmi udržateľnosti	206
Tabuľka 78: Prioritná oblasť 2: Efektívny a dynamický systém manažmentu a organizačného zabezpečenia cestovného ruchu	213
Tabuľka 79: Prioritná oblasť 3: Moderný a efektívny marketing a stratégia budovania značky Prešovského kraja.....	219
Tabuľka 80: Prioritná oblasť 4: Inovačné analytické a dátové nástroje pre oblasť rozvoja cestovného ruchu	222

Základné informácie

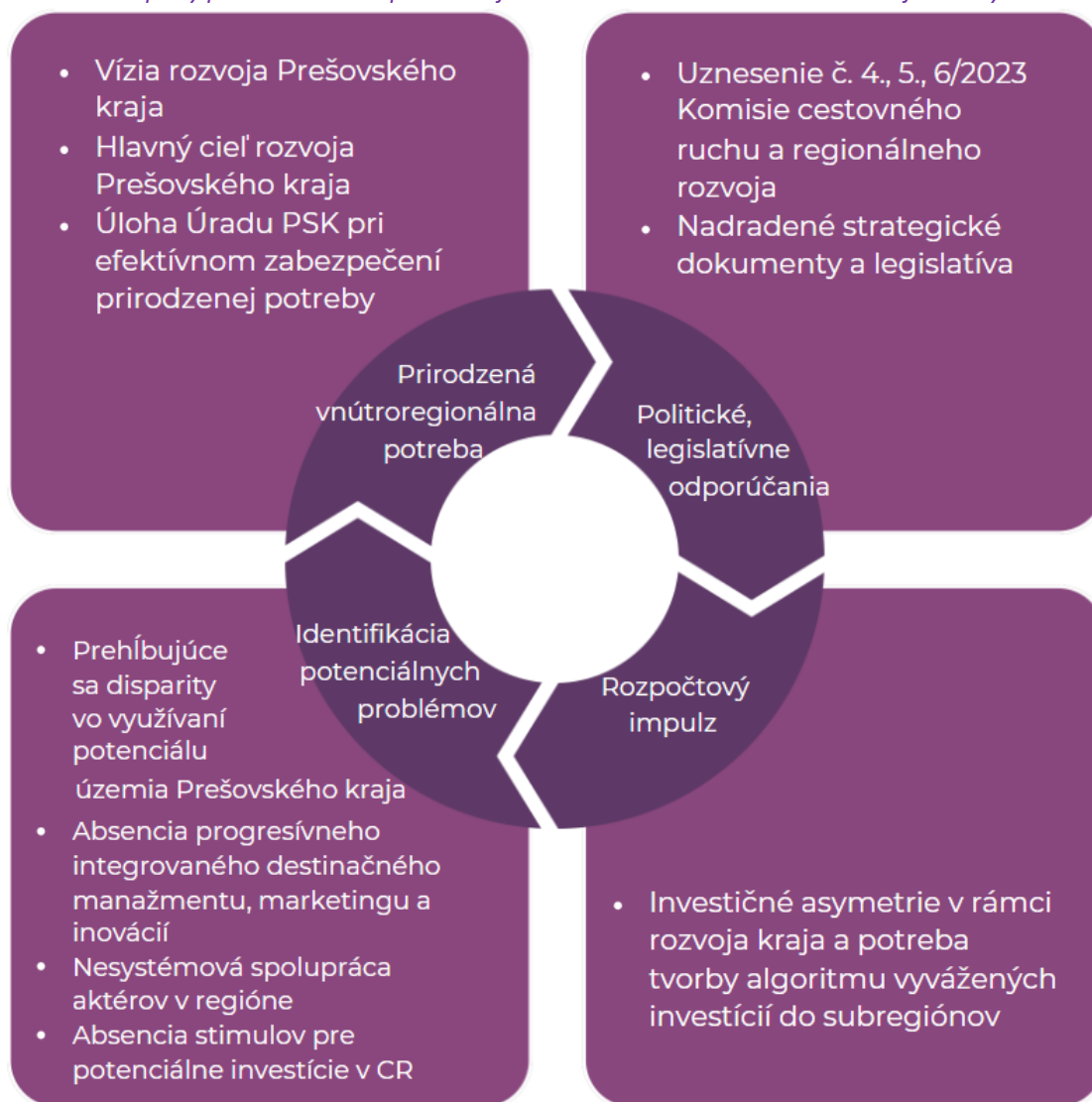
Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030 (ďalej len koncepcia) predstavuje dlhodobý, základný, strategický dokument spracovaný na regionálnej úrovni pre sektor cestovného ruchu.

Základné východiská, ktoré viedli k spracovaniu dokumentu stoja na politických, legislatívnych, rozpočtových impulzoch, ako aj na prirodzenej vnútroregionálnej potrebe a identifikovaných potenciálnych problémoch.

Koncepcia sa opiera o nadradené politiky a strategické rámce všetkých úrovní a určuje víziu a strategické smerovanie prostredníctvom opatrení, ktorých realizácia nie je podrobne špecifikovaná. Koncepcia zároveň definuje, revitalizuje a reviduje systém, vzťahy, princípy, pravidlá a zásady v oblasti cestovného ruchu v prospech vitality a unikátnosti regiónu, ktorého cieľom je stať sa vyhľadávanou, modernou a udržateľnou destináciou. Koncepcia je systematicky členená v súlade s metodikou Svetovej organizácie cestovného ruchu a previazanosťou cieľov, ktoré sú overiteľné v čase a je otvorená smerom k potrebám občanov.

Predkladaná koncepcia sa stáva zároveň oporným strategickým dokumentom pre novo vzniknuté oddelenie cestovného ruchu odboru strategického rozvoja Úradu PSK, jeho rámcovú funkčnosť a riadiacu, koordinačnú a podpornú činnosť v rámci rozvoja cestovného ruchu v regióne. Koncepcia tvorí opornú strategickú muštru pre tvorbu Stratégie udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025-2030.

Obrázok 1: Impulzy pre tvorbu Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Harmonogram spracovania koncepcie

Proces tvorby koncepcie vstúpil do iniciálnej fázy na základe odporúčaní a uznesení Komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu PSK v roku 2023 (pozri Impulzy pre tvorbu koncepcie) a následného rozhodnutia vedenia Úradu PSK v súlade s potrebou koncepčného dokumentu v zmysle Zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu.

Harmonogram spracovania koncepcie bol rozvrhnutý na 14 mesiacov (november/2023-december/2024). Interné a externé pripomienkovacie konania odbornou verejnosťou a ďalšími socio-ekonomickými partnermi bolo datované v intervale december 2024 – február 2025. Široká práca s aktérmi cestovného ruchu a verejnosťou v rôznych typoch participatívnych nástrojov kopírovali časový harmonogram spracovania analytickej časti koncepcie. Harmonogram bol navrhnutý na základe metodiky tvorby strategických dokumentov. Celý proces spracovania bol podporený komunikačnou stratégiou v prospech objektívnej informovanosti odbornej a laickej verejnosti. Finálna verzia dokumentu bola schválená Zastupiteľstvom PSK v apríli 2025.

Tabuľka 1: Harmonogram spracovania koncepcie

ROK	2023		2024												2025	
MESIAC	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
Analytická časť																
Strategická časť																
Implementačná časť																
Budovanie dátovej základne v oblasti cestovného ruchu																
Destinačný manažment																
Participatívny proces počas celého trvania spracovania koncepcie																
Komunikačná stratégia počas celého trvania spracovania koncepcie																
Pripomienkový proces a finalizácia dokumentu																

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Komunikačná stratégia procesu spracovania koncepcie

Komunikačná stratégia tvorby koncepcie bola nastavená do dvoch samostatných línií:

- Interná komunikácia,
- Externá komunikácia.

Samotná externá komunikácia prebiehala v troch líniách:

- Externá komunikácia s kľúčovými aktérmi v cestovnom ruchu,
- Externá komunikácia s verejnosťou,
- Externá mediálna komunikácia.

Cieľom komunikačnej stratégie bolo predovšetkým zabezpečiť vysokú úroveň vnútornej komunikácie Úradu PSK, pravidelne a včasne informovať verejnosť o procese tvorby, informačný zásah všetkých cieľových skupín, generovanie spätnej väzby a efektívne získavanie informačných zdrojov v rámci analýz. Horizontálnym cieľom stratégie bolo zabezpečiť dostupnú mediálnu podporu celého procesu tvorby.

Interná komunikácia okrem bežných nástrojov zahŕňala 19 špecializovaných pracovných stretnutí a tvorbu databázy viac ako 300 súčinných aktérov cestovného ruchu v regióne. Externá komunikácia s kľúčovými aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji bola saturovaná počas procesu tvorby koncepcie veľkým počtom realizovaných nástrojov v tabuľke č. 2.

Tabuľka 2: Nástroje externej komunikácie s kľúčovými aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji

TYP NÁSTROJA	POČET REALIZOVANÝCH V PROCESE TVORBY
Špecializované workshopy	6
Online stretnutia aktérov	8
Pracovné stretnutia k nadviazaniu spolupráce v procese	16
Špecializované pracovné stretnutia k projektom, inováciám	14
Pracovné stretnutie so štátnou správou	4
Pracovné stretnutie platforiem	9
Koordinačné stretnutia expertov online	24
Komisia CR a RR a Zastupiteľstvo PSK	7
Dotazník	6
Webinár	2

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Externá mediálna komunikácia, zabezpečená majoritne prostredníctvom webového portálu Úradu PSK, informovala v pravidelných intervaloch o aktuálnom priebehu tvorby koncepcie a o výzvach k spolupráci. Podporou mediálnej komunikácie bol každomesačný príspevok na facebookových stránkach Prešovského samosprávneho kraja. V rámci komunikačnej stratégie boli vyzvaní všetci kľúčoví aktéri kraja k zdieľaniu informácií o tvorbe koncepcie na svojich webových portáloch.

Participatívny proces spracovania koncepcie

Základom tvorby koncepcie je komunikácia a participatívny proces Úradu PSK s kľúčovými aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji a širokou verejnosťou.

Hlavným cieľom realizovaného participatívneho procesu je:

- záujem **budovať dôveru** verejnosti v inštitúciu,
- **zvyšovať odbornú kvalitu** pripravovanej koncepcie, povedomie a **záujem verejnosti**,
- zabezpečiť **účasť verejnosti** na tvorbe koncepcie,
- vytvárať **funkčné partnerstvá** s verejnosťou s cieľom **vyrovnávať názorové nerovnosti**.

Špecifickým cieľom participatívneho procesu pri tvorbe koncepcie je:

- tvorba vyváženej koncepcie **s podporou** dôverujúcej základne aktérov CR a verejnosti,
- **súčinnosť** pri koordinovaní činnosti aktivít zainteresovaných cieľových skupín v Prešovskom kraji,
- **sieťovanie** a budovanie vzájomných vzťahov aktívnej platformy **pre dlhodobú spoluprácu** mestá a obce s kľúčovými aktérmi pre cestovný ruch a súvisiace témy,
- **systematický vzťah a objektívne, vecné a nestranné informovanie verejnosti**.

Zvolený stupeň participácie pre jednotlivých aktérov a účastníkov tvorby koncepcie sa pohybuje od 1. - 4. stupňa participácie (informovanie, konzultácie, spoluprácu). Proces rozhodovania, 5. stupeň participácie, bol vedený v súlade so Smernicou na podporu riadenia participatívnych procesov realizovaných Úradom PSK a s Ročným plánom participatívnych procesov Úradu PSK pre rok 2024. Tento zahŕňa organizáciu 6 špecializovaných workshopov v témach: SWOT analýza a vízia, určenie destinačných hraníc, identifikácia subdestinácií, riešenie bielych miest, branding destinácie, inovácia regionalizácie, multikriteriálna analýza, rozvojové zámery v databáze RISK, údaje na karte POI, kompetenčný model riadenia a spolupráce medzi subjektmi cestovného ruchu, dobré praxe, kompetenčná matica, náplň práce destinačného manažéra, potreby destinačného manažmentu, konzultácie o rozvoji a stratégii cestovného ruchu v Prešovskom kraji. Aktéri diverzifikovanej pracovnej skupiny boli súčasťou pripomienkovacieho procesu koncepcie. Participatívny proces, vedený na základe princípov optimalizácie procesov vo verejnej správe, sa stal dôležitým vstupným zdrojom analytickej, strategickej a programovej časti koncepcie v podobe zberu a vyhodnotenia dát, indikátorov a navrhovaných nápravných opatrení.

Metodika spracovania koncepcie

Metodika tvorby a spracovania koncepcie vychádza z platných metodických postupov pre tvorbu strategických dokumentov Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a metodiky tvorby verejných stratégií a medzinárodného odporúčania pre tvorbu strategických dokumentov cestovného ruchu Svetovej organizácie cestovného ruchu UN Tourism. Tvorba koncepcie je rozdelená do siedmych procesných fáz a celkovo 28 aktivít (schéma 1). Koncepcia odpovedá na kľúčové otázky v jednotlivých kapitolách ako aj v sprievodnej dokumentácii. Proces tvorby koncepcie kreuje obsah na základe potreby definovať nadradené ciele a trendy, analýzu lokalizačných, realizačných a selektívnych predpokladov a ostatného potenciálu kraja ako analýzu ponuky, zhodnotenie záujmu o destináciu ako analýzu dopytu, zhodnotenie úrovne destinačného manažmentu a marketingu ako analýzu spôsobu riadenia, strategickú časť a implementačnú časť s krátkodobým akčným plánom na roky 2024 - 2025.

Schéma 1: Metodický postup tvorby koncepcie

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Terminologický slovník

Rozvoj cestovného ruchu zvyšuje potrebu poznania a vyvoláva nároky na zjednotenie terminológie v tejto oblasti. Po roku 1989 nastala na Slovensku liberalizácia cestovania a internacionalizácia cestovného ruchu ako sociálno-ekonomického a ekologického javu. Zároveň má cestovný ruch multidisciplinárny charakter a táto skutočnosť obohatila cestovný ruch aj terminologicky. Slovník spracovaný podľa Gúčika (2006, 2020) a inej dostupnej odbornej literatúry a legislatívy.

Cestovný ruch

Súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb súvisiacich s cestovaním a pobytom osôb mimo miesta trvalého bydliska a zvyčajne vo voľnom čase za účelom odpočinku, poznávania, zdravia, rozptýlenia a zábavy, kultúrneho a športového vyžitia, služobných ciest a získania tzv. komplexného zážitku. Ide o otvorený a dynamicky sa vyvíjajúci systém, ktorý tvoria dva podsystémy - subjekt (nositeľ dopytu - návštevník) a objekt cestovného ruchu (nositelia ponuky - primárnej a sekundárnej).

Cestujúci

Návštevník v cestovnom ruchu je osoba, ktorá:

- má v **domacom cestovnom ruchu** zvyčajné bydlisko v danom štáte a cestuje na iné miesto v štáte na dobu neprekračujúcu 12 mesiacov, pričom hlavný dôvod je iný ako zárobková činnosť v navštívenom mieste,
- v **zahraničnom cestovnom ruchu** cestuje do iného štátu, ako je jej zvyčajné bydlisko, na dobu neprekračujúcu 12 mesiacov, pričom hlavný dôvod cesty je iný ako zárobková činnosť v navštívenom štáte.

Cestujúci zahrňovaní do štatistiky cestovného ruchu:

- **NÁVŠTEVNÍCI:**
 - **rezident** (obyvateľ),
 - **turista** (turista na dovolenke, krátkodobý turista), ktorý v destinácii aspoň raz prenocuje,
 - **výletník** (jednodňový návštevník).

Cestujúci nezahrňovaní do štatistiky cestovného ruchu:

- tranzitní cestujúci,
- pracujúci v pohraničí,
- dočasní imigranti,
- kočovníci,
- utečenci,
- príslušníci armády v zahraničných posádkach,
- diplomati a predstavitelia konzulárnych úradov.

Cieľová skupina

Súhrn všetkých osôb, ktoré sú potenciálnymi zákazníkmi alebo záujemcami o služby alebo tovar, ktorí službu alebo tovar priamo spotrebúvajú alebo z určitých špecifických dôvodov vyjadrujú po nich dopyt.

Cykloturistika

Forma športového cestovného ruchu, ktorá využíva bicykel ako prostriedok premiestňovania, je spojená s pobytom vo voľnej prírode. Z hľadiska cestovného ruchu je dôležité, že sprostredkúva emocionálne zážitky z kontaktu s prírodou, poznávania kultúrnych pamiatok, technických diel, ľudí v ich prirodzenom prostredí, ich zvykov a tradícií.

Destinácia (z odb. literatúry - cieľové miesto)

Súbor rôznorodých služieb koncentrovaných v určitom mieste (oblasti); geografický priestor, ktorý si návštevník vyberá sám ako svoj cestovný cieľ a vytvára na základe existencie prírodných a kultúrno-historických zdrojov pre cestovný ruch alebo sa vytvára na základe umelých návštevníckych atraktivít, ktoré sú cieľom cestovania a pobytu návštevníkov. Môže byť vnímaná aj ako produkt alebo značka a môže mať lokálny (miestny), regionálny, celoštátny alebo medzinárodný význam.

Destinácia predstavuje:

- **stredisko cestovného ruchu** (rekreačné stredisko, kúpeľné miesto, mesto, areál termálneho kúpaliska, rekreačná dedina, ...),
- **región cestovného ruchu** (oblasť, podoblasť),
- **štát** ako cestovateľský cieľ v medzinárodnom cestovnom ruchu.

Pre destináciu je dôležitá jej komunikačná dostupnosť, t. j. vnútorné a vonkajšie napojenie na dopravnú sieť. Na trhu cestovného ruchu má vystupovať jednotne ako podnik, v ktorom je produkcia služieb decentralizovaná, ale na trhu ponúka súbor služieb (balík) pod spoločnou značkou (logom). Nevyhnutná je preto koordinácia záujmov súkromného a verejného sektora, ako aj miestneho obyvateľstva s cieľom komplexne uspokojovať dopyt návštevníkov a dosahovať tak podnikateľské ciele, čím sa v konečnom dôsledku dosahujú národohospodárske ciele rozvoja cestovného ruchu v štáte.

Destinačný manažment

Ako najvyššia forma riadenia cestovného ruchu znamená koordináciu všetkých elementov, ktoré tvoria destináciu (atraktivity, vybavenosť, dostupnosť, ľudské zdroje, imidž a cena). Základné funkcie manažmentu destinácie je plánovanie, riadenie, organizácia a kontrola. Kľúčovým princípom je spolupráca poskytovateľov služieb za účelom efektívnejšieho riadenia cestovného ruchu v území. Zahŕňa:

podporu udržateľného rozvoja (zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva (zdrojov); uspokojovanie potrieb návštevníkov (zvyšovanie hodnoty pre návštevníka);
vývoj produktu pre vymedzenú cieľovú skupinu (zabezpečenie konkurenčnej výhody a pozície destinácie na trhu cestovného ruchu; generovanie prínosov z rozvoja cestovného ruchu vo vzťahu k miestnemu obyvateľstvu a zvýšenie kvality ich života),

ktoré sú súčasťou plánu manažmentu (riadenia) destinácie ako kľúčového nástroja vytvárania spolupráce a koordinácie aktivít v rámci rozvoja cestovného ruchu, čoho výsledkom je **stratégia rozvoja destinácie**.

Destinačný marketing

Orientácia podnikateľských subjektov, orgánov štátnej správy, miestnej samosprávy (mestá a obce) a obyvateľstva na uspokojovanie potrieb a želaní návštevníkov s cieľom dosiahnuť primeraný zisk. Rôznorodosť záujmových skupín zainteresovaných do rozvoja cestovného ruchu v destinácii vyvoláva potrebu spoločného koordinovaného postupu na trhu, ktorý zabezpečuje marketingová koncepcia cestovného ruchu v cieľovom mieste.

Dopyt po cestovnom ruchu

Súborný prvok trhu a výsledok pôsobenia rozličných biologických potrieb, psychologických motívov, ekonomických príjmov, cien, sociálnych, kultúrnych, demografických, politických a iných činiteľov. Nositeľom dopytu je návštevník, ktorý sa zúčastňuje na cestovnom ruchu s cieľom uspokojiť svoje špecifické potreby spojené s cestovaním a pobytom mimo trvalého bydliska, zvyčajne vo voľnom čase a získať tak komplexný zážitok.

Druh cestovného ruchu

Vyjadruje účel (motív) cestovania a prechodného pobytu návštevníkov v destinácii.

Tabuľka 3: Druhy cestovného ruchu

KRITÉRIUM KLASIFIKÁCIE	DRUH CESTOVNÉHO RUCHU
geografické hľadisko	<ul style="list-style-type: none"> - domáci - zahraničný (príchodový, odchodový, tranzitný) - medzinárodný - vnútorný a národný - regionálny a miestny - prihraničný
motivácia (tzv. základné druhy cestovného ruchu)	<ul style="list-style-type: none"> - rekreačný - kultúrny - športový - dobrodružný - kúpeľný/zdravotný - obchodný/pracovný - náboženský - špecifický
prevažujúce miesto pobytu	<ul style="list-style-type: none"> - mestský - prímestský - vidiecky - nížinný - horský a vysokohorský - prímorský - prírodný
vek návštevníkov	<ul style="list-style-type: none"> - detský - mládežnícky (juniorský) - rodinný - v produktívnom veku - seniorský
sociologické hľadisko	<ul style="list-style-type: none"> - návšteva príbuzných a priateľov - sociálny - zdravotne znevýhodnených osôb - etnický/genealogický - osamelých osôb - svadobný - sexuálny - sexuálnych menšín
dĺžka pobytu	<ul style="list-style-type: none"> - výletný - krátkodobý - víkendový - dlhodobý (dovolenkový)
počet návštevníkov	<ul style="list-style-type: none"> - Individuálny (jednotlivci) - kolektívny (skupiny) - masový
spôsob zabezpečenia služieb	<ul style="list-style-type: none"> - individuálne - organizované
ročné obdobie	<ul style="list-style-type: none"> - sezónny (letný, zimný) - mimosezónny - celoročný
použitý dopravný prostriedok	<ul style="list-style-type: none"> - železničný - lodný - letecký - mototuristika/autoturistika - karavanning
dynamika	<ul style="list-style-type: none"> - pobytový - putovný

Zdroj: Gúčík, 2020.

Rozlíšenie cestovného ruchu z geografického hľadiska

Z geografického hľadiska rozlišujeme:

- domáci cestovný ruch (*domestic tourism*)

Je cestovanie alebo pobyt domáceho obyvateľstva (rezidentov) vo vlastnej krajine s cieľom využiť voľný čas na odpočinok, poznávanie, rozptýlenie a zábavu, kultúrne alebo športové vyžitie a pod. Týka sa pobytu s dĺžkou do šesť mesiacov (v hospodárstve vyspelých štátoch sa stal základom rozvoja zahraničného cestovného ruchu).

- **zahraničný cestovný ruch (*international tourism*)**

Je cestovanie alebo pobyt obyvateľov v zahraničí kratší ako jeden rok, ktorého cieľom je oddych, poznávanie, kultúrne a športové vyžitie a pod. Vo vzťahu k platobnej bilancii štátu sa delí na *aktívny* a *pasívny* zahraničný cestovný ruch. Podľa cestovateľských prúdov z hľadiska daného štátu sa delí na:

- **príchodový cestovný ruch (*inbound tourism*)**

Ide o účasť osôb na cestovnom ruchu v cieľovej krajine, ktorej občanmi sú kratšie ako jeden rok s cieľom využiť voľný čas, venovať sa obchodu a pod. Chápeme ho aj ako **aktívny** cestovný ruch do cieľovej krajiny uskutočnený **rezidentmi iných krajín = aktívny zahraničný cestovný ruch (*incoming tourism*)** → príchod zahraničných návštevníkov do cieľovej krajiny, ktorých **výdavky v navštívenej krajine** sa prejavujú v **aktívach bilancie cestovného ruchu** ako súčasti platobnej bilancie štátu. Príjmy od návštevníkov sa prejavujú v aktívach platobnej bilancie.

- **odchodový cestovný ruch (*outbound tourism*)**

Ide o cestovanie rezidentov štátu do zahraničia na kratšiu dobu ako jeden rok. Ich cieľom je využitie voľného času a pod. Chápeme ho aj ako **pasívny** cestovný ruch **rezidentov určitého štátu** cestujúcich do cieľovej krajiny = **pasívny zahraničný cestovný ruch (*outgoing tourism*)** → cestovanie **rezidentov** do cieľovej krajiny, ktorých **výdavky v navštívenej krajine** sa prejavujú v **pasívach bilancie cestovného ruchu** ako súčasti platobnej bilancie štátu.

Z nich odvodené formy:

- **vnútorný cestovný ruch (*internal tourism*)** = domáci + príchodový cestovný ruch,
- **národný cestovný ruch (*national tourism*)** = domáci + odchodový cestovný ruch,
- **regionálny cestovný ruch (*regional tourism*)**

Ide o cestovný ruch vybraných regiónov (v domácom cestovnom ruchu napr. Tatry, Liptov a pod., v medzinárodnom cestovnom ruchu napr. Európa, Amerika a pod.)

- **medzinárodný cestovný ruch (*international tourism*)**

Zahrňa iba počet príchodov zaznamenaných v zahraničnom cestovnom ruchu jednotlivých štátov, t. j. ide len o sumu príchodového cestovného ruchu, pretože počet príchodov v jednom štáte znamená pre vysielajúce štáty počet odchodov.

svetový cestovný ruch (*world tourism*)

Je súčtom medzinárodného a domáceho cestovného ruchu vo svete.

miestny cestovný ruch

Spája sa vždy s konkrétnou destináciou (strediskom cestovného ruchu).

prihraničný cestovný ruch (pri vzniku euroregiónov v EÚ)

Cestovný ruch prihraničných oblastí.

Efektívnosť cestovného ruchu

Vyjadruje konečný efekt výkonov podnikov a inštitúcií cestovného ruchu (hodnotový efekt), ktoré môžu byť naturálne a hodnotové. Z naturálneho hľadiska ide o počet návštevníkov, turistov, pobytových dní a pod. Z hodnotového hľadiska o tržby, výnosy, náklady, zisk a pod.

Forma cestovného ruchu

Podnetom k účasti na cestovnom ruchu môžu byť rôzne motivácie, z ktorých vieme vyvodiť rôzne formy cestovného ruchu. Vyjadruje príčiny a ich dôsledky súvisiace s cestovaním a pobytom návštevníkov v destinácii.

Tabuľka 4: Formy cestovného ruchu

DRUH CESTOVNÉHO RUCHU PODĽA MOTIVÁCIE	FORMA CESTOVNÉHO RUCHU
rekreačný	<ul style="list-style-type: none"> - individuálna a rodinná rekreácia - chatárenie a chalupárenie
kultúrny	<ul style="list-style-type: none"> - návšteva osvetových zariadení - návšteva kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO - vlastivedný cestovný ruch - vzdelávací cestovný ruch - priemyselný cestovný ruch - geologický cestovný ruch

	<ul style="list-style-type: none"> - kreatívny cestovný ruch - náboženský cestovný ruch - gastronomický cestovný ruch - vínny cestovný ruch - dobrovoľnícky cestovný ruch - temný cestovný ruch - holistický cestovný ruch - existenčný cestovný ruch
športový	<ul style="list-style-type: none"> - turistika (pešia, cyklistická, vodná, konská, lyžiarska) - letné a zimné športy - poľovnícky a rybársky cestovný ruch - golfový cestovný ruch
dobrodružný	<ul style="list-style-type: none"> - adrenalínový cestovný ruch (paragliding, skalolezectvo, vyhľadávanie vojnových konfliktov a pod.) - asketický cestovný ruch - vesmírny cestovný ruch
kúpeľný/zdravotný	<ul style="list-style-type: none"> - kúpeľno-liečebný cestovný ruch - wellness cestovný ruch - medicínsky cestovný ruch
obchodný/pracovný (angl. MICE – meetings, incentives, conventions, exhibitions)	<ul style="list-style-type: none"> - obchodné rokovania (služobné cesty) - motivačný/stimulačný cestovný ruch - kongresový cestovný ruch - veľtrhový a výstavný cestovný ruch
špecifický	<ul style="list-style-type: none"> - nákupný cestovný ruch - politický cestovný ruch - pomalý cestovný ruch - tematický cestovný ruch - organizované podujatia - naturizmus

Zdroj: Gúčík, 2020.

Konkurencieschopnosť destinácie

Schopnosť realizovať ponúkané produkty a služby na medzinárodnom a domácom trhu cestovného ruchu, tak aby boli dosiahnuté ekonomické a mimoekonomické efekty pre domáce obyvateľstvo a všetky zainteresované subjekty.

Kultúrne dedičstvo

Súhrn artefaktov, hodnôt, noriem a kultúrnych vzorov odovzdávaný ďalším generáciám. Vývojom priberá nové prvky. V cestovnom ruchu je objektom záujmu návštevníkov.

Kultúrna trasa

Reprezentatívny výber objektov kultúrneho dedičstva v jednej alebo viacerých krajinách s cieľom ich udržateľného využívania a ochrany.

Manažér cieľového miesta

Základné poslanie je koordinácia cestovného ruchu v cieľovom mieste (stredisku, regióne).

Manažérska organizácia v destinácii (oblastná/krajská organizácia cestovného ruchu)

Vedúca organizácia rozvoja cestovného ruchu v destinácii, ktorá združuje viaceré zainteresované subjekty a profesionálov s cieľom uľahčovať spoluprácu pri plnení jednotnej vízie destinácie a zabezpečuje jeho udržateľnú konkurencieschopnosť.

Marketing cestovného ruchu

Systematická a koordinovaná orientácia podnikateľskej politiky, ako aj súkromnej a štátnej politiky cestovného ruchu na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni, na čo najlepšie uspokojovanie potrieb určitých skupín zákazníkov pri dosahovaní primeraného zisku. Východiskom je poznanie potrieb a želaní cieľových skupín zákazníkov, ktoré ovplyvňujú všetky činnosti spojené s ich uspokojovaním, a pritom dosahovanie primeraného zisku/rentability.

Marketingový manažment cestovného ruchu

Zahrňa analýzu, plánovanie, uskutočnenie a kontrolu programov zameraných na dosiahnutie cieľov subjektov trhu. Ako nástroje používa:

- produkt,
- distribúciu,
- komunikáciu na trhu,
- cenu,
- ľudí.

Uplatňuje sa na úrovni:

- podnikov (marketing producentov a sprostredkovanie služieb),
- cieľového miesta/regiónu (marketing cieľového miesta),
- štátu ako cieľovej krajiny v cestovnom ruchu (makromarketing cestovného ruchu),
- skupiny štátov na medzinárodnom trhu (medzinárodný marketing).

Plánovanie v cestovnom ruchu

Plánovanie v cestovnom ruchu predstavuje efektívne využívanie zdrojov cestovného ruchu; druh procesu rozhodovania a tvorby politiky; nástroj zabezpečenia udržateľného rozvoja cestovného ruchu. Ide o proces na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni a pozostáva z:

- prípravy štúdie,
- zberu všetkých relevantných údajov (kvantitatívnych i kvalitatívnych), ktoré majú vzťah k rozvoju cestovného ruchu,
- analýzy a syntézy,
- stanovenia cieľov,
- formulovania politiky cestovného ruchu a plánu,
- návrhu ostatných odporúčaní, implementácie (akčný plán),
- monitorovania.

Politika cestovného ruchu

Je cieľavedomé (programové) ovplyvňovanie vývoja cestovného ruchu pomocou špecifických nástrojov a prostredníctvom zainteresovaných subjektov (nositeľov politiky t. j. ministerstiev, ústredných a regionálnych orgánov verejnej správy a samosprávy). Sektor cestovného ruchu má prierezový charakter, tzn. že jeho realizáciu ovplyvňujú ďalšie politiky iných oblastí.

Ponuka cestovného ruchu

Súbor prvkov, ktoré v rôznej kombinácii tvoria statky cestovného ruchu. Nositeľom ponuky je cieľové miesto, podniky a inštitúcie cestovného ruchu. Podniky produkujú svojimi kapacitami statky ako predmet spotreby v cestovnom ruchu. Inštitúcie utvárajú rámec na realizáciu ponuky na trhu cestovného ruchu. Charakter a rozsah ponuky je daný primárnou ponukou (prírodné a kultúrno-historické zdroje krajiny, organizované podujatia) a od nej odvodenou sekundárnou ponukou. Sekundárna ponuka predstavuje všetky druhy zariadení a ich služby, ktoré musia byť k dispozícii na použitie v cestovnom ruchu. Proporcie medzi primárnou a sekundárnou ponukou závisia od kvality a kvantity primárnej ponuky, ktorá limituje optimálne funkčné využitie sekundárnej ponuky.

Potenciál cestovného ruchu

Ekonomické hľadisko: kapacita, štruktúra a využitie infraštruktúry cestovného ruchu.

Geografické hľadisko: spôsobilosť územia poskytnúť podmienky na rozvoj cestovného ruchu, ktoré sa vzhľadom na pôvod delia na prírodný potenciál a potenciál vytvorený činnosťou človeka.

Produkt cestovného ruchu

Ide o súbor služieb, ktoré produkuje a ponúka destinácia (primárna ponuka) a podniky a inštitúcie cestovného ruchu (sekundárna ponuka), ktorý má schopnosť uspokojiť potreby návštevníkov a vytvoriť tak komplexný súbor zážitkov. Produktom destinácie rozumieme zážitok v cestovnom ruchu. Z hľadiska návštevníka je to vždy súbor (balík) služieb, pre ktorý je charakteristická vzájomná podmienenosť a komplementarita, zákazník si produkt skladá zvyčajne sám, kombináciou rôznych služieb s ohľadom na nemateriálny charakter nie je možné služby vopred vyskúšať, preto pri ich ponuke majú dôležitú úlohu informácie.

Spotreba v cestovnom ruchu

Rozsah uspokojených potrieb návštevníkov. Vyjadruje sa objemom výdavkov na cestovný ruch, resp. príjmov z cestovného ruchu.

Turistické informačné centrum (kancelária)

Je účelové zariadenie, ktoré v rámci daného kraja, oblasti alebo obce zabezpečuje zber, spracúvanie a poskytovanie informácií z oblasti cestovného ruchu, zabezpečuje kontinuálne informovanie domácich návštevníkov a zahraničných návštevníkov poskytovaním informácií na základe aktualizácie ich obsahu, mapovania atraktivít daného regiónu, produktov cestovného ruchu a podujatí. Môže byť zriadené obcou, organizáciou cestovného ruchu alebo iným subjektom.

Typológia destinácií

Typológia destinácií je systematické triedenie turistických lokalít na základe ich charakteristických znakov, funkcií a atraktívnosti.

Tabuľka 5: Typológia destinácií

HLADISKO KLASIFIKÁCIE		TYPY DESTINÁCIÍ			
charakter cieľového miesta	samostatná funkčná homogénna jednotka	skupina niekoľkých územných jednotiek navštívených v rámci putovného cestovného ruchu		pohybujúci sa objekt	
veľkosť územia (zahraniční autori)	makrodestinácia		mikrodestinácia		
veľkosť územia (domáci autori)	stredisko cestovného ruchu	región cestovného ruchu		štát ako cestovný cieľ	
dĺžka existencie na trhu	novovytvorená destinácia		destinácie s tradíciou		
sezónnosť	celoročná destinácia		sezónna destinácia		
dominujúci cieľový trh	domáca destinácia		medzinárodná destinácia		
vzdialenosť od cieľového trhu	blízke cieľové miesto			vzdialené cieľové miesto	
podľa druhu cestovného ruchu	rekreačná	športová		obchodná	zdravotná/ kúpeľná
	kultúrna	dobrodružná		špecifická	
zdroj príťažlivosti	prírodná destinácia			umelo vytvorená destinácia	

Zdroj: Gajdošík, Šebová, 2020.

Udržateľný cestovný ruch

Udržateľný cestovný ruch je prístup k cestovaniu, ktorý minimalizuje negatívne vplyvy na životné prostredie a podporuje ekonomické a sociálne výhody pre miestne obyvateľstvo. Podľa Svetovej organizácie cestovného ruchu (UN Tourism) plne zohľadňuje svoje súčasné a budúce ekonomické, sociálne a environmentálne vplyvy a uspokojuje potreby návštevníkov, priemyslu, životného prostredia a miestneho obyvateľstva. Cieľom je dosiahnuť rovnováhu medzi rozvojom cestovného ruchu a ochranou kultúrneho a prírodného dedičstva, pričom sa zabezpečuje, že ekonomické výhody z neho plynúce sú spravodlivo rozdelené všetkým zainteresovaným stranám vrátane miestnej komunity.

Zážitkový cestovný ruch

Cieľom je získať osobný pozitívny emocionálny zážitok, odlišný od zážitkov všedného dňa. Zážitok v cestovnom ruchu sa spája s vyhľadávaním a prežívaním kontaktov s prírodným a kultúrnym prostredím, atraktivitami a sociálnymi kontaktmi.

Zdroje cestovného ruchu

Zdroje cestovného ruchu nie sú rovnomerne rozmiestnené v krajine a vzhľadom na svoju jedinečnosť - stupne atraktívnosti - môžu mať rôzny význam (miestny, regionálny, národný až nadnárodný). V destinácii musí okrem zdrojov existovať aj primeraná vybavenosť (infraštruktúra), podniky a inštitúcie cestovného ruchu, ktoré

produkujú statky a služby na uspokojenie dopytu návštevníkov. Tieto zdroje majú funkčnú a časovú využiteľnosť v cestovnom ruchu, sú motívom cestovania a pobytu návštevníkov.

Použité skratky

CR	Cestovný ruch
DMO	Organizácie destinačného manažmentu
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
CHKO	Chránená krajinná oblasť
IR	Inštitút rozvoja
IÚI	Integrovaná územná investícia
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KOCR	Krajská organizácia cestovného ruchu
KSK	Košický samosprávny kraj
MAS	Miestna akčná skupina
MCRaŠ SR	Ministerstvo cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky
MD SR	Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky
min	Minúta
m n. m.	Metre nad morom
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
NCH	Náučný chodník
NKP	Národná kultúrna pamiatka
NP	Národný park
NPR	Národná prírodná rezervácia
OCR	Oddelenie cestovného ruchu
OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
OZ	Občianske združenie
OŽ	Ozubnicová železnica
PD	Projektová dokumentácia
POI	Points of interest (Body záujmu)
PR	Public relations (vzťahy s verejnosťou)
PSK	Prešovský samosprávny kraj
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SPR	Strategicko-plánovací región
SR	Slovenská republika
SZ	Stravovacie zariadenie
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ÚP	Územný plán
SSC	Slovenská správa ciest
SÚC PSK	Správa a údržba ciest Prešovského samosprávneho kraja
TEŽ	Tatranské elektrické železnice
Ú PSK	Úrad Prešovského samosprávneho kraja
UN Tourism	Svetová organizácia cestovného ruchu
UZ	Ubytovacie zariadenie
VÚC	Vyšší územný celok
Z PSK	Zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj

A

ANALYTICKÁ ČASŤ

1 ANALÝZA CIEĽOV A PRIORÍT NADRADENÝCH ÚROVNÍ

1.1 Kľúčové organizácie, dokumenty a programy globálnej úrovne

Obrázok 2: Záväzné dokumenty globálneho charakteru

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

World Tourism Organisation

Svetová organizácia cestovného ruchu OSN (UN Tourism) je zodpovedná za podporu princípov cestovného ruchu ako zdroja ekonomického rastu, inkluzívnosti, udržateľnosti a dostupnosti.

World Heritage and Sustainable Tourism Programme

Svetové dedičstvo a Program udržateľného cestovného ruchu UNESCO je založený na princípoch dialógu a spolupráce, manažmente cestovného ruchu na úrovni destinácie a ochrane prírodného a kultúrne dedičstva udržateľným spôsobom.

Sustainable Tourism Development

Princípy programu udržateľnosti cestovného ruchu stoja na rovnováhe environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti potenciálu v cestovnom ruchu.

Sustainable Tourism

Osobitný prístup k manažmentu cestovného ruchu v prospech zachovania a trvalej možnosti využívania prírodných zdrojov a atraktivity regiónov.

2030 Agenda for Sustainable Development Goals

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj obsahuje 17 základných cieľov v oblasti udržateľného rozvoja vrátane udržateľného cestovného ruchu a prírodného turizmu.

Carpathian Convention

Karpatský dohovor je subregionálna zmluva na podporu udržateľného rozvoja a ochranu karpatského regiónu a jeho ekologického, ekonomického, kultúrneho a prírodného rekreačného potenciálu.

Alpine Convention

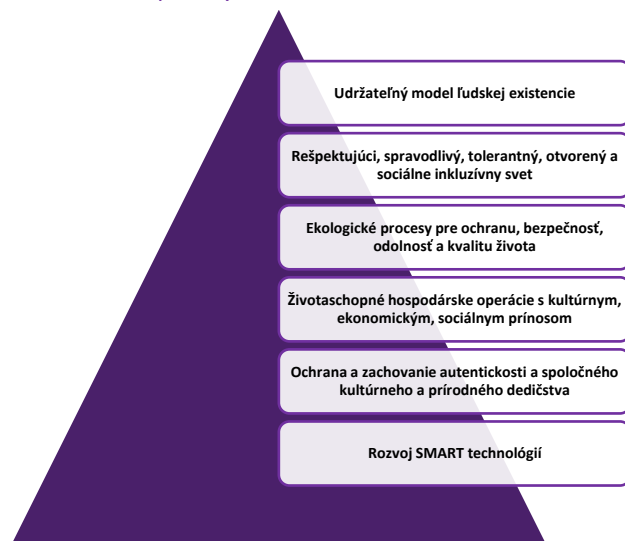
Alpský dohovor je prvá medzinárodná zmluva krajín alpského regiónu zameraná na vzájomnú spoluprácu v oblasti cestovného ruchu, ochrany životného prostredia a udržateľného rozvoja.

Ethics Convention

Globálny etický kódex pre cestovný ruch (GCET) je základným referenčným rámcom pre zodpovedný a udržateľný cestovný ruch cielený komunitám, návštevníkom, politickým reprezentáciám.

1.2 Sumarizácia globálnych cieľov a priorít

Obrázok 3: Nadradené globálne ciele a priority

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Obrázok 4: Dominantný globálny cieľ: Udržateľný model ľudskej existencie

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

1.3 Kľúčové dokumenty a programy európskej úrovne

Obrázok 5: Záväzné dokumenty európskeho charakteru

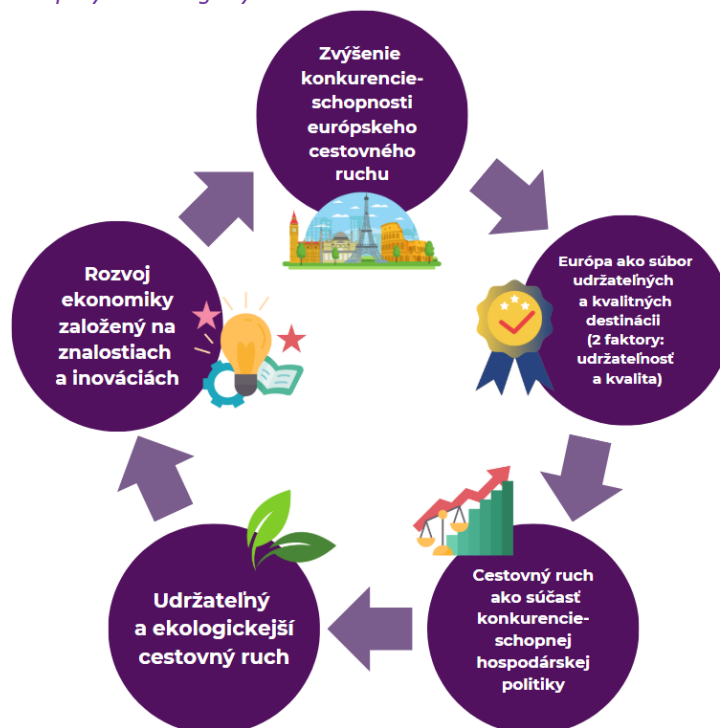

Zdroj: vlastné spracovanie

- **Hlavné ciele politiky EÚ pre cestovný ruch:** udržanie pozície Európy ako vedúcej destinácie a politiky hospodárskeho rastu, zamestnanosti a spolupráce medzi krajinami EÚ.
- **Hlavné priority EÚ pre cestovný ruch:** zvýšenie konkurencieschopnosti na globálnej úrovni (priority: inteligentný cestovný ruch, udržateľný a zodpovedný cestovný ruch, pracovná sila a internacionalizácia).
- **Hlavné výzvy EÚ pre oblasť cestovného ruchu:** bezpečnosť a udržateľnosť, hospodárska konkurencieschopnosť, technologický vývoj IT, trhy a konkurencia.

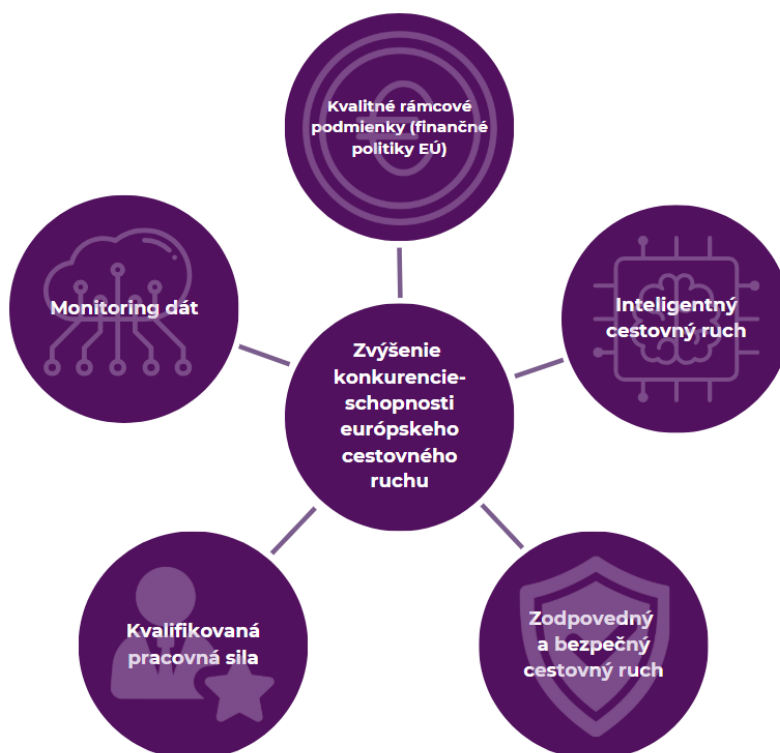
1.4 Sumarizácia európskych cieľov a priorít

Obrázok 6: Sumarizácia európskych strategických cieľov

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Obrázok 7: Priority dominantného európskeho strategického cieľa Zvýšenie konkurencieschopnosti európskeho cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

1.5 Kľúčové dokumenty, legislatíva a kompetencie národnej úrovne

Obrázok 8: Kľúčové dokumenty a metodiky národnej úrovne

Regionalizácia CR v SR (2005)	Programové vyhlásenie vlády na roky 2023-2027	Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy	Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027
Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR	Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR	Stratégia rozvoja CR do roku 2020	Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja SR - Slovensko 2030	Stratégia kultúry a kreatívnych odvetví SR 2030	Stratégia rozvoja športu 2030	Zahraničná a európska politika SR 2023

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Kľúčové dokumenty národnej úrovne, záväzné pre tvorbu koncepcie a schválené uznesením Vlády SR a jednotlivými rezortmi, stoja na pilieroch udržateľnosti životného prostredia, prírodnej a kultúrnej krajiny, ekonomického rastu, regionálneho rozvoja a spoločnosti (Príloková časť Tabuľka 1: Prehľad strategických dokumentov cestovného ruchu na národnej úrovni; Príloková časť Tabuľka 2: Ostatné dokumenty cestovného ruchu na národnej úrovni; Príloková časť Tabuľka 3: Súhrn pripravovaných dokumentov na národnej úrovni).

Hlavnými prioritami Vlády SR v oblasti cestovného ruchu je podpora rastu podielu tohto sektora na národnom hospodárstve a nastavenie udržateľného a systémového financovania infraštruktúry v cestovnom ruchu (Príloková časť Schéma 1: Priority Vlády SR v oblasti cestovného ruchu na roky 2023 – 2027).

Princípy a aktivity udržateľného cestovného ruchu, rozvoj infraštruktúry a zachovávanie prírodného, krajinného, kultúrneho a historického bohatstva súvisia s aktivitami, ktoré sú legislatívne ukotvené v portfóliu viacerých zákonov v oblasti cestovného ruchu, regionálneho rozvoja, ochrany prírody a krajiny, lesov, poľovníckych spoločenstiev, pozemkov, plánovaní, zájazdov, sprievodcovstva, športových podujatí či pamiatkového fondu (Prílohou č. 4: Prehľad legislatívy v cestovnom ruchu).

Ústredným orgánom štátnej správy pre cestovný ruch je podľa §20 zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov **Ministerstvo cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky** (ďalej len MCRaŠ SR), zriadené k 01.02.2024, ktoré medzi kľúčové ciele rozvoja cestovného ruchu na Slovensku radí:

- digitalizáciu a inovácie,
- udržateľnosť,
- synergie cestovného ruchu a športu,
- dáta a analytický prístup.

MCRaŠ SR stanovilo pre svoje pôsobenie nasledovné kľúčové ciele:

- **identita a značka Slovenska:** nastavenie identity značky krajiny, manažovanie značky Slovensko a jej propagácia,
- **zahraničný cestovný ruch:** zmena pomeru zahraničných a domácich turistov na 60/40,
- **fond na podporu cestovného ruchu:** podpora projektov miest a malých podnikateľov na zlepšenie infraštruktúry,
- **vzdelávanie a zamestnanosť:** zvýšenie záujmu o prácu v gastronómii a hotelierstve,
- **kúpeľníctvo:** využitie prírodných zdrojov a rozvoj v tejto oblasti,
- **eVisitor:** zber a transparentné využitie dát pre rozhodovanie a manažment,

(Prílohou č. 2: Strategické piliere Ministerstva cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky).

Dôležitou inštitúciou v oblasti jednotnej propagácie a prezentácie krajiny v zahraničí v oblasti cestovného ruchu je štátna rozpočtová organizácia Slovakia Travel, ktorá svoju činnosť viaže na základné piliere destinačného marketingu. Pre ucelený systém rozvoja potenciálu cestovného ruchu na celom území Slovenskej republiky je dôležitá intenzívna kooperácia, partnerstvo a medzirezortná a medziúrovňová spolupráca (Prílohou č. 5: Prehľad medzirezortnej spolupráce vo vzťahu k cestovnému ruchu).

1.6 Sumarizácia národných cieľov a priorít

Schéma 2: Sumarizácia národných strategických cieľov a priorít

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

1.7 Kľúčové dokumenty, legislatíva a kompetencie regionálnej úrovne

Schéma 3: Prehľad kľúčových strategických dokumentov regionálnej úrovne

Zdroj: vlastné spracovanie podľa zverejnených informácií miest, obcí, OOCR, KOOCR PSK

Prešovský samosprávny kraj je podľa základného kompetenčného a legislatívneho rámca, zákona č. 302/2001 Z.z. o samosprávnych krajoch a zákona č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky, zodpovedný za starostlivosť o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Zároveň je podľa zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu kompetentný spolupracovať pri tvorbe koncepčných dokumentov, ročných plánov aktivít a monitorovacej správy s orgánmi štátnej správy na

realizácii politiky cestovného ruchu v SR, podporovať rozvoj cezhraničnej, medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce, ako aj podieľať sa na jednotnej reprezentácii SR v zahraničí, vytvárať podmienky na spoluprácu s aktérmi v cestovnom ruchu a mechanizmus podpory konkurencieschopnosti a kvality služieb pre rozvoj cestovného ruchu v regióne. Ciele a priority rozvoja cestovného ruchu realizuje Prešovský samosprávny kraj v spolupráci, partnerstve a koordinácii s regionálnymi organizáciami cestovného ruchu.

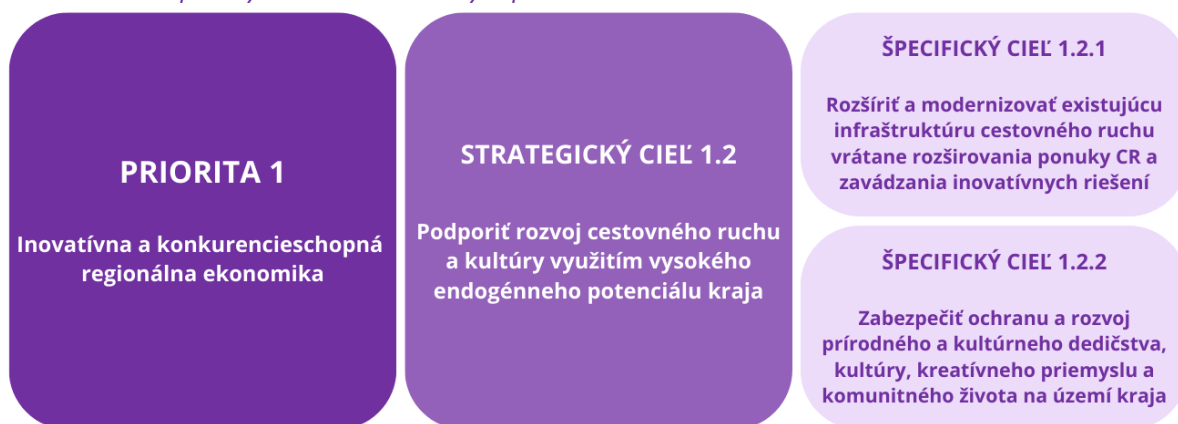
Schéma 4: Prehľad kľúčových strategických dokumentov rozvoja Prešovského samosprávneho kraja

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021 – 2030, (ďalej len PHRSR PSK 2021 – 2030) je jedným z kľúčových strategických dokumentov kraja, ktorý nastavuje smer a priority jeho rozvoja a slúži ako nástroj na čerpanie verejných prostriedkov a eurofondov. Hlavným cieľom PHRSR PSK 2021 – 2030 je **vytvoriť podmienky pre vyvážený územný rozvoj kraja a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov**. Strom cieľov a priorít v oblasti cestovného ruchu je jedným zo záväzných vstupov pre tvorbu koncepcie.

Schéma 5: Strom priority č. 1 a cieľov záväzných pre oblasť cestovného ruchu

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

Integrovaná územná stratégia (ďalej len IÚS) PSK 2021 – 2027 je špecifickým dokumentom pre integrovaný územný rozvoj podporovaný v programovom období 2021 – 2027 z fondov EÚ a zároveň medzisektorovo, územne, vecne a časovo koordinované investície v prospech maximálneho efektu rozvoja územia a potrieb ľudí

v území Prešovského kraja. Oblasť cestovného ruchu je pokrytá v 8 integrovaných projektových balíkoch s kľúčovými a doplnkovými projektami a rozvetvená v ďalších balíkoch, ktoré sa venujú cestovnému ruchu dominantne alebo prierezo:

- A - Stabilizácia ľudských zdrojov Prešovského kraja,
- B - Regionálne opatrenia pre nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo v Prešovskom kraji,
- C - Rozvoj dopravnej obslužnosti v SPR Šariš,
- D - Prepojený zelený Spiš,
- E - Komplexný integrovaný rozvoj komunít na území Prešovského kraja,
- F - Integrovaný systém rozvoja ekologického a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v SPR Horný Zemplín,
- G - Zabezpečenie personálnych kapacít a technológií v oblasti IT, digitalizácie a dátovej analytiky vrátane osvetovej činnosti s dôrazom na územný rozvoj,
- H - Rozvoj cestovného ruchu v SPR Šariš a Spiš,

(Prílohová časť Schéma 3: Prehľad kľúčových a doplnkových projektov vo vzťahu k cestovnému ruchu).

Územný plán Prešovského samosprávneho kraja 2019 (ďalej len ÚP PSK) reguluje a vymedzuje zásady funkčného využitia, priestorového usporiadania a limity využívania územia. Pre tvorbu koncepcie sú rozhodujúce nasledovné zásady a regulatívy:

- zásady funkčného využívania územia z hľadiska rozvoja rekreácie, cestovného ruchu a kúpeľníctva,
- zásady a regulatívy starostlivosti o životné prostredie,
- zásady a regulatívy priestorového usporiadania územia z hľadiska ochrany prírody a tvorby krajiny, v oblasti vytvárania a udržiavania ekologickej stability, využívania prírodných zdrojov a iného potenciálu územia,
- zásady a regulatívy priestorového usporiadania územia z hľadiska starostlivosti o krajinu,
- zásady a regulatívy priestorového usporiadania územia z hľadiska zachovania kultúrno-historického dedičstva,
- zásady a regulatívy rozvoja územia z hľadiska verejného dopravného vybavenia.

Catching-up regions je iniciatívou Európskej komisie, realizovanej v spolupráci so Svetovou bankou ako pomoc zaostávajúcim regiónom. Prešovský samosprávny kraj, pilotný región iniciatívy, získal technickú pomoc na účely prípravy a implementácie Akčného plánu pre rast a zamestnanosť Prešovského kraja. Na základe analýz experti stanovili čiastkové ciele rozvoja kraja:

- zabezpečiť prístup obyvateľov kraja k príležitostiam,
- identifikovať a riešiť dodatočné prekážky ekonomického rastu,
- plné využitie svojich konkurenčných výhod a príležitostí,
- zlepšenia integrácie rómskych komunít v regióne.

V rámci špecifickej analýzy destinačného manažmentu iniciatívy Catching-up regions boli stanovené nasledovné závery a politické priority:

- riešenie investičných asymetrií v rámci regiónu,
- integrácia a konsolidácia aktérov cestovného ruchu v rámci snahy o dosiahnutie spoločného cieľa „Zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu Prešovského kraja“,
- rozšírenie prepojenia medzi produktmi cestovného ruchu a destináciami v rámci regiónu,
- pokračovanie v podpore inovácií, skvalitnenie marketingu, rozšírenie časti služieb cestovného ruchu generujúcich príjmy,
- vypracovanie regionálnej stratégie rozvoja cestovného ruchu.

Medzi ďalšie strategické dokumenty Úradu PSK vo vzťahu k rozvoju cestovného ruchu patria predovšetkým stratégie rozvoja cyklodopravy, turistických chodníkov a destinačného manažmentu.

Schéma 6: Prehľad ďalších strategických dokumentov PSK

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

2 ANALÝZA PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU PREŠOVSKÉHO KRAJA

Analýza ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja je kľúčovým krokom pri zhodnocovaní potenciálu regiónu a jeho atraktívnosti pre návštevníkov. Táto kapitola sa zameriava na komplexné hodnotenie faktorov, ktoré formujú ponuku kraja, a to v troch hlavných oblastiach: lokalizačné, realizačné a selektívne predpoklady. Identifikácia prírodných a kultúrno-historických zdrojov, kvality infraštruktúry a konkurenčných výhod slúži ako základ pre plánovanie udržateľného modelu rozvoja cestovného ruchu. Súčasne sa berú do úvahy aktuálne globálne a lokálne trendy ovplyvňujúce cestovný ruch.

2.1 Metodika spracovania

Analýza ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja definuje a hodnotí potenciál kraja ako komplex predpokladov návštevnosti vrátane jeho kvality a negatívnych faktorov pri definovaní udržateľného modelu cestovného ruchu. Samotný potenciál je následne v komparácii s aktuálnymi trendami všetkých úrovní. Analýza zahŕňa hodnotenie lokalizačných, realizačných a selektívnych predpokladov pre kultiváciu a rozvoj Prešovského kraja ako turistickej destinácie. Potrebná analýza konkurencie bude súčasťou analytickej časti Stratégie rozvoja udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025 – 2030.

2.2 Lokalizačné predpoklady Prešovského kraja

Lokalizačné predpoklady ponuky kraja (primárna ponuka cestovného ruchu) predstavujú prírodné a kultúrno-historické faktory, ktoré ho predurčujú k rozvoju a atraktivite cestovného ruchu. Ide o charakteristiky ovplyvňujúce rozhodnutie návštevníkov, či dané miesto navštívia a zároveň určujú formu a rozsah cestovného ruchu v kraji.

2.2.1 Geomorfologické podmienky

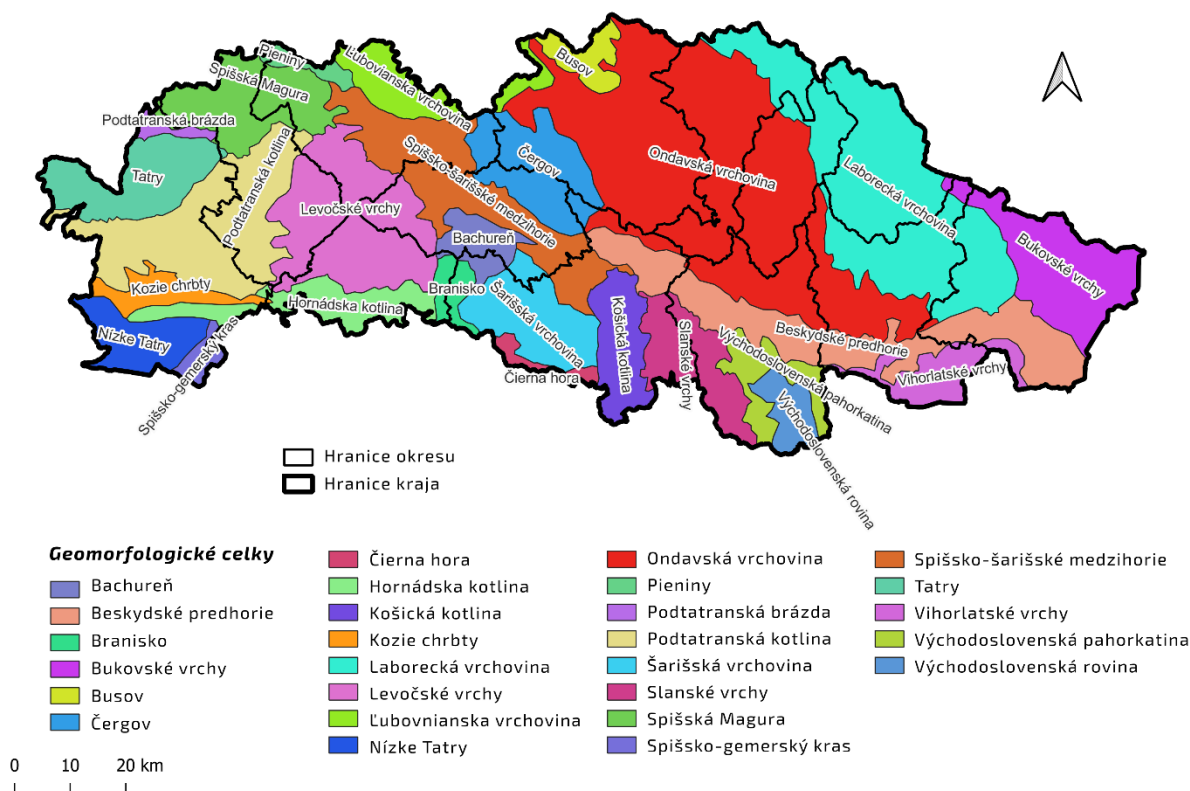
Tabuľka 6: Sumarizácia geomorfologických podmienok v Prešovskom kraji

GEOMORFOLOGICKÉ PODMIENKY	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Lokalizácia územia	Severovýchod Slovenska
Zdieľané hranice	Severná hranica s Poľskom Východná hranica s Ukrajinou Južná hranica s Košickým krajom Západná hranica so Žilinským a Banskobystrickým krajom
Rozloha kraja	8972,7 km ² (18 % rozlohy štátu, 2. najväčší kraj v SR)
Relatívna výšková členitosť územia	Roviny – veľhory (Tatry nad 2000 m n. m.) 80 % pohorí Prešovského kraja presahuje 1000 m n. m. (Prílohou 6: Pohoria a ich najvyššie vrchy v Prešovskom kraji)
Najvyšší bod kraja	Gerlachovský štít (2655 m n. m.) - najvyšší bod Slovenska
Najnižší bod kraja	Výtok rieky Ondava z kraja (105 m n. m. obec Nižný Hrušov)
Typ sústavy podľa geomorfologického členenia	Alpsko-himalájska (podsústava Karpaty – provincia Západné Karpaty a Východné Karpaty (väčšina), podsústava Panónska panva – provincia Východopanónska panva)
Geomorfologické celky subprovincií	Vonkajšie Západné Karpaty: Podtatranská brázda, Spišská Magura, Pieniny, Ľubovnianska vrchovina, Čergov, Spišsko-šarišské medzihorie, Levočské vrchy, Bachureň a Šarišská vrchovina Vnútorne Západné Karpaty: Tatry, Podtatranská kotlina, Kozie chrbty, Nízke Tatry, Spišsko-gemerský

	<p>kras, Hornádská kotlina, Branisko, Čierna hora, Košická kotlina a Slanské vrchy</p> <p>Vonkajšie Východné Karpaty: Busov, Ondavská vrchovina, Laborecká vrchovina a Bukovské vrchy</p> <p>Vnútorne Východné Karpaty: Vihorlatské vrchy.</p> <p>Východopanónska panva, subprovincia Veľká dunajská kotlina: Východoslovenská pahorkatina a Východoslovenská rovina (mapa 1)</p>
Najvýznamnejšie prírodné atraktivity	<p>Tatranské doliny: Mlynická, Mengusovská, Velická, Veľká Studená, Malá Studená, Kežmarskej Bielej vody, Monkova</p> <p>Pieniny doliny: prielom Dunajca</p> <p>Branisko doliny: Lačnovský kaňon</p> <p>Sprístupnené jaskyne: Belianska jaskyňa v Belianskych Tatrách (jedna z najviac navštevovaných jaskýň - kalcitová sintrová výplň), jaskyňa Zlá diera v pohorí Bachureň</p>

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 1: Geomorfologické celky na území Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Atlas krajiny SR, 2002

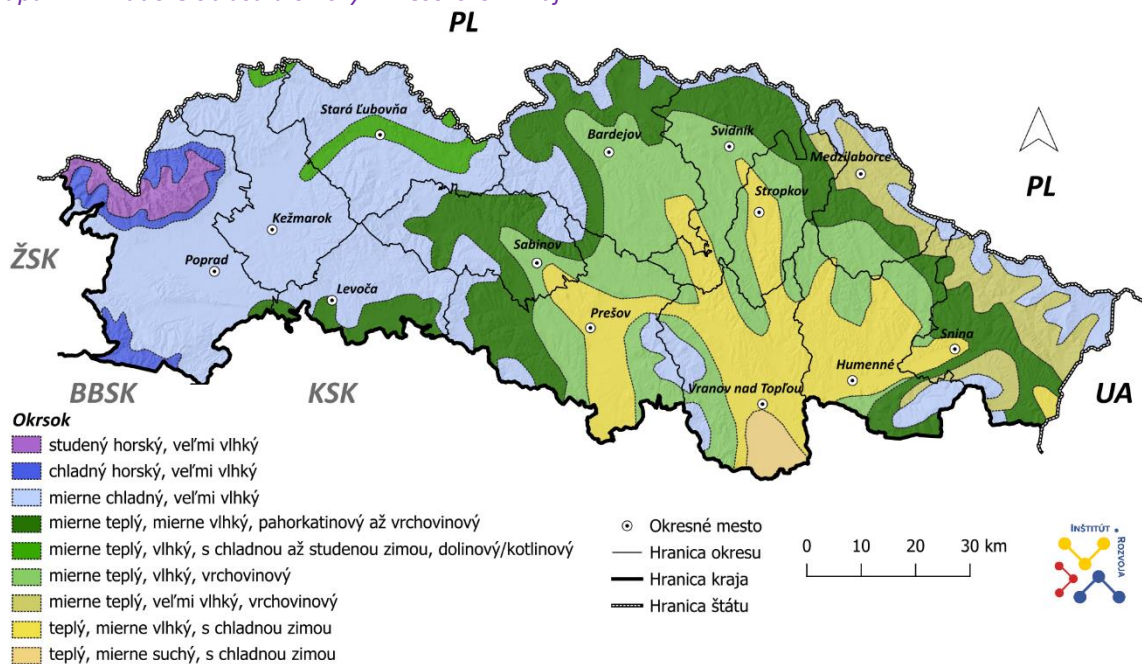
2.2.2 Klimatické podmienky

Tabuľka 7: Sumarizácia klimatických podmienok Prešovského kraja

KLIMATICKÉ PODMIENKY	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Typ a lokalizácia klimatickej oblasti	<p>Chladná: prevažná časť západnej polovice územia (od Tatier po Čergov a Branisko, najvyššie polohy Slanských vrchov, Vihorlatských vrchov, prihraničné územia od Ľubovnianskej vrchoviny po Bukovské vrchy)</p> <p>Mierne teplá: západná časť územia (Spišsko-šarišské medzihorie, Hornádska kotlina, Šarišská vrchovina, Čierna hora, časť územia Pienin), východná časť územia (Ondavská vrchovina, Laborecká vrchovina, Bukovské vrchy, Slanské a Vihorlatské vrchy)</p> <p>Teplá: Košická kotlina s mestami Prešov, Veľký Šariš, územie Východoslovenskej roviny a pahorkatiny, južné oblasti Ondavskej a Laboreckej vrchoviny (mapa 2; Prílohavá časť Tabuľka 7: Charakteristika klimatických oblastí a okrskov v Prešovskom kraji)</p>

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 2: Klimatické oblasti a okrsky v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Atlas krajiny SR, 2002

Negatívnym globálnym trendom s dopadom na územie Slovenska, a teda aj Prešovského kraja je komplex klimatických zmien vyvolaných antropogénne (podmienených zosilnením skleníkového efektu atmosféry). Dlhodobými meraniami observatória v Hurbanove (za posledných 100 rokov) sme zaznamenali nárast priemernej ročnej teploty o 1,1 °C, pokles atmosférických zrážok cca o 5,6 %, pokles vlhkosti v severných častiach Slovenska do 5 %, pokles snehovej pokrývky na celom území Slovenska. Na základe analýz Adaptačnej stratégie na zmenu klímy PSK sledujeme zmeny uvádzané v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 8: Zmeny klímy v Prešovskom kraji

TYP ZMENY	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Rast priemernej ročnej teploty vzduchu	o 1,73 °C (najrýchlejšie jar, leto)
Priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok	v priemere o 0,5 % (ojedinelý rast do 3 %)
Pokles relatívnej vlhkosti vzduchu	menej ako 5 %
Charakteristiky snehovej pokrývky	pokles do 1000 m n. m. relatívny nárast nad 2000 m n. m.
Potenciálny výpar a pokles vlhkosti pôdy	nárast v južnejšej časti
Zmeny zrážkových úhrnov	krátkodobo striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Adaptačnej stratégie na zmenu klímy PSK, 2023

Na základe scenárov zmeny klímy pre územie Slovenska s výhľadom do roku 2030 je možné predpokladať progresiu zmien teploty vzduchu, úhrnov zrážok, výparu, snehovej pokrývky s výnimkou nižších úhrnov zrážok v chladnom polroku a v zime.

2.2.3 Hydrologické podmienky

Územím kraja prechádza **hlavné európske rozvodie**, ktoré vodné toky rozdeľuje do úmoria Čierneho a Baltského mora. K úmoriu Baltského mora patria povodia riek Poprad a Dunajec. Všetky zvyšné rieky na území kraja patria do úmoria Čierneho mora. Celková rozloha vodných plôch v kraji je 139,6 km², čo predstavuje 1,6 % územia. Z hľadiska rozlohy vodných plôch podľa okresov kraja, najväčšie územie zaberajú v okresoch Vranov nad Topľou (3 %) a Stropkov (2,8 %), najmenej v okresoch Poprad (0,8 %) a Levoča (0,5 %).

Tabuľka 9: Sumarizácia základných hydrologických informácií Prešovského kraja

ZÁKLADNÉ HYDROLOGICKÉ INFORMÁCIE	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Najvýznamnejšie toky	Hornád, Poprad, Torysa, Topľa, Ondava, Laborec
Hydrologicky významné vodné zdroje	Glaciálne jazerá (vo Vysokých Tatrách) Jazerá vzniknuté zosuvmi (Spišská Magura – Veľké Osturnianske jazero, Jezerské jazero) Travertínové jazero (Kráter vo Vyšných Ružbachoch – najväčšie na Slovensku) Vodné nádrže (Veľká Domaša na rieke Ondava, Starina na rieke Cirocha) Účelové malé vodné nádrže – rybníky, rekreačné plochy, zatopené lomy (dôležitý prvok stability prostredia biotopov, mikroklimy) (štrkoviská pri Mengusovciach v okrese Poprad, rybníky pri Vrbove a Huncovciach v okrese Kežmarok, štrkoviská pri Orlove na rieke Poprad v okrese Stará Ľubovňa, Sigordská vodná nádrž, vodná nádrž Delňa a štrkoviská pri Veľkom Šariši v okrese Prešov, Smilnianske rybníky v okrese Bardejov, rybník pri Nižnom Mirošove v okrese Svidník, zatopený lom pri Skrabskom v okrese Vranov nad Topľou)
Zdroje prírodných liečivých vôd	Bardejovské Kúpele, Sulín, Cigelfka, Vyšné Ružbachy, Červený Kláštor
Zdroje minerálnych stolových vôd	lokalita Lipovce - Salvator, Baldovce, pramene minerálnych vôd Sivá Brada, Hôrka, Gánovce, Nová Ľubovňa, Šarišský Štiavnik

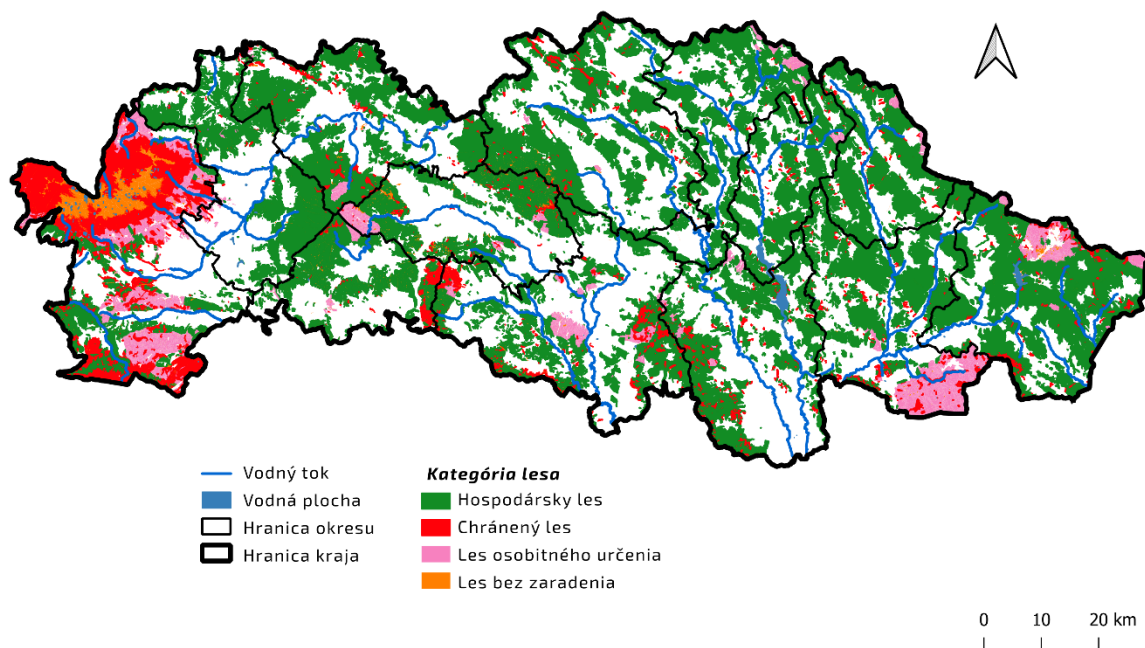
Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

2.2.4 Biogeografické podmienky

Územie Prešovského kraja leží v horizontálnej zóne stredoeurópskych zmiešaných listnatých lesov so zohľadnením zmien vo vzťahu k zmenám nadmorskej výšky. Celkovo je v súčasnosti zalesnených 4 472,6 km² plochy, čo predstavuje takmer polovicu (49,8 %) územia kraja (mapa 3). Najväčšie plochy zaberajú hospodárske lesy, nasledujú lesy osobitného určenia, chránené lesy resp. lesy bez zaradenia (mapa 3). Najviac lesov pokrýva územie okresov Poprad (69,8 %), Snina (64,4 %) a Medzilaborce (56,9 %), najmenej zaberajú lesy územie okresov Vranov nad Topľou (37,9 %) a Prešov (36,7 %).

Druhovú skladbu, štruktúru a **územnú diferenciaciu živočíšstva** sú závislé nielen od geografických pomerov (geologický substrát, reliéf, klíma, voda, pôda, rastlinstvo, človek a jeho aktivity), ale sú zároveň výsledkom dlhodobého historického vývoja. Územie kraja je po zoogeografickej stránke veľmi pestré a patrí k najzaujímavejším regiónom v Európe. Prispieva k tomu jeho poloha na rozhraní kontinentálnym ľadovcom zaľadnenej a nezaľadnenej časti Európy, ako i rozmanité geografické podmienky spôsobené polohou na styku troch významných geomorfologických provincií európskeho kontinentu, a to Západných a Východných Karpát a Východopanonskej panvy.

Mapa 3: Lesné pozemky v Prešovskom kraji podľa kategórie lesa

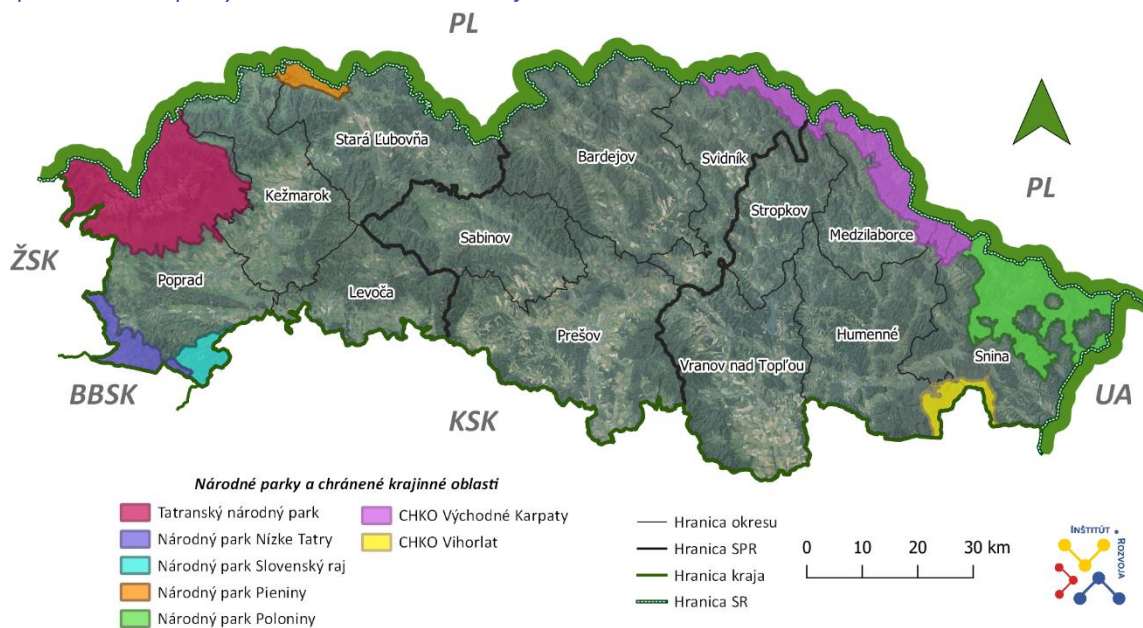

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Národné lesnícke centrum, 2021

2.2.5 Chránené územia v Prešovskom kraji

Prírodné prostredie v Prešovskom kraji disponuje vysokou diverzitou, ktorá sa prejavuje v rozmanitosti chránených území a ich predmetu ochrany (Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny). Do Prešovského kraja plošne zasahuje **päť národných parkov** (Tatranský národný park – TANAP, Pieninský národný park – PIENAP, Národný park Poloniny, Národný park Nízke Tatry – NAPANT, a národný park Slovenský raj) a **dve chránené krajinné oblasti (CHKO)** (Vihorlat a Východné Karpaty) (mapa 4; Príloková časť Tabuľka 8: Rok vyhlásenia a výmera NP a CHKO v Prešovskom kraji podľa jednotlivých okresov v roku 2023).

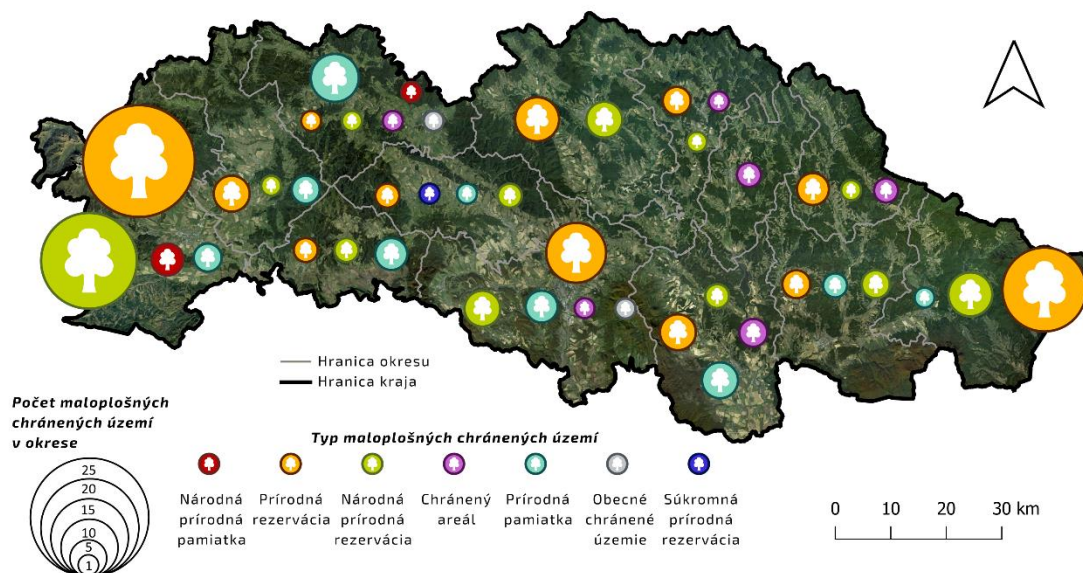
Mapa 4: Národné parky a CHKO v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR, 2024

Okrem uvedených veľkoplošných chránených území je v kraji vyhlásených a lokalizovaných **184 chránených území menšieho plošného rozsahu** (mapa 5): prírodné rezervácie (87, z toho 1 súkromná), národné prírodné rezervácie (50), prírodné pamiatky (31), národné prírodné pamiatky (4), chránené areály (10) a obecné chránené územia (2). Z hľadiska početnosti maloplošných chránených území podľa okresov, najväčší počet je v okresoch Poprad (50), Snina (25) a Prešov (22), najmenej v okresoch Svidník (5) a Stropkov (2) (Príloková časť Tabuľka 9: Prehľad maloplošných chránených území v Prešovskom kraji podľa okresov).

Mapa 5: Maloplošné chránené územia v Prešovskom kraji podľa okresov za rok 2023

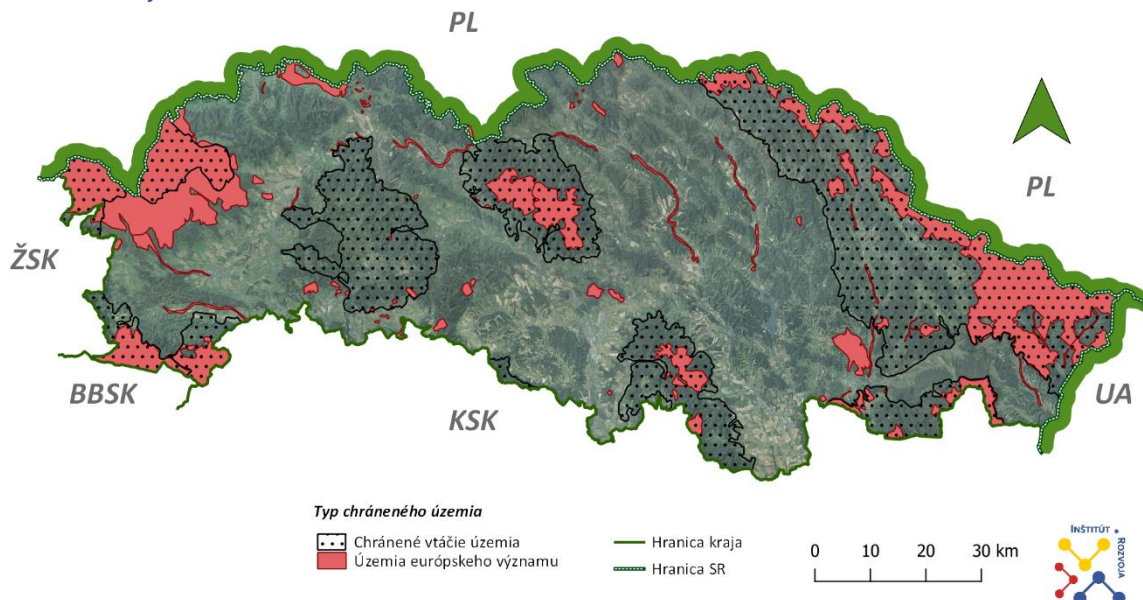

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR, 2024

Okrem vyššie uvedených chránených území v Prešovskom kraji sa na území kraja nachádzajú ďalšie osobitne chránené územia spadajúce pod sústavu chránených území členských krajín Európskej únie – NATURA 2000, s cieľom zachovať prírodné dedičstvo významné pre celú EÚ. Patria sem chránené vtáčie územia (CHVÚ) (Príloková časť Tabuľka 10: Prehľad chránených vtáčích území v Prešovskom kraji) a územia európskeho významu (ÚEV) (mapa 6).

Významná je aj lokalita zaradená do zoznamu území **svetového prírodného dedičstva UNESCO: Staré bukové lesy a pralesy Karpát a iných regiónov Európy** (pôvodne Karpatské bukové pralesy) na území okresov Humenné a Snina (Stužica, Havešová, Rožok, Vihorlatský prales) a dve biosférické rezervácie: **Tatry** (Kežmarok, Poprad) a **Východné Karpaty** (Snina).

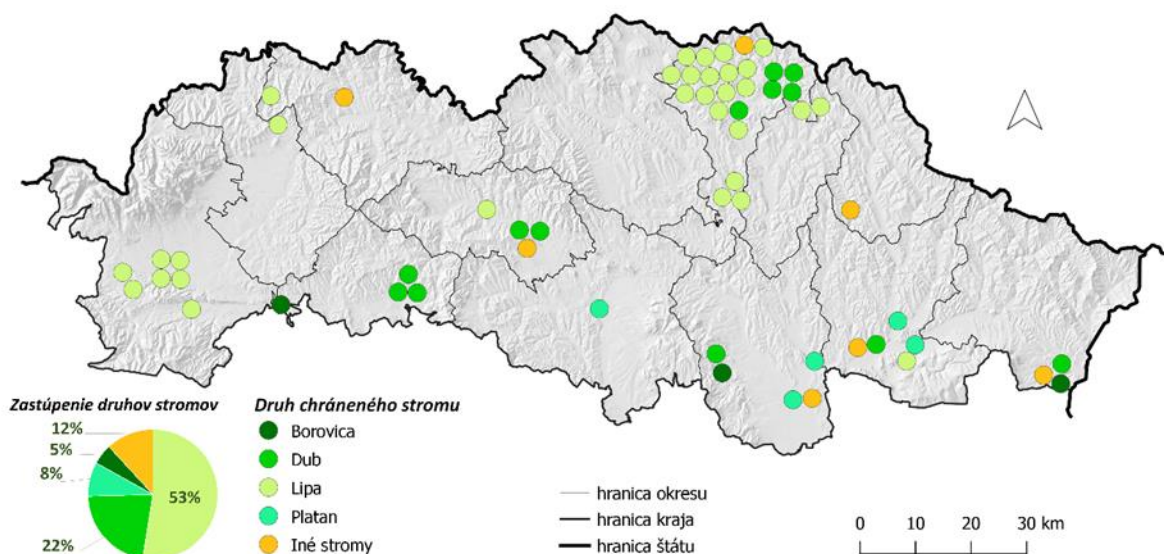
Mapa 6: Prehľad chránených vtáčích území (CHVÚ) a území európskeho významu (ÚEV) – NATURA 2000 v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Webgis.biomonitoring, 2024

Atraktivitou kraja ostávajú chránené stromy v zozname Štátnej ochrany prírody SR. V súčasnosti je ich evidovaných na území Prešovského kraja 59, najviac v okrese Svidník, až 25 (42 %) (mapa 7). Z hľadiska druhového zloženia prevládajú lipy (31), čo predstavuje 53 % všetkých chránených stromov, nasledujú dub, platan a borovica. Z iných stromov je to napr. sekvojovec mamutí, topoľ sivý, tis obyčajný či jaseň štíhly. Najstaršími stromami v zozname sú 500-ročná lipa na Pustovci v obci Toporec (okres Kežmarok) a 500-ročný dub v obci Dúbrava (okres Snina). Priemerný vek všetkých chránených stromov v Prešovskom kraji je 228 rokov. Pravdepodobne najstarší dub na Slovensku v obci Dubinné v okrese Bardejov (vyše 800 rokov) v tomto zozname chýba.

Mapa 7: Chránené stromy v Prešovskom kraji podľa okresu a druhu stromu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR, 2024

2.2.6 Kultúrno-historický potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Každé historické obdobie zanechalo na území Prešovského kraja atraktívne hmotné aj nehmotné kultúrne stopy. Stručné body kultúrno-historického vývoja Prešovského kraja sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 10: Body kultúrno-historického vývoja Prešovského kraja

TYP ORIGINÁLNEJ HISTORICKEJ UDALOSTI (VÝBER)	VÄZBA NA HISTORICKÉ REGIÓNY PREŠOVSKÉHO KRAJA
Prvý doklad o osídlení	rok 120 000 pred našim letopočtom
Dokumentované prvé osídlenia	Gánovce pri Poprade (antropologický nález výliatku lebky neandertálskeho pračloveka) Ondavská a Šarišská vrchovina, Košická, Popradská, Hornádska kotlina, podhorie Vihorlat
Obdobie výstavby hradov	12. storočie (Kapušíansky, Plaveč, Spišský, Šarišský)
Delenie územia na stolice	13. storočie (Spišská, Šarišská, Zemplínska)
Najvýznamnejšie privilegované mestá okolo obchodných ciest	Bardejov, Levoča, Sabinov, Prešov, Kežmarok, Spišská Sobota, Veľký Šariš
Najznámejšia obchodná cesta	Magna – via, Veľká cesta, na osi Košice – Prešov – Bardejov
Najvýznamnejšie udalosti boja za práva a slobodu	Východoslovenské roľnícke povstanie v roku 1831 (monumentálny pamätník na vrchu Furča nad Haniskou pri Prešove) Karpatsko-duklianska operácia v roku 1944

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Kultúrny potenciál kraja predstavuje súbor využiteľných kultúrnych hodnôt, teda rôznych kultúrnych javov a ich jednotlivých zložiek, ktoré sa pri adekvátnom využívaní a zhodnocovaní menia na tzv. kultúrny kapitál. V systéme mapovania kultúrnych zdrojov sú častejšie reflektované hmotné prvky. Model hodnotenia kultúrneho potenciálu analyzuje päť základných zložiek: kultúrne dedičstvo, kultúrno-spoločenské organizácie, inštitúcie a iné ustanovizne, kultúrne podujatia a kultúrne produkty, kultúrna infraštruktúra a ostatné podmienky a ľudské zdroje v kultúrnom sektore.

Kultúrne dedičstvo Prešovského kraja

Prehľad potenciálu kultúrneho dedičstva na území Prešovského kraja je spracovaný v tabuľke 11.

Tabuľka 11: Kultúrne dedičstvo Prešovského kraja – štatistické údaje

DRUH, TYPY KATEGORIZÁCIE	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Lokality Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO	3
Národné kultúrne pamiatky (ďalej len NKP)	4556 (najviac meštianskych domov 1034 (22,7%) a kostolov 572 (12, 6%))
Najvyššia kvalita technického stavu NKP	1809 pamiatok vo vyhovujúcom stave (39,7%)
Najväčší podiel NKP	Okres Levoča 879 pamiatok (19,3 %), mesto Levoča (400)
Okres s najvyšším podielom NKP v obciach	Okres Levoča (každá z 33 obcí aspoň 1 pamiatka v zozname NKP)
Počet pamiatkových rezervácií	9
Mestské pamiatkové rezervácie	7
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	2
Počet pamiatkových zón	13
Počet hradov a zrúcanín hradov	17
Počet najvýznamnejších zámkov kaštieľov, kúrií	22

Najvýznamnejšie technické pamiatky	4
Najvýznamnejšie vojnové pamiatky	Vojenské cintoríny z 1. sv. vojny: 15 Pamiatky 2. sv. vojny: 5
Počet drevených sakrálnych stavieb	47

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Detailnejší prehľad kultúrneho dedičstva Prešovského kraja je spracovaný v Prílohovej časti Tabuľke 11: Štatistika s detailnou klasifikáciou kultúrneho dedičstva v Prešovskom kraji.

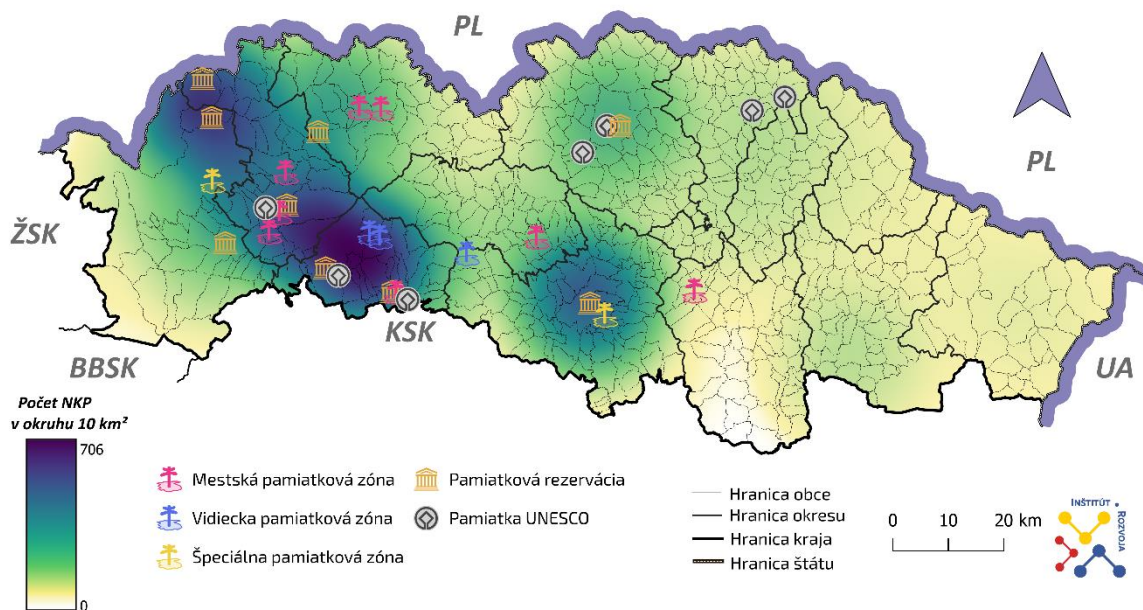
Medzi kultúrne dedičstvo v Prešovskom kraji radíme aj **múzeá a galérie** dokumentujúce a prezentujúce kultúru a časť vybranú časť histórie tohto územia. Medzi najvýznamnejšie múzeá a galérie kraja patria:

- Šarišské múzeum v Bardejove,
- Vihorlatské múzeum v Humennom,
- Spišské múzeum v Levoči,
- Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach,
- Múzeum Jozefa Maxmiliána Petzvala v Spišskej Belej (pobočka STM Košice),
- Múzeum TANAPu v Tatranskej Lomnici,
- Podtatranské múzeum v Poprade,
- Krajské múzeum v Prešove – Tripolitana, ktorého súčasťou sú aj expozície v Stropkove a Hanušovciach nad Topľou,
- Múzeum rusínskej kultúry v Prešove,
- Synagóga – múzeum židovskej kultúry v Prešove,
- Ľubovnianske múzeum – hrad v Starej Ľubovni,
- Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry,
- Galéria Dezidera Millyho vo Svidníku,
- Vojenské historické múzeum vo Svidníku,
- Slovenská národná galéria – Kaštieľ Strážky v Spišskej Belej,
- Tatranská galéria v Poprade,
- Krajská galéria v Prešove,
- ďalšie múzeá a galérie v kraji približujúce významné osobnosti, kultúru, školstvo, históriu miest a obcí.

Osobitnú a nemenej dôležitú súčasť ochrany kultúrneho dedičstva predstavujú iné typy múzeí – skanzeny (4), archeoparky, geoparky, miniskanzeny (6) (Prílohová časť Tabuľka 12: Zoznam skanzenov, archeoparkov, geoparkov, miniskanzenov v Prešovskom kraji).

Prešovský kraj má na svojom území najvyšší počet kultúrnych pamiatok spomedzi všetkých krajov. Mapa hustoty NKP v kraji v okruhu 10 km² poukazuje na veľmi výraznú koncentráciu týchto pamiatok predovšetkým na území Spiša. Zároveň zobrazuje polohu vybraných najvýznamnejších hmotných pamiatok kultúrno-historického dedičstva kraja – pamiatok UNESCO, pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón.

Mapa 8: Hustota NKP a poloha pamiatok UNESCO, pamiatkových rezervácií a zón v Prešovskom kraji

Zdroj: Pamiatkový úrad SR, 2024

Pre územie Prešovského kraja je príznačná výrazná pestrosť a multikultúrnosť, ktorá sa odráža aj v bohatstve **nehmotného kultúrneho dedičstva** a tradičnej ľudovej kultúry. Interpretácie umenie, spoločenské zvyky, rituály a slávnostné udalosti sú uchovávané kultúrnymi spolkami, folklórnymi súbormi a skupinami i odbornými inštitúciami.

Na území Prešovského kraja pôsobí 20 významných folklórnych skupín (Prílohou č. 13: Prehľad významných folklórnych súborov na území Prešovského kraja) a veľké množstvo lokálnych komunitných spolkov venujúcich sa miestnym folklórnym tradíciám.

Významnou súčasťou nehmotného kultúrneho dedičstva Prešovského kraja sú aj **hnuteľné národné kultúrne pamiatky**. V Reprezentatívnom zozname nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska (2024), predstavujúceho základný stupeň tvorby Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO je zapísaná gajdica (2019), hudobný nástroj, ktorý patrí do skupiny tzv. jazýčkových aerofónov. Ďalším unikátom je soľnobanská čipka, ktorá sa zaradila do zoznamu pamätihodností mesta Prešov.

Kľúčové kultúrne podujatia v Prešovskom kraji s dlhoročnou tradíciou

Kolorit kultúrneho potenciálu Prešovského kraja dotvára ponuka dlhoročných medzinárodných, národných a regionálnych kultúrnych podujatí.

Tabuľka 12: Vybrané kultúrne podujatia v Prešovskom kraji s dlhoročnou tradíciou

KULTÚRNE PODUJATIE	ROČNÍK PODUJATIA V ROKU 2024	MIESTO KONANIA	MESIAC KONANIA
<i>Slávnosti rusínsko-ukrajinskej kultúry</i>	70.	Svidník	jún
<i>Prešovská hudobná jar</i>	63.	Prešov	marec/apríl
<i>Festival kultúry a športu</i>	62.	Medzilaborce	jún
<i>Prešovská hudobná jeseň</i>	58.	Prešov	október/november
<i>Akademický Prešov</i>	58.	Prešov	apríl
<i>Ozveny Vlčích hôr</i>	55.	Ulič	júl
<i>Šarišské slávnosti piesní a tancov</i>	54.	Raslavice	jún
<i>Hornozemplínske folklórne slávnosti</i>	54.	Vranov nad Topľou	august/september
<i>Makovická struna</i>	50.	Bardejov	november

Bardejovský jarmok	51. (671. historický)	Bardejov	august
Spišské folklórne slávnosti	50.	Spišské Podhradie	jún
Zamagurské folklórne slávnosti	47.	Červený Kláštor	jún
JAZZ Prešov	32.	Prešov	október
Karpatská kraslica	32.	Humenné	marec/apríl
EL'RO – Európske ľudové remeslo	32.	Kežmarok	júl
Ľubovniansky jarmok	31.	Stará Ľubovňa	september
Hornotoryský folklórny festival	31.	Krivany	august
Sotácky folklórny festival	30.	Jasenov	august
Deň ľudových tradícií a pirohy	29.	Svidník	september
Goralské folklórne slávnosti	28.	Ždiar	august
Stropkovský jarmok	28.	Stropkov	august
Sviatok kultúry a vzájomnosti - festival Karpatských Nemcov	27.	Kežmarok	jún
Festival krojovaných bábik	26.	Kežmarok, Poprad	máj/jún
Tajomná Levoča	21.	Levoča	august

Zdroj: vlastné spracovanie podľa KOČR Severovýchod Slovenska 2024, PHRSR PSK 2022

2.3 Realizačné predpoklady

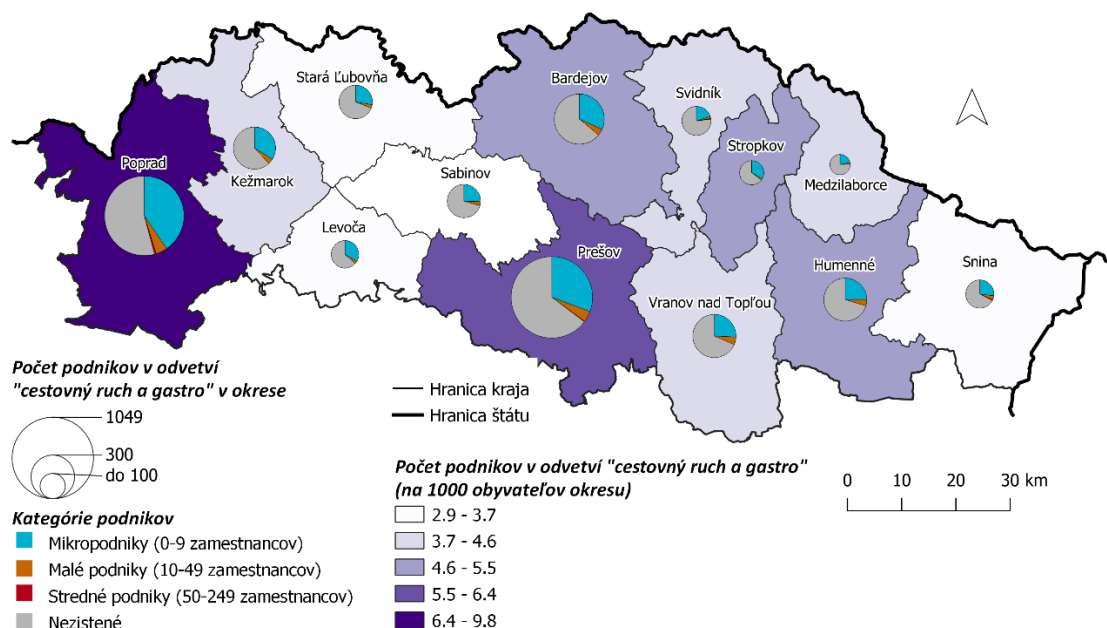
Realizačné predpoklady ponuky kraja (nazývané tiež sekundárna ponuka cestovného ruchu) sú prostriedkom na priblíženie a využitie lokalizačných predpokladov (primárnej ponuky). Medzi realizačné predpoklady patria: ubytovacie zariadenia, stravovacie zariadenia, kongresové centrá, turistické a cykloturistické trasy, kúpeľníctvo a vodná rekreácia, lyžiarske strediská, infraštruktúra cestovného ruchu (dopravná sieť) a i.

2.3.1 Podnikateľský sektor v oblasti cestovného ruchu v Prešovskom kraji

2.3.1.1 Základné štatistiky

Podľa databázy účtovných závierok Fintstat, kategorizácie SK NACE, bolo k 30.5.2024 v Prešovskom kraji evidovaných 32 261 podnikov, z toho **4 181** s činnosťou podnikania „Cestovný ruch a gastro“ teda 12,96 %. Špecifickú kategóriu podnikania si uviedlo 2 054 podnikov (Prílohová časť Tabuľka 14: Činnosť podnikov v oblasti „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK-NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji). Najviac podnikov v Prešovskom kraji sa nachádza v kategórii pohostinstvá (27,8 %). Druhou najpočetnejšou skupinou sú jedálne (10,7 %). V skupine ubytovacích zariadení dominuje turistické ubytovanie (9,6%). Druhou najpočetnejšou skupinou je hotelové ubytovanie (7,4 %). Najmenej početná kategória je definovaná ako „Autokempingy, táboriská“, „Zariadenia školského stravovania“, „Ostatné rezervačné služby (0,3 %). Geografické rozloženie podnikov na území Prešovského kraja je koncentrované v okrese Prešov (1 049 podnikov) a v okrese Poprad (999 podnikov). Najmenej podnikov je v okrese Medzilaborce (41 podnikov). Pri prepočte podnikov na 1000 obyvateľov je najviac podnikov v okrese Poprad (9,8 firmy na 1000 obyvateľov), najmenej v okrese Sabinov (2,9 podniku na 1000 obyvateľov okresu). V kategorizácii podnikov podľa počtu zamestnancov tvorí najväčší podiel nezistená kategória podnikov. Druhú skupinu tvoria mikropodniky s počtom zamestnancov 0-9 (mapa 9).

Mapa 9: Veľkostná kategorizácia podnikov v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databázy Finstat, 2024

2.3.1.2 Podniky podľa veku

Stratifikácia podnikov pôsobiach v kategórii „Cestovný ruch a gastro“ podľa veku (databáza Finstat) uvádza údaje o 2 096 podnikoch, z toho 78 firiem (3,7 %) vzniklo v roku 2024, 607 firiem (29 %) uvádza podnikateľskú činnosť do 5 rokov (vznik 2019 - 2023) a 1 411 firiem (67,3 %) má v tomto odvetví v kraji viac ako 5 ročnú tradíciu. Trendom je znižovanie počtu firiem so zvyšujúcim sa počtom rokov podnikania. (Príloková časť Tabuľka 15: Veková štruktúra podnikov v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji).

2.3.1.3 Tržby a zisk

Podľa databázy Finstat malo 68 podnikov v kategórii „Cestovný ruch a gastro“ v Prešovskom kraji tržby za rok 2023 vyššie ako 1 mil. € (z celkového počtu 1 723 podnikov, ktoré uviedli svoje tržby v databáze to predstavovalo 3,9 %). Najvyššie tržby za rok 2023 zaznamenala spoločnosť AQUAPARK Poprad, s.r.o., a to na úrovni 12,3 mil. €. Táto spoločnosť v roku 2023 rovnako zaznamenala aj zisk na úrovni 1,26 mil. € a bola tak druhou najziskovejšou spoločnosťou v tomto roku (po spoločnosti OPP – DEVELOPMENT s.r.o. so ziskom 1,3 mil. €). V roku 2023 celkovo 1 713 podnikov v kraji vykázalo zisk alebo stratu, pričom stratových bolo 678 firiem (39,58 %). Pre porovnanie v roku 2022 to bolo 822 z 1 673 podnikov (49,13 %) a v roku 2021 to bolo 867 z 1 589 podnikov (54,56 %). Postupné znižovanie počtu firiem v strate svedčí o postupnom zotavovaní sa sektora cestovného ruchu z pandemických rokov. (Príloková časť Tabuľka 16: Podniky v Prešovskom kraji so ziskom viac ako 500 tis. € v roku 2023 v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE).

2.3.1.4 Trendy a potreby v oblasti podnikania v Prešovskom kraji

V rámci participatívneho procesu prípravy koncepcie bol do podnikateľského prostredia Prešovského kraja (35 respondentov) distribuovaný dotazník (925 adresátov) so zámerom zistiť aktuálny stav a potreby. Štruktúra respondentov potvrdila trend mikropodnikov a malých podnikov (94 %), pričom 46 % bolo rodinných podnikov. Vek zamestnancov sa pohyboval v 39 % nad 40 rokov a v 27 % nad 30 rokov. Len 15 % tvoria zamestnanci nad 50 rokov a 16 % nad 20 rokov. Národnostné spektrum zamestnancov je v 81,8 % tvorené slovenskou národnosťou, 18,2 % ukrajinskou národnosťou a 3 % tvorí česká, rusínska a rómska národnosť. Podnikatelia identifikovali slabé stránky a ohrozenia v oblasti podnikania v Prešovskom kraji nasledovne:

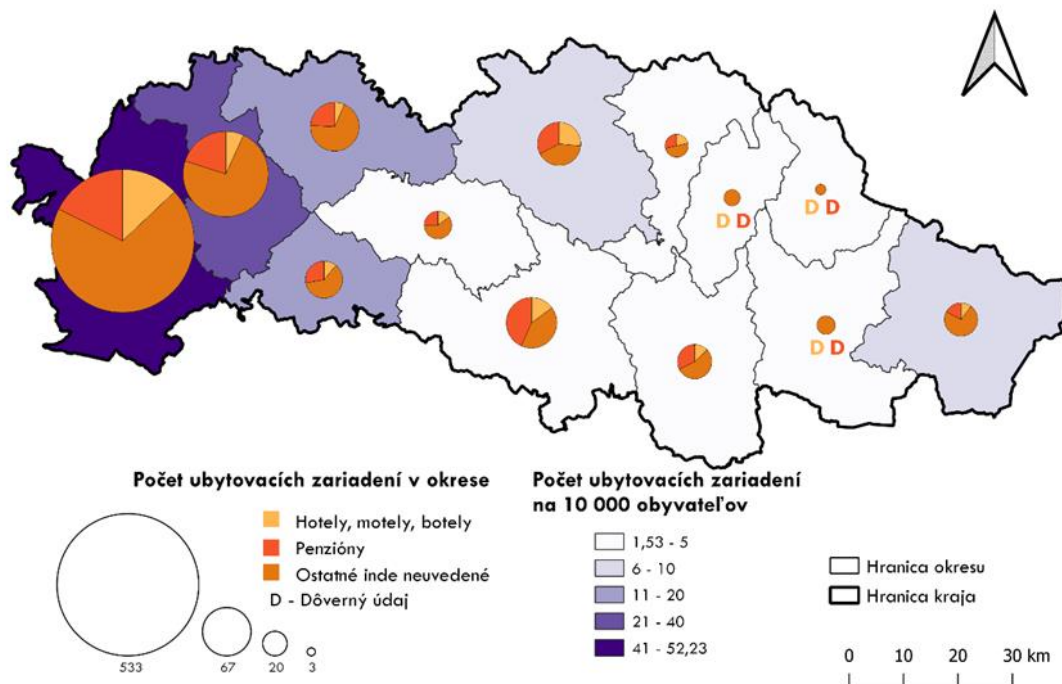
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily,
- nestabilná sociálno-ekonomická situácia obyvateľstva,
- nevyhovujúca technická infraštruktúra,
- nedostatočná štátna pomoc,

- neflexibilná legislatíva,
- vysoký odliv mladých ľudí,
- nízka podpora odborných škôl v oblasti cestovného ruchu,
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily pre stravovacie zariadenia,
- nízky záujem o prácu v stravovacích zariadeniach,
- zvyšujúca sa minimálna mzda a víkendové poplatky,
- vysoké odvodové a daňové zaťaženie podnikateľských subjektov,
- vysoká inflácia a nedostatočná podpora počas krízových období a po nich (koronakríza, energetická kríza),
- navyšovanie cien energií a nedostatočná podpora štátu pre malé a stredné podniky,
- nedostatočné odborné kapacity na riadenie cestovného ruchu,
- slabá spolupráca a ústretovosť verejnej správy (nepochopenie potrieb cestovného ruchu).

2.3.2 Podnikateľský sektor – ubytovacie zariadenia

Ponuka ubytovacích zariadení v Prešovskom kraji sa delí na tri základné kategórie: hotely (motely, botely), penzióny a ostatné inde neuvedené. Podľa počtu sú rozdelené v okresoch nasledovne: **Poprad (533), Kežmarok (190), Prešov (67), Stará Ľubovňa (62), Bardejov (49), Levoča (36), Vranov nad Topľou (31), Snina (29), Sabinov (20), Svidník (14), Stropkov (12), Humenné (12), Medzilaborce (6)**. Distribúcia zariadení v Prešovskom kraji je nerovnomerná (mapa 10), prevažne z dôvodu vysokej návštevnosti atraktívnych území Vysokých Tatier, Belianskych Tatier, Spišskej Magury, Pienin či Levočských vrchov (okresy Poprad, Kežmarok, Levoča, Stará Ľubovňa), ako aj veľkého počtu kultúrno-historických pamiatok Spiša. Významný počet ubytovacích zariadení je v okrese Bardejov (historická časť v Reprezentatívnom zozname UNESCO).

Mapa 10: Počty a rozloženie ubytovacích zariadení v okresoch Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2024

Ubytovacie zariadenia v Prešovskom kraji by sa dali kategorizovať do dvoch kategórií na základe zmeny počtu a typu ubytovacích zariadení v rokoch 2017-2023. **Prvou skupinou sú hotely, motely, turistické ubytovne, chatové osady, penzióny, motely a botely.** Táto skupina ubytovacích zariadení sa v čase vyvíjala bez veľkých zmien, a to aj napriek pandémie Covid-19. **Druhou skupinou ubytovacích zariadení sú súkromné ubytovacie zariadenia a ostatné inde neuvedené, pod ktoré spadajú rôzne typy kempingových zariadení,** ktorých počet rástol počas pandémie COVID-19. Tento rast mohli ovplyvniť protipandemické opatrenia, ako aj nové trendy v cestovnom ruchu.

Tabuľka 13: Ubytovacie zariadenia v Prešovskom kraji

UBYTOVACIE ZARIADENIA	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hotely (motely) *****, ****	33	34	38	38	39	41	46
Ostatné hotely (motely, botely)	87	81	94	86	87	87	87
Penzióny	184	203	249	230	235	236	231
Turistické ubytovne, chatové osady	58	59	67	68	66	69	65
Ubytovanie v súkromí (s identifikátorom IČO)	192	223	270	242	278	348	372
Ostatné inde neuvedené (vrátane kempingov)	162	175	193	185	222	251	263

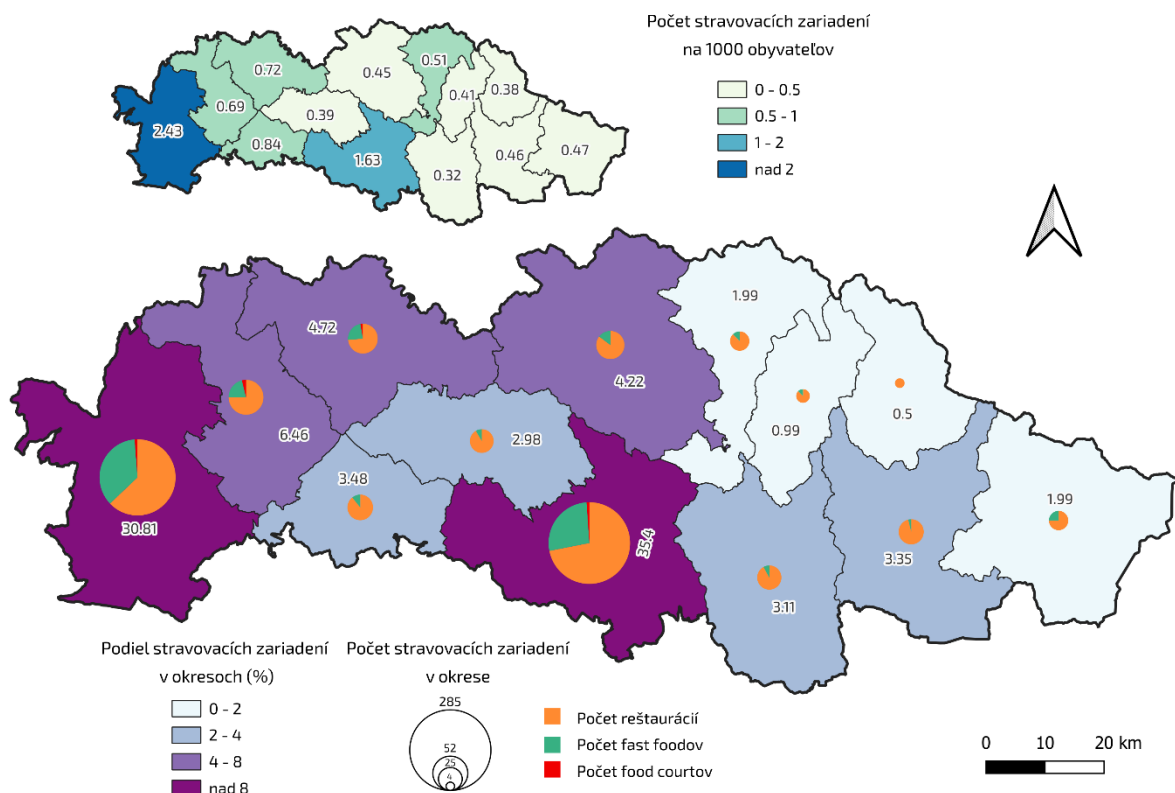
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2024

2.3.3 Podnikateľský sektor – stravovacie zariadenia

V Prešovskom kraji sa nachádza **805 funkčných stravovacích zariadení**, z toho 590 reštaurácií (73 %), 206 fast foodov (26 %) a 9 food courtov (1 %). Ich distribúcia v území je značne nerovnomerná. Najvyšší podiel sa nachádza v okresoch Prešov (35,4 %) a Poprad (30,8 %), čo predstavuje takmer 2/3 všetkých stravovacích zariadení v kraji. Najmenší podiel sa nachádza v okresoch Stropkov (1,0 %) a Medzilaborce (0,5 %). Žiadny z ďalších okresov nepresahuje hranicu 6,5 %.

Prepočet stravovacích zariadení v kraji na 1 000 obyvateľov a okres ukazuje, že najviac stravovacích zariadení prislúcha okresu Poprad (2,4 zariadení na 1 000 obyvateľov), následne okresu Prešov (1,6 na 1 000 obyvateľov) a okresu Levoča (0,8 na 1 000 obyvateľov). Najmenšie hodnoty dosahujú okresy Medzilaborce, Sabinov, Stropkov (zhodne 0,4 na 1 000 obyvateľov) a okres Vranov nad Topľou (0,3 na 1 000 obyvateľov) (mapa 11).

Mapa 11: Stravovacie zariadenia v Prešovskom kraji – podiel a počet zariadení v okresoch, podiel zariadení na 1000 obyvateľov

Zdroj: vlastné spracovanie podľa OpenStreetMap, 2023

2.3.4 Kongresové centrá

Kongresové centrá poskytujú špecifické služby podľa potrieb klientov. Je dôležité prízvukovať faktory ako ubytovacia a dopravná infraštruktúra, výber služieb, ponuka služieb, výber miesta (lokalizácia je dôležitá

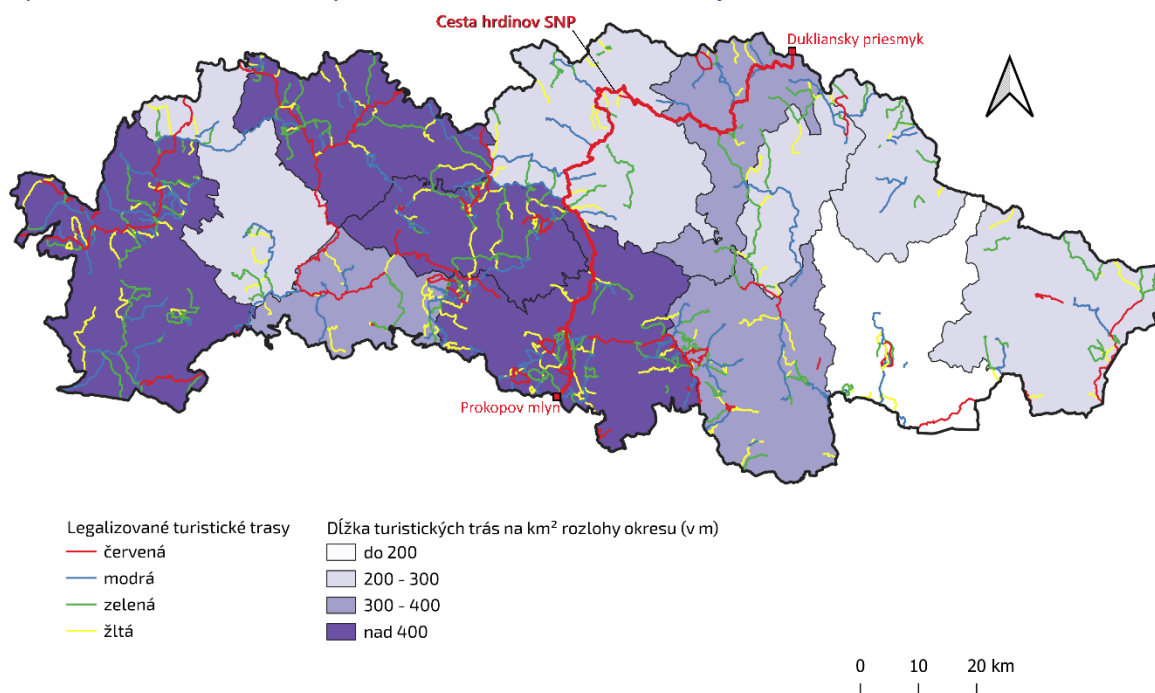
vzhľadom na dostupnosť a zaujímavosť miesta) či komunikačné prostriedky (spôsob vybavenia kongresových priestorov). Trendom sú služby na kľúč od spoločností s licenciou. Osobitosťou kongresového cestovného ruchu je dĺžka trvania 1 – 4 dni, často aj dvojnásobne vyšší obrat, celoročná ponuka, vysoko kvalifikované pracovné miesta, klienti strednej a vyššej vrstvy, náklady hradené zamestnávateľom, organizátorom, vysoký štandard požadovaných služieb, ekonomický prínos z nepriamych služieb (návšteva múzeí, kúpa suvenírov, podpora zamestnanosti). V Prešovskom kraji sa nachádza **54 objektov** spĺňajúcich podmienky kongresového zamerania. Najviac objektov zameraných na **kongresový cestovný ruch sa nachádza v regióne Vysoké Tatry (34), nasleduje región Spiš (11) a Šariš (9). Najväčšou kongresovou infraštruktúrou je** Grand hotel postavený v Hornom Smokovci s kapacitou 650 účastníkov. Úspech kongresového cestovného ruchu je spojený aj s jeho celoročnou realizovateľnosťou, ktorá sa na Slovensku týka napríklad oblasti Vysokých Tatier. Medzi **kongresové služby** radíme cieľové služby odborného charakteru, technické zabezpečenie a kvalitný sprievodný personál a vyvolané služby (gastronómia, ubytovacie služby, služby spojené s voľným časom, služby okolia). Stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2020 odporúča v rámci podpory konkurencieschopnosti regiónu tvoriť nové produkty v kongresovom a incentívnom cestovnom ruchu. Región Vysoké Tatry je považovaný za tretiu destináciu SR s najväčšou ponukou kongresového cestovného ruchu.

2.3.5 Turistické trasy a náučné chodníky

V Prešovskom kraji je spolu takmer **2 965 km značených turistických trás**. Počet a súčet dĺžky turistických trás je najvyšší v okresoch Poprad (517 km), Prešov (452 km) a Stará Ľubovňa (304 km), najnižší v okresoch Humenné (104 km) a Medzilaborce (89 km). V prepočte na rozlohu okresov, najväčšia hustota siete turistických trás na km² je v okresoch Prešov (480 m na km²), Poprad (470 m na km²), Stará Ľubovňa a Sabinov (zhodne po 430 m na km²), najmenšia hustota v okresoch Medzilaborce (210 m na km²), Snina (210 m na km²) a Humenné (140 m na km²) (mapa 12).

Prešovským krajom prechádza aj najvýznamnejšia turistická magistrála na Slovensku – **Cesta hrdinov SNP**, z Duklianskeho priesmyku v Laboreckej vrchovine na štátnej hranici s Poľskom, cez Svidník Ondavskou vrchovinou do Bardejova, pohorím Čergov do Veľkého Šariša, Šarišskou vrchovinou západne od Prešova po Prokopov mlyn v obci Ľubovec v pohorí Čierna hora na hranici Prešovského a Košického kraja v dĺžke takmer 130 km. Trasa ďalej pokračuje územím Slovenska až po hrad Devín a jej celková dĺžka je cca 770 km. Prešovským krajom prechádza aj **Východokarpatská magistrála**, ktorej časť je súčasťou Medzinárodnej diaľkovej turistickej trasy E3.

Mapa 12: Hustota siete turistických trás v okresoch Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa OpenStreetMap, 2024

Samostatnú skupinu značených turistických trás predstavujú **náučné chodníky (NCH)**. Podľa dostupných zdrojov sa ich v Prešovskom kraji nachádza 91. Z nich až 26 sa nachádza v okrese Poprad (29 %), 18 sa nachádza

v okrese Prešov (20 %), 10 v okrese Vranov nad Topľou (11 %), 9 v okrese Snina (10 %), 7 v okresoch Bardejov a Kežmarok, 4 v okrese Sabinov, 2 v okresoch Humenné, Levoča, Medzilaborce a Stará Ľubovňa a v okresoch Stropkov a Svidník po 1 náučnom chodníku.

Najstarším náučným chodníkom v kraji je Prielom Dunajca v obci Červený Kláštor v okrese Kežmarok (a prechádza do okresu Stará Ľubovňa), vybudovaný v roku 1966 (obnovený v rokoch 1990 a 2014). Najmladším je náučný chodník Vulkány dávnej minulosti v obci Cabov v okrese Vranov nad Topľou otvorený v roku 2024. Viac ako 80 % všetkých otvorených NCH v Prešovskom kraji (73 NCH) bolo vybudovaných po roku 2000, z nich viac ako polovica od roku 2014 (38 NCH).

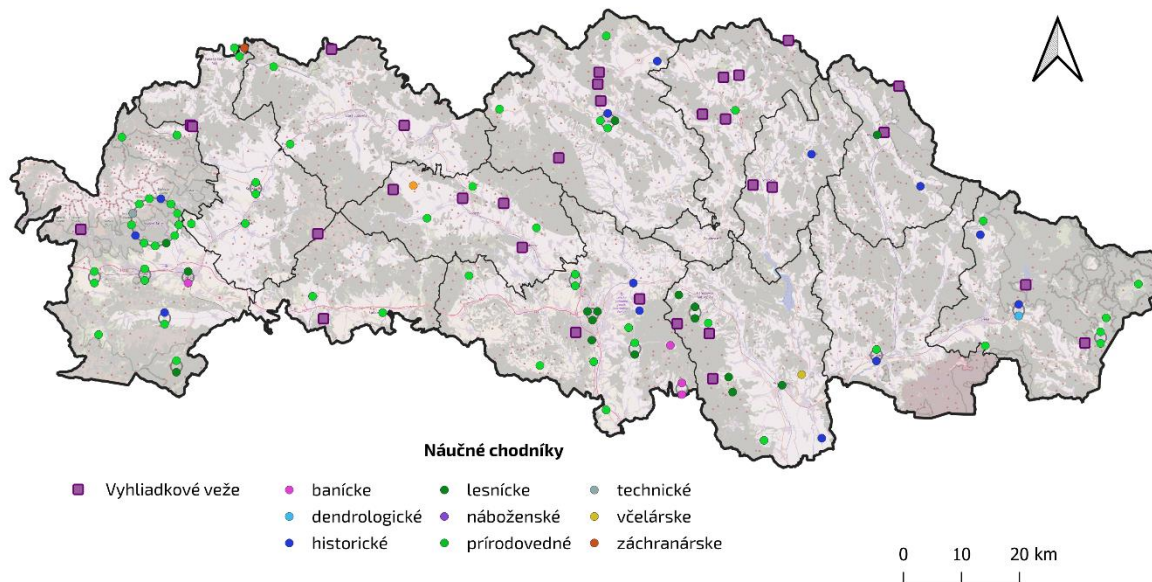
Z hľadiska náročnosti trasy 56 NCH (62 %) uvádza, že ide o nenáročné trasy, 10 NCH (11 %) má trasu mierne náročnú a 25 NCH (27 %) má trasu stredne náročnú až náročnú.

Podľa prevládajúceho zamerania náučných chodníkov je väčšina zameraná prírodovedne (53 NCH), 16 NCH je zameraných na lesníctvo, 13 NCH na históriu, 4 NCH na baníctvo a po jednom NCH so zameraním na záchranárstvo, techniku, náboženstvo, dendrológiu a včelárstvo.

Pri popise stavu sa zameriavame na stav informačných panelov, z ktorého vyplýva, že 75 NCH (82 %) je v dobrom stave, poškodených až silne poškodených je 8 NCH (9 %).

Ďalším typom infraštruktúry turistických a náučných trás sú **vyhliadkové veže**. Od roku 2018 sa ich počet navýšil takmer dvojnásobne (zo 17 na 31). Najstaršou vyhliadkovou vežou je rozhľadňa Paseky v obci Kalinov na hranici s Poľskom z roku 1943. V roku 2023 bola postavená Vyhliadková veža Javorina v Levočských vrchoch (súčasť mesta Levoča) a rozhľadňa pri obci Údol v okrese Stará Ľubovňa. V novembri 2024 bola otvorená Berzewiczova veža na vrchole Stebnícka Magura neďaleko Bardejova. V súčasnosti na území kraja nájdeme 31 vyhliadkových veží či rozhľadní, mimo sprístupnených vyhliadkových veží v centrách miest (kostolné veže či napr. vodárenská veža v Prešove). Najvyšší počet sa nachádza v okresoch Svidník (5), Sabinov (4), Bardejov (4), Poprad (3) a Vranov nad Topľou (3), v okresoch Humenné a Kežmarok sa nenachádza ani jedna rozhľadňa. Najnavštevovanejšou vyhliadkovou vežou je veža Chodníka korunami stromov Bachledka (na hranici obcí Ždiar v okrese Poprad a Jezersko a Malá Franková v okrese Kežmarok). Avšak z hľadiska najlepšej dostupnosti vyhliadky z obce Ždiar sme ju zaradili do okresu Poprad. Priestorové rozmiestnenie náučných chodníkov a vyhliadkových veží na území Prešovského kraja zobrazuje mapa 13.

Mapa 13: Náučné chodníky a vyhliadkové veže v Prešovskom kraji

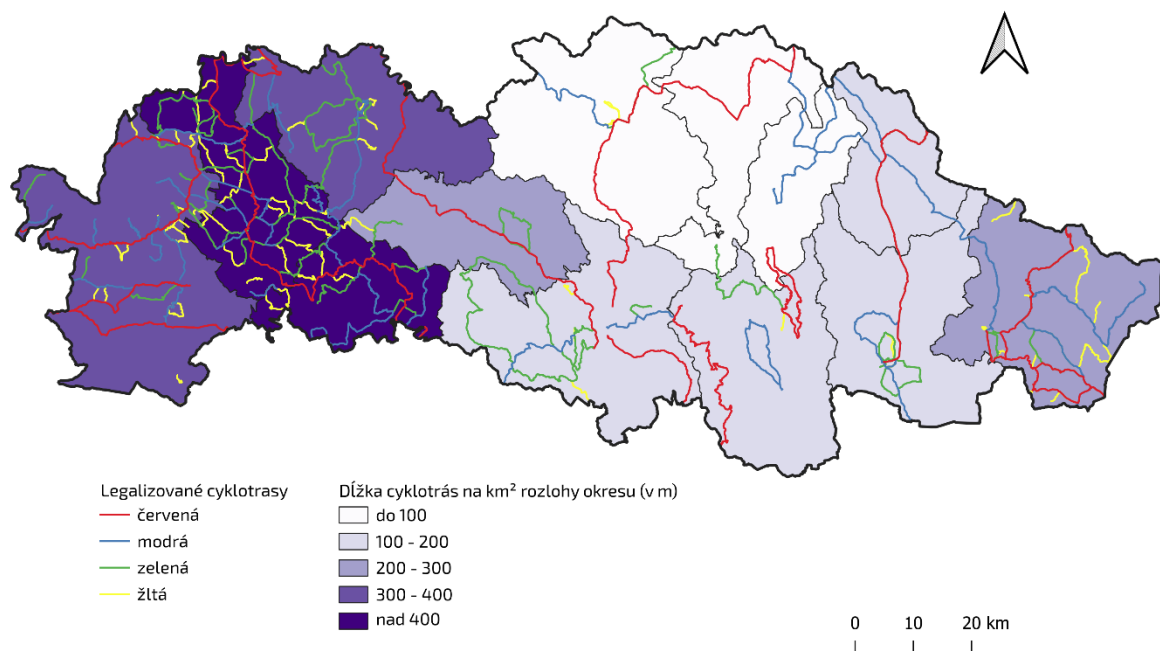
Zdroj: vlastné spracovanie podľa Náučné chodníky, 2024; KOČR Severovýchod Slovenska, 2024; OpenStreetMap, 2024

2.3.6 Cyklotrasy

Prešovský kraj disponuje **2 194 km značených cyklotrás** vedených po samostatne vybudovaných cyklistických chodníkoch alebo existujúcich účelových cestách, ktoré sú využívané jednak pre cestnú, ako aj horskú cykloturistiku. Najviac kilometrov cyklotrás je vyznačených v okrese Kežmarok (384 km), Poprad (374 km), Stará Ľubovňa (246 km) a Snina (228 km), najmenej v okresoch Medzilaborce (67 km), Svidník (55 km) a Stropkov (29 km). Pri prepočte na rozlohu okresov kraja, najviac cyklotrás pripadá na okres Kežmarok (610 m na km²), Levoča

(480 m na km²), Stará Ľubovňa (350 m na km²) a Poprad (340 m na km²), najmenej cyklotrás na okresy Bardejov (100 m na km²), Svidník (100 m na km²) a Stropkov (70 m na km²) (mapa 14).

Mapa 14: Hustota siete cyklotrás v okresoch Prešovského kraja

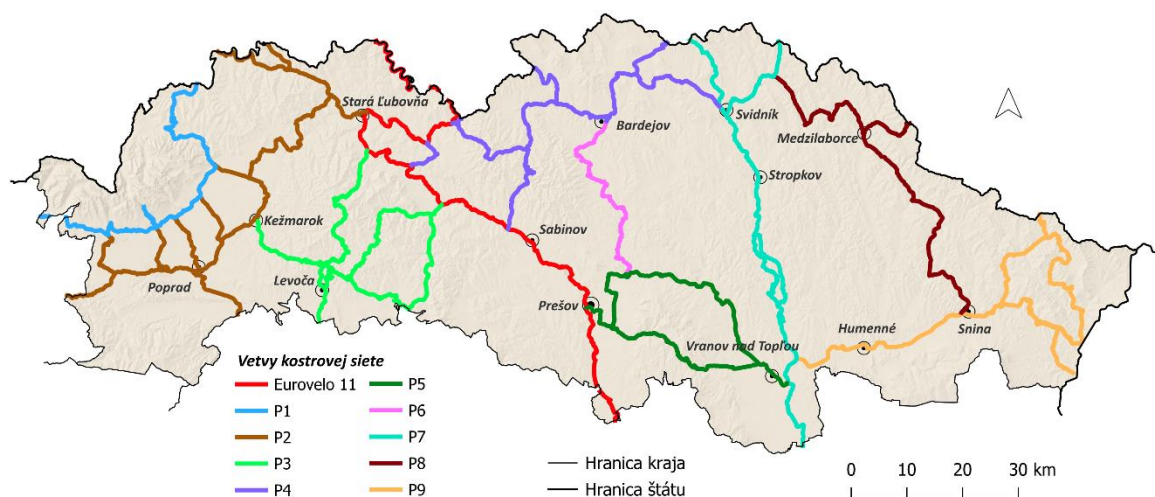
Zdroj: vlastné spracovanie podľa OpenStreetMap, 2024

Hlavné cyklistické trasy kraja sú tvorené na základe aktualizácie strategického dokumentu **Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji** (2024). Navrhnutý systém budovania cyklotrás spája kľúčové, turisticky významné miesta, obce, mestá a destinácie s víziou napojenia sa aj na okolité kraje a štáty.

Kostrová sieť Prešovského kraja

Základnou osou siete je medzinárodná diaľková cyklotrasa Eurovelo 11. Hlavná sieť bude tvorená diaľkovými cyklistickými magistrálami - cyklistickými koridormi, zohľadňujúc napojenie na miestne cykloturistické trasy a pripojovacie úseky dopravného-obslužnej siete sídel. Cieľom je vybudovať 1 232 km bezpečnej, technologicky podporenej siete ekologickej dopravy, ktorá bude prechádzať všetkými okresmi kraja (257 obcí, z toho 22 miest), ktorá je rozdelená na 10 vetiev – Eurovelo 11 (medzinárodná diaľková cyklotrasa vedúca z nórskeho Nordkappu až do gréckych Atén dlhá 6 550 km, prechádzajúca Prešovským a Košickým krajom) a vetvy P1-P9.

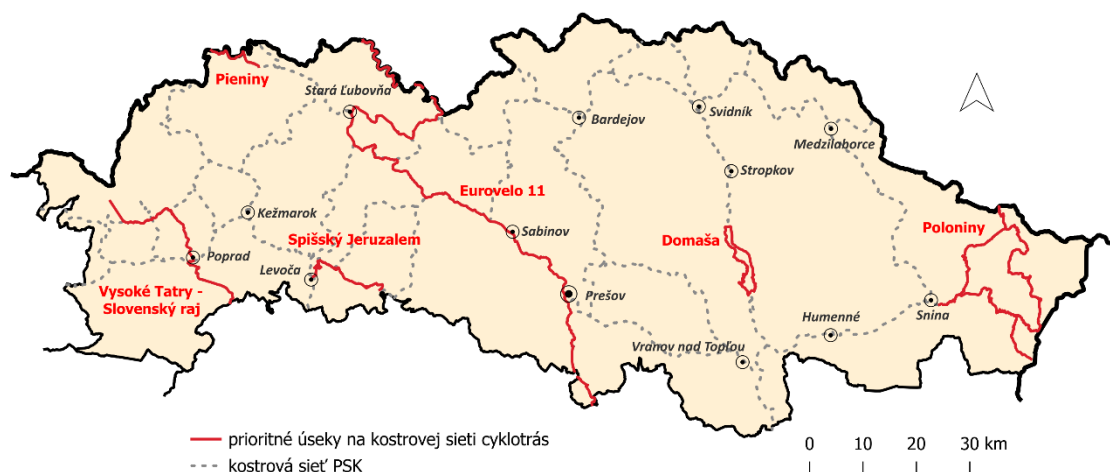
Mapa 15: Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, Kostrová sieť cyklistických trás v PSK, 2024

Prešovský kraj si v rámci vybudovania siete cyklotrás určil prioritné úseky reflektujúce súčasné potreby cestovného ruchu, udržateľnej a efektívnej mobility, ekologickej dopravy a regionálneho rozvoja: Eurovelo 11, Vysoké Tatry – Slovenský raj, Pieniny, Levoča – Spišský Jeruzalem, Okruh okolo Domaše, Poloniny Trail.

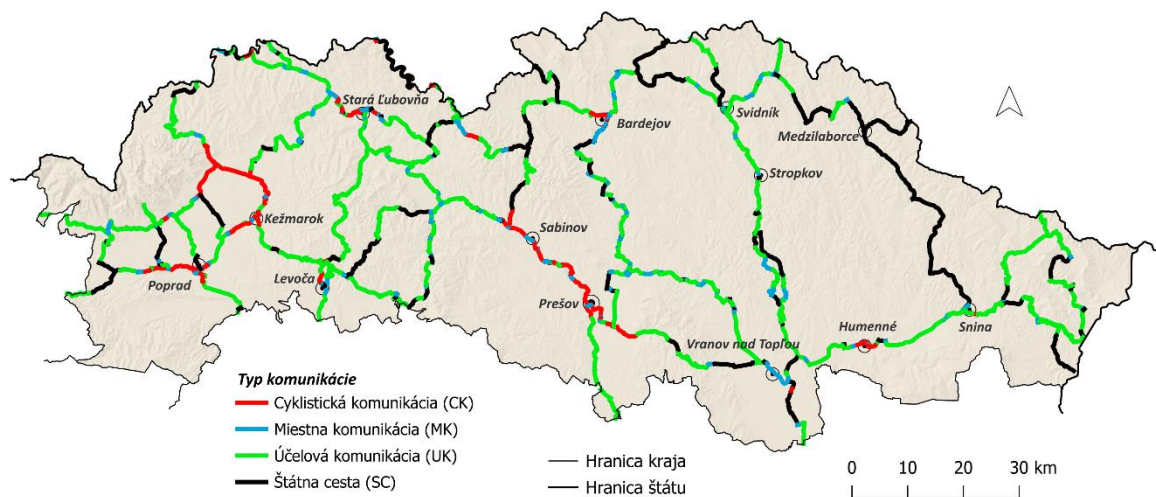
Mapa 16: Prioritné úseky kostrovej siete cyklistických trás v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, Kostrová sieť cyklistických trás v PSK, 2024

Z hľadiska typu komunikácie sú jednotlivé úseky kostrovej siete trasované po 4 typoch komunikácií. Najväčší podiel úsekov je vedený po účelových komunikáciách (56 %) spevneného i nespevneného charakteru, 26 % úsekov je vedených po štátnych cestách I.-III. triedy, 10 % úsekov je vedených po vybudovanej cyklistickej komunikácii a 8 % podiel tvoria úseky vedené po miestnej komunikácii (ceste, chodníku).

Mapa 17: Úseky vetiev kostrovej siete cyklotrás v Prešovskom kraji podľa typu komunikácie

Zdroj: vlastné spracovanie, Kostrová sieť cyklistických trás v PSK, 2024

Pri stave projekčnej pripravenosti sú v súčasnosti úseky rozdelené do 11 kategórií (0 - neriešený úsek, 10 - zrealizovaný úsek), z ktorých najväčší podiel predstavujú neriešené úseky (51 %), nasledujú úseky zrealizované (15 %) a s dokumentáciou pre územné rozhodnutie (11 %). 9 % úsekov má vypracovaný projektový zámer.

Mapa 18: Úseky vetiev kostrovej siete cyklotrás v Prešovskom kraji podľa stavu projekčnej pripravenosti

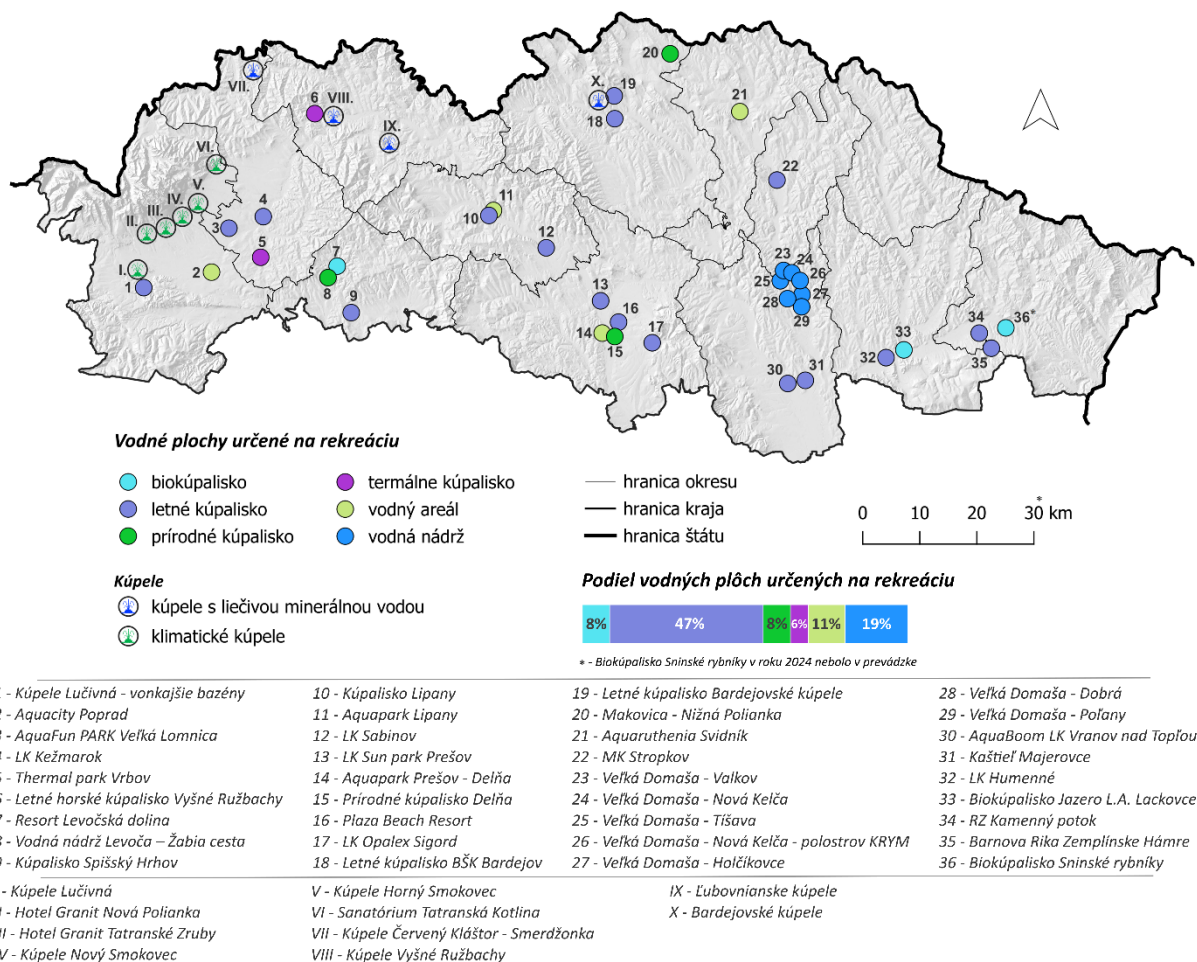
Zdroj: vlastné spracovanie, Kostrová sieť cyklistických trás v PSK, 2024

2.3.7 Kúpeľníctvo a vodná rekreácia

Na území Prešovského kraja v súčasnosti pôsobí **10 kúpeľných zariadení**. 6 z nich sa nachádza v území s vhodnými klimatickými podmienkami (**klimatické kúpele**) v Tatranskej Kotline, Novom Smokovci, Hornom Smokovci, Tatranských Zruboch, Novej Polianke (mesto Vysoké Tatry) a Lučivnej, špecializované na netuberkulózne choroby dýchacích ciest. Ďalšie 3 kúpeľné zariadenia - Bardejovské kúpele, Kúpele Ružbachy a Kúpele Pieniny (býv. Kúpele Červený Kláštor – Smerdžonka) sú kategorizované ako **kúpele s liečivou minerálnou vodou a vhodnými klimatickými podmienkami**, špecializované na liečbu obehového, pohybového, tráviaceho ústrojenstva, chorôb dýchacích ciest, nervové, duševné onkologické ochorenia. Ľubovnianske kúpele v Novej Ľubovni sú **kúpele s liečivou minerálnou vodou** na liečbu chorôb zažívacieho traktu. Zariadenia sú vybavené aj ďalšími benefitmi (wellness, turistika, cykloturistika, spoločenské a kultúrne podujatia a pod.).

V kraji je prevádzkovaných **36 vonkajších umelých vodných plôch** s celoročným monitoringom kvality vody v 6 kategóriách: **letné kúpaliská** (17), **rekreačné oblasti na brehoch vodných nádrží** (7 - všetky sa nachádzajú na brehoch vodnej nádrže Veľká Domaša), **vodné areály** (4), **biokúpaliská** (3), **prírodné kúpaliská** (3) a **termálne kúpaliská** (2). Z hľadiska ich rozmiestnenia v okresoch, najviac plôch určených na kúpanie sa nachádza v okresoch Vranov nad Topľou (7) a Prešov (5), najmenej v okresoch Svidník (1), Stará Ľubovňa (1) a Medzilaborce, kde sa nenachádza ani jedna takáto plocha.

Mapa 19: Lokalizácia kúpeľov a vonkajších umelých vodných plôch určených na rekreáciu v Prešovskom kraji

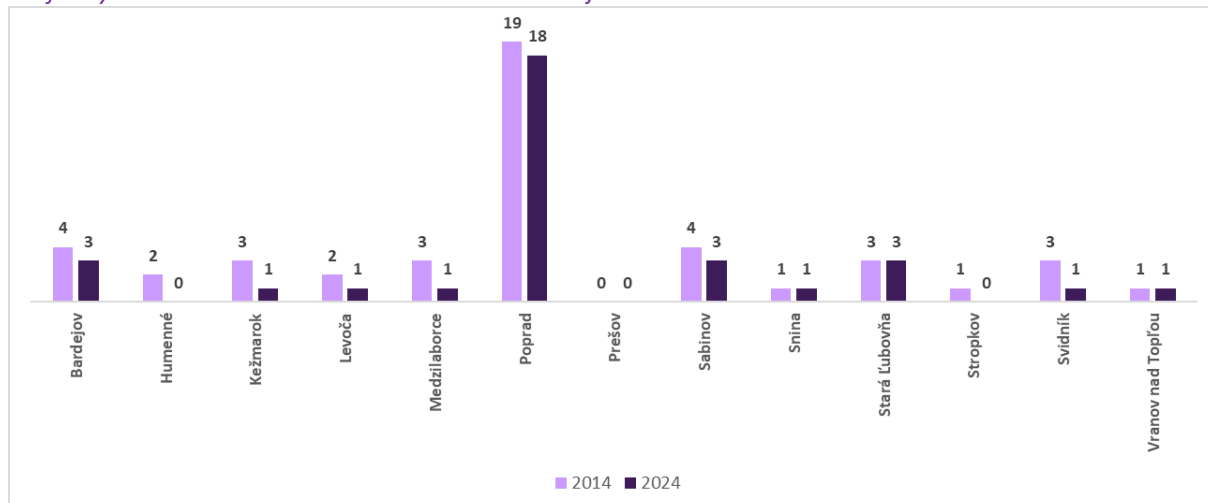
Zdroj: Zdroj: vlastné spracovanie podľa Asociácia slovenských kúpeľov, 2024a; HolidayInfo, 2024; OpenStreetMap, 2024

Návštevnosť kúpeľov a vodných plôch v Prešovskom kraji určených na kúpanie je výrazne ovplyvnená modernými termálnymi kúpeľmi a aquaparkami pri hraniciach Poľska: kúpeľné mesto Krynica-Zdrój (31 km z Bardejova), Termy Bania (17 km z Tatranskej Javoriny), Termy Bukovina (13 km z Tatranskej Javoriny), Termy Szaflary (27 km z Tatranskej Javoriny), Termy Gorący Potok (27 km z Tatranskej Javoriny), Aqua Park Zakopane (23 km z Tatranskej Javoriny) a ďalšie.

2.3.8 Lyžiarske strediská a zimná rekreácia

Manažment zimného cestovného ruchu na území Prešovského kraja ovplyvňuje masívna ponuka členitého reliéfu a pohorí, ale aj lokality pásiem ochrany prírody a ochrany vody a klimatická zmena so znižovaním výšky snehovej pokrývky v polohách do 1 000 m n. m. (umelé zasnežovanie, limity ochrany prírody). V Prešovskom kraji je v súčasnosti v prevádzke **33 lyžiarskych stredísk**, z nich 18 sa nachádza v okrese Poprad, po 3 lyžiarske strediská sa nachádzajú v okresoch Bardejov, Sabinov a Stará Ľubovňa, po 1 lyžiarskom stredisku v okresoch Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Snina, Svidník a Vranov nad Topľou. V okresoch Humenné, Prešov a Stropkov (s výnimkou areálu Pod vlekom, ktorý je využívaný len pre športový klub) nie je v prevádzke ani jedno lyžiarske stredisko. V porovnaní s rokom 2014 je v roku 2024 o 13 lyžiarskych stredísk v kraji menej (klimatické a ekonomické faktory - nižšia nadmorská výška, menej rozvinuté okresy Bardejov, Humenné, Kežmarok, Medzilaborce, Svidník).

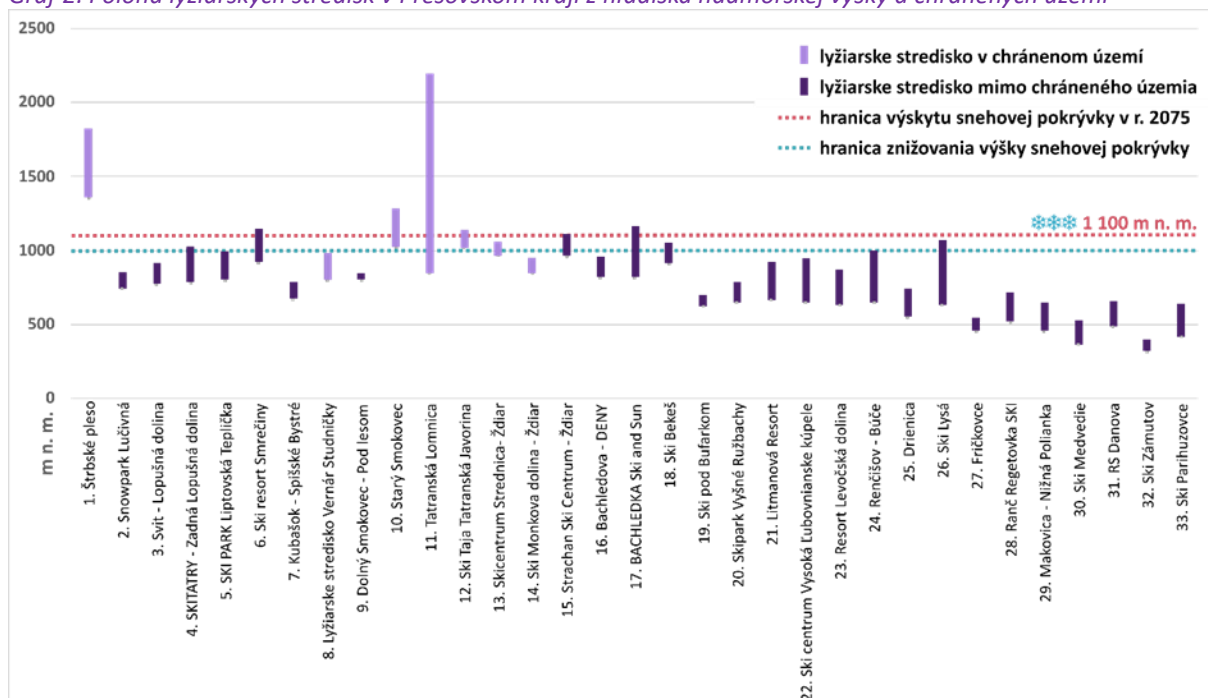
Graf 1: Lyžiarske strediská v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2014 a 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa HolidayInfo.sk, 2024b; Matlovičová, Klamár, Mika, 2015

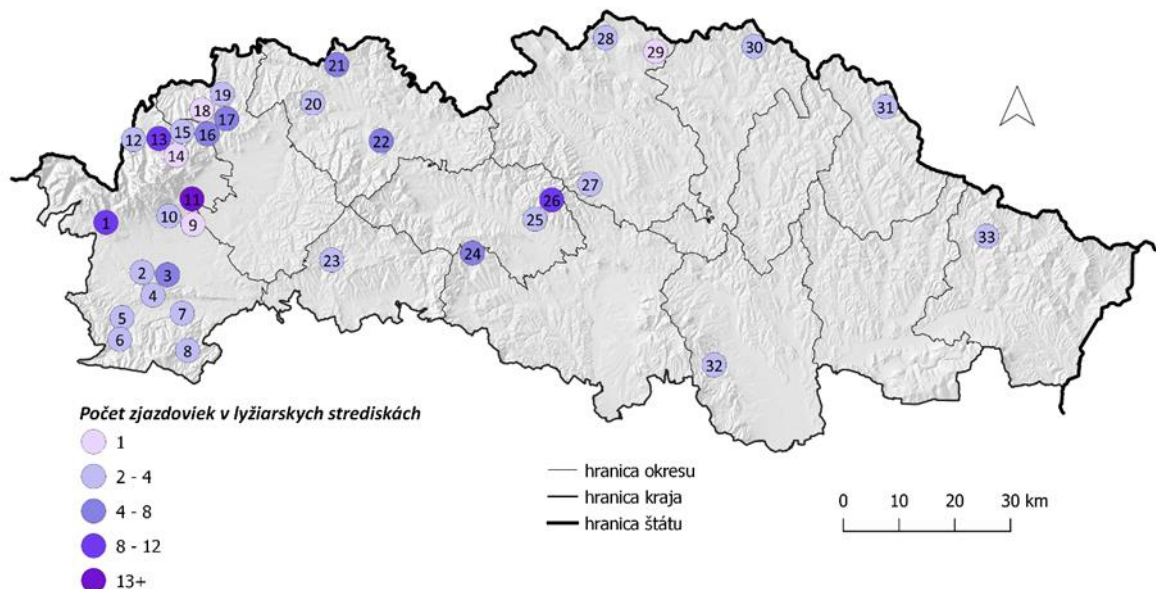
Najvyššie položeným lyžiarskym strediskom v kraji je **Tatranská Lomnica** v Tatrách (850 – 2 190 m n. m.), najnižšie položeným lyžiarske stredisko Ski Zámuto v Slanských vrchoch (320 – 405 m n. m.). Iba v 12 lyžiarskych strediskách v kraji sa nachádzajú zjazdovky v nadmorskej výške nad 1 000 m n. m., no iba 3 lyžiarske strediská sú nad touto hranicou kompletne celé, a to Štrbské pleso, Starý Smokovec a Ski Taja Tatranská Javorina. **7 lyžiarskych stredísk zasahuje do chráneného územia** (Štrbské pleso, Starý Smokovec, Tatranská Lomnica, Ski Taja Tatranská Javorina, Skicentrum Strednica – Ždiar, Ski Monkova dolina – Ždiar zasahujú do územia TANAPu, stredisko Vernár Studničky sa nachádza v NP Slovenský raj).

Graf 2: Poloha lyžiarskych stredísk v Prešovskom kraji z hľadiska nadmorskej výšky a chránených území

Zdroj: vlastné spracovanie podľa HolidayInfo.sk, 2024b

Mapa 20: Poloha lyžiarskych stredísk v Prešovskom kraji a počet zjazdoviek v lyžiarskych strediskách

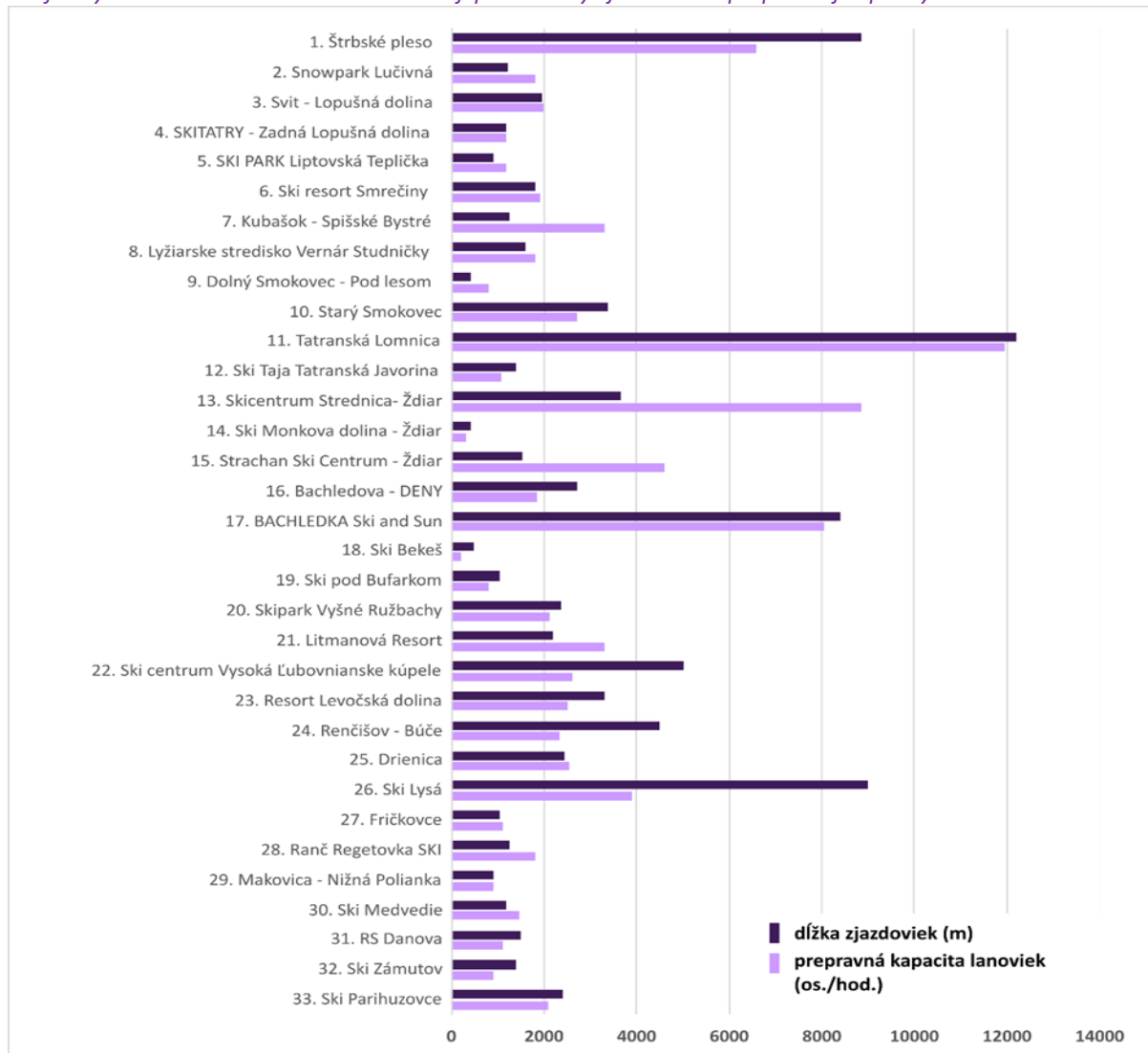

Pozn.: poradové číslo lyžiarskeho strediska v mape je zhodné s poradovým číslom v oboch grafoch

Zdroj: vlastné spracovanie podľa HolidayInfo.sk, 2024b

Z hľadiska počtu a dĺžky zjazdoviek sú najväčšími lyžiarskymi strediskami Tatranská Lomnica s 13 zjazdovkami v dĺžke 12 180 m, Štrbské pleso s 12 zjazdovkami s dĺžkou 8 840 m a Ski Drienica s 11 zjazdovkami s dĺžkou 9 000 m. 4 lyžiarske strediská majú iba jednu zjazdovku: Dolný Smokovec – Pod lesom (400 m), Ski Monkova dolina – Ždiar (400 m), Ski Bekeš (470 m) a Makovica – Nižná Polianka (900 m). V počte lanoviek a vlekov a ich prepravnej kapacity dominujú lyžiarske strediská Bachledka Ski and Sun s 10 lanovkami a vlekmí (prepravná kapacita 8 044 osôb/hod.), Tatranská Lomnica s 9 lanovkami a vlekmí (11 945 osôb/hod.), Štrbské pleso s 8 lanovkami a vlekmí (6 570 osôb/hod.), Skicentrum Strednica – Ždiar so 7 lanovkami a vlekmí (8 860 osôb/hod.). Najmenšími lyžiarskymi strediskami sú strediská Ski Monkova dolina – Ždiar s 1 vlekom (1 vlekom/300 osôb za hodinu), Ski Bekeš (1 vlekom/220 osôb za hodinu) a Makovica – Nižná Polianka (1 vlekom/900 osôb za hodinu).

Graf 3: Lyžiarske strediská v Prešovskom kraji podľa dĺžky zjazdoviek a prepravnej kapacity lanoviek a vlekov

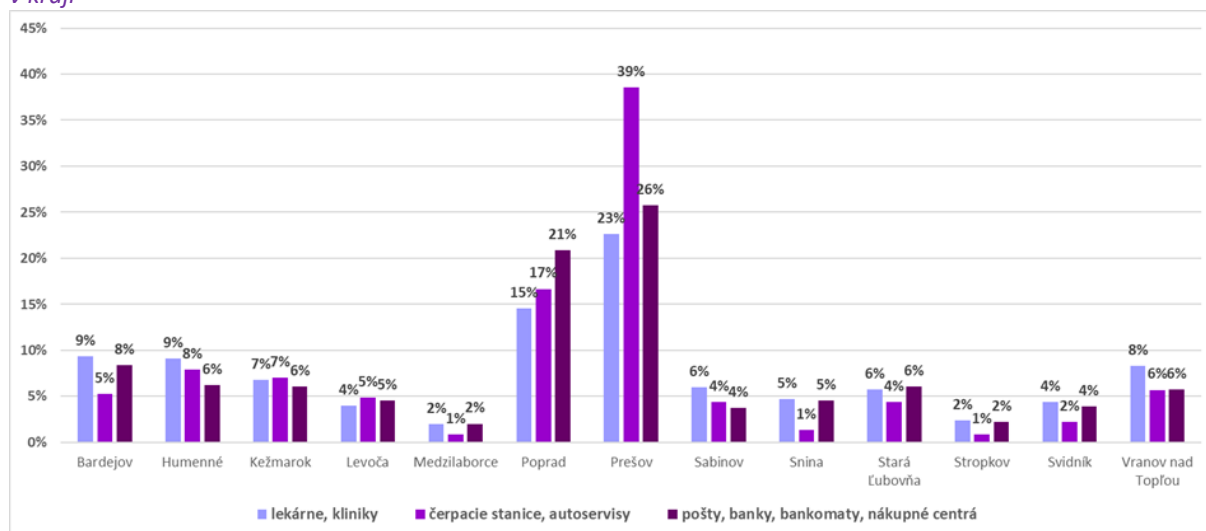
Zdroj: vlastné spracovanie podľa HolidayInfo.sk, 2024b

Súčasťou niektorých lyžiarskych stredísk kraja sú **trasy pre bežecké lyžovanie**. Najdlhšími trasami na bežecké lyžovanie disponujú: Ski Lysá (55 km), Ski Zámotov (52 km), Štrbské pleso (44 km), Skipark Vyšné Ružbachy (32,5 km), Renčišov – Búče (30 km), Tatranská Lomnica (24 km), Bachledka Ski and Sun (20 km). Významným rozvíjajúcim sa centrom pre bežecké lyžovanie je aj Nordic Centrum Levoča, ktoré sa nachádza v lokalite Krúžok v katastri obcí Uloža, Vyšné Repaše a Závada-miestna časť Levoče (50 km), okrem toho sa možnosti na individuálne bežkovanie rozvíjajú aj v okresoch Snina, Medzilaborce a ďalších. Konkurenciou a zároveň príležitosťou pre vytváranie cezhraničných produktov sú lyžiarske strediská v blízkosti poľskej štátnej hranice s kvalitnými službami a ubytovaním. Medzi najznámejšie a Slovákmi najnavštevovanejšie patria: Biaľka Tatrzańska (18 km z Tatranskej Javoriny), Palenica w Szczaŋnici (22 km zo Spišskej Starej Vsi), Kasprowy Wierch – Zakopane (22 km z Tatranskej Javoriny), Tylicz SKI (26 km z Bardejova), Henryk SKI (32 km z Bardejova), Słotwiny Arena (34 km z Bardejova) a Ski resort Jaworzyna Krynicka (40 km z Bardejova).

2.3.9 Doplnková infraštruktúra

Do tejto kategórie infraštruktúry zaradujeme dostupnosť 3 skupín objektov: lekárne a kliniky, čerpacie stanice a autoservisy, pošty, banky, bankomaty a nákupné centrá. Najvyššia dostupnosť doplnkovej infraštruktúry vo všetkých skupinách je v dvoch najzaľudnenejších okresoch Prešov (175 tisíc obyvateľov) a Poprad (102 tisíc obyvateľov). V ostatných okresoch je celkový podiel jednotlivých skupín objektov rozdelený približne rovnomerne a neprevyšuje hodnotu 10 %.

Graf 4: Podiel skupín objektov doplnkovej infraštruktúry v okresoch Prešovského kraja z celkového počtu objektov v kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2024; OpenStreetMap, 2024

2.3.10 Dopravná infraštruktúra Prešovského kraja

2.3.10.1 Cestná sieť

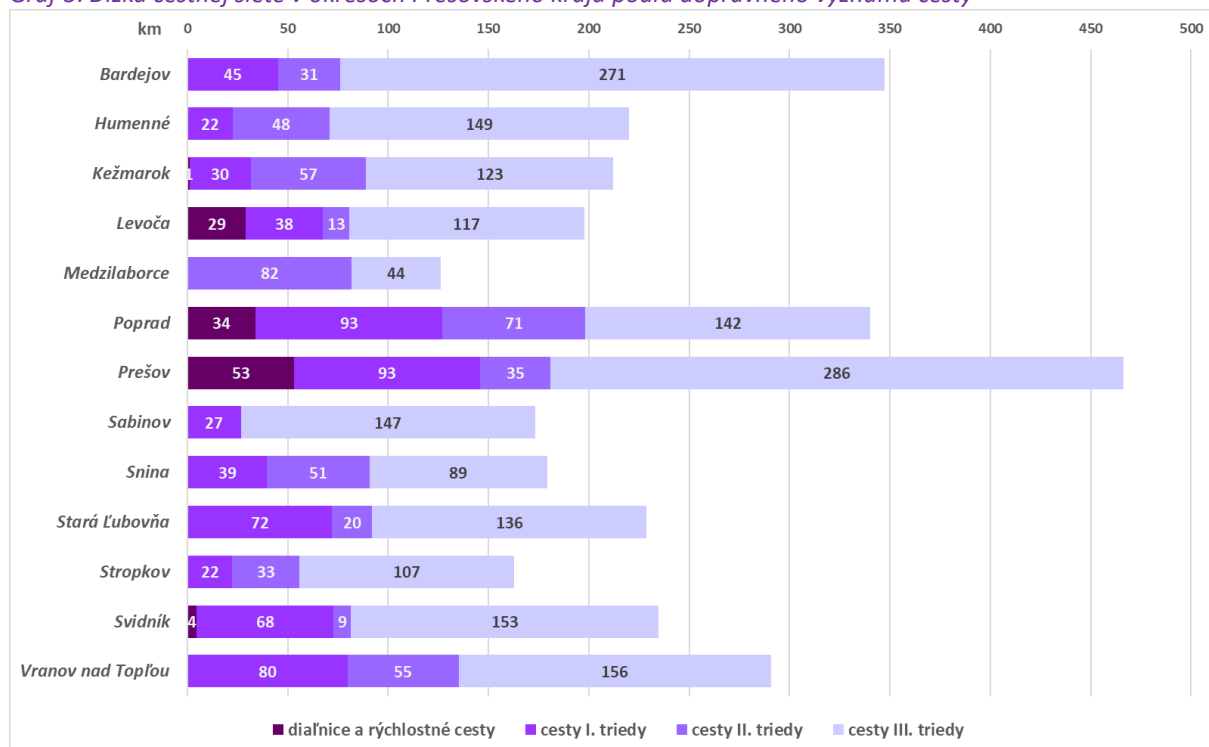
Na území Prešovského kraja je celkovo **3 178,41 km kategorizovaných ciest**. Prešovský samosprávny kraj spravuje cestné komunikácie II. a III. triedy od 1. januára 2004. Za ich správu zodpovedá organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK – Správa a údržba ciest PSK (SÚC PSK). Za správu ciest I. triedy zodpovedá Slovenská správa ciest. Správu diaľnic a rýchlostných ciest zabezpečuje Národná diaľničná spoločnosť.

K 1.1.2024 bol stav cestnej siete nasledovný:

- celková dĺžka diaľnic a rýchlostných ciest na území kraja: 121,87 km,
- celková dĺžka ciest I. triedy na území kraja: 630,69 km,
- celková dĺžka ciest II. triedy na území kraja: 505,85 km,
- celková dĺžka ciest III. triedy na území kraja: 1 920,00 km.

Najviac kilometrov ciest je v okrese Prešov (466,5 km), nasleduje okres Bardejov (347,1 km) a Poprad (340,2 km). Najkratšiu cestnú sieť majú okresy Sabinov (173,2 km) a Medzilaborce (126,1 km). Dĺžku cestnej siete v jednotlivých okresoch kraja ovplyvňujú predovšetkým 2 faktory, a to rozloha okresov a reliéf. Graf 5 zobrazuje dĺžku cestnej siete v okresoch Prešovského kraja podľa dopravného významu cesty.

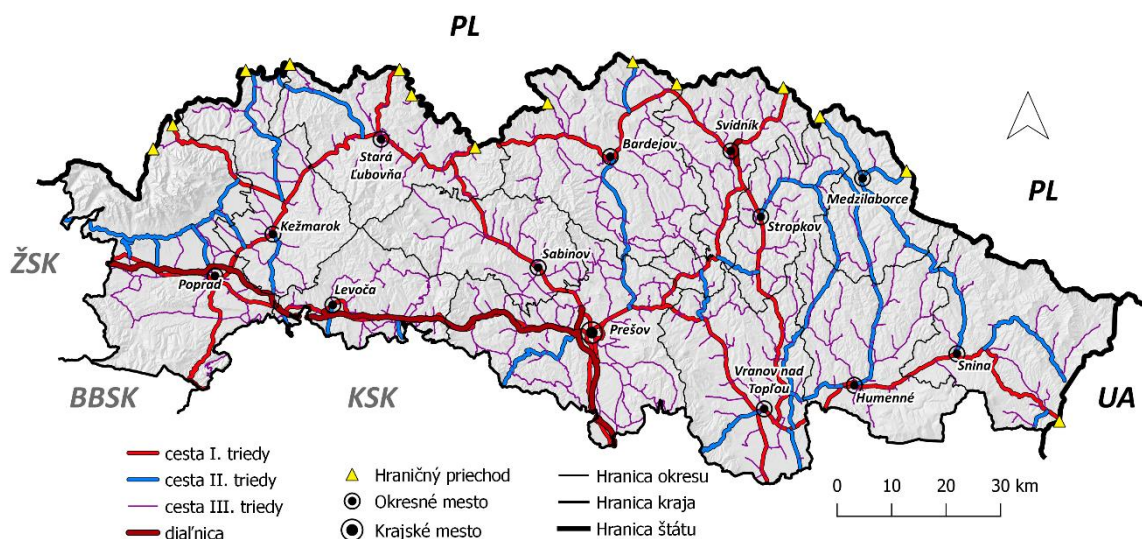
Graf 5: Dĺžka cestnej siete v okresoch Prešovského kraja podľa dopravného významu cesty

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SSC, 2024

Líniové vrstvy diaľnic a rýchlostných ciest, ciest I., II. a III. triedy na území Prešovského kraja, ako aj hraničné priechody do susedných štátov Poľska a Ukrajiny zobrazuje nasledujúca mapa.

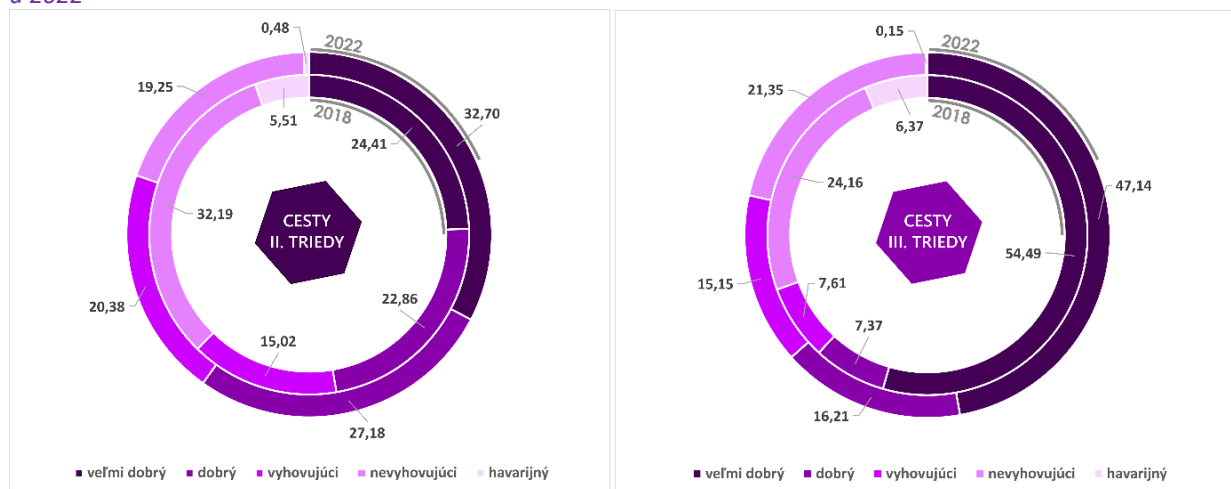
Mapa 21: Cestná sieť Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SSC, 2024

Limitujúcim faktorom z hľadiska dostupnosti a rozvoja atraktivít je kvalita ciest II. a III. triedy. K 1.5.2022 bolo na území Prešovského kraja 32,7 % ciest II. triedy a 47,14 % ciest III. triedy vo veľmi dobrom stave, 27,18 % ciest II. triedy a 16,21 % ciest III. triedy v dobrom stave, 20,38 % ciest II. triedy a 15,15 % ciest III. triedy vo vyhovujúcom stave. V nevyhovujúcom až havarijnom stave je spolu 19,73 % ciest II. triedy a 21,5 % ciest III. triedy. Trendom oproti roku 2018 je mierny pokles kvality ciest III. triedy (z 54,49 % na 47,14 %), zvýšenie podielu ciest II. triedy v kategórii dobrý až vyhovujúci stav a takmer dvojnásobné zvýšenie podielu ciest III. triedy v kategórii dobrý až vyhovujúci stav (podľa SÚC PSK).

Graf 6: Kvalita ciest II. A III. triedy na základe ich stavebno-technického stavu v Prešovskom kraji v rokoch 2018 a 2022

Zdroj: vlastne spracovanie podľa údajov SÚC PSK, 2022

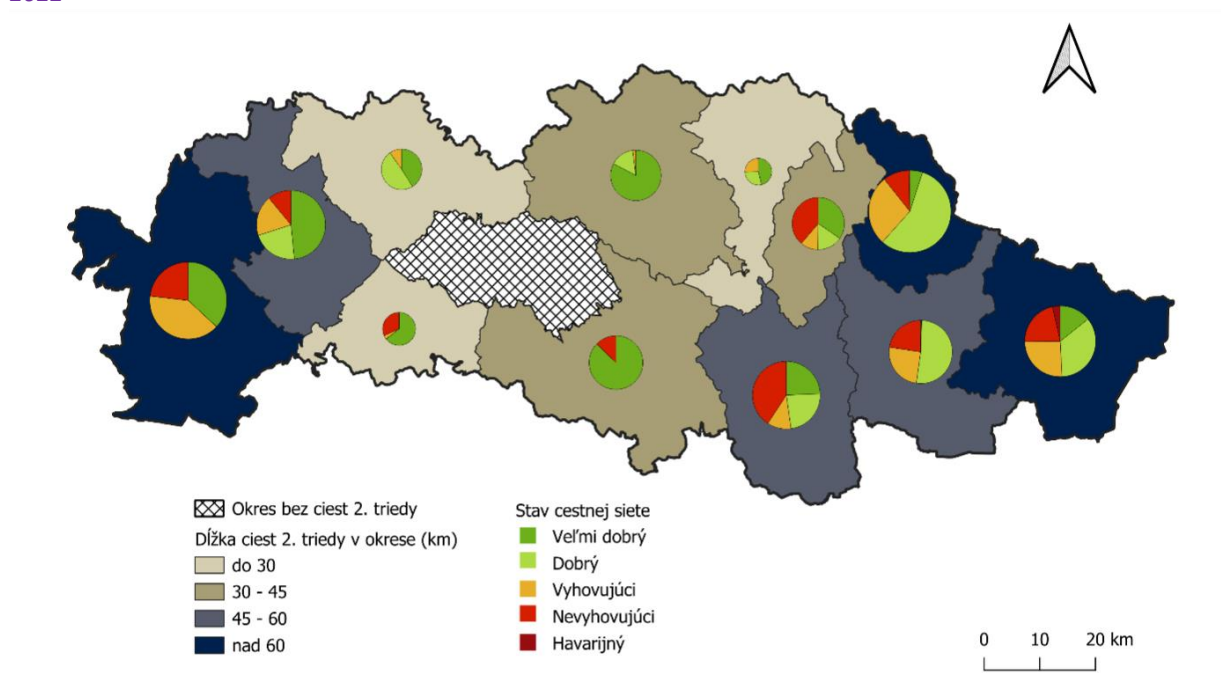
Limitujúce faktory rozvoja potenciálu Prešovského kraja sú zreteľne viditeľné aj pri hodnotení kvality ciest II. a III. triedy podľa okresov v tabuľke 14 a mapách 22 a 23.

Tabuľka 14: Hraničné hodnoty kvality ciest v Prešovskom kraji podľa okresov v roku 2022

STUPEŇ KVALITY	OKRES	KATEGÓRIA CIEST	% PODIEL
Veľmi dobrý stav	Prešov	II. trieda	87%
	Bardejov	II. trieda	82,7%
	Medzilaborce	II. trieda	5,01%
	Humenné	II. trieda	0,52%
	Levoča	III. trieda	67,04%
	Prešov	III. trieda	66,72%
	Snina	III. trieda	3,7%
	Medzilaborce	III. trieda	3,07%
Nevyhovujúci stav	Stropkov	II. trieda	38,73%
	Vranov nad Topľou	II. trieda	40,75%
	Prešov	III. trieda	31,84%
	Sabinov	III. trieda	39,07%

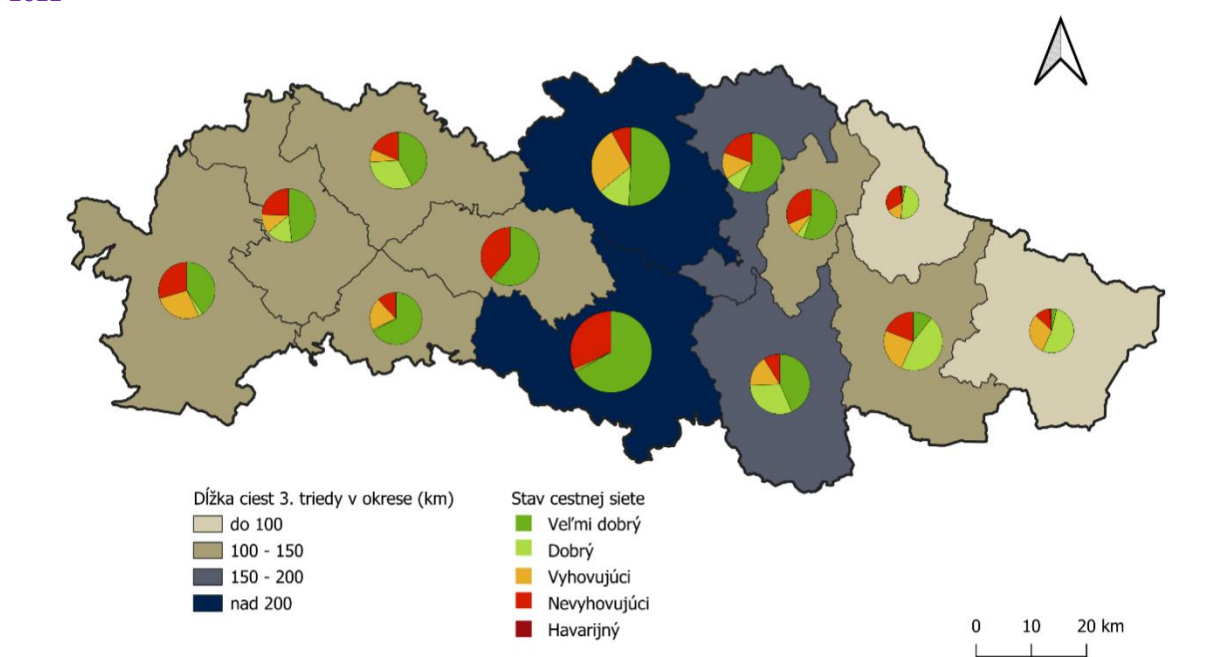
Zdroj: vlastné spracovanie podľa SÚC PSK, 2022

Mapa 22: Kvalita ciest II. triedy na základe ich stavebno-technického stavu v okresoch Prešovského kraja v roku 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SÚC PSK, 2022

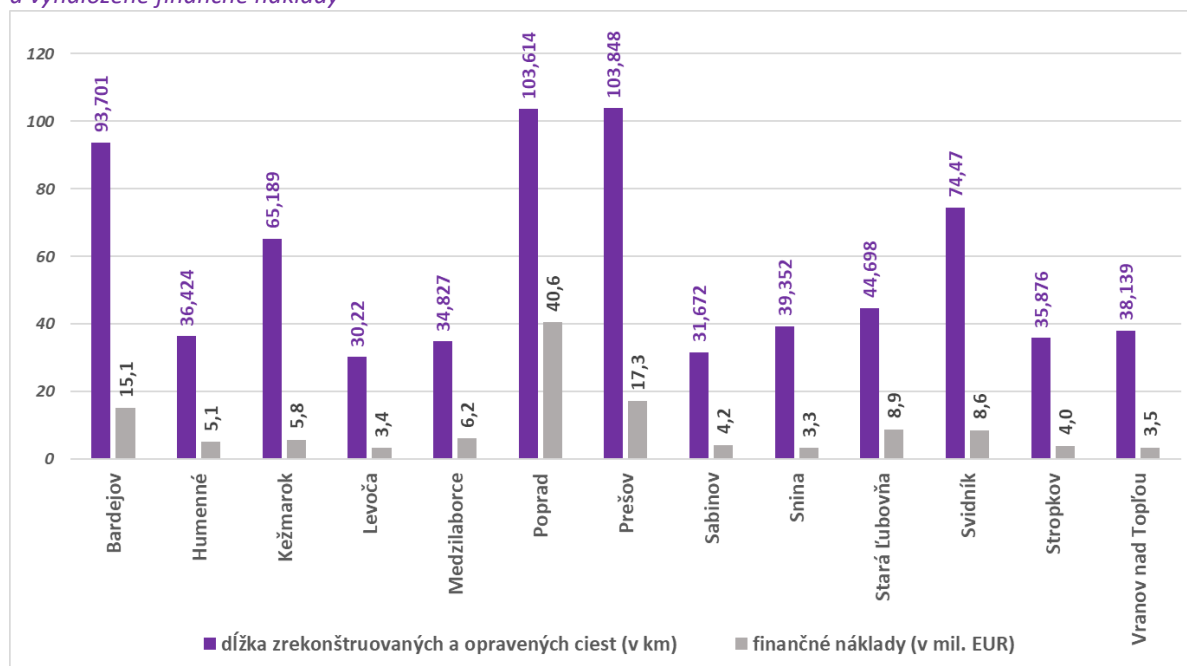
Mapa 23: Kvalita ciest III. triedy na základe ich stavebno-technického stavu v okresoch Prešovského kraja v roku 2022

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SÚC PSK, 2022

Na základe analýz sa jednoznačne javí ako bod pozitívneho scenára rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji zlepšenie dostupnosti. Príkladom dobrej praxe je rekonštrukcia 43 km úseku Cesty slobody (II/537) ako najvýznamnejšej cestnej komunikácie pre rozvoj cestovného ruchu v regióne Tatry, ktorá začala v roku 2022. V rokoch 2018-2022 sa na území kraja zrekonštruovalo a opravilo 732 km ciest II. a III. triedy v celkovej hodnote viac ako 126 mil. € (dĺžku zrekonštruovaných a opravených úsekov ciest II. a III. triedy v členení po okresoch Prešovského kraja a vynaložené finančné náklady zobrazuje graf 7).

Graf 7: Dĺžka zrekonštruovaných a opravených úsekov ciest II. a III. triedy v okresoch Prešovského kraja a vynaložené finančné náklady

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SÚC PSK, 2022

2.3.10.2 Železničná sieť

Celková dĺžka železníc na území kraja je 417,41 km. Prehľad dôležitých uzlov a tratí pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 15: Prehľad dôležitých železničných uzlov a tratí v Prešovskom kraji

Najdôležitejšia trať v rámci SR s prechodom cez Prešovský kraj	Bratislava – Košice
Prechod trasy Bratislava – Košice	úsek Štrba – Vydrník
Dôležitý prestupový uzol pre Prešovský kraj na trati Bratislava – Košice	Kysak (územie Košického kraja)
Dôležitá medzinárodná trať SR - PL	Košice – Kysak – Prešov – Lipany – Čirč – Muszyna (Poľsko)
Národná (cez Spiš) spojnica k medzinárodnej trati SR - PL	Plaveč – Poprad cez Starú Ľubovňu a Kežmarok
Spojnica krajského mesta a východnej časti kraja	Prešov – Strážske cez Vranov nad Topľou
Zemplínska severojužná trať (spojnica k trase krajské mesto – východná časť kraja)	Medzilaborce – Humenné – Strážske – Michalovce
Spojnica k Zemplínskej severojužnej trati	Humenné – Stakčín cez Sninu
Spojnica krajského mesta a horného Šariša	Bardejov – Prešov

Zdroj: vlastné spracovanie podľa PUM PSK, 2024

Z hľadiska cestovného ruchu sú významné aj železničné trate v oblasti Tatier. V prvom rade ide o odbočku z hlavnej trasy Plaveč - Poprad vo Veľkej Lomnici (Studený Potok) do Tatranskej Lomnice, no predovšetkým ide o systém Tatranských elektrických železníc (TEŽ) spájajúcich mesto Poprad so Štrbským Plesom cez Starý Smokovec, z ktorého táto elektrická železnica vedie aj v smere na východ do Tatranskej Lomnice. Spojnicou Štrbského Plesa so Štrbou je unikátna ozubnicová železnica.

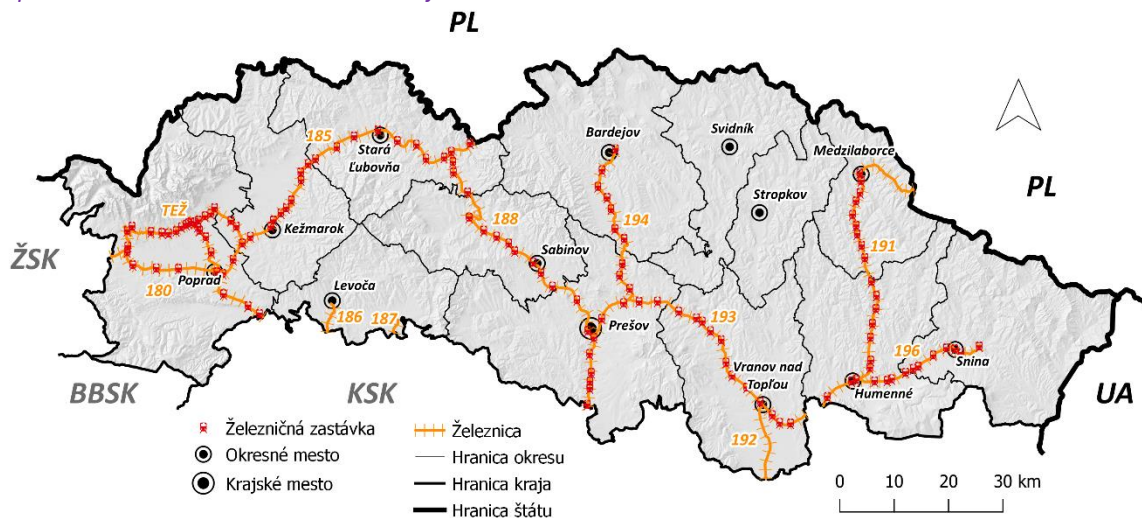
Ďalšími vedľajšími železničnými traťami v kraji sú v súčasnosti málo využívané resp. nevyužívané trate:

- Spišská Nová Ves - Levoča,
- Spišské Vlaky - Spišské Podhradie,

- Vranov nad Topľou - Trebišov,
- Medzilaborce - Lupkovský priesmyk na hranici s Poľskom.

Okresy Stropkov a Svidník sú jedinými okresmi Prešovského kraja, kde sa železničná sieť nenachádza.

Mapa 24: Železničná sieť Prešovského kraja

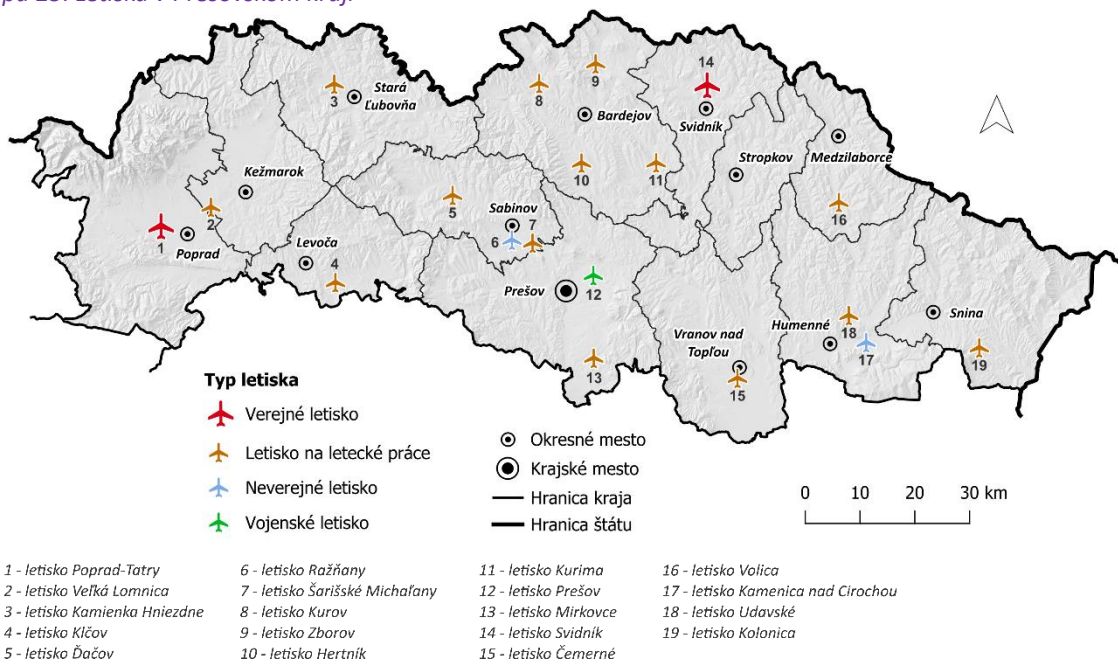

Zdroj: vlastné spracovanie podľa PUM PSK, 2024

2.3.10.3 Letiská

Na území Prešovského kraja sa nachádza jedno medzinárodné verejné letisko s pravidelnou prevádzkou: letisko Poprad-Tatry, jedno vnútroštátne verejné letisko s nepravidelnou dopravou vo Svidníku, dve neverejné vnútroštátne letiská v Ražňanoch a Kamenici nad Cirochou a vojenské letisko v Prešove. Na letecké práce v poľnohospodárstve, lesnom a vodnom hospodárstve sa využíva 14 letísk (mapa 25). Najbližším ďalším medzinárodným verejným letiskom je letisko Košice.

Mapa 25: Letiská v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Dopravný úrad SR, 2024; Geopresovregion, 2024

2.3.10.4 Vodná doprava

Pre účely cestovného ruchu je vodná doprava na území Prešovského kraja realizovaná na vodnej nádrži Veľká Domaša v súvislosti s prevádzkou výletnej lode Bohemia v letnej sezóne s prístaviskom v rekreačnej oblasti Domaša – Dobrá a na rieke Dunajec s prístaviskami v Červenom Kláštore a Lesnici. Plte na Dunajci sú jednou z najvyhľadávanejších turistických atrakcií v Pieninskom národnom parku. Na individuálnu rekreačnú plavbu sa využívajú a sledujú vybrané vodné toky: Poprad, Ondava, Topľa a Laborec. Verejná vodná doprava na území kraja nie je zabezpečovaná.

2.3.10.5 Statická doprava

Dôležitou súčasťou dopravnej infraštruktúry je problematika parkovania pri turisticky zaujímavých cieľoch. Najväčší dopyt po kapacitách parkovacích miest prichádza v turistickej sezóne, či už v letnej alebo zimnej. Parkoviská s väzbou na turistické ciele je možné rozdeliť na tzv. **P+G (park and go)**, kde sa vodič dovezie automobilom a ďalej pokračuje pešo, ide prevažne o parkoviská v mestách s obciach a v blízkosti významných turistických cieľov, druhým typom sú **P+R (park and ride)**, z ktorých po vystúpení z automobilu na záchytnom parkovisku premáva verejná doprava k turistickému cieľu a tretí typ sú **P+B (park and bike)**, kde príde vodič na záchytné parkovisko a z neho pokračuje na bicykli.

Najväčší dopyt po parkovacích kapacitách v lokalitách cestovného ruchu v Prešovskom kraji je zaznamenávaný v regióne Vysokých Tatier. Absentuje tu však väčšie využívanie záchytných parkovísk P+R a adekvátne regulácia návštevníckeho parkovania v blízkosti turistických cieľov. Väčšina návštevníkov Tatier, ktorí sem prichádzajú automobilom, parkujú v centrách Štrbské Pleso, Starý Smokovec, Tatranská Lomnica a na ďalších parkoviskách pri nástupných miestach turistických chodníkov (Tatranská Kotlina, Biela Voda, Kežmarské Žľaby, Tri studničky, Podbanské apod.). Na vybraných parkoviskách v meste Vysoké Tatry a v obci Štrba je zavedené regulované návštevnícke parkovanie.

Mimo Vysokých Tatier je ďalšou lokalitou, kde sa v dôsledku cestovného ruchu zaviedla regulácia parkovania na verejných plochách obec Nová Sedlica v NP Poloniny.

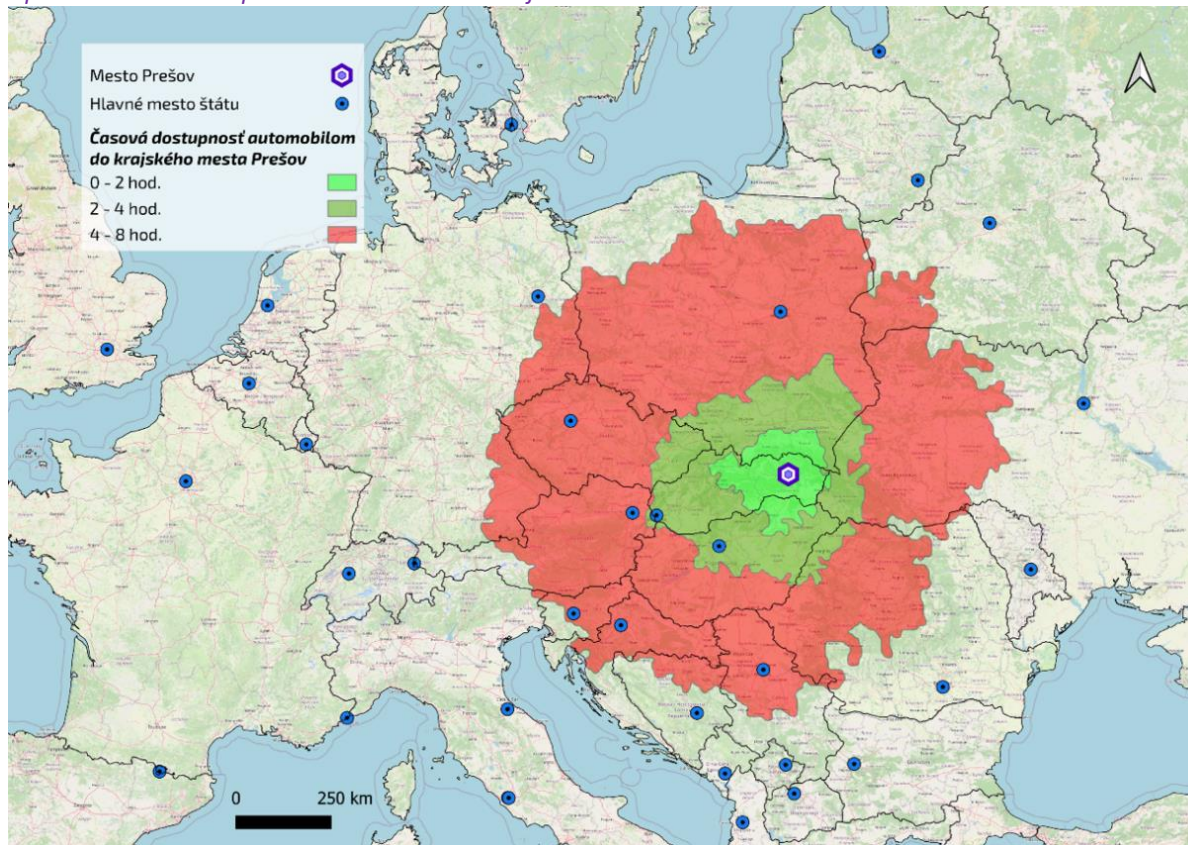
Ďalšie turisticky atraktívne regióny s potrebou riešiť potenciálne problémy s nadmerným parkovaním sú: Pieniny, Levočské vrchy, Čergov, Vodná nádrž Veľká Domaša, Vihorlatské vrchy a Poloniny. V uvedených lokalitách je možná výstavba či rozšírenie kapacít parkovísk P+G. Na druhej strane je možné uvažovať pri vybraných turistických lokalitách aj o parkoviskách P+R a následnom zavedení spojov verejnej dopravy (lokality s nízkou parkovacou kapacitou a preťažovaním ciest).

2.3.11 Dopravná dostupnosť Prešovského kraja

2.3.11.1 Dostupnosť automobilovou dopravou do Prešovského kraja a krajského mesta Prešov

Hlavnými faktormi rýchlosti prepravy sú kvalita ciest, kategorizácia ciest a členitosť územia. Mapa nižšie zobrazuje časovú dostupnosť automobilom do krajského mesta Prešov po cestných komunikáciách v troch časových intervaloch: do 2 hodín, 2-4 hodiny a 4-8 hodín. Výsledkom sú územia zaberajúce značnú časť strednej Európy, ale aj priľahlé územia východnej a juhovýchodnej Európy (Prílohou 17: Dostupnosť krajského mesta v časových intervaloch).

Mapa 26: Časová dostupnosť automobilom do krajského mesta Prešov

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

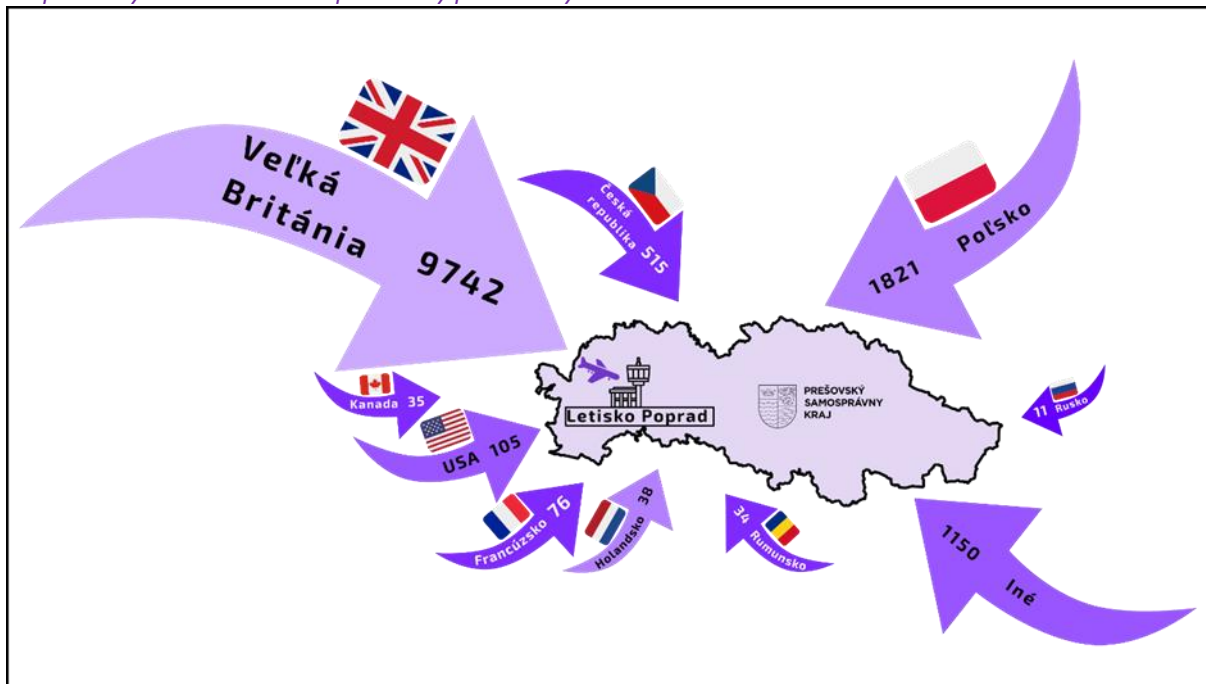
2.3.11.2 Dostupnosť verejnej dopravy v kontexte cestovného ruchu

Verejná doprava zohráva pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji veľmi dôležitú úlohu a jej význam znásobujú aj snahy o zabezpečenie udržateľnosti v tomto odvetví. Zahŕňa leteckú, vlakovú a autobusovú dopravu určenú na prepravu turistov i miestnych obyvateľov do územia kraja z iných regiónov, ako aj v rámci jeho hraníc. Cieľom je zabezpečiť dostupnosť a pohodlnú mobilitu pre návštevníkov, ktorí chcú objavovať atraktivity Prešovského kraja.

Letecká doprava a potenciál jej rozvoja

Na území kraja sa nachádza iba jedno medzinárodné verejné letisko s pravidelnou prepravou, letisko Poprad-Tatry. Toto letisko v rokoch 2019-2023 prepravilo **137 706 cestujúcich**. Počet prepravených osôb v zostupnom poradí bol nasledovný: občania Slovenskej republiky (96 716), Veľkej Británie (29 176), Poľska (5 547) a Česka (1 418). Ďalších 3 944 cestujúcich bolo z iných krajín (Príloková časť Tabuľka 18: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry). Rok 2021 nie je uvedený v tabuľke z dôvodu uzatvorenia letiska pre komerčné lety počas pandémie COVID-19. Z pohľadu cestovného ruchu a hlavnej letnej turistickej sezóny (jún-september) letisko Poprad-Tatry v rokoch 2019-2023 prepravilo **93 958** cestujúcich, a to v najväčšom zastúpení návštevníkov z Veľkej Británie (9 742), Poľska (1 821) a Česka (515).

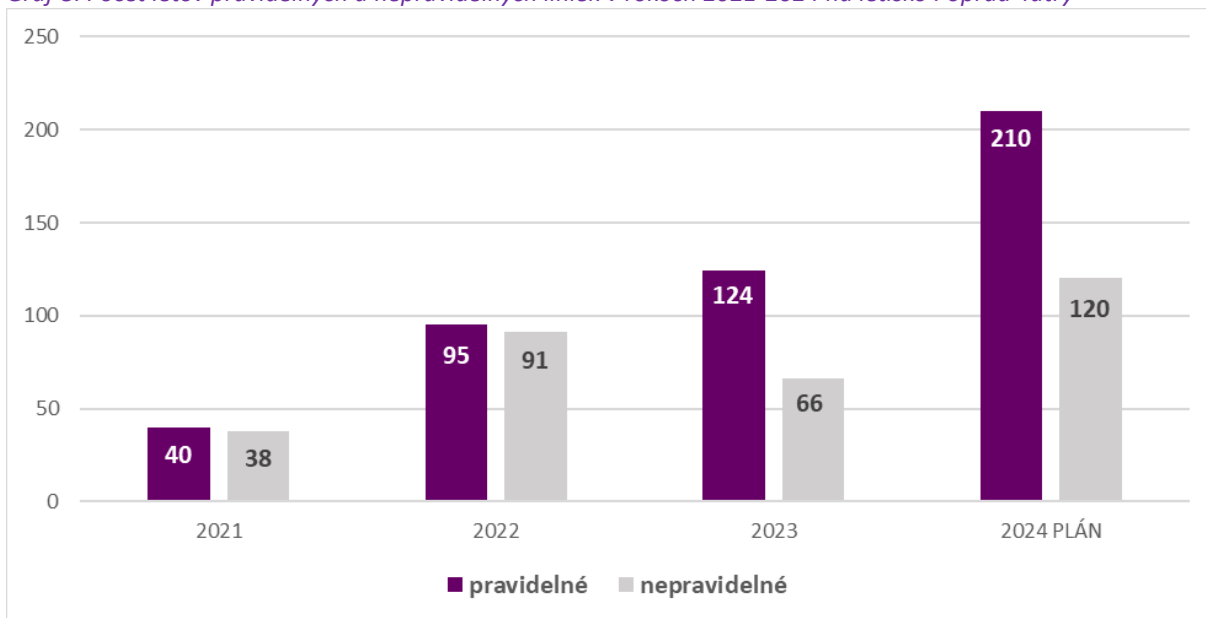
Mapa 27: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry počas letných sezón v rokoch 2019-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Letisko Poprad-Tatry, 2024

Na rok 2024 plánovalo letisko Poprad-Tatry pravidelné letecké spojenie 4x týždenne s Londýnom, t. j. 210 letov ročne a ďalších 120 nepravidelných charterových letov do Turecka, Bulharska a Tuniska. V grafickom porovnaní počtu letov pravidelných a nepravidelných liniek v rozsahu rokov 2021 – 2024 dominuje zvýšenie pravidelných letov viac ako 5-násobne a nepravidelných letov viac ako 3-násobne.

Graf 8: Počet letov pravidelných a nepravidelných liniek v rokoch 2021-2024 na letisko Poprad-Tatry

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Letisko Poprad-Tatry, 2024

Letecká linka London Stansted – Poprad-Tatry a jej potenciál

Na základe dostupných dát z letiska Poprad-Tatry sme analyzovali leteckú linku London Stansted – Poprad-Tatry. Táto linka bola strategicky vytvorená ako incomingová z napojením na centrálny letecký uzol v Londýne. Primárne ide o leteckú linku, ktorá dostane turistov do destinácií Tatry, Liptov, Pieniny, Slovenský raj s priemernou

cenou letenky 100 €. Sledovanými ukazovateľmi potenciálu rozvoja leteckej linky London Stansted – Poprad-Tatry boli:

- cestujúci na linke London Stansted-Poprad Tatry,
- OECD výdavky na 1 turistu,
- výdavky na turistov v regióne,
- DPH,
- počet prenocovaní.

Pre výpočet potenciálu leteckej linky sme využili metódu CAGR (Compound Annual Growth Rate - zložená ročná miera rastu), ktorá sa používa na vyjadrenie priemerného ročného rastu hodnoty investície alebo ekonomickej veličiny za určitý časový úsek. Táto miera predpokladá, že zisky sa každý rok reinvestujú, čo znamená, že sa zohľadňuje zložený rast¹.

Na základe výpočtu zloženej ročnej miery rastu, sme ukazovateľom priradili hodnotu 8 % p.a. Analýzou výsledkov vieme povedať, že letecká linka má silný potenciál a v priebehu roka dokáže v priemere vzrásť o 8 % vo svojej výkonnosti. **Výkonnosť leteckej linky London Stansted - Poprad-Tatry sme predikovali do roku 2030, a to s výsledkom potencionálneho rastu v sledovanom období o 63 % oproti počiatočnému stavu v roku 2024.** Táto prognóza je však ovplyvnená mnohými premennými, ktoré sa v čase môžu meniť ako smerom negatívnym tak pozitívnym. Za hlavné premenné, ktoré dokážu ovplyvňovať trhy považujeme: sezónnosť, externé faktory, konkurenčné prostredie. Zo sledovaných ukazovateľov potenciálu rozvoja leteckej linky London Stansted - Poprad-Tatry taktiež vidíme, že letisko v regióne so zameraním na inomingový cestovný ruch dokáže **multiplikačným efektom dostať do regionálnej ekonomiky každý rok cez 2,5 mil. €, a tým vytvárať nové pracovné miesta a stimulovať rozvoj regiónu.** Očakávané hodnoty miery rastu jednotlivých sledovaných ukazovateľov potenciálu rozvoja uvedenej linky zobrazuje tabuľka 16.

Tabuľka 16: Potenciál leteckej linky London Stansted - Poprad-Tatry do roku 2030

UKAZOVATEĽ	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Cestujúci na linke London Stansted - Poprad-Tatry	2 050	2 214	2 391	2 582	2 789	3 012	3 253
OECD výdavky na 1 turistu	1 250 €	1 350 €	1 458 €	1 575 €	1 701 €	1 837 €	1 984 €
Výdavky turistov v regióne	2 562 500 €	2 767 500 €	2 988 900 €	3 228 012 €	3 486 253 €	3 765 153 €	4 066 365 €
DPH	512 500 €	553 500 €	597 780 €	645 602 €	697 251 €	753 031 €	813 273 €
Počet prenocovaní celkom	10 250	11 070	11 956	12 912	13 945	15 061	16 265

*Pozn.: **Dáta sú len za 6 mesiacov (11/2023-4/2024), pri ročnej báze a pri raste parametra load balance budú minimálne dvojnásobné.** Multiplikačný efekt z pohľadu zvýšenia výnosov letiskovej spoločnosti, ale aj generovania príjmov pre cestovný ruch, vrátane zamestnanosti v regiónoch je význačný.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa letisko Poprad-Tatry, 2024

Ďalším letiskom s vplyvom na cestovný ruch v Prešovskom kraji je **medzinárodné letisko Košice**. Jeho blízka lokalizácia je dôležitým determinantom návštevnosti (vyšší počet leteckých liniek a vyšší počet cestujúcich v porovnaní s letiskom Poprad-Tatry). Dominujú letecké linky z troch krajín: ČR (Praha), Poľsko (Varšava) a Rakúsko (Viedeň). Krajiny zároveň patria do 1. klastra zahraničných zdrojových trhov cestovného ruchu pre Prešovský kraj. Letisko Košice malo v roku 2024 pravidelné letecké spojenie s ôsmymi európskymi destináciami v celkovom objeme 1 900 priamych letov:

- Prahou (5x týždenne),
- Varšavou (6x týždenne),
- Viedňou (14x týždenne),
- Zürichom (3x týždenne),

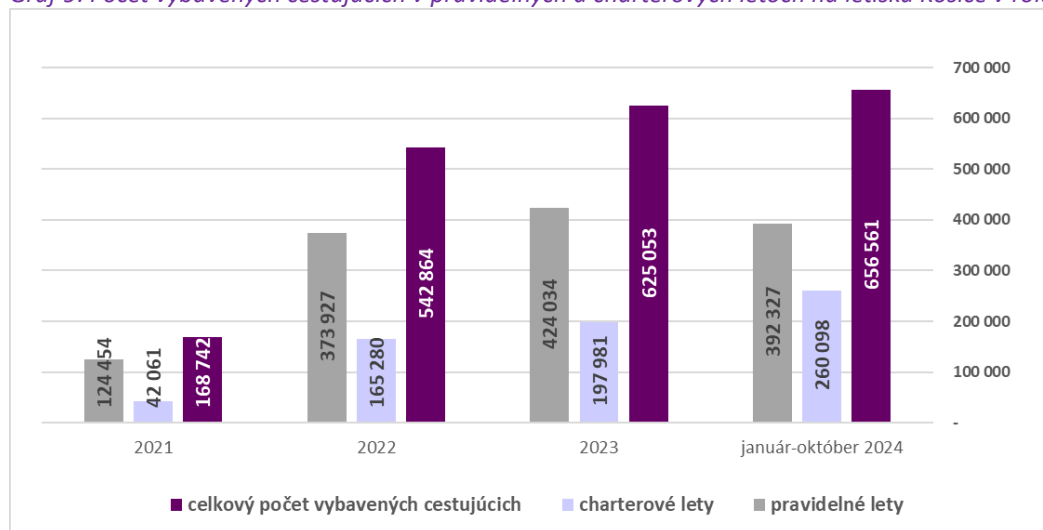
¹ **Definícia CAGR:** CAGR je definovaná ako miera, ktorá ukazuje, ako sa hodnota investície mení každý rok, ak sa rast uskutočňuje rovnakým tempom každý rok počas daného obdobia. Je užitočná na meranie a porovnávanie výkonu rôznych investícií a na hodnotenie dlhodobého rastu.

- Londýnom (9x týždenne),
- Liverpoolom (3x týždenne),
- Dublinom (2x týždenne),
- Zadarom (2x týždenne od júna do septembra).

Okrem pravidelných leteckých liniek má letisko Košice aj charterové spojenie v letnej sezóne s Tureckom, Cyprusom, Egyptom, Gréckom či Bulharskom. Predpokladom pre rok 2024 bolo vyše 900 takýchto letov do celkovo 17 destinácií v 11 krajinách.

Z hľadiska počtu prepravených cestujúcich je trendom zvyšujúci sa počet pri pravidelných aj charterových letoch v rokoch 2021-2024 (do októbra 2024). V roku 2022 letisko Košice prepravilo spolu viac ako 500 tisíc cestujúcich, o rok neskôr vyše 600 tisíc cestujúcich a v roku 2024 v mesiacoch január až október viac ako 650 tisíc cestujúcich.

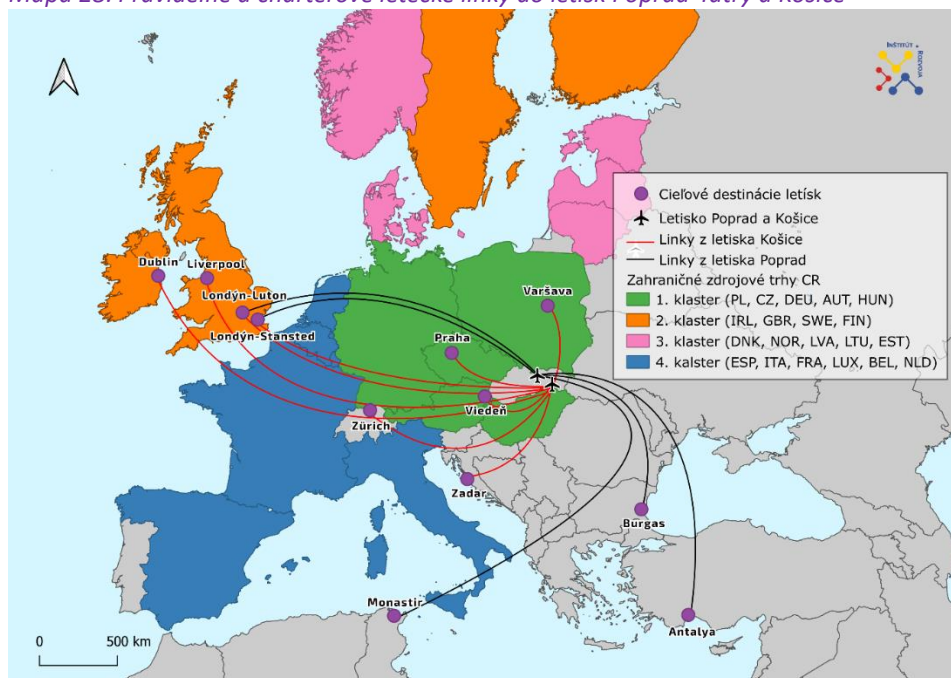
Graf 9: Počet vybavených cestujúcich v pravidelných a charterových letoch na letisku Košice v rokoch 2021-2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Letisko Košice, 2024

Sumár leteckých liniek do letísk Poprad-Tatry a Košice a klastráciu trhov cestovného ruchu podľa zahraničných trhov znázorňuje mapa pravidelných a charterových leteckých liniek nižšie.

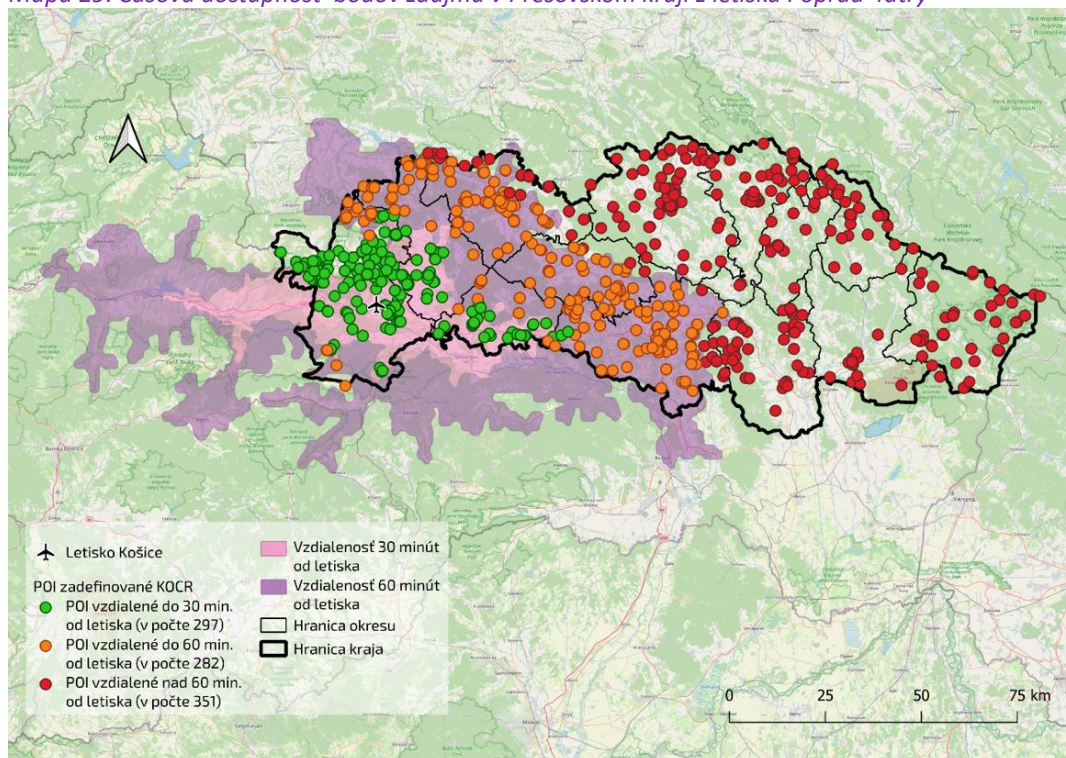
Mapa 28: Pravidelné a charterové letecké linky do letísk Poprad-Tatry a Košice

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Letisko Poprad-Tatry, Letisko Košice, 2024

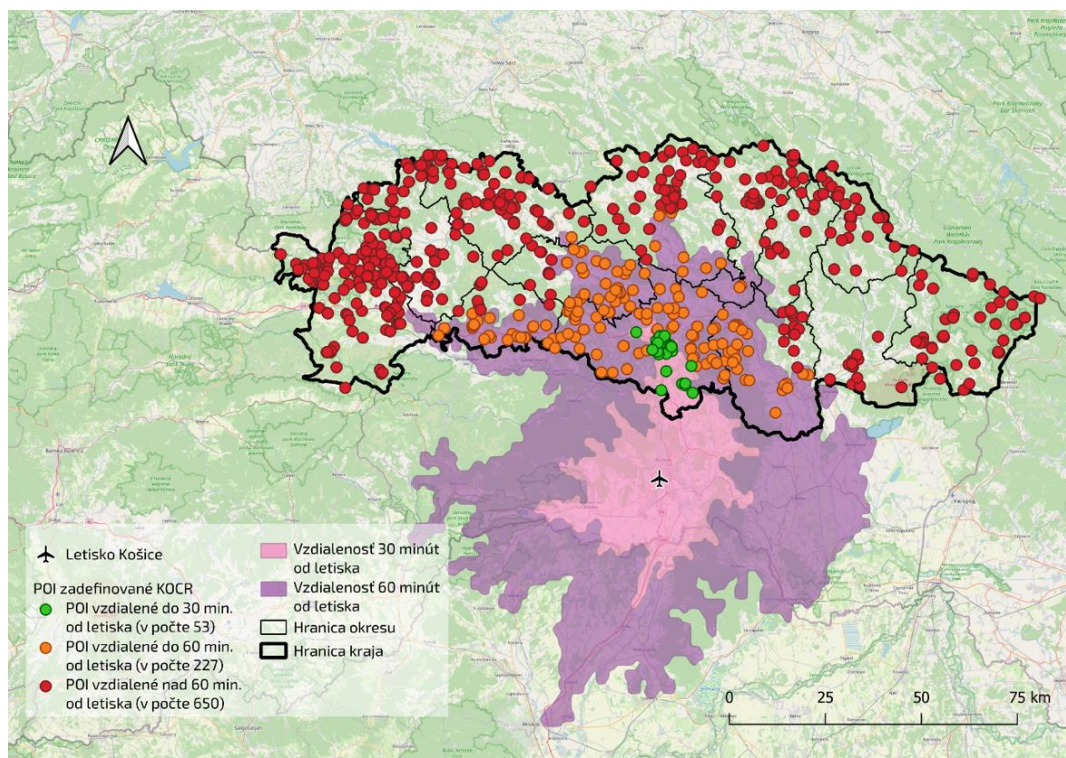
Pokrytie dostupnosti bodov záujmu (POI) v Prešovskom kraji z letiska Poprad-Tatry a Košice využitím cestnej infraštruktúry sa dá zosumarizovať do troch časových intervalov. V intervale 0-30 min. sú dostupné POI v okrese Poprad, Kežmarok, Levoča, Prešov. V intervale 31-60 min. sú navyše dostupné POI v okrese Stará Ľubovňa, Sabinov, čiastočne Bardejov a Vranov nad Topľou.

Mapa 29: Časová dostupnosť bodov záujmu v Prešovskom kraji z letiska Poprad-Tatry

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 30: Časová dostupnosť bodov záujmu v Prešovskom kraji z letiska Košice

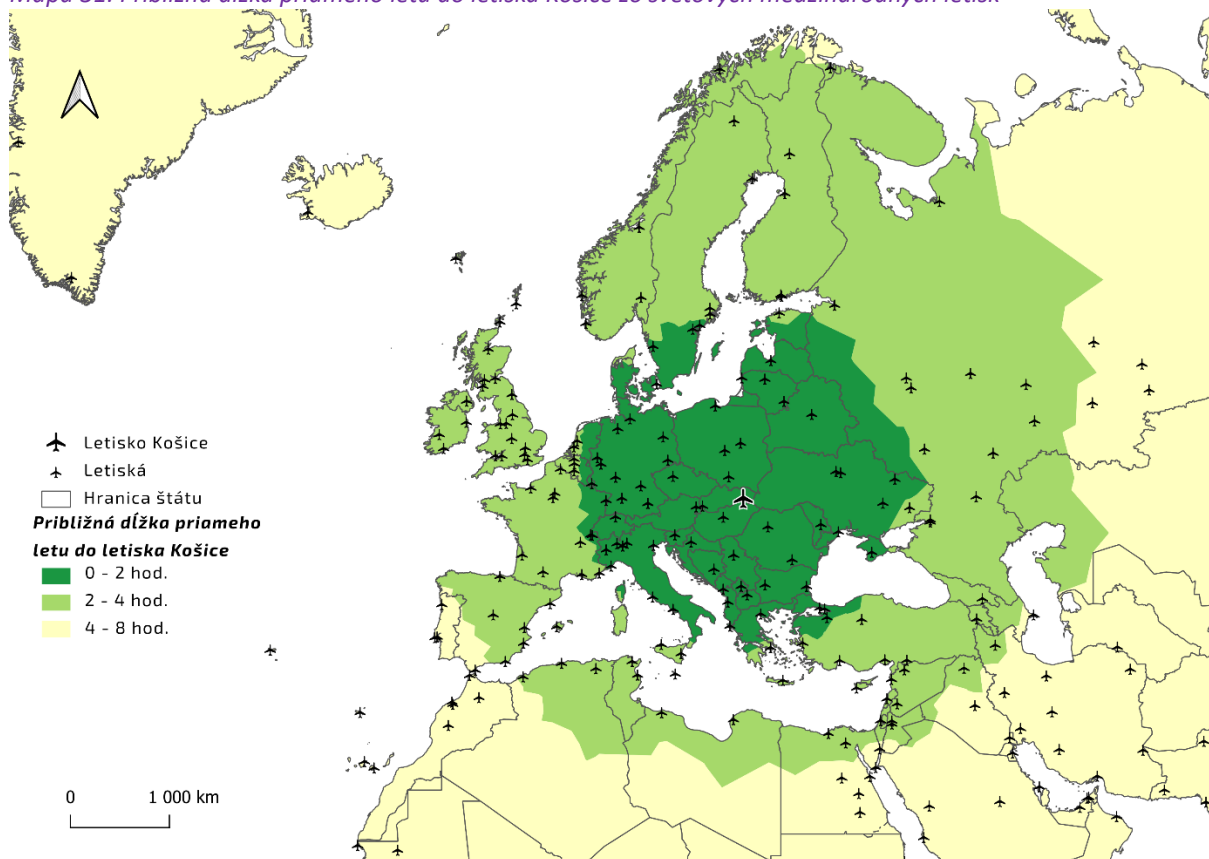

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Ako vyplýva z uvedených máp, týmito dvomi letiskami **nevieme pokryť ponuku bodov záujmu celého kraja**. V lokalitách dostupnosti nad 60 minút (okresy: Humenné, Snina, Medzilaborce, Stropkov, Svidník, Bardejov) je potrebné budovať kvalitnú cestnú sieť, a to najmä dobudovanie diaľnic a rýchlostných ciest a rovnako ciest I. triedy.

Približná dĺžka priameho letu do letiska Košice zo svetových medzinárodných letísk sa dá zoradiť do 3 časových intervalov. Interval do 2 hodín priameho letu zahŕňa letiská v strednej Európe, častiach západnej a severnej Európy, Taliansku, krajinách Balkánskeho polostrova, východnej Európy a Pobaltia. Zóna intervalu s dobou letu 2 až 4 hodiny pokrýva takmer celú Európu s výnimkou Portugalska a časti juhozápadného Španielska, Islandu a časti východnej Európy vrátane zásahu do priľahlých častí severnej Afriky, Blízkeho východu, Turecka a Zakaukazska. Interval s dobou letu 4 až 8 hodín letu do letiska Košice zahŕňa Portugalsko, juhozápadnú časť Španielska, Island, krajiny na Blízkom východe ako Saudská Arábia, Omán, Katar, Irán, časť Ruska, Kazachstanu a iné.

Mapa 31: Približná dĺžka priameho letu do letiska Košice zo svetových medzinárodných letísk

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Ďalšie významné medzinárodné letiská vo väčšej vzdialenosti od Prešovského kraja sú:

- **Letisko Rzeszów-Jasionka** vzdialené od hranice Prešovského kraja (štátnej hranice) cca 107 km (1 h 48 min cesty autom), do ktorého lietajú letecké linky z 13 destinácií vrátane poľskej Varšavy (napr. aj z Milána, Mníchova, New Yorku, Rigy či Ríma),
- **Letisko Krakov-Balice** vzdialené od hranice Prešovského kraja (štátnej hranice) cca 117 km (1 h 37 min cesty autom), ktoré je cieľom leteckých liniek z 32 krajín sveta a celkovo z 96 svetových miest,
- **Letisko Bratislava** má pravidelné letecké spojenie s 15 destináciami (napr. Brusel, Eindhoven, Manchester, Miláno, či Skopje) a odbavilo v roku 2023 spolu viac ako 1,8 mil. cestujúcich, z toho viac ako 1,2 mil. na pravidelných linkách,
- **Letisko Budapešť** v roku 2023 prevádzkovalo 131 pravidelných leteckých liniek a odbavilo viac ako 14,7 mil. cestujúcich.

Okolité letiská sú rozhodne príležitosťou pre dobudovanie siete diaľnic a rýchlostných ciest, a tým zrýchlenia dopravy, zvýšenia komfortu ako aj začlenenia zákazníkov z ďalších medzinárodných destinácií do portfólia cieľovej skupiny pre oslovenie domácim marketingom.

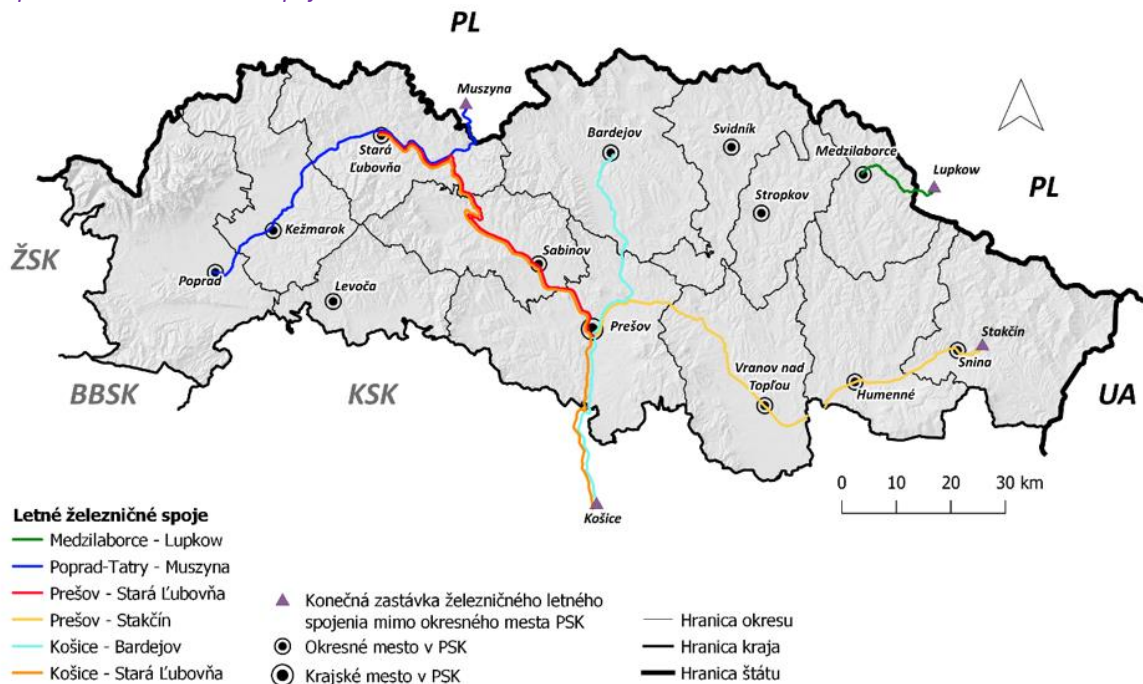
Železničná doprava

Z hľadiska cestovného ruchu je pre koncepciu zaujímavá analýza grafikonu železničnej dopravy turistických vlakov do bodov záujmu a atraktivít v Prešovskom kraji, predovšetkým trasy letných vlakových spojení po vnútroštátnych železniciach a tiež ich napojenie na poľské železnice. K týmto medzinárodným trasám radíme spojenia:

- **Medzilaborce - Lupkow** - preprava 1 735 cestujúcich za rok 2023,
- **Poprad-Tatry - Muszyna** - preprava 11 517 osôb za rok 2023.

Trendom vo vývoji trás a v počte prepravených cestujúcich v rokoch 2019 – 2023 je postupný nárast. Najviac sú využívané linky Košice - Stará Ľubovňa, Poprad-Tatry - Muszyna a Medzilaborce - Lupkow. Celkový počet prepravených osôb v rokoch 2019-2023 bol **85 556 cestujúcich**. (Príloková časť Tabuľka 19: Výkonnosť letných železničných spojení v Prešovskom kraji).

Mapa 32: Letné železničné spoje

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŽSSK, 2024

Špecifickou a jedinečnou súčasťou železničnej dopravy v Prešovskom kraji je systém **Tatranských elektrických železníc (TEŽ)** - elektrifikovaná železničná sieť v regióne Vysokých Tatier, ktorá zabezpečuje ekologický spôsob prepravy turistov k atrakciám Vysokých Tatier (turistické trasy, lyžiarske strediská, prírodné krásy) ako aj medzi tatranskými osadami a turistickými centrami. Celkový počet prepravených cestujúcich na tratiach TEŽ a ozubnicovej železnice bolo v rokoch 2019-2023 **7 801 861 cestujúcich** (Príloková časť Tabuľka 20: Celkový počet prepravených cestujúcich na tratiach TEŽ a OŽ počas letných sezón rokov 2019-2023).

Autobusová doprava

Dôležitou ponukou pri analýze autobusovej dopravy v Prešovskom kraji sú spojenia viazané na aktivity a atraktivitu cestovného ruchu. V roku 2023 bola zriadená pravidelná autobusová linka Bardejovské kúpele – Bardejov – Krynica a v roku 2024 vznikla víkendová autobusová linka Starý Smokovec – Nowy Targ, ktoré predstavujú významný krok k zlepšeniu cezhraničnej dopravy a podpore cezhraničného cestovného ruchu. Nemenej dôležitou ponukou v Prešovskom kraji je zavedenie tzv. cyklobusov (autobusov s cyklonosičmi) na vybraných autobusových linkách v oblastiach Pienin, Bachurne, Čergova, Slanských vrchov, Domaše a Polonín. V oblasti Vysokých Tatier autobusová doprava prispieva k zlepšeniu dopravnej priepustnosti tejto turisticky významnej destinácie, a to zavedením kyvadlovej autobusovej dopravy v mesiacoch jún-september na trase Tatranská Lomnica – Tatranské Matliare – Biela voda v 30 min a 60 min intervaloch.

2.4 Selektívne predpoklady

2.4.1 Potenciál ľudských zdrojov pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji

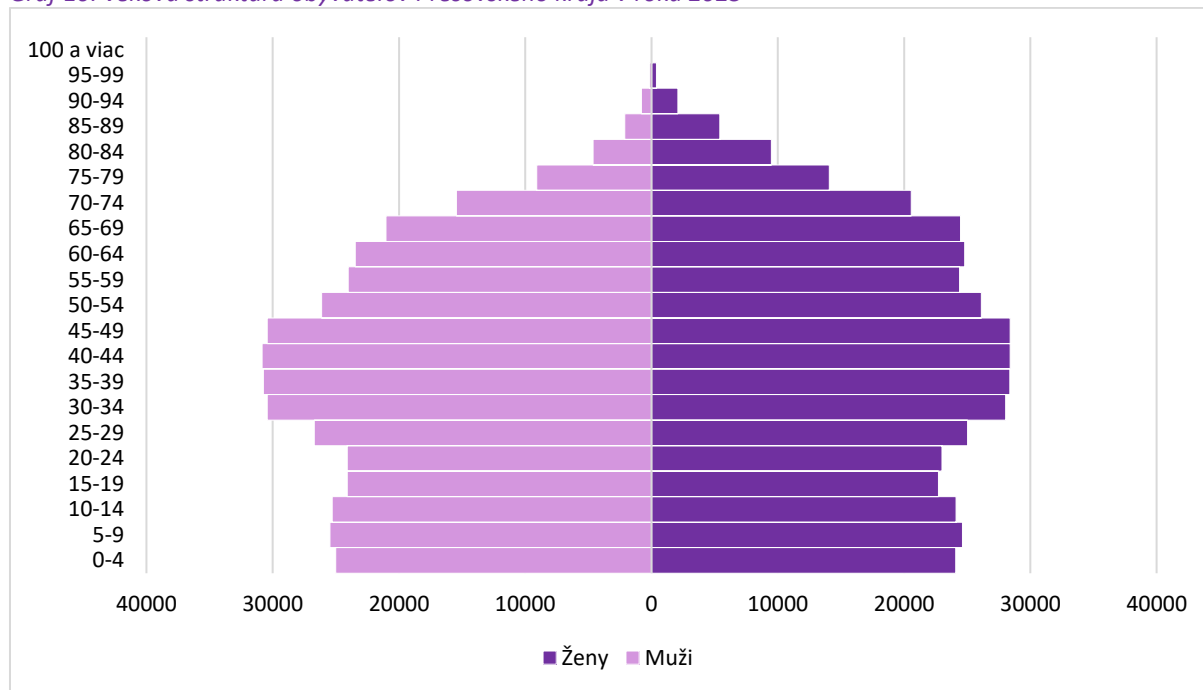
Ambícia Prešovského kraja v rozvoji cestovného ruchu, napriek mimoriadne vysokému potenciálu, závisí do značnej miery od **dostupnosti kvalifikovanej pracovnej sily**. Štruktúra obyvateľstva podľa veku, národnosti a vzdelania hrá v tomto smere kľúčovú úlohu, keďže každý z týchto faktorov ovplyvňuje zamestnanosť v sektore cestovného ruchu. Z demografického hľadiska sú práve mladí ľudia dôležitou časťou pracovnej sily, avšak čelia všeobecne slabšej motivácii (vzdelávanie, pracovné príležitosti a i.) zostať v regióne. Z hľadiska **národnostnej štruktúry** je v Prešovskom kraji významná prítomnosť rómskej a rusínskej národnostnej menšiny. Efektívne zapojenie národnostných menšín do cestovného ruchu by mohlo priniesť nové príležitosti pre rozvoj regiónu. **Vzdelanie** zohráva rozhodujúcu rolu pri zamestnávaní v oblasti cestovného ruchu, ktorý vyžaduje kvalifikáciu v znalosti jazykov, manažmente, marketingu, moderných technológiách. Duálne vzdelávanie je dôležitou súčasťou kvalifikovanej prípravy.

Možnosť využitia potenciálu ľudských zdrojov pre udržateľný rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji si bude vyžadovať systematické vzdelávanie, podporu mladých talentov a integráciu národnostných menšín do pracovného procesu.

2.4.1.1 Štruktúra obyvateľstva Prešovského kraja podľa pohlavia a veku a ich vplyv na zamestnanosť v cestovnom ruchu

Podľa ŠÚ SR v Prešovskom kraji k 31.12.2023 trvale bývalo 808 810 obyvateľov, z toho 400 104 mužov (49,47 %) a 408 706 žien (50,53 %). Najviac obyvateľov v roku 2023 patrilo do kategórie 40 až 44 rokov (28 371 žien, 30 829 mužov).

Graf 10: Veková štruktúra obyvateľov Prešovského kraja v roku 2023

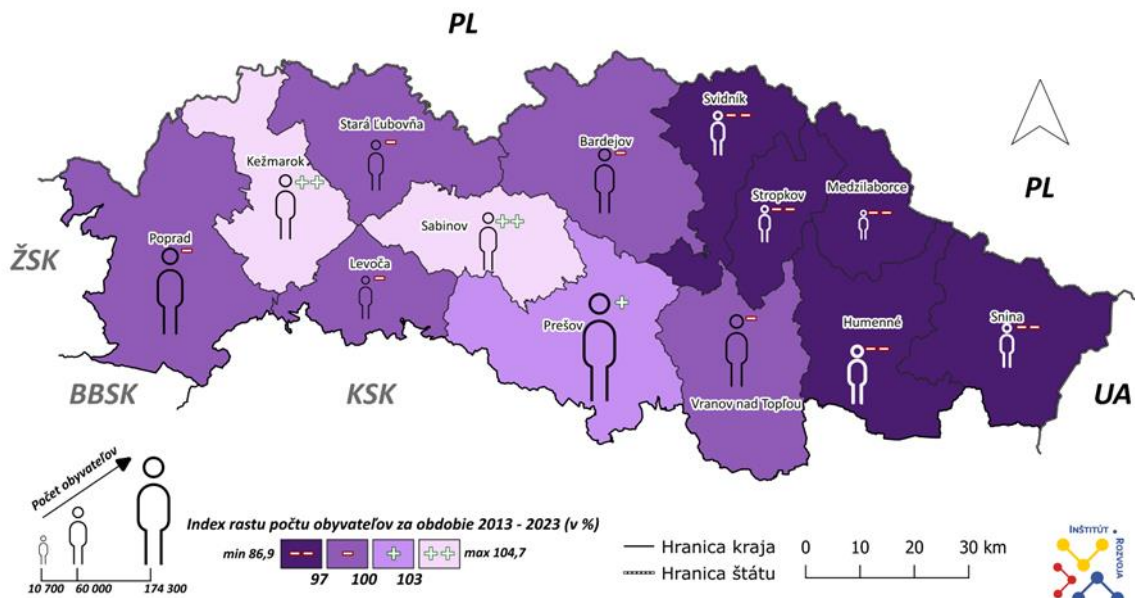

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7007rr], 2024

Analýza vekovej štruktúry obyvateľstva Prešovského kraja prognózuje starnutie populácie bez saturácie mladšími generáciami, čo môže v budúcnosti spôsobiť problém s ľudským potenciálom nielen v oblasti cestovného ruchu. Dopyt po zamestnaní vitálnych ročníkov v tomto sektore naznačuje tiež vyššia veková štruktúra návštevníkov kraja, druh cestovného ruchu (kúpeľný cestovný ruch), cieľová skupina rodiny s deťmi, ako aj služby v sekundárnej ponuke (ubytovacie, stravovacie zariadenia) či kvalifikačne náročnejších oblastiach (nové technológie).

Alarmujúci pohľad je na **index rastu počtu obyvateľov kraja**, ktorý ukazuje trend vyľudňovania kraja najmä v severovýchodnej časti, pre ktorú je charakteristický vysoký počet obcí s menším počtom obyvateľov (obce do 2000 obyvateľov). Populačne silné tak zostali v kraji len tri okresy, s kladnou hodnotou indexu rastu počtu obyvateľov, konkrétne okres Kežmarok, Sabinov a Prešov.

Mapa 33: Index rastu počtu obyvateľov v okresoch Prešovského kraja za obdobie 2013-2023 (k 31.12.)

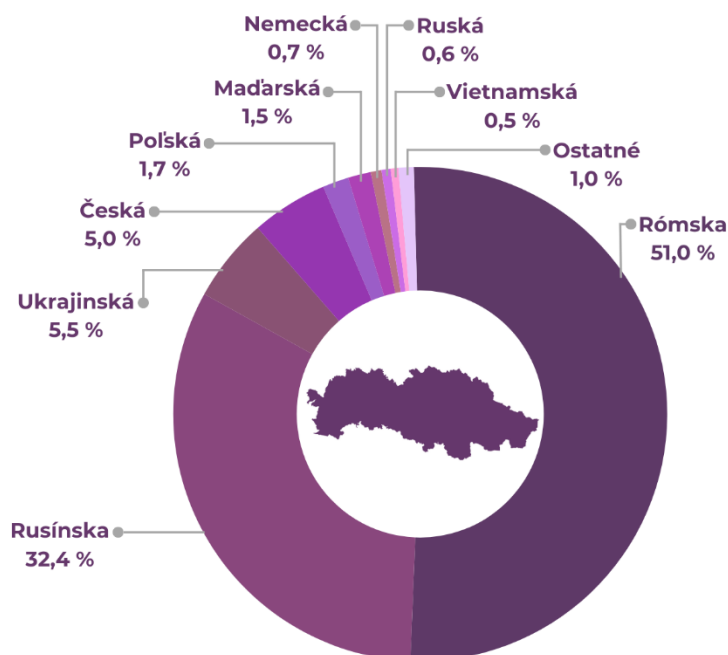
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7102rr], 2024

Z dlhodobého hľadiska je dôležité sledovať demografické trendy populácie a prispôbiť im stratégie zamestnávania s prízvukom na motivačné nástroje, rozvojové vzdelávacie programy či podporu podnikateľských aktivít v oblasti cestovného ruchu vrátane cezhraničných projektov a nástrojov podpory rekonštrukcie kultúrneho dedičstva (najmä s cieľom zastavenia vyľudňovania severovýchodnej oblasti).

2.4.1.2 Štruktúra obyvateľstva Prešovského kraja podľa národnosti a jej vplyv na zamestnanosť v cestovnom ruchu

Podľa ŠÚ SR k 31.12.2023 v Prešovskom kraji žilo 89,2 % obyvateľov, ktorí sa hlásili k slovenskej národnosti. **Najväčšie národnostné menšiny** tvoria Rómovia (3,39 %), Rusíni (2,15 %), Ukrajinci (0,37 %), Česi (0,34 %) a Poliaci (0,12 %). Menšie percentuálne zastúpenia majú maďarská, nemecká, ruská a vietnamská národnosť.

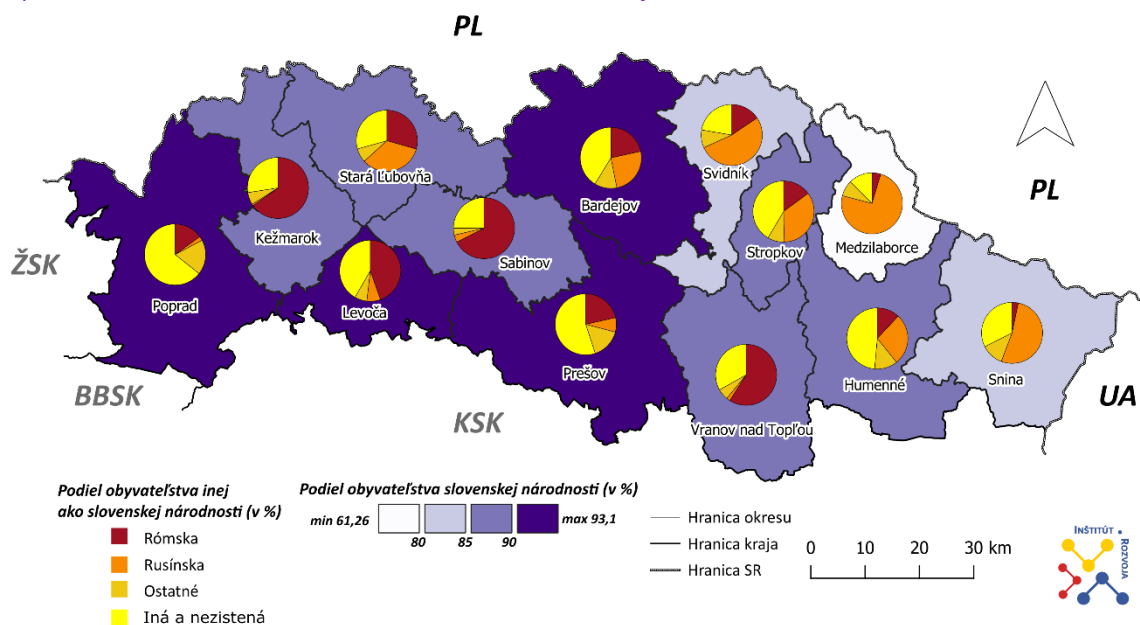
Graf 11: Percentuálne zastúpenie národnostných menšín (bez slovenskej a nezistenej národnosti) v Prešovskom kraji v roku 2023

vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7002rr], 2024

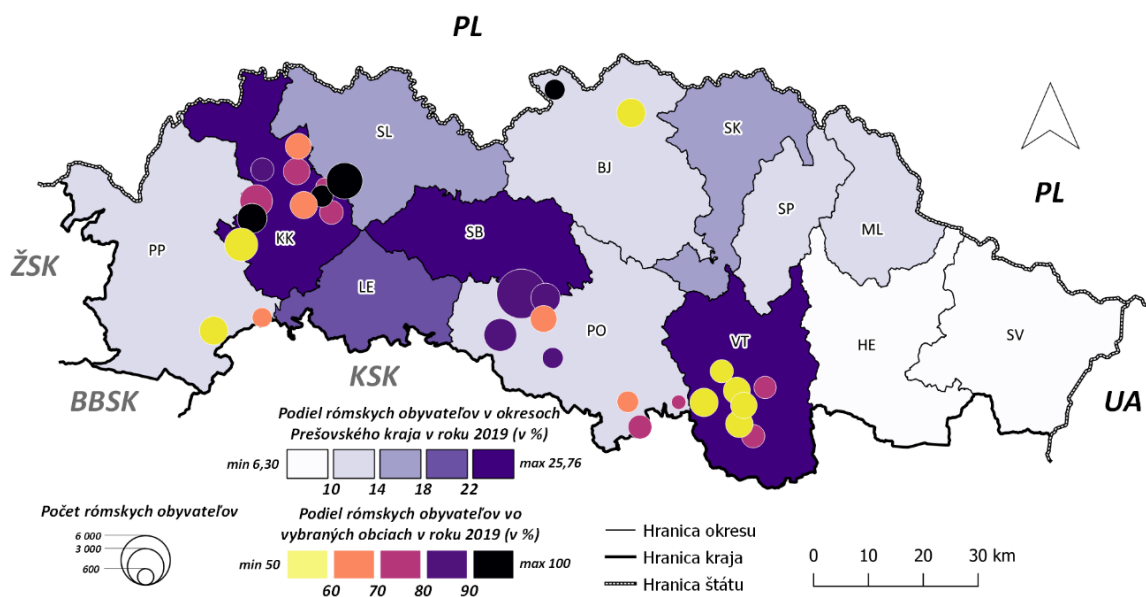
Multikultúrne zloženie kraja má pozitívne intervencie do oblasti cestovného ruchu v zmysle ponuky špecifických kultúrnych zážitkov, originálnej gastrokultúry, ponuky jazykovej kvalifikácie a sprievodcovských služieb. Podieľa sa tiež na tvorbe originálnej identity okresov Prešovského kraja, čo vytvára príležitosť pre kreatívny marketing a inovovanú kultúrnu ponuku či produkt cestovného ruchu. **Podpora zamestnávania takýchto skupín** (nielen) v odvetví cestovného ruchu, by mala byť súčasťou politik inkluzívneho rastu a sociálnej súdržnosti každej mestá a obce. **Podpora rozmanitosti a inklúzie môže posilniť konkurencieschopnosť destinácií a prispieť k udržateľnému a inkluzívnemu cestovnému ruchu.**

Mapa 34: Národnostná štruktúra v okresoch Prešovského kraja v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7002rr], 2024

Mapa 35: Lokalizácia 30 obcí Prešovského kraja s najvyšším podielom rómskej národnosti a podiel rómskych obyvateľov v okresoch Prešovského kraja podľa ARK 2019

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7002rr], 2024

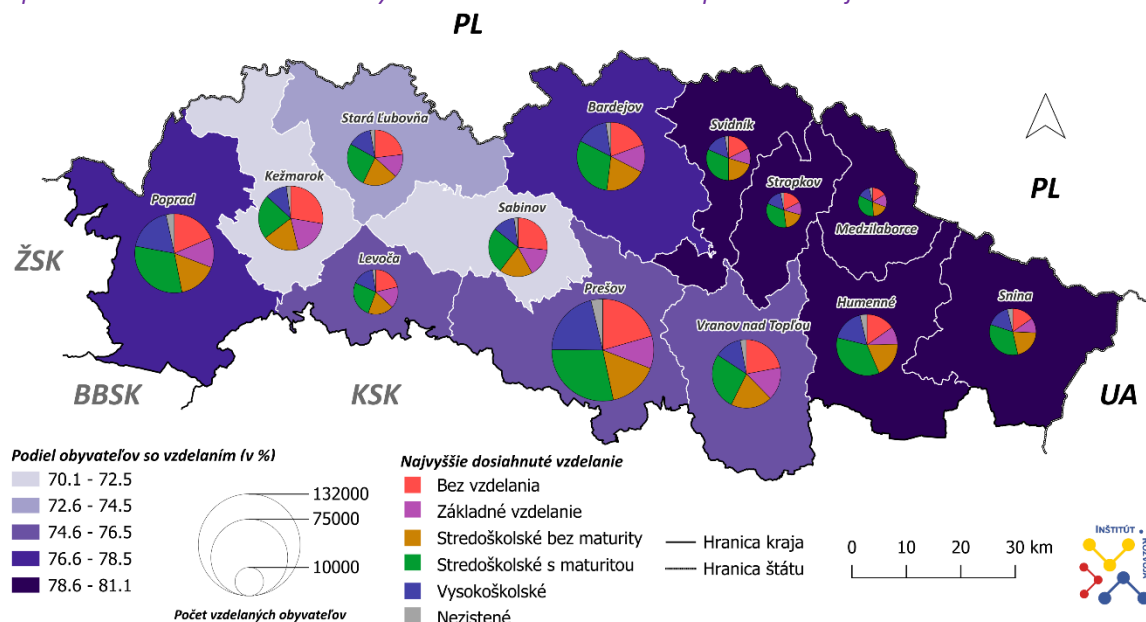
Podľa údajov Štatistického úradu z roku 2024 najvyšší podiel obcí s rómskym obyvateľstvom sa nachádza v okresoch Kežmarok a Vranov nad Topľou. Tri obce kraja majú 100% zastúpenie rómskeho obyvateľstva. Okres Kežmarok je zároveň súčasťou turistického regiónu Tatry, čo naznačuje pilotnú projektovú možnosť zapájania rómskej kultúry do cestovného ruchu. Rómska menšina poskytuje bohatú a originálnu tradičnú kultúru, umenie, remeselné zručnosti teda kultúrnu ponuku, ktorá môže byť súčasťou atraktivít kraja. Miesta kultúrnej identity Rómov na území Slovenska môžu byť súčasťou turistických trás a itinerárov. Kvalifikovaní rómski sprievodcovia môžu byť súčasťou výkladu o rómskej kultúre, histórii, životnom štýle v rámci destinácií. Príležitosti pre Rómov by mohli poskytnúť sociálne podniky (so zameraním napr. na upratovanie ubytovacích zariadení, pomoc v kuchyni, drobné hospodárske činnosti). Podpora rómskej zamestnanosti je nástrojom integrácie rómskej komunity do spoločnosti, ako aj možnosťou hospodárskeho rozvoja rómskych komunít. Podpora práce s rómskymi komunitami je cieľom všetkých úrovní mestá a obce, ako aj štátnej správy.

2.4.1.3 Štruktúra obyvateľstva Prešovského kraja podľa vzdelania a jej vplyv na zamestnanosť v cestovnom ruchu

Úroveň vzdelania a vzdelanostná štruktúra obyvateľstva priamo ovplyvňuje zamestnanosť, stupeň kvalifikovanej pracovnej sily a úroveň poskytovanej služby. Vyššia úroveň vzdelania zvyšuje kvalitu služieb, zabezpečuje efektívnu komunikáciu so zákazníkmi, vyššiu profesionalitu a tým prispieva k pozitívnej odozve u návštevníkov, intervencii v prospech opätovného výberu destinácie a vyššej konkurencieschopnosti regiónu. Kľúčové oblasti v cestovnom ruchu vyžadujúce vyššie vzdelanie sú predovšetkým manažment, marketing, zručnosti v oblasti nových technológií, oblasti vyžadujúce znalosť cudzích jazykov a medzikultúrnej komunikácie, kreatívna tvorba úspešných produktov a kampaní. Nižšie vzdelanie postačuje pracovníkom v ubytovacích a stravovacích zariadeniach či pri sezónnych činnostiach. Rozvoj zručností a vedomostí v oblasti cestovného ruchu pomáhajú zabezpečiť rôzne typy celoživotného vzdelávania.

Podľa ŠÚ SR v roku 2023 malo **76,15 % zo všetkých obyvateľov Prešovského kraja aspoň základné vzdelanie**. Najvyšší podiel obyvateľov bez vzdelania bol v okresoch Kežmarok (27,68 %), Sabinov (26,48 %) a Stará Ľubovňa (23,13 %), čo sú okresy s relatívne vysokým podielom obyvateľstva v predproduktívnom veku a vysokým podielom rómskeho obyvateľstva. Tieto 3 okresy spolu s okresom Vranov nad Topľou patria zároveň k okresom s najnižším podielom vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva.

Mapa 36: Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva Prešovského samosprávneho kraja v roku 2023

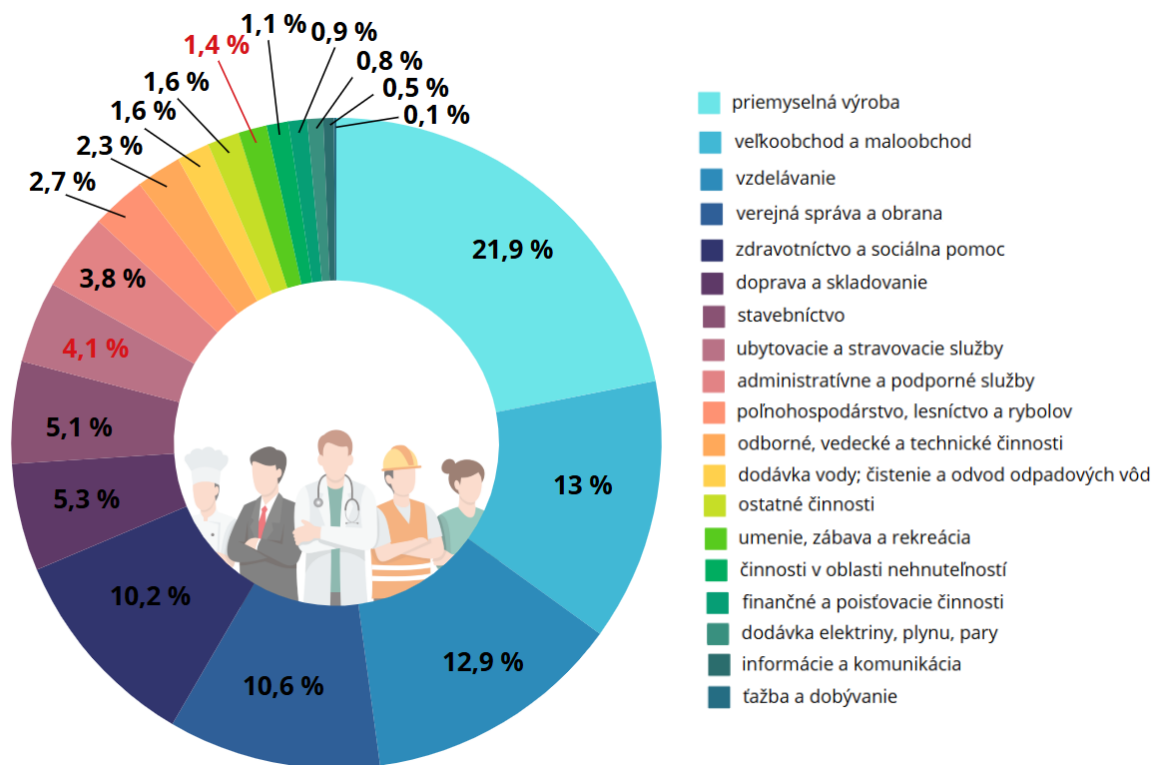

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [om7054rr], 2024

2.4.2 Zamestnanosť v odvetví cestovného ruchu

Podľa zisťovania Štatistického úradu SR (vykonaného pracoviskovou metódou) bolo v roku 2023 v Prešovskom kraji v odvetví „Ubytovacie a stravovacie služby“ podľa kategorizácie SK NACE, zamestnaných 7 311 osôb, čo z celkového počtu zamestnaných v tomto zisťovaní (179 916 osôb) predstavovalo 4,06 % - najvyšší podiel spomedzi všetkých krajov SR. Ďalších 2 566 osôb (1,43 % z celkového počtu) bolo zamestnaných v kategórii „Umenie, zábava a rekreácia“.

Graf 12: Štruktúra zamestnancov podľa zisťovania pracoviskovou metódou (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji v roku 2023

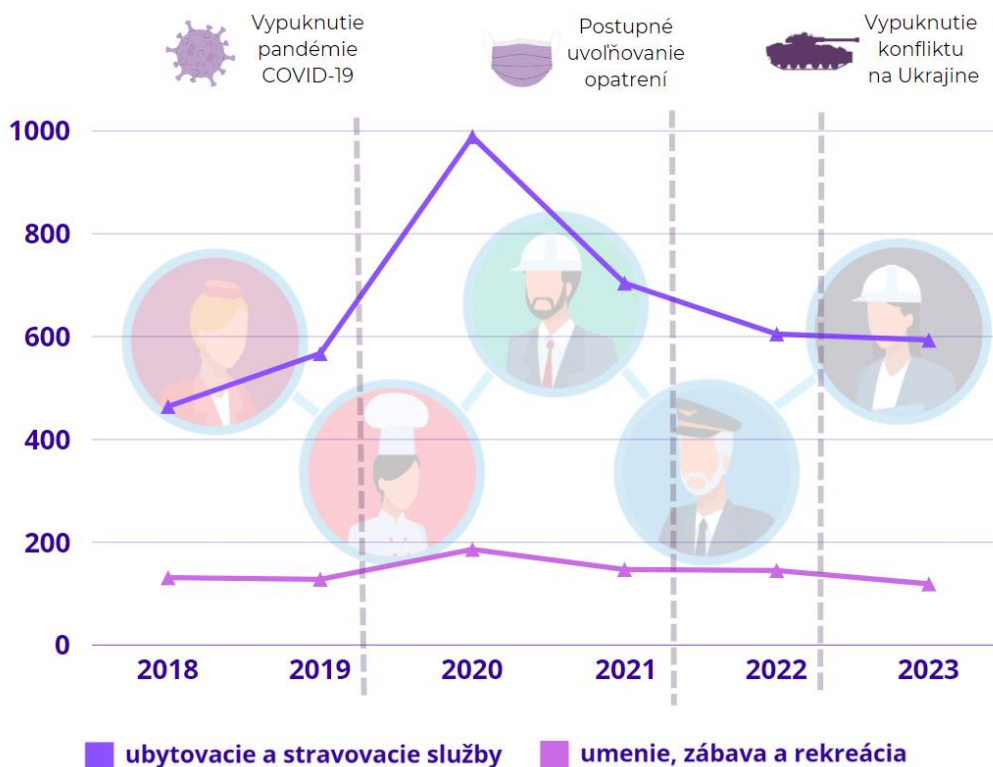

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [pr3113rr], 2024

2.4.3 Nezamestnanosť a uchádzači o zamestnanie v odvetví cestovný ruch

Miera nezamestnanosti v Prešovskom kraji má podľa údajov Úradu práce sociálnych vecí a rodiny za rok 2023 spomedzi krajov SR najvyššiu hodnotu – 8,36 %. Prešovský kraj mal v tom istom roku tiež evidovaný najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie (41 239 UoZ k 31.12.2023), pričom 4,5 % UoZ uviedlo ako svoju predchádzajúcu profesiu podľa kategorizácie SK NACE, kategóriu „Ubytovacie a stravovacie služby“ a 0,9 % kategóriu „Umenie, zábava a rekreácia“, čo sú kategórie priamo súvisiace s oblasťou cestovného ruchu. Pri pohľade na reálne čísla bolo v týchto dvoch kategóriách evidovaných spolu 712 osôb. V čase spracovania tejto analýzy (september 2024) bolo v týchto kategóriách evidovaných 689 uchádzačov. V rámci okresov je dlhodobo najviac UoZ v týchto kategóriách evidovaných v okresoch Poprad a Prešov.

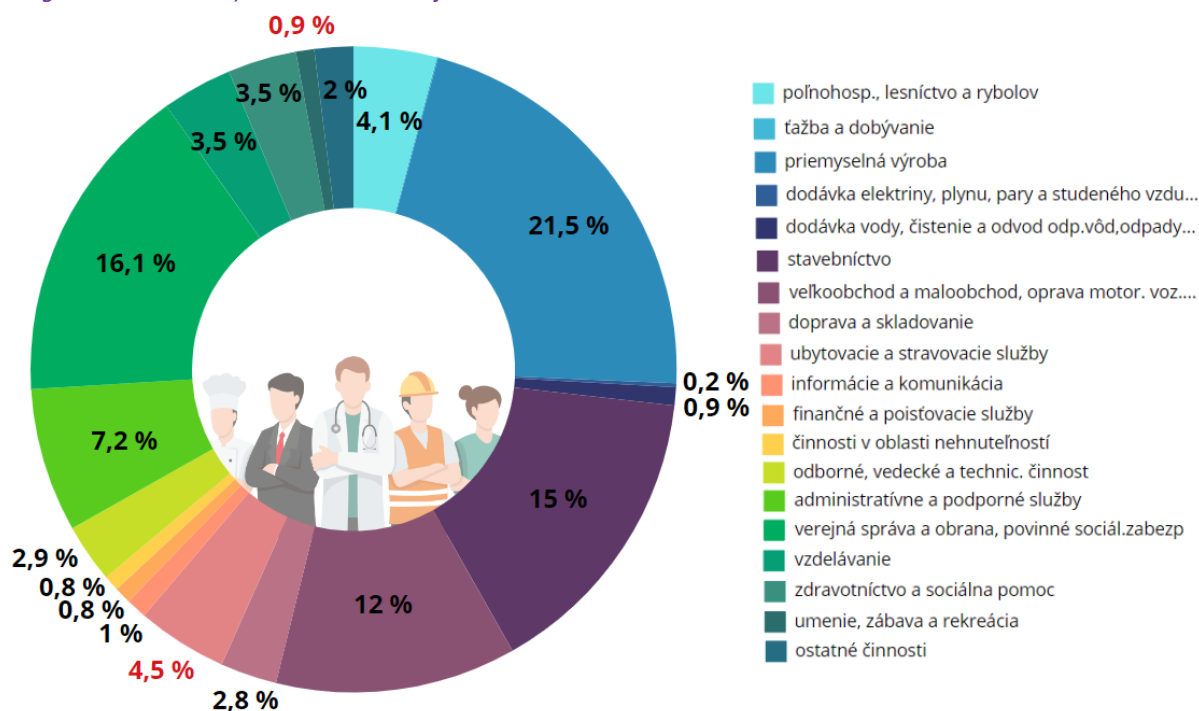
Graf 13: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie, podľa predchádzajúcej vykonávanej profesie v oblasti „Ubytovacie a stravovacie služby“ alebo „Umenie, zábava a rekreácia“ (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji medzi rokmi 2018-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚPSVaR, 2024

Zaujímavý je **pohľad na aktuálnu ponuku pracovných pozícií v oblasti cestovného ruchu**. Hodnotiť situáciu je možné aj prostredníctvom rôznych profesijných portálov. Na jednej z najnavštevovanejších profesijných webových stránok profesia.sk, bolo v čase spracovania tejto analýzy možné nájsť 144 pracovných ponúk v Prešovskom kraji v oblasti „Cestovný ruch, gastro a hotelierstvo“, pričom najviac ponúk bolo v okresoch **Poprad** (87), **Prešov** (20) a **Kežmarok** (7). V ostatných okresoch počet ponúk nepresiahol 5. Táto kategória obsahovala pracovné ponuky ako animátor voľného času, barista, barman, čašník, chyžná, krupier, kuchár, pomocná sila do kuchyne, predajca leteniek/zájazdov, recepčná. Najvyšší dopyt zamestnávateľov je po profesii čašník (47) a kuchár (30). **Sumárne sú teda príležitosťou pre čerstvých absolventov škôl a uchádzačov v oblasti cestovného ruchu v PSK profesie čašník, kuchár najmä v okresoch Poprad, Prešov a Kežmarok.**

Graf 14: Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa vykonávanej profesie pred zaradením do evidencie (podľa kategorizácie SK NACE) v Prešovskom kraji k 31.12.2023

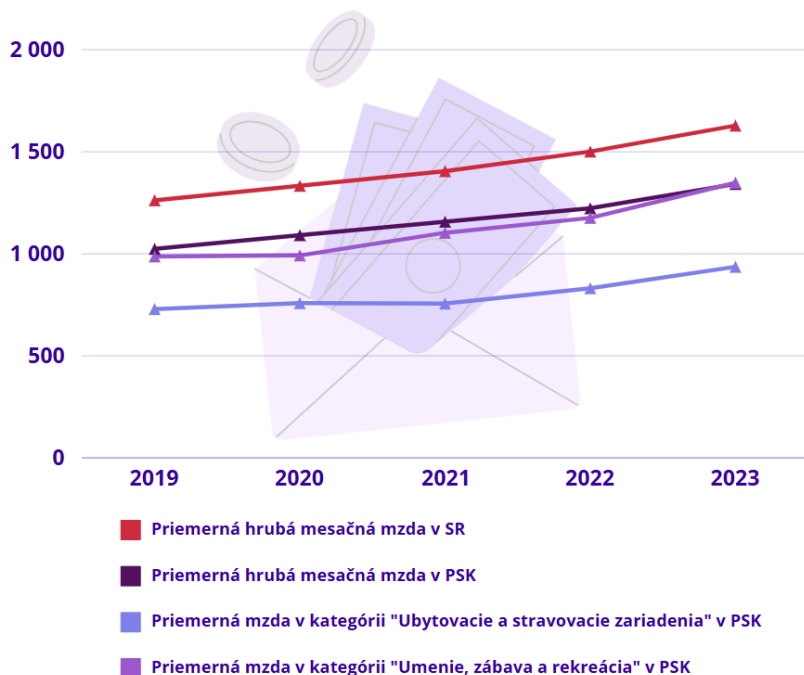

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚPSVaR, 2024

2.4.4 Mzdy v odvetví cestovný ruch

Podľa dát Štatistického úradu SR je **hrubá mzda v odvetví „Ubytovacie a stravovacie služby“ (podľa kategorizácie SK-NACE)** spomedzi ostatných odvetví hospodárstva **dlhodobo najnižšia**, rovnako ako v rámci SR tak aj v rámci Prešovského kraja. V roku 2023 bola priemerná hrubá mzda v tejto oblasti v Prešovskom kraji len 936 € a zaostávala aj za priemerom SR (944 €). O niečo lepšie je na tom kategória „Umenie, zábava a rekreácia“, ktorá tiež zahŕňa činnosti s uplatnením v cestovnom ruchu. V tejto kategórii bola v Prešovskom kraji priemerná hrubá mesačná mzda v roku 2023 na úrovni 1 348 €.

Graf 15: Vývoj hrubej priemernej mesačnej mzdy v odvetví cestovný ruch v rokoch 2019-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [np3104rr], 2024

V porovnaní s celoslovenským priemerom je všeobecne hodnota priemernej nominálnej mesačnej mzdy v Prešovskom kraji najnižšia. V roku 2022 bola hodnota na úrovni približne 1 170 €, čo bolo s porovnaním priemeru SR (1 304 €) až o 10 % menej. V okrese Medzilaborce bol zaznamenaný rozdiel až vo výške 21,7 %, s hodnotou priemernej mzdy na úrovni 1 021 €. V roku 2023 bola evidovaná miera nezamestnanosti v Prešovskom kraji, na úrovni 8,36 % a na základe toho bolo 9 z 13 okresov Prešovského kraja zaradených na zoznam najmenej rozvinutých okresov. Tento stav spôsobuje dlhodobu nízku kúpyschopnosť obyvateľstva pri porovnateľnej výške cien s celoslovenským priemerom, vysokú nezamestnanosť a nízky záujem o zamestnanie v cestovnom ruchu.

2.4.5 Stredné školstvo a duálne vzdelávanie v nadväznosti na cestovný ruch v Prešovskom kraji

Priamy vzťah k rozvoju cestovného ruchu má stredné školstvo so špecifikovanými učebnými odbormi. Na stredných školách v Prešovskom kraji boli identifikované tieto učebné odbory, ktorých absolventi nachádzajú uplatnenie v oblasti cestovného ruchu:

- 6445K a 6445H – kuchár,
- 6444K a 6444H – čašník, servírka,
- 6442K – hotelová akadémia,
- 6317M – obchodná akadémia,
- 6323K – hotelová akadémia,
- 6468F – pomocník v kuchyni,
- 6489H – hostinský, hostinská,
- 6324M – manažment regionálneho cestovného ruchu,
- 6335M – služby v cestovnom ruchu,
- 6403L – podnikanie v remeslách a službách,
- 6421L – spoločné stravovanie,
- 2982F – potravinárska výroba,
- 2964H – cukrár,
- 3447K – grafik digitálnych médií.

V rámci Prešovského kraja majú žiaci možnosť študovať odbory pre oblasť cestovného ruchu na **28 stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK** a ďalších troch súkromných školách. V roku 2023/2024 bolo v rámci vyššie spomínaných škôl zapojených do duálneho vzdelávania **746 žiakov**. Z toho **497 žiakov** (66 %) študovalo práve v odboroch využiteľných pre oblasť cestovného ruchu. Najviac žiakov študujúcich odbory s uplatnením v cestovnom ruchu a zapojených v duálnom vzdelávaní, navštevovalo Strednú odbornú školu hotelovú v Hornom Smokovci. Z celkového počtu 286 žiakov školy v duálnom vzdelávaní bolo v šk. roku 2023/2024 až 234 žiakov (86%) v odboroch s uplatnením v cestovnom ruchu ako kuchár, cukrár, čašník, servírka a hotelová akadémia. V databáze *aSc Orbit* je od roku 2022 evidovaných 20 odíedencov z Ukrajiny študujúcich na krajských stredných školách v odboroch s uplatnením v cestovnom ruchu. Výsledky z dotazníkového prieskumu podnikateľov v cestovnom ruchu poukazujú na problematiku nestability ponuky pracovnej sily, kde zo žiakov zapojených do duálneho vzdelávania, väčšina po ukončení štúdia odchádza pracovať do iných sektorov. Názorové výpovede respondentov potvrdzujú aj národnostné zloženie absolventov stredných škôl, kde v daných odboroch prevažujú študenti z Ukrajiny.

Tabuľka 17: Žiaci župných stredných škôl študujúci v odboroch s uplatnením v oblasti cestovného ruchu v šk. roku 2023/2024

KÓD ODBORU	NÁZOV	POČET ŽIAKOV	Z TOHO V DUÁLNO VZDELÁVANÍ	% PODIEL
6445K, 6445H	kuchár	553	149	26,94
6444K, 6444H	čašník, servírka	290	101	34,83
6442K	obchodný pracovník	280	83	29,64
6317M	obchodná akadémia	1082	113	10,44
6317M74	obchodná akadémia - bilingválne štúdium	99	0	0,00
6323K	hotelová akadémia	782	19	2,43
6468F	posmocník v kuchyni	14	0	0,00
6489H	hostinský, hostinská	118	3	2,54

6324M	manažment regionálneho cestovného ruchu	143	0	0,00
6355M	služby v cestovnom ruchu	123	0	0,00
6403L	podnikanie v remeslách a službách	420	0	0,00
6421L	spoločné stravovanie	95	0	0,00
2982F	potravínárska výroba	206	6	2,91
2964H	cukrár	243	14	5,76
3447K	grafik digitálnych médií	176	5	2,84
Spolu		4264	497	10,75

Zdroj: vlastné spracovanie podľa aSc Orbit, 2024

Graf 16: Žiaci župných stredných škôl študujúci v odboroch s uplatnením v oblasti cestovného ruchu a zapojení do duálneho vzdelávania v šk. roku 2023/2024

- 6445K, 6445H kuchár
- 6444K, 6444H čašník, servírka
- 6317M obchodná akadémia
- 6442K obchodný pracovník
- 6323K hotelová akadémia
- 2964H cukrár
- 2982F potravinárska výroba
- 3447K grafik digitálnych médií
- 6489H hostinský, hostinská

Zdroj: vlastné spracovanie podľa aSc Orbit, 2024

Tabuľka 18: Zoznam stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK s vyučovacími odbormi, ktoré majú uplatnenie v oblasti cestovného ruchu a duálne vzdelávanie na týchto školách

P.Č.	NÁZOV	ULICA	OBEC	POČET ŽIAKOV 2023/2024	Z TOHO V DUÁLNO VZDELÁVANÍ	Z TOHO V DUÁLNO VZDELÁVANÍ V ODBOROCH CR	ODÍDENCÍ Z UKRAJINY NA ŠKOLÁCH OD R. 2022
1.	Spojená škola - Obchodná akadémia	Masarykova 24	08001 Prešov	399	48	48	0
2.	Spojená škola	SNP 16	08301 Sabinov	389	18	0	0
3.	Stredná odborná škola ekonomiky, hotelierstva a služieb Jána Andraščíka	Pod Vinbargom 3	08501 Bardejov	352	26	26	3
4.	Hotelová akadémia Otta Brucknera	Dr. Alexandra 29A	06015 Kežmarok	199	0	0	0
5.	Stredná odborná škola obchodu a služieb	Mierová 1973/79	06601 Humenné	329	8	0	0
6.	Stredná odborná škola hotelová	Horný Smokovec 17026	06201 Vysoké Tatry	286	234	234	7
7.	Stredná odborná škola gastronómie a služieb	Sídliisko duklianskych hrdinov 3	08134 Prešov	363	68	53	3
8.	Hotelová akadémia	Štefánikova 28	06601 Humenné	144	0	0	0
9.	Hotelová akadémia	Baštová 32	08085 Prešov	333	0	0	0
10.	Spojená škola - Stredná odborná škola hotelových služieb a remesiel	Jarmočná 108	06401 Stará Ľubovňa	319	59	10	0
11.	Stredná odborná škola	A. Dubčeka 963/2	09301 Vranov nad Topľou	366	18	18	0
12.	Stredná odborná škola	Sládkovičova 2723/120	06927 Snina	231	9	6	5
13.	Stredná odborná škola remesiel a služieb	Okružná 761/25	05801 Poprad	387	60	31	0
14.	Spojená škola	Štefánikova 64	08501 Bardejov	236	55	13	1
15.	Stredná odborná škola agropotravinárska a technická	Kušnierska brána 349/2	06001 Kežmarok	555	0	0	0
16.	Obchodná akadémia	Daxnerova 88	09335 Vranov nad Topľou	210	56	56	0
17.	Spojená škola - Obchodná akadémia	Jarmočná 132	06401 Stará Ľubovňa	190	2	2	0
18.	Obchodná akadémia	Murgašova 94	05801 Poprad	329	0	0	0
19.	Obchodná akadémia	Komenského 1	06601 Humenné	218	0	0	0

20.	Spojená škola - Obchodná akadémia	Centrálňa 464	08901 Svidník	97	0	0	0
21.	Stredná odborná škola polytechnická a služieb arm. gen. L. Svobodu	Bardejovská 715/18	08901 Svidník	322	8	0	0
22.	Stredná odborná škola technická	Levočská 40	06401 Stará Ľubovňa	281	50	0	0
23.	Stredná odborná škola služieb	Košická 20	08001 Prešov	299	0	0	1
24.	Stredná odborná škola podnikania a služieb	Komenského 16	08271 Lipany	359	0	0	0
25.	Stredná odborná škola polytechnická Jana Antonína Baťu	Štefánikova 39	05921 Svit	385	27	0	0
26.	Stredná odborná škola služieb Majstra Pavla	Kukučínova 9	05427 Levoča	226	0	0	0
27.	Stredná odborná škola elektrotechnická	Hviezdoslavova 44	09112 Stropkov	400	0	0	0
28.	Spojená škola	Duchnovičova 506	06801 Medzilaborce	179	0	0	0
Spolu				8 383	746	497	20

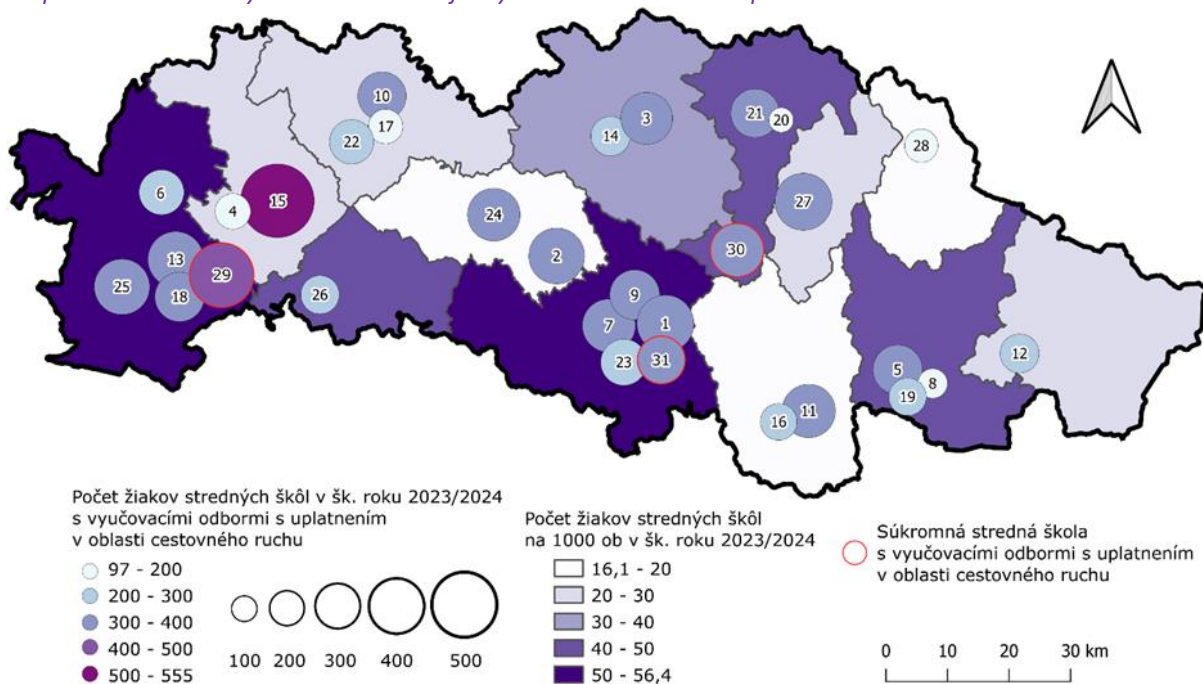
Zdroj: vlastné spracovanie podľa CVTI, 2024; aSc Orbit, 2024

Tabuľka 19: Zoznam súkromných stredných škôl v Prešovskom kraji s vyučovacími odbormi, ktoré majú uplatnenie v oblasti cestovného ruchu a duálne vzdelávanie na týchto školách

P.Č.	NÁZOV	ULICA	OBEC	POČET ŽIAKOV 2023/2024	Z TOHO V DUÁLNO VZDELÁVANÍ	Z TOHO V DUÁLNO VZDELÁVANÍ V ODBOROCH CR
29.	Súkromná stredná odborná škola služieb	Ulica SNP 1253	05801 Poprad	469	28	údaj nedostupný
30.	Súkromná stredná odborná škola	Dukelská 33	08701 Giraltovce	367	7	údaj nedostupný
31.	Súkromná stredná odborná škola hotelierstva	Pod Kalváriou 36	08001 Prešov	313	146	údaj nedostupný
Spolu				1 149	181	údaj nedostupný

Zdroj: vlastné spracovanie podľa CVTI, 2024

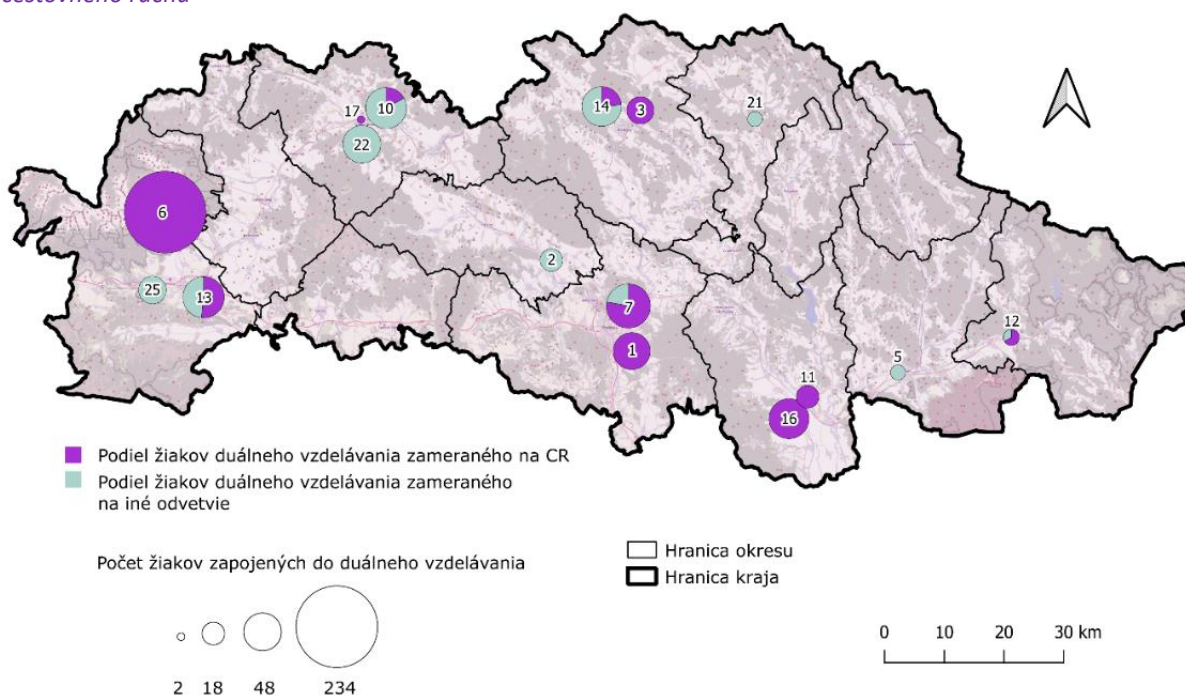
Mapa 37: Stredné školy v Prešovskom kraji s vyučovacími odbormi s uplatnením v oblasti cestovného ruchu

* stredné školy sú očíslované podľa zoznamu v predchádzajúcich tabuľkách

Zdroj: vlastné spracovanie podľa CVTI, 2024; aSc Orbit, 2024

Mapa 38: Duálne vzdelávanie na župných stredných školách s vyučovacími odbormi s uplatnením v oblasti cestovného ruchu

* stredné školy sú očíslované podľa zoznamu v predchádzajúcich tabuľkách

Zdroj: vlastné spracovanie podľa CVTI, 2024; aSc Orbit, 2024

Najväčšími zamestnávateľmi, s ktorými majú žiaci stredných škôl v kraji uzatvorené pracovné zmluvy o vykonávaní praxi v rámci duálneho vzdelávania v oblasti cestovného ruchu, sú tatranské hotely patriace do siete Tatry Mountain Resorts a.s., konkrétne Grand Hotel Praha v Tatranskej Lomnici a Grand Hotel Starý Smokovec v

Starom Smokovci. Medzi TOP10 zamestnávateľov, ktorí majú uzatvorené zmluvy o praxi so žiakmi sú aj ďalšie tatranské hotely mimo siete TMR (napr. Hotel Lomnica, Kontakt Wellness Hotel, Hotel Patria, Atrium Hotel).

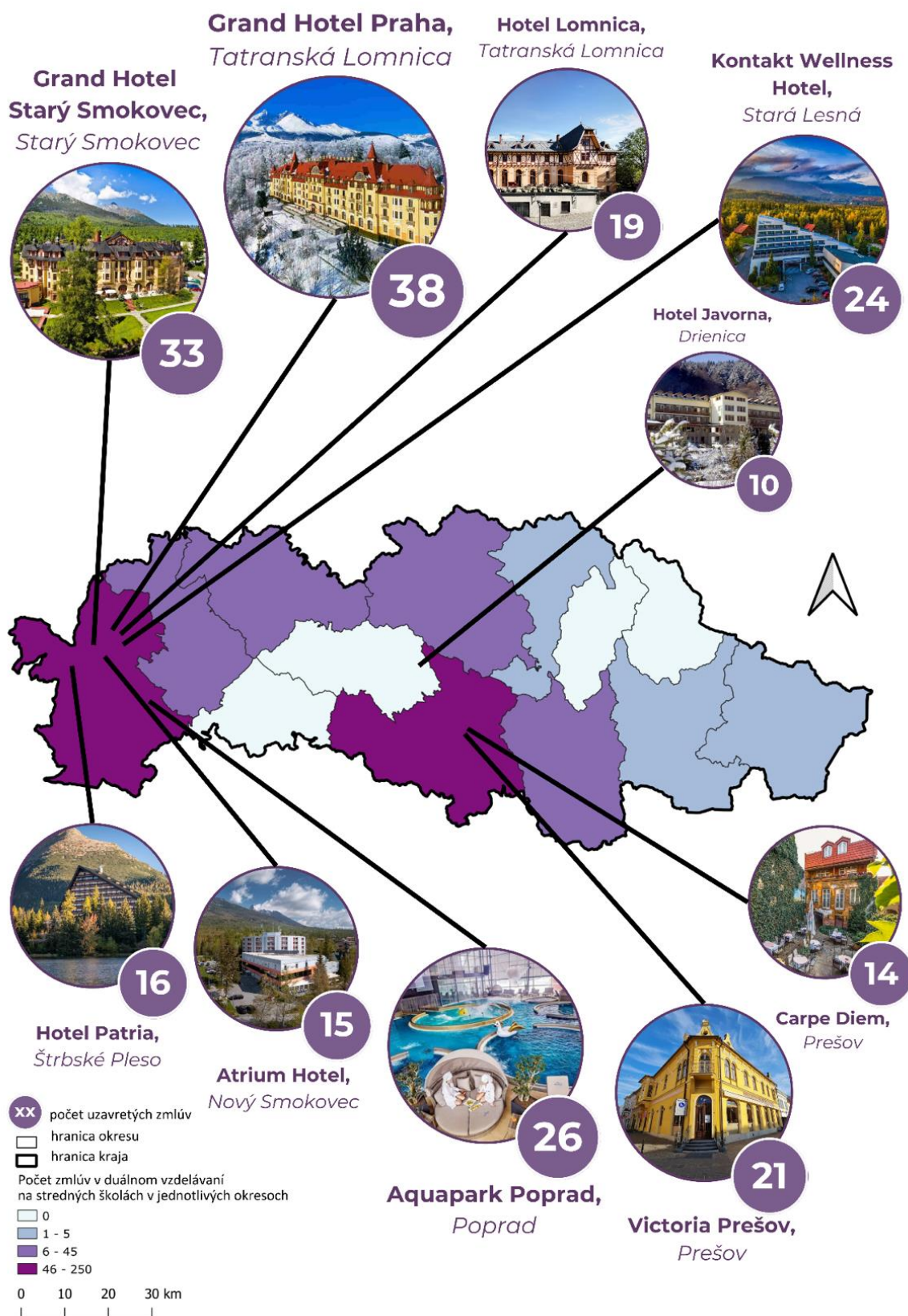
Mimo územia Vysokých Tatier patria medzi zamestnávateľov s najvyššími počtami uzatvorených zmlúv aj prevádzky ako aquapark AquaCity v Poprade, Victoria a Carpe Diem v Prešove alebo hotel Javorňa v Drienici. Študenti obchodných akadémií v kraji majú uzatvorené zmluvy aj s obchodnými reťazcami Kaufland, Tesco a Lidl, kde získavajú skúsenosti s obchodným predajom, ktoré vedú v budúcnosti užitočnosť aj v oblasti cestovného ruchu. Dôležitými zamestnávateľmi, ktorí ponúkajú žiakom prax v oblasti cestovného ruchu sú aj menšie prevádzky reštaurácií a pohostinstiev.

Aktuálne potreby podnikateľov v oblasti duálneho vzdelávania zisťoval v rámci prípravy koncepcie **dotazník pre podnikateľov**. Otázky smerovali na stav zručností a kompetencie, ktoré najviac chýbajú súčasným absolventom a študentom SŠ a VŠ odborov cestovného ruchu. 74,3 % opýtaných uviedlo **chýbajúci proaktívny prístup k práci, inovatívnosť a kreativitu** (uviedlo 54,3 %), **orientáciu na zákazníka** (51,4 %), **kritické myslenie** (45,7 %) a **schopnosť hovoriť cudzím jazykom** (45,7 %).

Z prieskumu vyplynulo, že v regióne ostáva veľmi málo kvalifikovaných ľudí a je náročné obsadiť najmä pracovné pozície v stravovacích zariadeniach. Ako jeden z dôvodov respondenti uviedli **chýbajúcu regionálnu identitu**. Podľa respondentov je najťažšie obsadiť kvalifikovanou pracovnou silou pracovné pozície ako kuchár, čašník, chýžná, recepčný, údržbár, prevádzkar, sprievodca, animátor alebo správca turistických atrakcií.

Do **duálneho vzdelávania** bolo zapojených len 14,3 % subjektov z prieskumu. Zapojiť by sa chcela tretina opýtaných. **Benefitmi** duálneho vzdelávania bola respondentami uvedená výchova pracovnej sily a možnosť zaškoliť a oboznámiť študenta s prebiehajúcimi procesmi podniku na viacerých pracovných pozíciách. Na druhej strane len 5 podnikateľov sa vyjadrilo, že zamestnali absolventov po ukončení duálneho vzdelávania. Dôležitým zistením prieskumu bolo, že v školách s duálnym vzdelávaním je väčšina študentov prichádzajúcich na prax ukrajinskej národnosti. Podľa respondentov títo študenti nemajú väzby so slovenským prostredím a nemajú záujem budovať tu hodnoty, keďže sa s týmto prostredím neidentifikujú, a teda štúdium na Slovensku je pre nich iba tzv. prestupnou stanicou. Okrem chýbajúcej regionálnej a kultúrnej identity považujú respondenti za problém atraktivitu sociálnych dávok.

Mapa 39: TOP10 zamestnávateľov zapojených do duálneho vzdelávania v Prešovskom kraji, v šk. roku 2023/2024 a počty uzatvorených zmlúv medzi zamestnávateľmi a žiakmi

Zdroj: vlastné spracovanie podľa CVTI, 2024; aSc Orbit, 2024

2.4.6 Vysokoškolské vzdelávanie v nadväznosti na cestovný ruch v Prešovskom kraji

V rámci **vysokoškolského vzdelávania v oblasti cestovného ruchu**, majú študenti v Prešovskom kraji možnosť študovať na Prešovskej univerzite v Prešove, konkrétne na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu. Fakulta poskytuje možnosť získať bakalársky titul (Bc.) v študijnom odbore „*Ekonomia a manažment*“, v troch študijných programoch „*Manažment*“, „*Obchodný manažment a marketing*“ alebo „*Turizmus, hotelierstvo a kúpeľníctvo*“. Z týchto programov je možné pokračovať v rámci študijného odboru „*Ekonomia a manažment*“ a programu „*Manažment*“ v magisterskom (Mgr.) a následne doktorandskom štúdiu (PhD.). Výsledkom intenzívneho prepojenia vysokoškolského vzdelávania na fakulte s potrebami praxe je neustále sa rozširujúca fakultná sieť „Stredísk študentskej praxe, praktickej prípravy a transferu výskumu“ v SR a ďalších 7 takýchto stredísk v zahraničí na báze obojstranne výhodných podmienok zakotvených v zmluve o každom takto vytvorenom stredisku. Ide o krajiny: Španielsko, Grécko, Taliansko, Cyprus, USA, Írsko, Česko. Vďaka širokej ponuke stredísk **fakulta umožňuje študentom intenzívny kontakt s podnikmi a ďalšími organizáciami praxe.**

2.5 SWOT analýza ponuky cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Tabuľka 20: SWOT analýza - kapitola A 2 Analýza ponuky cestovného ruchu

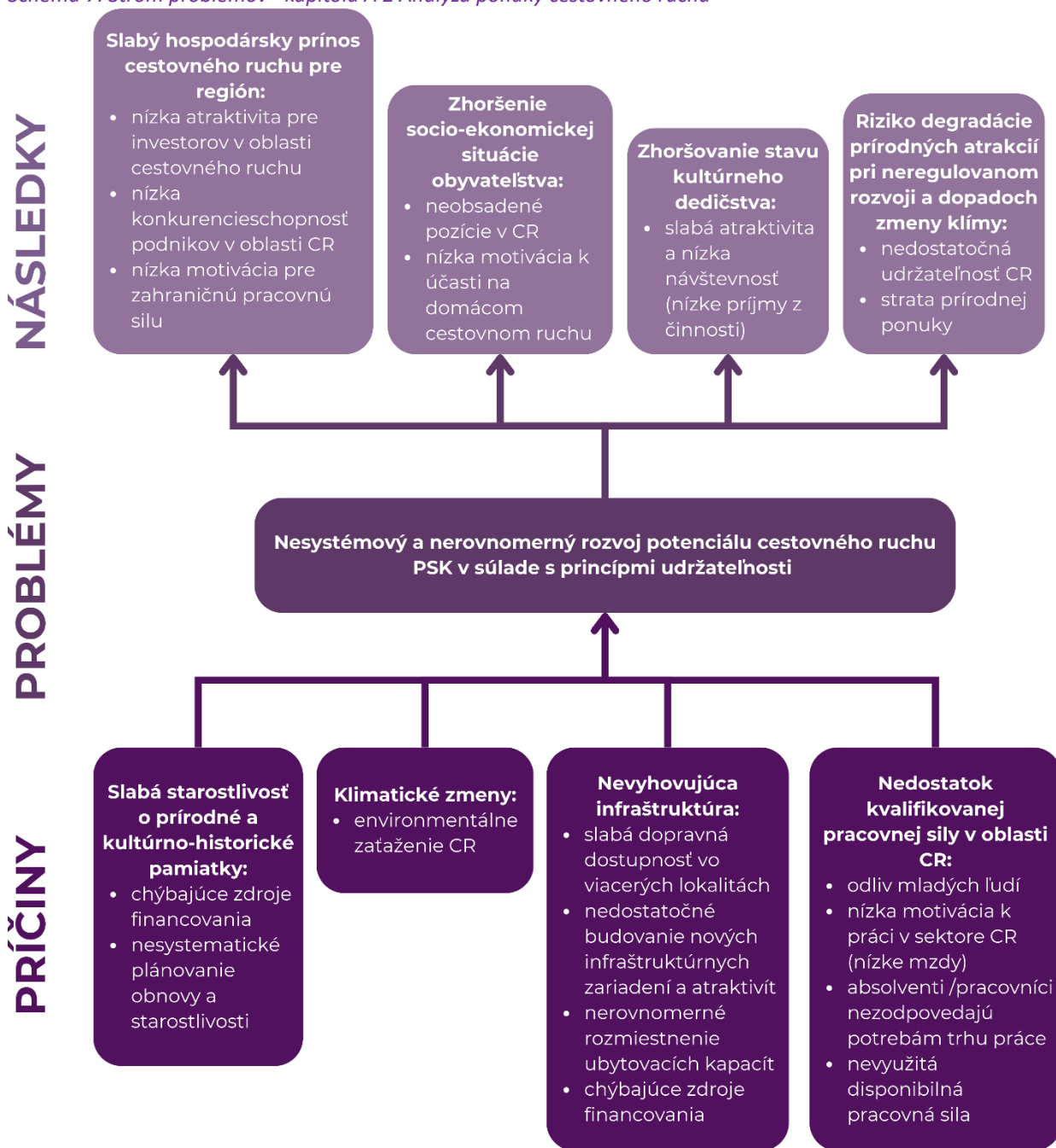
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> + Bohatá prírodná rozmanitosť, chránené územia a unikátne geomorfologické celky + 5 z 9 národných parkov SR zasahuje do územia kraja + Kultúrne a prírodné atraktivity zapísané v Zozname prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO + Vysoká hustota hmotného kultúrneho dedičstva - hrady, kaštiele, sakrálné stavby (najmä v západnej časti kraja), technické a vojnové pamiatky (charakteristické najmä pre severovýchod územia kraja) + Originálna ponuka tradícií kraja a nehmotného kultúrneho dedičstva + Zaujímavá ponuka pútnických miest a trás + Aktívne folklórne tradície - 20 významných folklórnych súborov, množstvo lokálnych spolkov + Medzinárodné kultúrne a športové akcie + Veľké množstvo mikropodnikov a MSP (najmä v západnej časti kraja) + Nárast ubytovacích kapacít v súkromí + Vysoký počet hotelových reťazcov v blízkosti národných parkov + Vysoký počet reštaurácií v najnavštevovanejších lokalitách + Vysoký počet náučných chodníkov + Hustá sieť značených trás + Vysoký počet vyhladkových veží + Existencia areálov pre konanie medzinárodných akcií + Dobré vybavené kongresové centrá - silná koncentrácia v Tatrách s medzinárodným potenciálom + Rozvíjajúca sa sieť cyklotrás + Zimná aj letná rekreačná ponuka - lyžiarske strediská v Tatrách a vodné rekreačné oblasti ako Veľká Domaša + Stúpajúca kvalita a počet ciest II. a III. triedy v dobrom stave + Rast dopytu po leteckej preprave v kraji + Vysoká kapacita prepravy ekologickou dopravou v TANAPe (Tatranská elektrická železnica) + Dostupnosť liniek pre kúpeľný cestovný ruch + Sezónna dostupnosť turistických autobusov a vlakov (aj cezhraničné spojenia) + Zriadené cyklobusy + 28 stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK ponúka odbory v oblasti cestovného ruchu + Zamestnávateľia v cestovnom ruchu v kraji sú zapojení do duálneho vzdelávania 	<ul style="list-style-type: none"> - Zraniteľnosť prírodných oblastí - zníženie kvality prostredia v dôsledku masového cestovného ruchu v najviac navštevovaných oblastiach - Obmedzená prístupnosť menej známych lokalít v dôsledku menej kvalitnej infraštruktúry - Zlý technický stav kultúrno-historických pamiatok - Chýba koncepcia rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu PSK - Slabé pokrytie okresov v severovýchodnej časti kraja podnikmi v cestovnom ruchu - Nízky počet ubytovacích zariadení v severovýchodnej časti kraja - Nerovnomerná distribúcia stravovacích zariadení (minimum v severovýchodnej časti kraja) - Nízka hustota značených turistických trás v okresoch Medzilaborce a Humenné - Nízky počet náučných chodníkov v okresoch Stropkov a Svidník - Nízky počet kultúrnych a historických náučných chodníkov vo vzťahu k počtu kultúrnych pamiatok - Najmenej značených cyklotrás v severovýchodnej časti kraja - Znižovanie počtu zjazdoviek pod 1000 m n. m. - Vysoká koncentrácia zjazdoviek v TANAPe - Nedostačujúca ponuka lyžiarskych tratí, prepravných kapacít na kapacity ubytovacích zariadení - Nerovnomerná koncentrácia doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu - Nižší štandard doplnkovej dopravnej infraštruktúry (nádražia, nástupištia) - Okresy kraja Stropkov a Svidník bez železničnej siete - Nedostatočná regulácia parkovania v najnavštevovanejších lokalitách - Zlá dopravná dostupnosť z niektorých miest v regióne do stredísk cestovného ruchu - Sezónnosť cestovného ruchu - nižšia využiteľnosť zariadení mimo hlavnej sezóny - Nedostatok inovácií v cestovnom ruchu - Vyludňovanie kraja v severovýchodnej časti - Vysoký podiel obyvateľstva rómskej národnostnej menšiny v blízkosti turistických lokalít - Nízky počet kvalifikovaných uchádzačov o zamestnanie v oblasti cestovného ruchu - Vysoký dopyt a nízka ponuka profesie čašníkov, kuchárov - Dlhodobá najnižšia priemerná mesačná mzda v odvetviach súvisiacich s cestovným ruchom v Prešovskom kraji - 9 okresov kraja (z 13) patrí medzi najmenej rozvinuté - Nízky podiel študentov stredných škôl zapojených do duálneho vzdelávania v oblasti cestovného ruchu - Nízka jazyková schopnosť absolventov a pracovníkov v cestovnom ruchu - Chýbajúci proaktívny prístup pracovníkov v cestovnom ruchu - Veľký počet absolventov odborov v oblasti cestovného ruchu nepôsobí v odvetví alebo odchádza za prácou do zahraničia
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> + Využitie chránených území pre udržateľné formy turizmu + Podpora menej známych lokalít - ciele investície a propagácia + Rozvoj kultúrneho dedičstva - obnova hradov, zámkov a sakrálnych pamiatok s možnosťou interaktívnych prehliadok 	<ul style="list-style-type: none"> - Dopady klimatických zmien - extrémne výkyvy počasia, riziko požiarov, zníženie atraktivity lyžiarskych stredísk (znižujúca sa snehová pokrývka) - Závislosť od sezónnosti cestovného ruchu - Degradácia prírodného prostredia - nadmerná návštevnosť a komerčné využívanie spôsobujúce poškodenie ekosystémov

<ul style="list-style-type: none"> + Vytvorenie plánu investícií do kultúrnych pamiatok a objektov s najväčším potenciálom pre cestovný ruch + Zlepšenie dopravnej dostupnosti k prírodným a kultúrnym atraktivitám + Kooperácia s letiskami Rzeszów-Jasionka, Krakow-Balice, Budapešť, Bratislava + Dobudovanie siete diaľnic a rýchlostných ciest + Zlepšenie prepojenia turistických centier integrovanou dopravou + Integrácia rómskeho obyvateľstva a dlhodobo nezamestnaných na trh práce v oblasti cestovného ruchu + Využitie metodiky SLOVAKIA TRAVEL pre vytvorenie prioritizácie trhov + Identifikácia zdrojových trhov pre Prešovský kraj + Rozvíjanie nových a netradičných foriem cestovného ruchu na základe predpokladov územia + Vytváranie na mieru šitých zážitkov/produktov + Využitie zdrojov súkromného sektora + Využitie zdrojov v rámci európskeho finančného mechanizmu pre rozvoj cyklotrás + Rozvoj informačných technológií, digitalizácie, automatizácie, využívanie smart aplikácií a rezervačných systémov v podnikoch cestovného ruchu + Vytvorenie celoročnej ponuky cestovného ruchu + Zvýšenie kvality služieb podporou vzdelávania pracovníkov v cestovnom ruchu + Vytvorenie podmienok pre spoluprácu s miestnymi komunitami a národnostnými menšinami - zapojenie obyvateľov do uchovávaní a prezentácie tradícií + Narastajúci záujem o duálne vzdelávanie v oblasti cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> – Obmedzenia udržateľnosti prírodného prostredia (7 lyžiarskych centier zasahuje do chráneného územia) – Nedostatočné financovanie ochrany prírody - slabá údržba a monitoring chránených území – Konkurencia okolitých regiónov - silná konkurencia prírodných destinácií, lyžiarskych stredísk, aquaparkov, kúpeľov najmä v Poľsku a Maďarsku – Stagnujúca obnova kultúrneho dedičstva kraja – Zákonné limity ochrany prírody, krajiny, kultúrneho dedičstva – Zhoršenie kvality životného prostredia – Rast nákladov v dôsledku inflácie a legislatívnych zmien (energie, mzdy) ohrozujúci predovšetkým malé a stredné podniky – Zrýchlenie tempa vyľudňovania severovýchodnej časti kraja – Nízke finančné ohodnotenie pracovníkov v oblasti cestovného ruchu – Zhoršenie bezpečnosti v turisticky exponovaných lokalitách – Zvyšovanie nárokov na údržbu cyklistických trás – Zvyšovanie nárokov na údržbu cestnej dopravnej infraštruktúry – Nepredvídateľné nároky a správanie sa turistov – Rastúca preferencia 1 dňových výletov bez ubytovania – Neflexibilná tvorba produktov – Strata potenciálnej pracovnej sily v cestovnom ruchu vplyvom odchodu mladých ľudí a nízkej miery zapojenia disponibilnej pracovnej sily – Strata kultúrnej identity globálnymi a komerčnými vplyvmi – Citlivosť odvetvia cestovného ruchu na geopolitické, spoločenské a ekonomické zmeny – Kriminalita a ohrozenia plynúce zo segregovaných častí MRK
--	---

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

2.6 Strom problémov

Schéma 7: Strom problémov - kapitola A 2 Analýza ponuky cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

3 ANALÝZA DOPYTU CESTOVNÉHO RUCHU

Kapitola "Analýza dopytu cestovného ruchu" hodnotí aktuálny stav a trendy v cestovnom ruchu na globálnej úrovni, národnej úrovni a snaží sa ich porovnať s regionálnou úrovňou. V kapitole sú na jednotlivých úrovniach porovnané ukazovatele ako počet návštevníkov (domácich aj zahraničných), počet prenocovaní, tržby z ubytovania či priemerná cena ubytovania. Okrem toho kapitola prináša hlbší pohľad na kľúčové zahraničné trhy pomocou metodiky prioritizácie zahraničných trhov podľa SLOVAKIA Travel. Dôležitou súčasťou pri spracovaní kapitoly boli aj dotazníkové prieskumy realizované Úradom PSK medzi návštevníkmi kraja, ktoré pomohli dotvoriť profil domáceho aj zahraničného návštevníka.

3.1 Aktuálny stav

3.1.1 Aktuálny stav cestovného ruchu v SR

Dopyt po cestovnom ruchu na Slovensku za rok 2022 v priemere charakterizuje 24. miesto medzi krajinami EÚ v počte návštevníkov. Celkový počet návštevníkov v SR v roku 2023 bol 5 726 279, čo je medziročný nárast o 18,52 %, z toho domácich turistov 3 642 000 osôb a zahraničných 2 084 200 osôb. Počet prenocovaní zaznamenal v roku 2023 hodnotu 14 851 364 s medziročným nárastom o 16,76 %, z toho domácich turistov bolo 9 945 926 a zahraničných 4 905 438 (najmä z krajín Česká republika, Veľká Británia, Poľsko, Maďarsko). Počet dispozičných ubytovacích zariadení v roku 2023 bolo 5 031, z toho 227 hotelov, 514 motelov a botelov, 1 064 penziónov, 441 hostelov a prázdninových ubytovaní, 1 322 súkromných ubytovacích kapacít. Priemerný počet prenocovaní bol 2,6 noci s priemernou cenou za ubytovanie 37,90 € (pre domáceho návštevníka 44,30 €, pre zahraničného návštevníka 34,8 €). Celkové tržby 562 855 000 eur prekročili rok 2019.

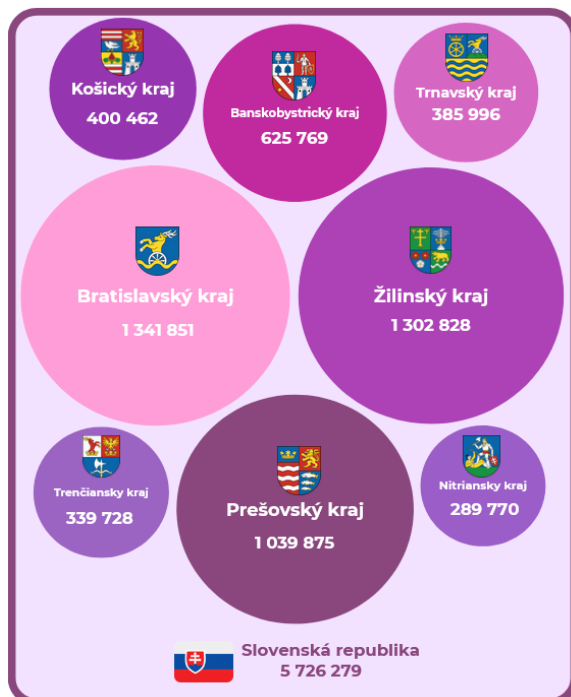
Obrázok 9: Počet návštevníkov v krajinách EÚ v roku 2022 podľa databázy Eurostat

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Eurostat, 2024

Najvyšší počet návštevníkov v roku 2023 zaznamenali kraje v poradí Bratislavský s počtom 1 341 851 návštevníkov, Žilinský 1 302 828 a Prešovský kraj 1 039 875. (Príloková časť Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023).

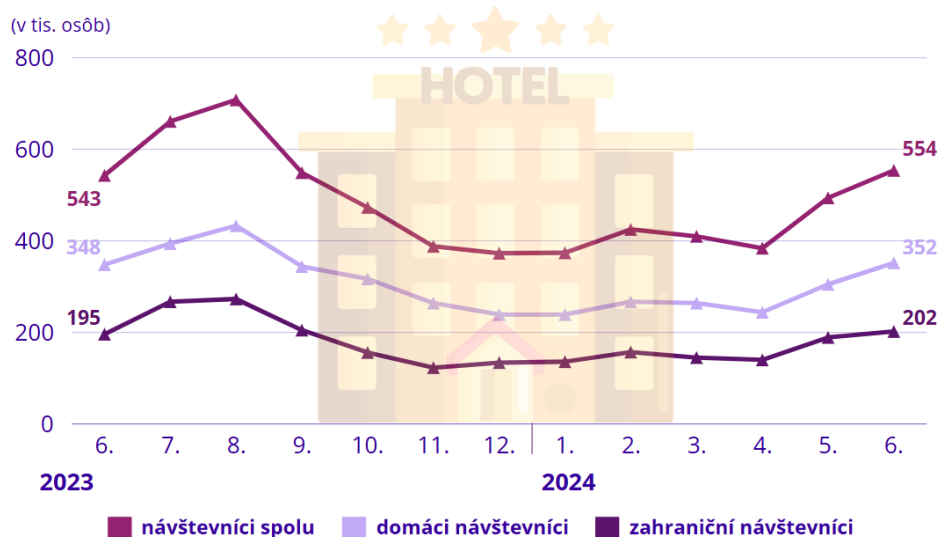
Graf 17: Porovnanie celkového počtu návštevníkov v krajoch SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

V júni 2024 strávilo v hoteloch, penziónoch, kúpeľoch a ďalších ubytovacích zariadeniach na Slovensku aspoň jednu noc 554-tisíc osôb, čo bolo o 2 % viac než v rovnakom období roka 2023. (chýba ešte 56 tisíc hostí, 9,2 % k stavu roka 2019). Hostia v zariadeniach cestovného ruchu v júni 2024 strávili takmer 1,4 milión nocí, čo bolo o 1,5 % viac ako v roku 2023. Priemerná doba pobytu bola 2,5 noci. 2/3 hostí (352 tisíc osôb) tvorili domáci návštevníci, zahraničná návštevnosť počas júna 2024 medziročne rástla na hodnotu 202 tisíc návštevníkov.

Graf 18: Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR v júni 2023 až 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Najnavštevovanejším regiónom SR počas šiesteho mesiaca roka 2024 bol **Bratislavský kraj (134 tisíc hostí) s prevahou cudzincov (6 z desiatich návštevníkov)**, druhým v poradí bol **Žilinský kraj** (takmer 108 tisíc návštevníkov) po ňom **Prešovský kraj** (takmer 93 tisíc hostí) a **Banskobystrický kraj** (vyše 60 tisíc návštevníkov). Tri posledné regióny prilákali takmer polovicu (47 %) všetkých ubytovaných hostí v krajine, z toho ¾ domácich návštevníkov. Zahraničný aktívny cestovný ruch (pricestovaných návštevníkov cez agentúry) dosiahol hodnotu 194 964 návštevníkov najviac z Rakúska a Francúzska.

3.1.2 Aktuálny stav cestovného ruchu v Prešovskom kraji

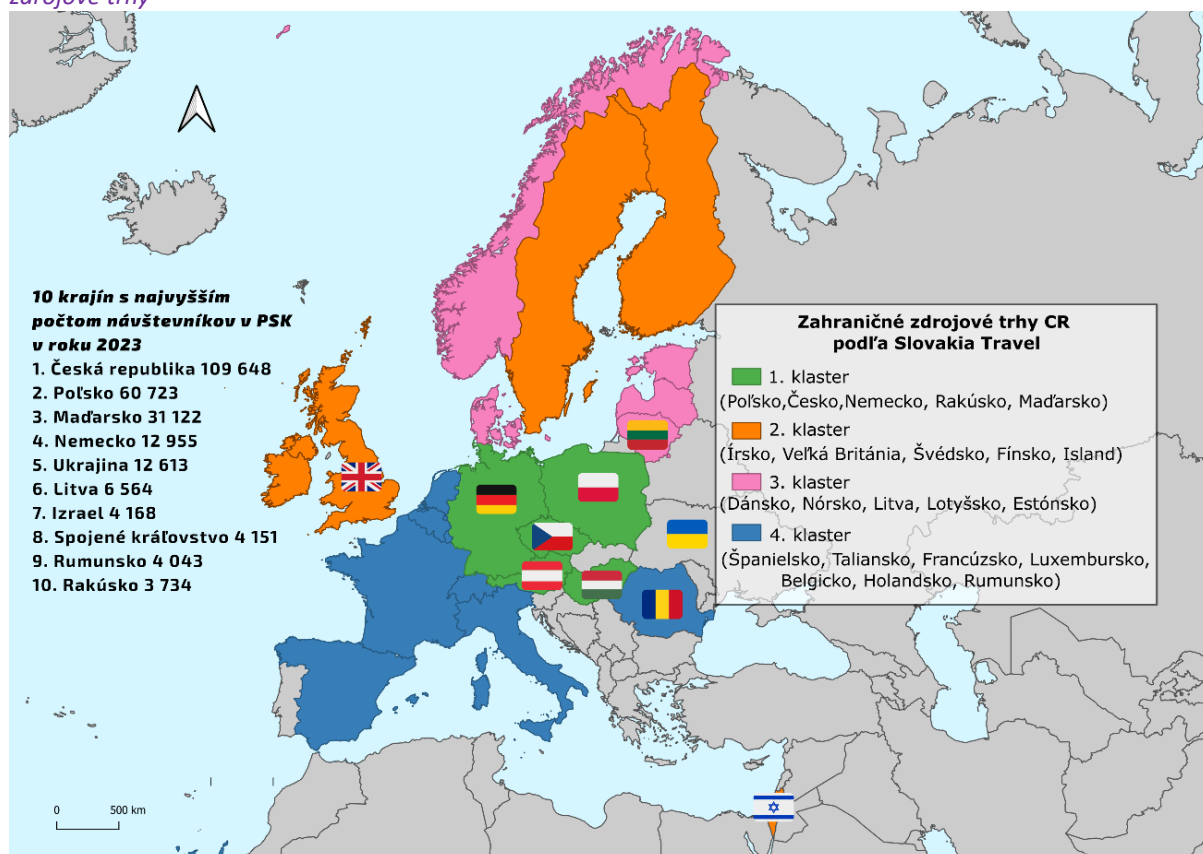
V roku 2023 charakterizoval dopyt po cestovnom ruchu v Prešovskom kraji medzoročný nárast celkového počtu návštevníkov o 16,98 %, čo znamená 1 039 875 návštevníkov a počet prenocovaní 2 981 468 s medzoročnou pozitívnou zmenou 14,28 %.

Tržby za ubytovanie dosiahli v roku 2023 výšku **115 754 041 €** (bez DPH) s medzoročným nárastom 27,96 %. Priemerná cena ubytovania za rok 2023 sa pohybovala vo výške 32,34 € s medzoročným nárastom priemernej ceny ubytovania 9,29 %. Tržby zároveň prekonalí výšku tržieb najúspešnejšieho roka v histórii cestovného ruchu SR (rok 2019).

Pre návštevníkov Prešovského kraja bolo v roku 2023 k dispozícii 1 060 ubytovacích zariadení, z toho hotely a penzióny tvoria 34 % ponuky, 66 % tvorí ubytovanie v súkromí, kempingy, turistické ubytovne a iné. Počet ubytovaných cudzincov v Prešovskom kraji za rok 2023, s hodnotou 284 938, tvorilo 27,4 % zo všetkých návštevníkov ubytovacích zariadení. Počet domácich návštevníkov vzrástol o 11,5 %, počet zahraničných návštevníkov vzrástol o 34,3 %. Pri prepočte zaevidovaných prenocovaní (2 981 468) strávili turisti v kraji v priemere tri noci. Najviac zahraničných návštevníkov prišlo v roku 2023 do Prešovského kraja z **Českej republiky** 109 648 návštevníkov (rok 2023 38,5 % z celkového počtu návštevníkov), **Poľska 60 723 návštevníkov** (21,3 %) a **Maďarska 31 122 návštevníkov** (10,9 %). Ďalšími dominujúcimi krajinami v roku 2023 boli: Nemecko, Ukrajina, Litva, Izrael, Spojené kráľovstvo, Rumunsko. Čechov prišlo do Prešovského kraja medzoročne viac o 23 %, spolu vyše 109 tisíc návštevníkov (údaje ubytovacích zariadení). Viac ako 50 %-ný nárast evidujeme pri návštevníkoch z Poľska, Maďarska a Rakúska, nárast Rumunov je až 75 %.

Výkonnosť letiska Poprad-Tatry hovorí o miernom náraste prepravených turistov z domovskej krajiny Česká republika (357), výraznom náraste turistov z Veľkej Británie (7736) a Poľska (1049). Celkovo bolo prepravených 28 886 slovenských turistov.

Mapa 40: TOP 10 krajín z ktorých prichádzali zahraniční návštevníci do Prešovského kraja v roku 2023 a zahraničné zdrojové trhy

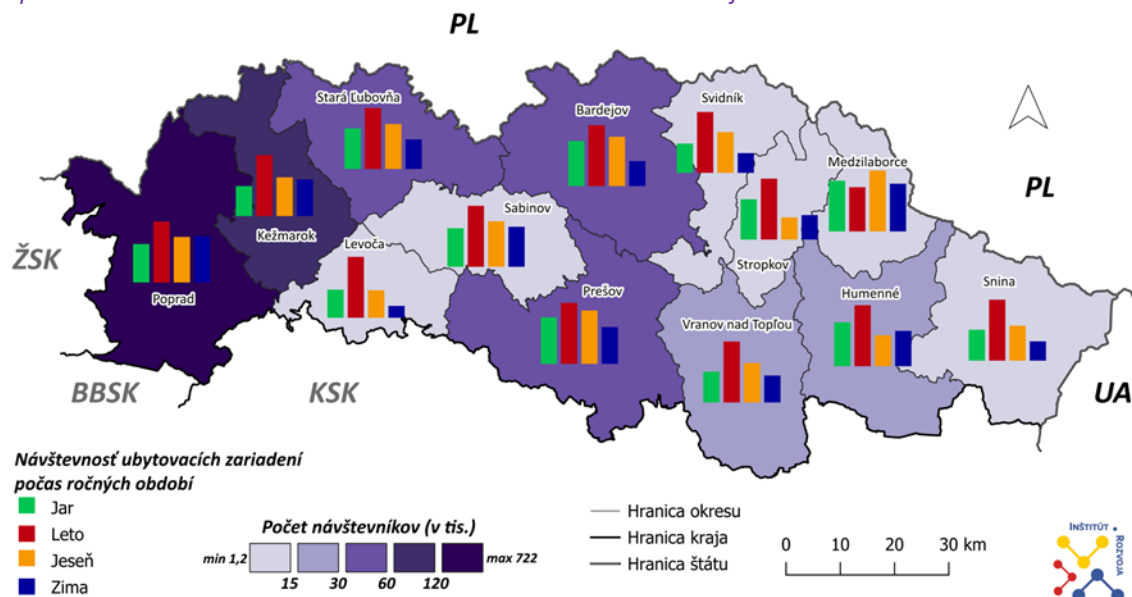

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Počet návštevníkov v jednotlivých sezónach roku 2023 kulminoval vo všetkých okresoch v letnej sezóne, jesenná sezóna zaznamenala nárast návštevnosti v okrese Medzilaborce, Prešov, Bardejov a Poprad. V meste

Poprad a Medzilaborce sa návštevnosť udržala a mierne zvýšila v zimnej sezóne (zimný cestovný ruch vo Vysokých Tatrách).

Mapa 41: Počet návštevníkov a sezónnosť v okresoch Prešovského kraja v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

V návštevnosti v roku 2023 dominoval okres Poprad (722 824), druhý v poradí bol okres Kežmarok (106 525), ďalšími okresy Prešov (51 460), Bardejov (48 373), Stará Ľubovňa (32 938). Najnižšia návštevnosť bola v okresoch Svidník (8 886), Snina (5 979) a Sabinov (4 964). Za okresy Stropkov, Medzilaborce a Humenné neboli presné údaje dostupné (označené ŠÚ ako dôverné) (Prílohu 22: Vývoj počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023). Štatistiky prenocovaní (podľa ŠÚ SR) hovoria, že **priemerný počet prenocovaní** bol v roku 2023 najnižší v okrese Svidník (1,5 prenocovaní) a naopak najvyšší v okrese Bardejov – Bardejovské kúpele (6,2 prenocovaní).

3.2 Analýza dát a trendy

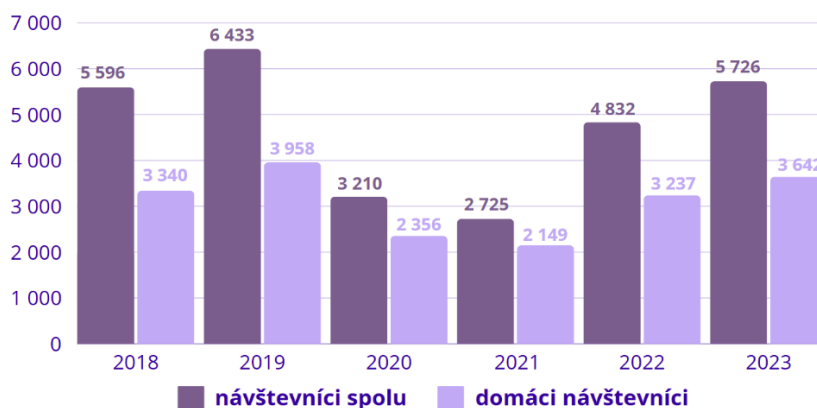
3.2.1 Analýza dát a trendy v SR

Stav dopytu po cestovnom ruchu na Slovensku v súčasnosti podľa štatistických údajov stále nereflektuje pozíciu „najúspešnejšieho“ roka 2019, ktorý bol historicky najúspešnejším rokom za posledných 23 rokov. V roku 2019 navštívilo Slovensko 6,5 milióna turistov, z toho 2,5 milióna zo zahraničia. V roku 2019 bol tiež pilotne podporený domáci cestovný ruch zavedením rekreačných poukazov. Takmer 4 milióny domácich návštevníkov zabezpečilo 17,7 milióna prenocovaní, čo znamenalo priemerný nárast o 600 tisíc domácich návštevníkov za rok.

Po dramatickom páde dopytu počas pandémie v rokoch 2020 a 2021 zaostáva stále cestovný ruch o viac ako 707 tisíc turistov, (zaostávanie v priemere o 14 %), z toho 305 tisíc zahraničných (hoci počet ubytovaných cudzincov v krajine stúpol medziročne cca o 1/3 – ukrajinský konflikt, migrácia, zamestnanci zo zahraničia). Domáci cestovný ruch stále obsadzuje penzióny a hotely len z 2/3. V roku 2023 využilo služby hotelov, penziónov a ďalších ubytovacích zariadení v SR 5,73 milióna domácich a zahraničných hostí. (medziročný nárast 18,5 %, pričom zaostávanie voči rekordnému roku 2019 je o 11 %). Tradičné trhy zahraničných návštevníkov sú stále Česká republika, Veľká Británia, Poľsko, Maďarsko, mimoeurópske krajiny USA a Izrael. Ďalšie európske regióny sú Nemecko, Rakúsko, Anglicko, Taliansko.

Graf 19: Návštevníci ubytovacích zariadení cestovného ruchu v rokoch 2018 až 2023

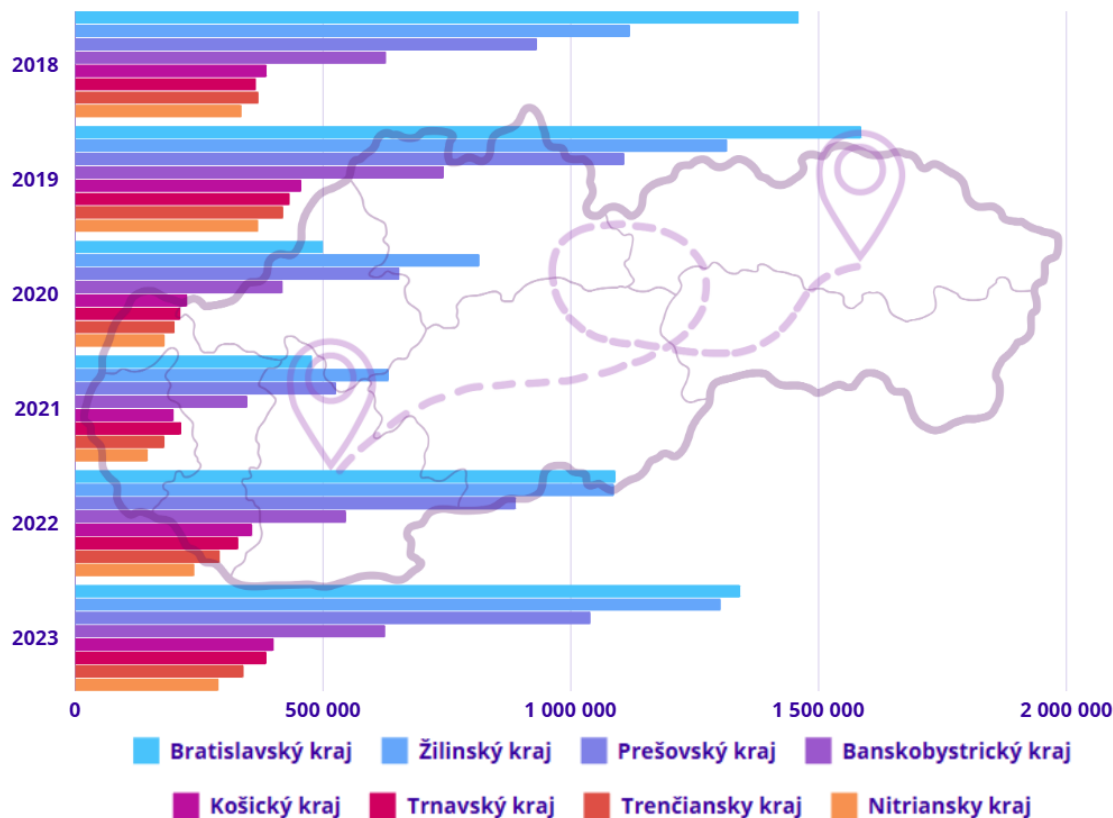
(v tis. osôb)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

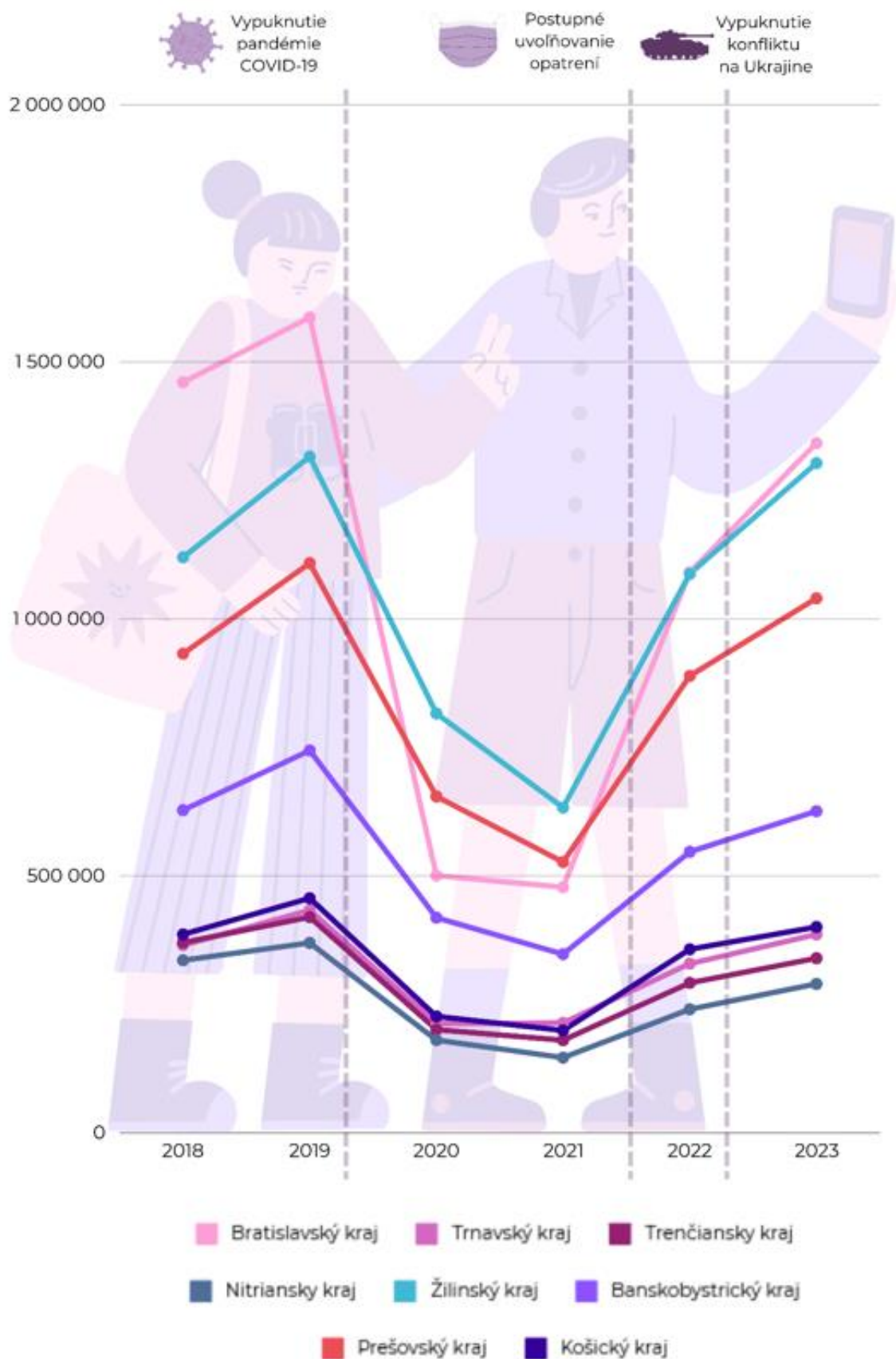
Poklesom záujmu zahraničných návštevníkov o slovenské cestovného kancelárie (aktívny cestovný ruch) týmto aktuálne chýba oproti roku 2019 takmer 2/3 klientov. Preferencie zahraničných návštevníkov sú **jednoduché výlety bez prenocovania** (85 %). Vyše 60 % všetkých krajín, z ktorých prichádzajú zahraniční turisti na Slovensko tvoria Rakúsko, USA, Francúzsko. Domáci cestovný ruch zaznamenáva permanentný nárast a prekonáva v roku 2022 hodnoty predpandemického roka 2019 o 10 % (**predaj organizovaných dovoleník** v Žilinskom, **Prešovskom** a Bratislavskom kraji). Celkové tržby subjektov poskytujúcich služby organizovaného domáceho cestovného ruchu (organizácia domácich zájazdov, dovoleník) sa medziročne strojnásobili (90 % celkových tržieb). Vývoj počtu návštevníkov v jednotlivých krajoch SR v rokoch 2018-2023 naznačuje dlhodobý trend dopytu po cestovnom ruchu rôzneho typu (vrátane kongresového a MICE turizmu) v krajoch v poradí Bratislavský kraj, Žilinský kraj a Prešovský kraj. Všetky kraje ešte stále nedosahujú návštevnosťou úroveň roka 2019 (Príloková časť Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018 – 2023).

Graf 20: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Graf 21: Trend vývoja celkového počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

3.2.2 Analýza dát a trendy v Prešovskom kraji

Cestovný ruch v Prešovskom kraji dlhodobu kopíruje trend vývoja v celej SR. **Najvyšší počet návštevníkov bol zaznamenaný v roku 2019** kedy na územie kraja prišlo do ubytovacích zariadení 1 108 313 návštevníkov a súčasne prvýkrát počet návštevníkov v kraji presiahol hranicu jedného milióna. Rok 2019 bol najlepším aj v ukazovateli „Počet prenocovaní“, kde bola zaznamenaná hodnota 3 380 394 prenocovaní a prvýkrát bola prekročená hranica troch miliónov prenocovaní v histórii merania ukazovateľa. **V rokoch 2020 a 2021 sa dá sledovať negatívny vplyv pandémie COVID-19 na návštevnosť (MZ % -40,94 %) a počet prenocovaní v kraji (MZ % -36,44 %).** V roku 2022 zaznamenáva cestovný ruch medziročne nárast o 69 %, v roku 2023 o 17 %, pričom sa v kraji ubytovalo celkovo 1 039 875 návštevníkov, z toho 284 938 cudzincov (27,4 % zo všetkých návštevníkov ubytovacích zariadení). Vrástol počet domácich návštevníkov (o 11,5 %) ako aj počet zahraničných návštevníkov o 34,3 %. Pri prepočte zaevidovaných prenocovaní (2 981 468) strávili turisti v kraji v priemere tri noci.

Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov a počtu prenocovaní v Prešovskom kraji a SR za obdobie rokov 2016-2023

PREŠOVSKÝ KRAJ					SLOVENSKÁ REPUBLIKA			
Rok	Počet návštevníkov	MZ %	Počet prenocovaní	MZ%	Počet návštevníkov	MZ %	Počet Prenocovaní	MZ%
2016	857528	15,80	2 713587	14,80	5023629	16,00	14138420	14,50
2017	894 173	4,27	2 790 308	2,83	5 375 473	7,00	14 936 762	5,65
2018	932 121	4,24	2 901 080	3,97	5 596 407	4,11	15 515 083	3,87
2019	1 108 313	18,90	3 380 394	16,52	6 432 934	14,95	17 703 695	14,11
2020	654 554	-40,94	2 148 439	-36,44	3 210 007	-50,10	9 790 597	-44,70
2021	526 713	-19,53	1 698 233	-20,96	2 724 587	-15,12	8 169 505	-16,56
2022	888 970	68,78	2 609 028	53,63	4 831 628	77,33	12 719 545	55,70
2023	1 039 875	16,98	2 981 468	14,28	5 726 279	18,52	14 851 364	16,76

*MZ% - medziročná zmena v percentuálnom vyjadrení

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2024

Počty návštevníkov a prenocovaní medziročne dynamicky rastú (pomalší nárast zahraničných návštevníkov), čo sa dá pripísať Slovensku ako nárazníkovej zóne konfliktu na Ukrajine a otázke bezpečnosti. **Tržby za ubytovanie** kumulujú výrazne v roku 2023 na výšku **115 754 041 €** (bez DPH) s medziročným nárastom priemernej ceny ubytovania o 9,29 %.

Tabuľka 22: Vývoj tržieb a priemernej ceny za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach v Prešovskom kraji a SR za obdobie rokov 2016 – 2023

PREŠOVSKÝ KRAJ					SLOVENSKÁ REPUBLIKA			
Rok	Tržby za ubytovanie (€)	MZ %	Priemerná cena ubytovania (€)	MZ%	Tržby za ubytovanie (€)	MZ %	Priemerná cena ubytovania (€)	MZ%
2016	60 222 695	19,60	22,19	4,10	371 205 842	19,70	26,26	4,60
2017	62 907 386	4,46	22,54	1,58	396 749 657	6,88	26,60	1,29
2018	71 497 528	13,66	20,40	-9,49	428 556 363	8,02	27,60	3,76
2019	90 697 237	26,85	21,86	7,17	516 184 700	20,45	29,20	5,80
2020	10 923 144	-87,96	24,02	9,86	276 881 440	-46,36	28,30	-3,08
2021	43 512 651	298,35	27,22	13,31	237 421 878	-14,25	29,10	2,83
2022	90 464 291	107,90	29,59	8,72	433 756 693	82,69	34,10	17,18
2023	115 754 041	27,96	32,34	9,29	562 885 027	29,77	37,90	11,14

*MZ% - medziročná zmena v percentuálnom vyjadrení

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2024

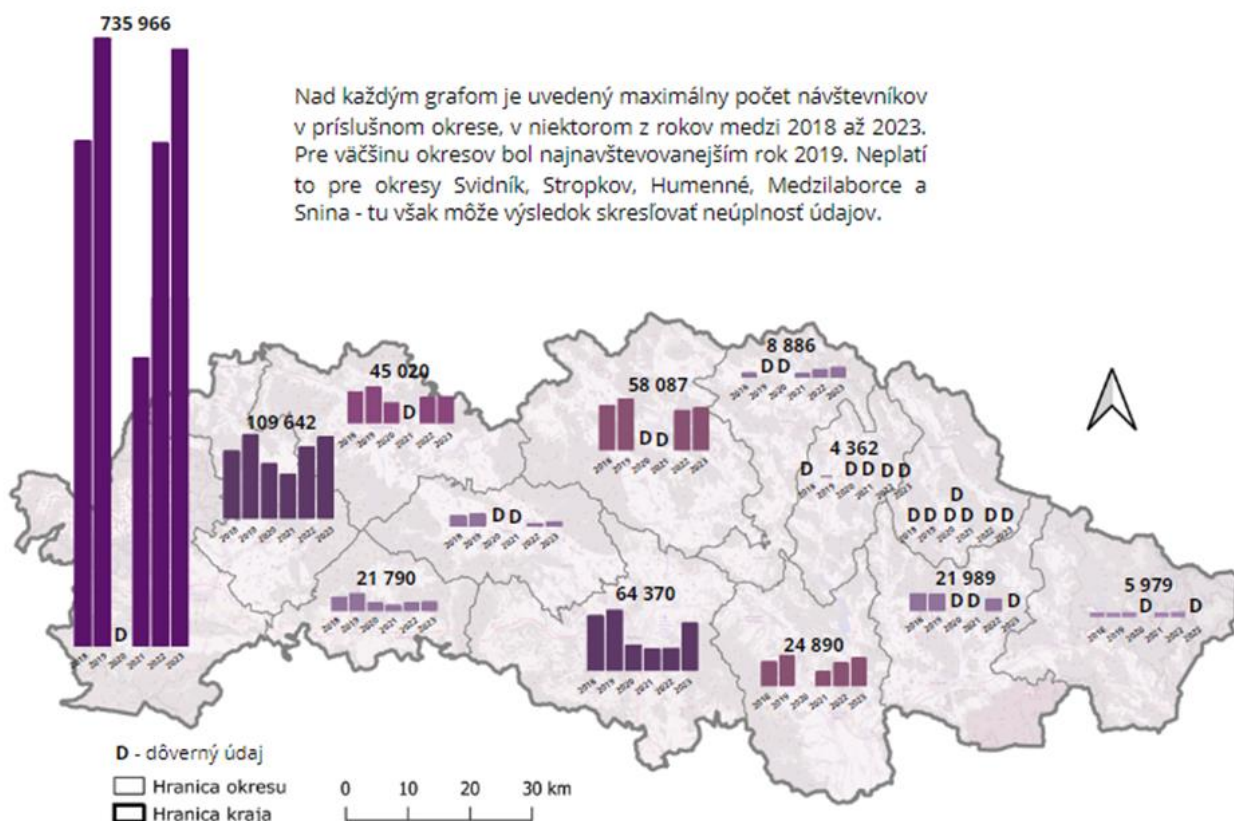
V roku 2023 nárast tržieb za ubytovanie zároveň prekonal výšku tržieb z roku 2019 (predpandemický rok). Najvýraznejší medziročný prírastok tržieb na úrovni 298,35 % bol v roku 2021. Tento fakt sa dá pripísať postupnému uvoľneniu opatrení spojených s pandémiou COVID-19. Pri priemerných cenách za ubytovanie môžeme sledovať trend spojený z rastom hrubých miezd v národnom hospodárstve a taktiež snahu ubytovacích zariadení dostať sa na úroveň roka 2019 (nárast cien za služby). V súčasnom období sa k sanácii následkov pandémie pridáva zvýšená miera inflácie, ktorá zasiahla Slovenskú republiku v roku 2022 a spôsobila hyperinflačnú krízu.

Prešovský kraj je dlhodobo tretím najviac navštevovaným krajom Slovenska. Najviac navštevovaným mesiacom, ktorý si turisti volia na návštevu Prešovského kraja je august (vrchol dovolenkovej sezóny), následne júl a september. Zo zimných mesiacov dominuje február (jarné prázdniny). Pri sledovaní vývoja sezónnosti počas roka je dopyt po cestovnom ruchu v Prešovskom kraji rozložený nerovnomerne (nízke hodnoty apríl, november).

Pri porovnaní okresov Prešovského kraja v sledovanom období medzi rokmi 2018 až 2023 z pohľadu návštevnosti dominuje okres Poprad, s najvyšším počtom návštevníkov (Vysoké Tatry). Ďalšie poradie je Kežmarok (nástup Vysoké Tatry), Prešov, Bardejov (hlavné centrá cestovného ruchu regiónu Šariš), okres Stará Ľubovňa (žiadany okres z dôvodu atraktivít ako Ľubovniansky hrad a Pieniny). Dlhodobo najmenej navštevované okresy sú Medzilaborce, Snina, Svidník a Stropkov (okrajová poloha, chýbajúca infraštruktúra). (Príloková časť Tabuľka 22: Vývoj počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023).

Štatistiky prenocovaní (podľa ŠÚ SR) hovoria, že priemerný počet prenocovaní bol v roku 2023 najnižší v okrese Svidník (1,5 prenocovaní) a naopak najvyšší v okrese Bardejov (6,2 prenocovaní). Vysoký priemerný počet prenocovaní v okresoch Bardejov a Stará Ľubovňa je jednoznačne spojený s lokalizáciou kúpeľov v týchto okresoch, do ktorých chodia hostia na dlhšie liečebné pobyty. Paradoxne okresy s vysokým počtom návštevníkov ako Poprad, Kežmarok alebo Prešov dosahujú relatívne nízke priemerné doby prenocovania od 2,0 do 2,7 a tento trend by bolo vhodné zvrátiť.

Mapa 42: Vývoj celkového počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

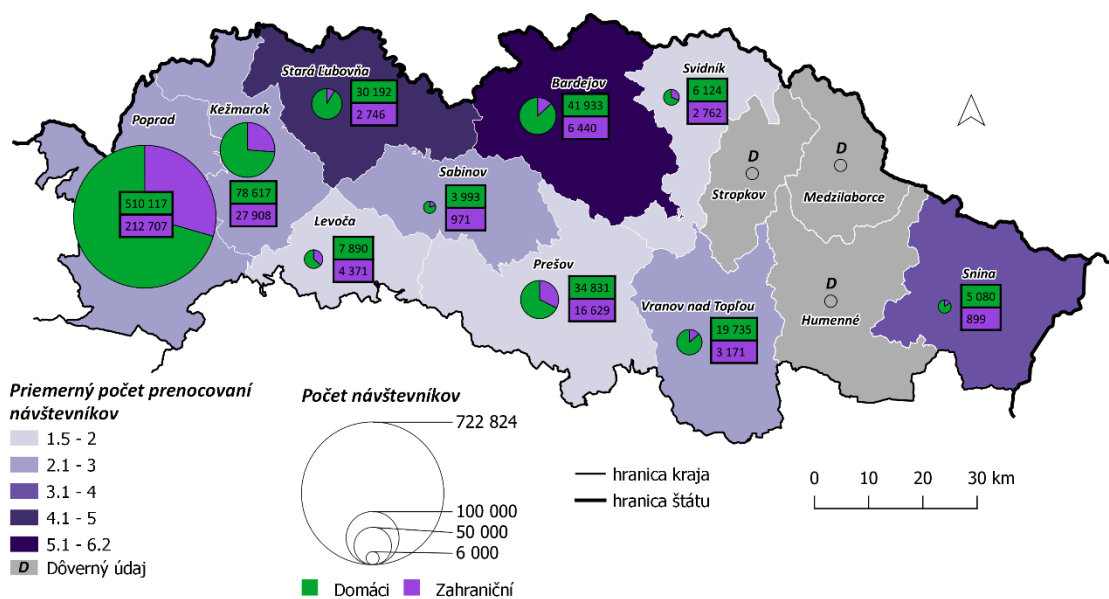
V rámci analýzy dopytu po kongresovom cestovnom ruchu v Prešovskom kraji (realizačné predpoklady – kongresové centrá) je dôležité dbať na špecifické potreby jeho hodnotenia, kde dopyt vytvárajú firmy, spoločnosti alebo podniky, ktoré si vyberajú účastníkov.²

Analýza dopytu po využití typu dopravy v Prešovskom kraji (realizačné predpoklady), konkrétne letiska Poprad – Tatry, z pohľadu cestovného ruchu hovorí o rastúcom počte prepravených cestujúcich v hlavnej letnej turistickej sezóne (jún – september 2019-2023) až prekonal hodnoty z roka 2019 v počte prepravených o viac ako 100 % z ČR, GB, cca o 80 % z domovskej krajiny Poľsko (Prílohová časť Tabuľka 18: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry).

Pri porovnaní domáceho a zahraničného cestovného ruchu v **Prešovskom kraji prevládajú dlhodobí domáci návštevníci**. Celkový počet domácich návštevníkov v kraji v roku 2023 bol 754 937, zatiaľ čo zahraničných bolo 284 938 a vzájomný pomer tak bol 72,6 % k 27,4 % v prospech domácich návštevníkov. Na približne rovnakej úrovni to bolo aj v rokoch pred pandemiou, pričom pre pandemické roky 2020 a 2021 je charakteristický značný pokles zahraničných návštevníkov (v roku 2021 tvoril podiel zahraničných návštevníkov zo všetkých návštevníkov kraja len 16,46 %). Prešovský kraj sa tak v roku 2023 radil na 3. miesto s najväčším podielom domácich návštevníkov (po Banskobystrickom kraji – 86,37 % a Trenčianskom kraji – 76,6 %). **Z dlhodobého hľadiska pozorujeme, že pomer medzi domácimi a zahraničnými návštevníkmi sa v kraji nemení.**

Najviac zahraničných návštevníkov prichádza do Prešovského kraja z **Českej republiky** (rok 2022 – 42 %, rok 2023 – 38,5 %), **Poľska** (rok 2022 – 19 %, rok 2023 – 21%) a **Maďarska** (2022 – 9,3%, 2023 – 11 %). Ďalšími dominujúcimi krajinami sú: Nemecko, Ukrajina, Litva, Izrael, Spojené kráľovstvo, Rumunsko. Českých návštevníkov prišlo do Prešovského kraja medziročne viac o 23 %, aj keď predpandemické hodnoty ešte tento údaj neprekonal. Viac ako 50 % nárast evidujeme pri návštevníkoch z Poľska, Maďarska a Rakúska, nárast Rumunov je až 75 % (viac v kapitole 3.3. Priorizácia).

Mapa 43: Podiel domácich a zahraničných návštevníkov a ich priemerný počet prenocovaní v okresoch Prešovského kraja v roku 2023*

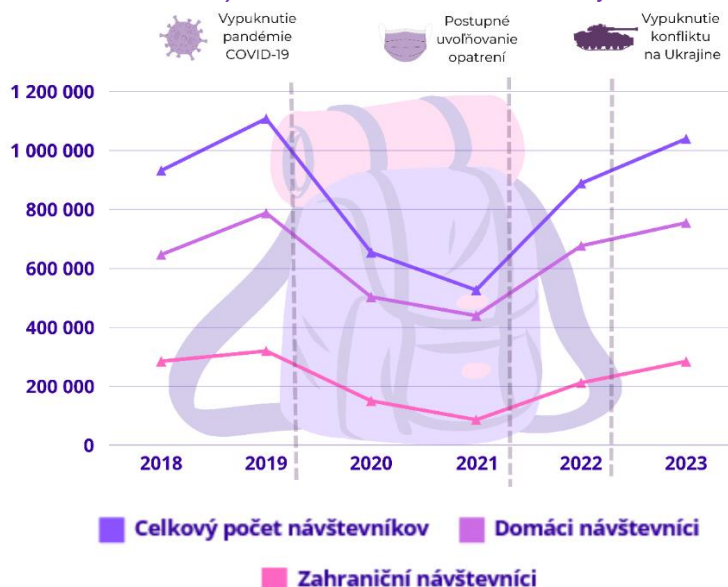

* v roku 2023 boli údaje pre okresy Stropkov, Medzilaborce a Humenné označené ŠÚ SR ako dôverný a nebolo tak možné zahrnúť ich do štatistiky

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

² Špecifické faktory dopytu po kongresovom cestovnom ruchu sú motivačné faktory, heterogénnosť, skúsenosť, náročnosť (ubytovanie, stravovanie, doplnkové služby), individuálny prístup voči klientom. Dopyt je postavený na troch kľúčových bodoch, očakávaní, spokojnosť, produkt. Takýto postup si vyžaduje mimoriadnu investíciu do atraktivity a funkčnosti infraštruktúry, kvality služieb a ľudského potenciálu, sprievodnej ponuky produktov a aktivít a progresívneho marketingu.

Graf 22: Vývoj počtu domácich a zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji v rokoch 2018-2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Pre Prešovský kraj majú veľký význam aj ďalšie zahraničné trhy s vysokým počtom návštevníkov za sledované obdobie 2017 až 2023. Pre začiatok 20. storočia bol charakteristický masívny odchod Rusínov z územia kraja, ktorí sa vysťahovali do USA. Ich potomkovia majú stále k územia kraja silné väzby a vracajú sa, čo je v sledovanom období dôvodom vysokého počtu návštevníkov z **USA**. Zaujímavosťou je návštevnosť holandských turistov do oblasti Domaše, ktorí majú rovnako väzby na toto územie. Vzrastajúcou skupinou návštevníkov sú **Rumuni**, keďže v ich krajine vzrastá životná úroveň a geografická blízkosť územia vytvára pre Rumunsko vynikajúci predpoklad vytvorenie silného trhu. Dôležité je spomenúť aj turistov z **Izraela a Spojeného kráľovstva**, kde možno sledovať priamu koreláciu s využívaním leteckých liniek. V minulosti (linka Košice – Tel Aviv, 2017-2019), sa dá sledovať aj v Prešovskom kraji zvýšený počet návštevníkov z Izraela. Letecké spojenie Poprad-Tatry – Londýn zase výrazne podporilo nárast návštevníkov zo Spojeného kráľovstva (Príloková časť Tabuľka 18: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry). **Z uvedeného vyplýva, že zloženie národnostnej štruktúry návštevníkov je možné aktívne ovplyvniť zavedením priameho leteckého spojenia.**

3.3 Priorizácia

3.3.1 Priorizácia trhov cestovného ruchu v SR

V roku 2024 pripravila SLOVAKIA TRAVEL novú **priorizáciu cestovného ruchu v SR**, ktorá definuje zdrojové trhy pre SR. Materiál vychádza z dát, ktoré kladú základ pre ucelený a udržateľný systém dátovej politiky do budúcnosti. Každému ukazovateľu bola v konečnom výpočte priradená určitá váha. Pre vytvorenie klastrov zahraničných zdrojových trhov boli v roku 2024 použité tieto kategórie **ukazovateľov**: všeobecné ukazovatele v oblasti cestovného ruchu, ukazovatele dopravnej dostupnosti, potenciál, dáta podmienok vstupu, dáta mimoriadneho dôvodu (Príloková časť Tabuľka 23: Ukazovatele pre vytvorenie klastrov zahraničných zdrojových trhov). Dáta boli čerpané zo Štatistického úradu SR, Infostat-u, Eurostat-u, TourMIS (informačný systém Viedenskej univerzity), KNOEMA (platforma, ktorá čerpá dáta Svetovej banky, Medzinárodného menového fondu, OECD, štatistiky UNESCO, Svetovej obchodnej organizácie, atď.). Ďalšie informácie poskytli MZVEZ SR, MŠVVŠ SR, NBS, World Economics alebo Numbeo. Dopravné spojenia boli vyhľadávané pomocou aplikácií Skyscanner, mapy Google či rome2rio. Výsledkom matematických operácií je **zoskupenie skúmaných trhov do klastrov** podľa ich potenciálu. Podľa tejto kategorizácie bola cieľovým trhom priradená rôzna úroveň priority (vstup pre Marketingovú stratégiu).

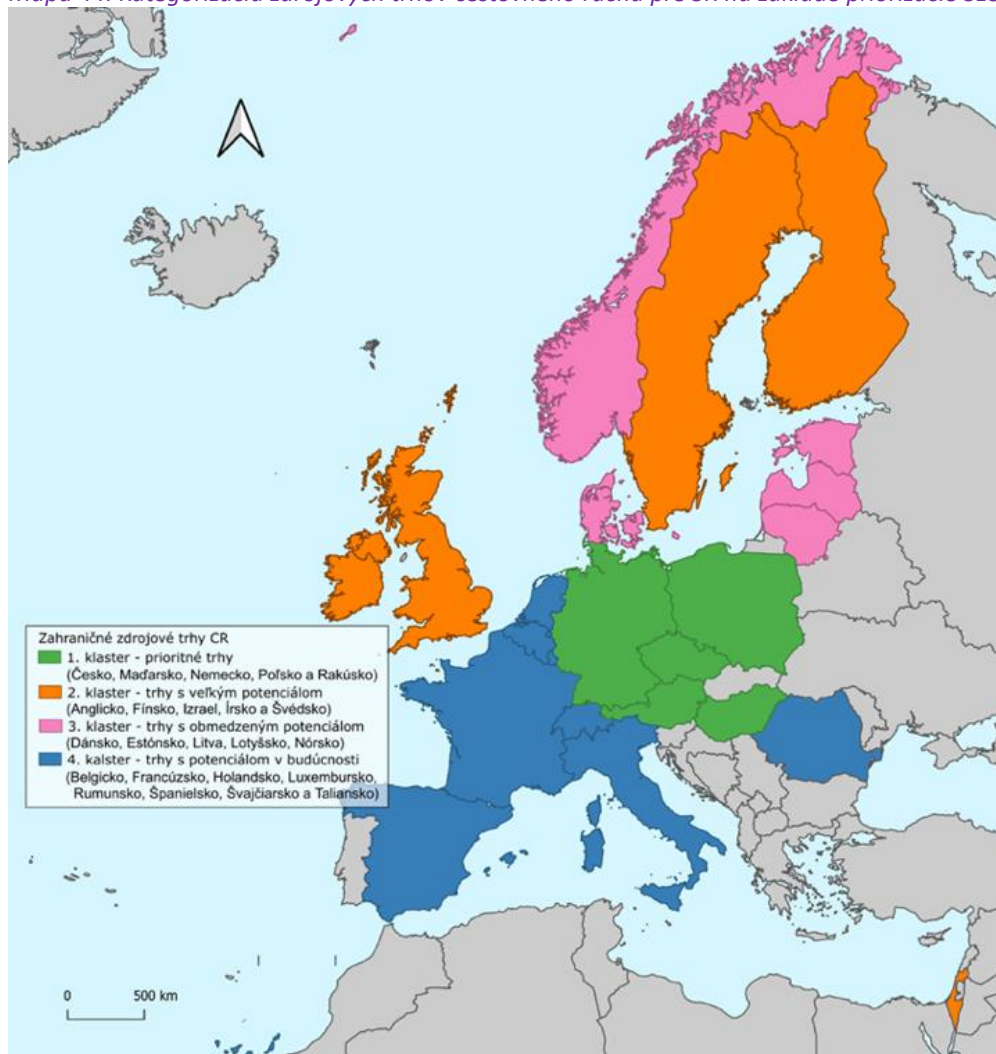
Kategorizáciou boli cieľové trhy rozdelené do 4 klastrov:

1. **klastor – prioritné trhy** – susedné krajiny a blízke zahraničie s veľkým potenciálom (Česko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko a Rakúsko),
2. **klastor – trhy s veľkým potenciálom** – širšie zahraničie, kde je ekonomický potenciál, záujem o Slovensko, kultúrno-sociálne vzťahy (Anglicko, Fínsko, Izrael, Írsko a Švédsko),

3. **klaster – trhy s obmedzeným potenciálom**, ale využiteľným pre Slovensko – väzby, blízkosť, záujem, existujúce vzťahy, konkurencieschopnosť Slovenska (Dánsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Nórsko),
4. **klaster – trhy s potenciálom v budúcnosti**, ktoré vyžadujú špecifické produktové línie – nie je vybudované povedomie, nie je kontinuita prítomnosti trhu alebo sú to nové trhy (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Rumunsko, Španielsko, Švajčiarsko a Taliansko).

Funkčným výstupom prioritizácie sú **analýzy zdrojových trhov** – samostatné dokumenty pre jednotlivé zahraničné trhy, ktoré ponúkajú okrem sumáru objektívnych štatistických dát aj výstupy z prieskumov. Všetky analýzy sú dostupné na internetovej stránke: slovakiatravel.org/priorizacia-analyza-zdrojovych-trhov/

Mapa 44: Kategorizácia zdrojových trhov cestovného ruchu pre SR na základe prioritizácie SLOVAKIA TRAVEL

Zdroj: vlastné spracovanie, SLOVAKIA TRAVEL, 2024

3.3.2 Priorizácia trhov cestovného ruchu v Prešovskom kraji

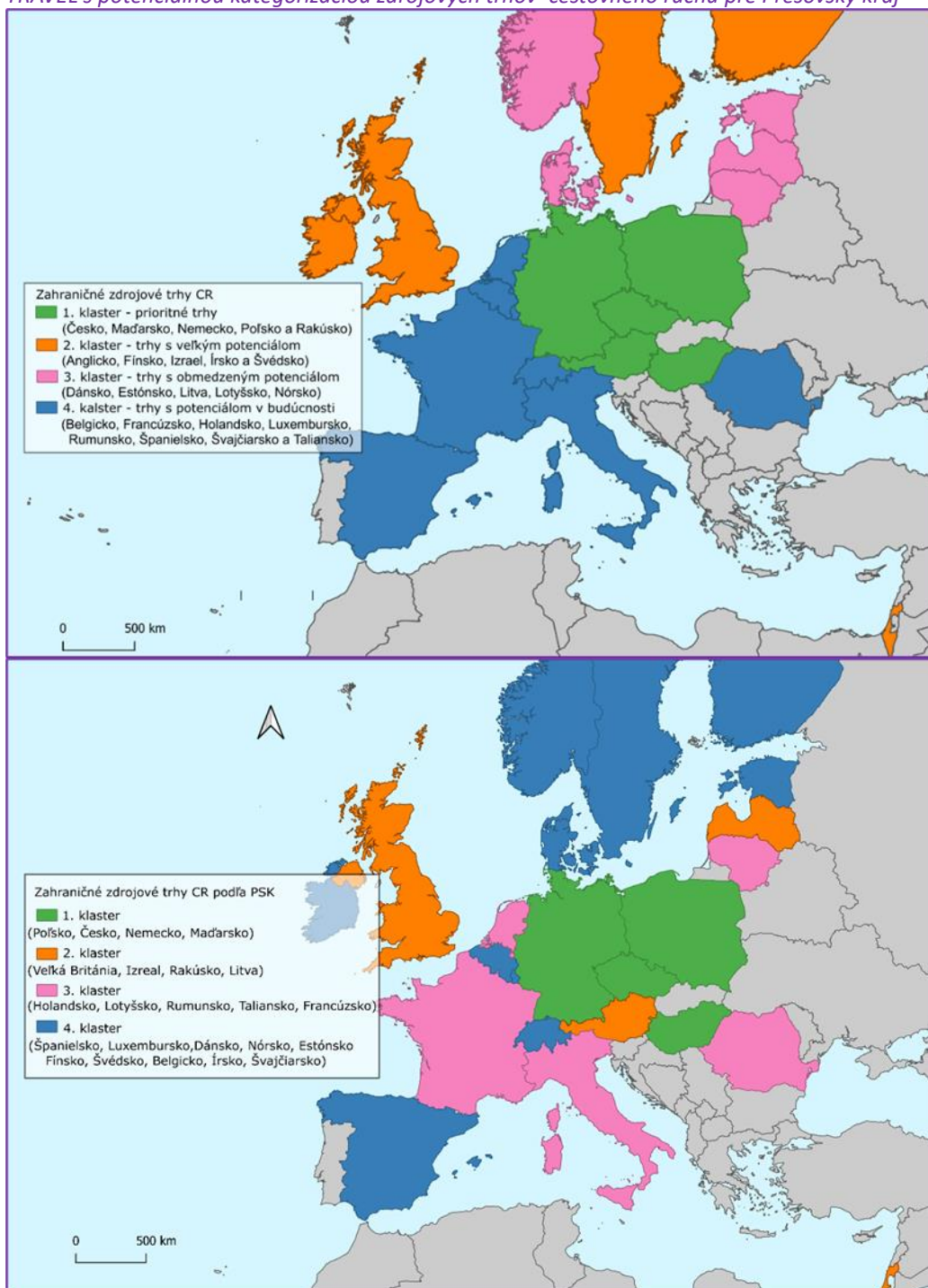
Podľa metodiky prioritizácie cestovného ruchu a v spolupráci so SLOVAKIA TRAVEL bola v rámci spracovania Koncepcie pripravená analýza, ktorá umožňuje prípravu simulácie modelu klastrovania cieľových trhov cestovného ruchu pre Prešovský kraj. Z dôvodu nedostatku vstupných dát na úrovni kraja bol kľúčovým ukazovateľom **celkový počet návštevníkov** zo zahraničných krajín za posledných 5 rokov (medzi rokmi 2017 – 2023). SLOVAKIA TRAVEL pri svojom klastrovaní uvažovala len o 23 krajinách. Pri údajoch o vývoji návštevnosti v jednotlivých rokoch, bolo množstvo údajov označených Štatistickým úradom SR ako dôverné, a preto nebolo možné na ich základe vytvoriť pre kraj relevantný model klastrovania (Prílohová časť Tabuľka 24: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vo vybraných 23 krajinách, ktoré boli použité v klastrovaní podľa SLOVAKIA TRAVEL). Krajiny ako Litva, Izrael, Rakúsko, Taliansko, Francúzsko či Lotyšsko by pri kompletnosti údajov obsadili pravdepodobne vyššie priečky.

Ak zoberieme do úvahy len **23 vybraných krajín podľa SLOVAKIA TRAVEL**, na základe návštevnosti by vyzeralo potenciálne klastrovanie cieľových trhov pre Prešovský kraj nasledovne:

1. **klastor** – Česko, Poľsko, Maďarsko a Nemecko,
2. **klastor** – Litva, Izrael, Spojené kráľovstvo a Rakúsko,
3. **klastor** – Rumunsko, Taliansko, Lotyšsko, Francúzsko a Holandsko,
4. **klastor** – Belgicko, Španielsko, Švajčiarsko, Estónsko, Švédsko, Dánsko, Fínsko, Írsko, Nórsko a Luxembursko.

Takto vytvorené klastre je možné porovnať s výsledkami prioritizácie zdrojových trhov pre SR a uvažovať o potenciálnom rozšírení zdrojových trhov.

Mapa 45: Porovnanie kategorizácie zdrojových trhov cestovného ruchu pre SR na základe prioritizácie SLOVAKIA TRAVEL s potenciálnou kategorizáciou zdrojových trhov cestovného ruchu pre Prešovský kraj

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SLOVAKIA TRAVEL, 2024

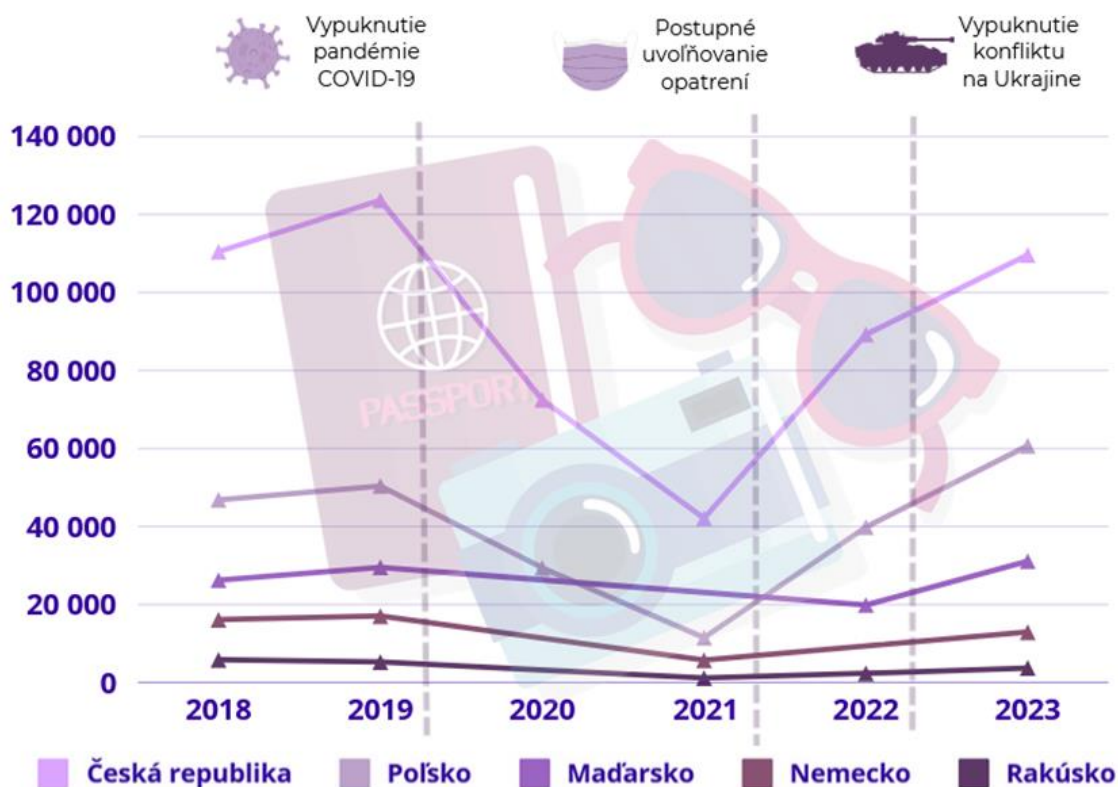
Porovnaním prioritizácie zdrojových trhov pre SR a modelovaním zdrojových trhov pre Prešovský kraj vzišla potreba akceptovať ďalšie (dlhodobé prítomné) cieľové trhy pre Prešovský kraj ako sú Ukrajina, Spojené štáty americké alebo Slovinsko (v minulosti aj Rusko, Bielorusko a Južná Kórea) a naopak vylúčiť trhy pre kraj menej dôležité ako Fínsko, Švédsko alebo Írsko, ktoré sa na národnej úrovni umiestnili v druhom klastri. Ďalšie premenné zásadne ovplyvňujúce výsledný model, sú **súčasná geopolitická situácia a globálne krízy, ktoré ovplyvnili vývoj návštevnosti Prešovského kraja** a s určitotou ho ovplyvnia aj v budúcnosti (napr. vysoký počet návštevníkov z Južnej Kórei pred vypuknutím pandémie COVID-19 alebo vysoký počet návštevníkov z Ruska a Ukrajiny pred vypuknutím vojenského konfliktu). Ak uvažujeme aj o ďalších krajinách, ktoré neboli zaradené do klastrovania na národnej úrovni (Prílohouv časť Tabuľka 25: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vrátane krajín, ktoré neboli zaradené do klastrovania podľa SLOVAKIA TRAVEL), tak na základe dostupných dát návštevnosti je dôležité pre Prešovský kraj uvažovať o týchto klastroch:

1. **klastre** – Česko, Poľsko, Maďarsko, Nemecko a Ukrajina,
2. **klastre** – Litva, Izrael, Spojené kráľovstvo a Rakúsko,
3. **klastre** – Rusko, Spojené štáty americké, Rumunsko a Južná Kórea,
4. **klastre** – Taliansko, Lotyšsko, Francúzsko a Holandsko.

Takto definované klastre majú kvôli nedostupnosti údajov **len odporúčací charakter**, ktorý sa môže stať po rozšírení a doplnení zdrojov ako aj overení potrieb aktérov Prešovského kraja významným podkladom pre tvorbu Marketingovej stratégie Prešovského kraja. Otázkou opäť ostáva kvalita a dostupnosť dát na národnej a regionálnej úrovni. Pre dosiahnutie vyššej relevancie údajov a priblíženie modelu prioritizácie zdrojových trhov bol realizovaný dotazníkový prieskum s destinačnými agentúrami (OOCR) v Prešovskom kraji, ktoré určili ako prioritné zdrojové trhy pre Prešovský kraj Česko (7 hlasov), Poľsko (7 hlasov), Maďarsko (4 hlasy) a Nemecko (3 hlasy).

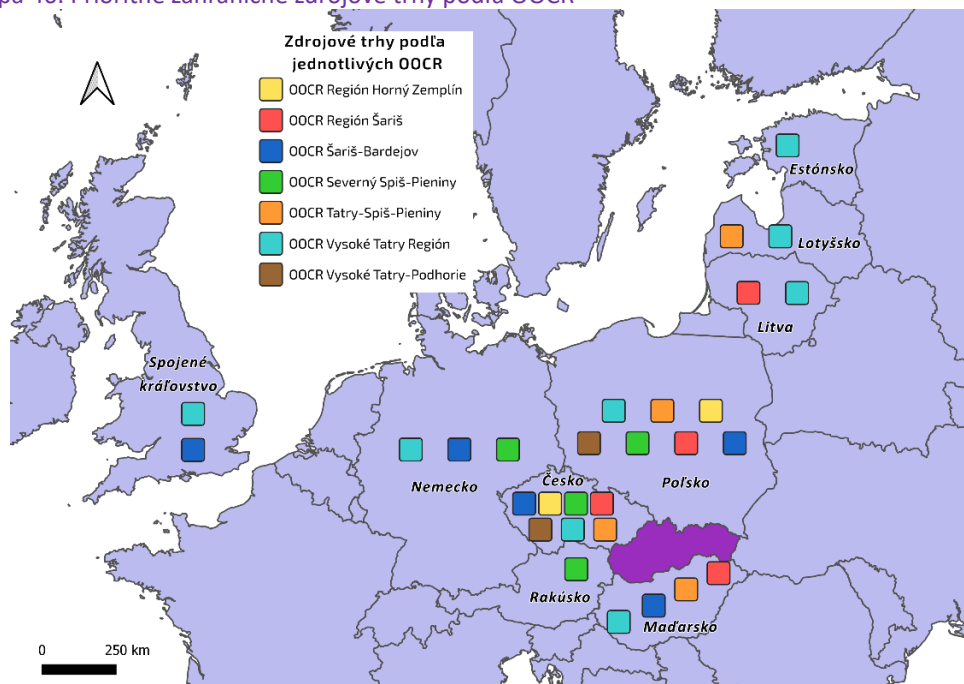
Pri pohľade na vývoj návštevnosti kraja z krajín, ktoré boli podľa prioritizácie zdrojových trhov zaradené do 1. klastra (Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Nemecko a Rakúsko) sledujeme, že sa počty návštevníkov dostávajú na úroveň pred vypuknutím pandémie COVID19. Z krajín ako Poľsko, Maďarsko a Nemecko prišlo dokonca v roku 2023 viac návštevníkov ako v roku 2019. Slabšie na tom v roku 2023 bol počet návštevníkov z Českej republiky, ktorý zatiaľ predpandemické čísla neprekonal.

Graf 23: Vývoj počtu návštevníkov v Prešovského kraja v rokoch 2018 - 2023 z 1. klastra podľa prioritizácie zahraničných trhov

* údaje pre Maďarsko za roky 2020 a 2021, pre Nemecko za roky 2020 a 2022 a pre Rakúsko za rok 2020 chýbajú, pretože boli Štatistickým úradom SR označené ako dôverný
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Mapa 46: Prioritné zahraničné zdrojové trhy podľa OOCR

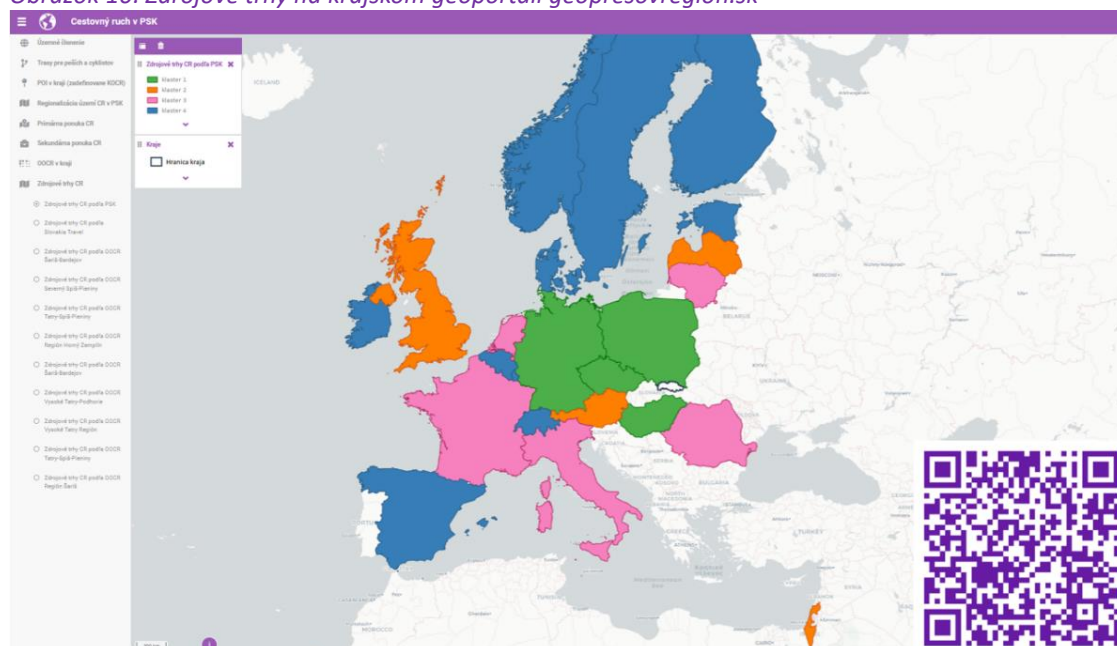

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát od KOČR a OOCR, 2024

V rámci procesu širokej participácie a informačnej kampane tvorby koncepcie so záujmom budovať dôveru so širokou verejnosťou v inštitúciu a procesy je možné sa zoznámiť s rôznymi témami v oblasti cestovného ruchu kraja v rámci interaktívnej webmapy na krajskom geoportáli (geopresovregion.sk). Po načítaní tematickej webmapy si vie užívateľ v ľavom bočnom menu zobraziť vrstvy pod záložkou „Zdrojové trhy cestovného ruchu“. Tu je okrem zdrojových trhov podľa SLOVAKIA TRAVEL na výber aj vrstva s návrhom zdrojových trhov podľa PSK a podľa jednotlivých OOCR. Link na webmapu:

https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/cr/cestovny_ruch.xml#

Obrázok 10: Zdrojové trhy na krajskom geoportáli geopresovregion.sk

Zdroj:geopresovregion.sk, 2024

3.4 Trendy ponuky a dopytu rôznych úrovní

3.4.1 Globálne trendy

Medzi globálne trendy cestovného ruchu radíme pre rok 2024 podľa OECD udržateľný cestovný ruch, flexibilne manažovaný cestovný ruch so systémom odolnosti počas kríz, vysoký komfort pre všetkých vrátane špeciálnych potrieb, automatizácia, digitalizácia a transformácia cestovného ruchu (interoperabilita, personalizácia...), budovanie systému dátových základní pre dynamický manažment a marketing a získanie konkurenčnej výhody, SMART a dekarbonizovaná mobilná konektivita, spolupráca, vzdelávanie a podpora kvalitnej pracovnej sily naprieč ekosystémom cestovného ruchu, premyslené dynamické marketingové stratégie a moderný destinačný manažment.

Dominujúce typy cestovného ruchu v roku 2024 tvorili:

- 75 % domáci cestovný ruch,
- netradičné miesta a menej známe destinácie,
- kombinácia destinácií *zábava – zážitok – poznávanie*,
- alternatívne destinácie (v zmysle udržateľnosti a rešpektu k zdrojom, komunite, životnému prostrediu),
- prehliadky so sprievodcom,
- zážitkový (kultúrny, vysokorizikový cestovný ruch, mäkká zážitková turistika),
- remeselné ponuky,
- objavovanie lokálnych vzácností s podporou miestnej komunity,
- mestské prírodné rezervácie (parky, záhrady),
- vyhľadávané atraktivity: múzeá, kultúrne pamiatky, festivaly,
- ekoturizmus (národné parky, chránené krajinné oblasti),
- pracovné dovolenky (workstations) – kombinácia technického zabezpečenia a duševného a fyzického oddychu,
- zdraviu prospešný cestovný ruch (kombinácia transformácie fyzickej, mentálnej, vzdelávaco-kultúrno-aktívne pobyty, pobyty s gastrokultúrou a varením, pešia turistika, kúpele, skrášľujúce procedúry, detox kúry, rôzne športy),
- lahodné destinácie (špičkové reštaurácie, miestne špeciality, kurzy varenia, nárast výdavkov na potraviny a gastronomické zážitky o 30 %),
- set-jetting: cestovanie na známe miesta z filmov, sociálnych sietí, televíznych relácií pod vplyvom influencerov.

Profil zahraničného návštevníka v roku 2024 je: veková kategória 30 - 44, rôznorodé záujmy, v Európe hľadajúci kultúrny cestovný ruch.

3.4.2 Národné trendy

Trendy cestovného ruchu na Slovensku, na národnej úrovni, možno rozdeliť na ponukové a dopytové.

Medzi **národné trendy** ponuky podľa Slovak Business Agency v roku 2023 radíme:

- nárast subjektov pôsobiach v ubytovacích službách,
- nárast počtu subjektov pôsobiach v stravovacích službách,
- prevaha mikro a malých podnikov,
- komplikovaná mobilita,
- absencia infraštruktúry vysokých štandardov,
- dlhodobo málo lôžok v súkromí a nízka obsadenosť,
- vysoké množstvo atraktivít s relatívne vyhovujúcou dostupnosťou,
- najväčší záujem je dlhodobo o kúpele (samoplatcovia: domáci 50 %, zahraniční: 99 %),
- nízka vybavenosť inováciami (nízka digitalizácia služieb).

Medzi **regionálne trendy** ponuky cestovného ruchu v Prešovskom kraji Slovak Business Agency radí:

- vysoký potenciál pre rozvoj cestovného ruchu v Prešovskom kraji (národné parky, chránené krajinné oblasti, liečebné kúpele, aquaparky, historické miesta UNESCO a kultúrne pamiatky),
- nízka úroveň dostupnosti (diaľnica, železničné siete, cesty I. triedy, letecká doprava),
- vysoký počet malých a stredných podnikov (viac ako 3 tisíc),
- dlhodobo tretie miesto s najvyššou hodnotou ubytovaných hostí,
- dlhodobý záujem zahraničných návštevníkov (Česko, Poľsko, Maďarsko, Ukrajina, Rakúsko, Nemecko).

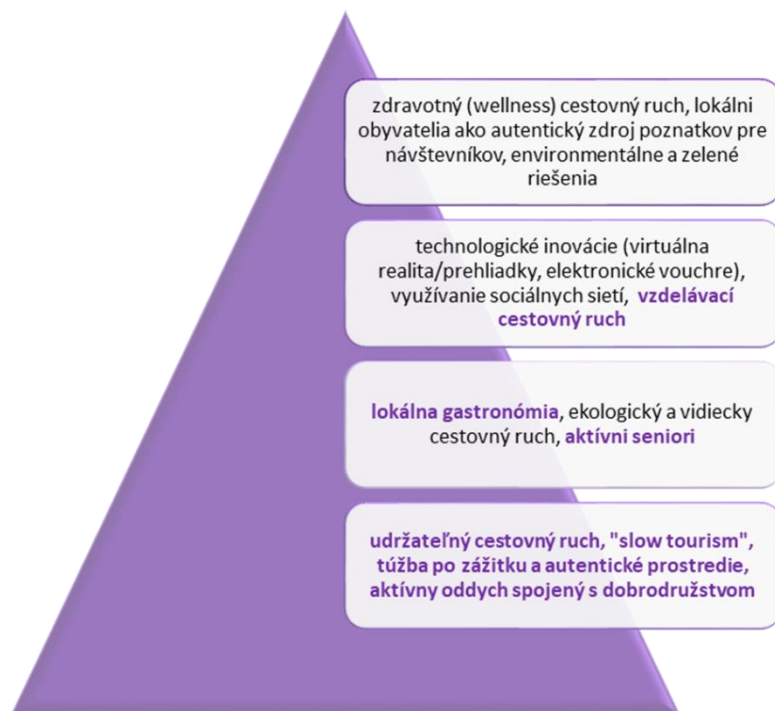
K trendom dopytu cestovného ruchu posledných rokov podľa Mapovacej štúdie cestovného ruchu Slovenska patria:

- domáce cestovanie,
- udržateľný cestovný ruch (udržateľné a ekologické formy cestovania, s destináciami s minimálnou ekologickou stopou),
- aktívny cestovný ruch: turistika, cykloturistika a outdoorové aktivity, objavovanie prírodných krás, zlepšenie fyzickej a psychickej kondície,
- gastrokultúra a tradičné a regionálne produkty,
- autentické zážitky, emočné prepojenie s prírodou a kultúrou (obohacujúce stretnutia a emocionálne zážitky),
- túžba po na mieru šitých a individuálnych zážitkoch,
- znižujúci sa podiel skupinového cestovania a ochoty zúčastňovať sa masového cestovného ruchu,
- virtuálne prehliadky a digitalizácia cestovného ruchu so zaujímavým marketingom.

3.4.3 Trendy s najväčším potenciálom v cestovnom ruchu z pohľadu OOCR a KOČR

V rámci dotazníkového prieskumu medzi aktérmi cestovného ruchu na území Prešovského kraja (OOCR, KOČR) bol identifikovaný ako hlavný trend dopytu udržateľný cestovný ruch a „slow tourism“, túžba po zážitku a autentickom prostredí, ale taktiež aktívny oddych spojený s dobrodružstvom. Trendy s najväčším potenciálom z pohľadu aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji sú zhrnuté v nasledujúcej schéme.

Schéma 8: Trendy s najväčším potenciálom v cestovnom ruchu z pohľadu OOCR a ich aplikácia v praxi (pri tvorbe produktov)

Zdroj: dotazníkový prieskum PSK, 2024

3.5 Dopyt návštevníkov Prešovského kraja na základe dotazníkového prieskumu

V mesiacoch jún až október v roku 2024 bol z pozície VÚC do územia distribuovaný dotazník pre návštevníkov Prešovského kraja. Cieľom dotazníka bolo pilotné zmapovanie návštevnosti vybraných pamiatok v kraji počas letnej sezóny a získanie základných informácií o dopyte návštevníkov. Dotazník obsahoval 20 jednoduchých otázok a bol do územia distribuovaný prostredníctvom plagátov a pútačov s QR kódom na vyplnenie dotazníka, aj prostredníctvom sociálnych sietí kraja (Facebook a Instagram).

Obrázok 11: Zber spätnej väzby pomocou dotazníka a QR kódov od návštevníkov kraja

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

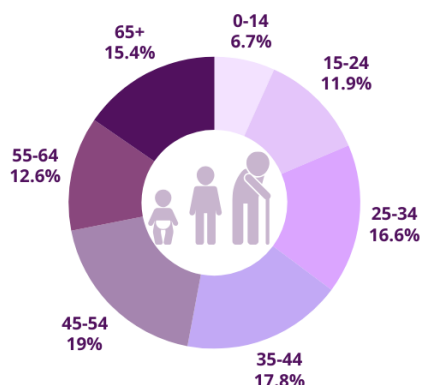
Do prieskumu sa počas letnej sezóny zapojilo celkovo **245 respondentov**, majoritne vo vekových kategóriách 45-54 rokov (19 %), 35-44 rokov (17,8 %) a 25-34 rokov (16,6 %). Takmer dve tretiny respondentov (64,9 %) prišli do kraja v menšej 2-5 člennej skupine. Len 11,4 % respondentov cestovalo ako jednotlivci. 235 návštevníkov prišlo do kraja zo Slovenska, len 10 ich bolo zo zahraničia (5 z Poľska, 4 z Čiech, 1 iné), pričom domáci návštevníci pochádzali najviac z Prešovského kraja (78,7 %), ďalej z Košického kraja (10,2 %) a Bratislavského kraja (5,5 %). Viac ako tri štvrtiny opýtaných označilo, že do kraja prichádzajú opakovane a nebola to ich prvá návšteva. 96 % opýtaných ohodnotilo svoj pobyt v kraji pozitívne a 99 % sa plánuje do kraja znovu vrátiť. Návštevníci preferujú krátkodobé pobyty a takmer 85 % z nich uviedlo, že sa v kraji zdržali len 1, maximálne 2 dni. V otvorenej otázke mali respondenti možnosť vyjadriť, čo by v navštívenej lokalite zmenili, prípadne vylepšili. Vysoká úroveň spokojnosti bola doplnená dopytom po oprave ciest, cyklochodníkov, pamiatok, vybudovaní nových parkovísk, toaliet a zvýšení kvality ubytovacích a stravovacích zariadení.

Obrázok 12: Vyhodnotenie dotazníka spätnej väzby od návštevníkov kraja v roku 2024

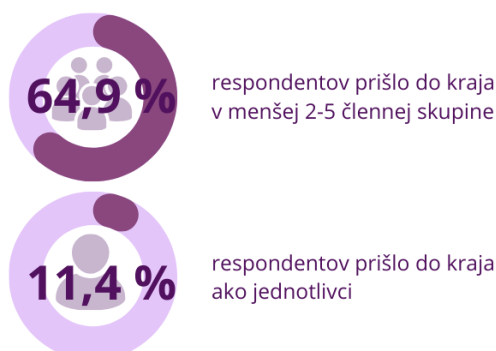
Vyhodnotenie dotazníka spätnej väzby od návštevníkov

Dotazník bol realizovaný v mesiacoch jún-október 2024 a zapojilo sa 245 respondentov

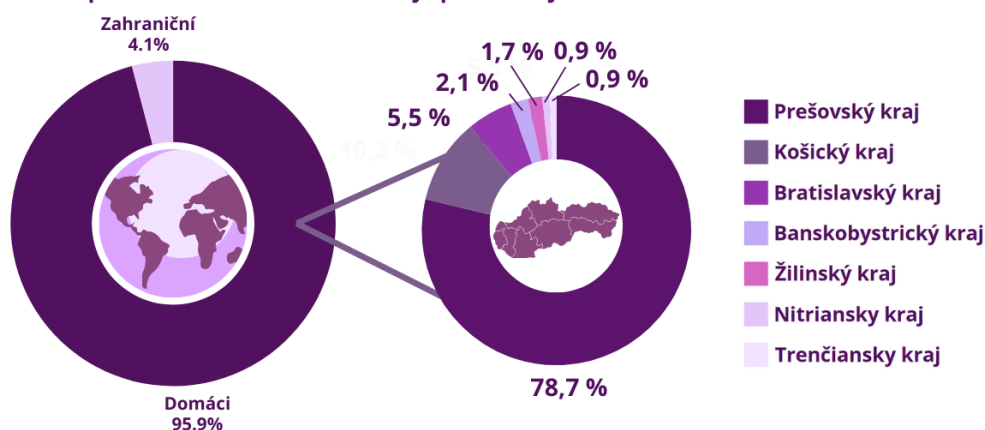
Veková štruktúra respondentov

Návšteva v skupinách alebo individuálne?

Odkiaľ respondenti do Prešovského kraja prichádzajú?

Spokojnosť návštevníkov s pobytom v Prešovskom kraji a dĺžka ich pobytu

Návrhy na zlepšenie, ktoré návštevníci zanechali

"Zmodernizovať múzeá, urobiť ich atraktívnejšími pre rodiny s deťmi, mladých ľudí a miestnych obyvateľov."

"Zriadiť detský kútik a ihrisko pre malé deti, ideálne miesto na lesnú samoobslužnú saunu."

"Väčšia propagácia o tom, čo všetko sa dá vidieť."

"Chýbajúci chodník pre peších, služby WC, občerstvenie."

"Bližšie parkovacie miesta a oprava ciest."

Zdroj: dotazníkový prieskum Úradu PSK, 2024

3.6 Profil návštevníka Prešovského kraja (podľa klastrov)

Agentúra CzechTourism zverejnila nové infografiky Českého statistického úradu, ktoré sa zameriavajú na celistvý profil krajiny a profil návštevníka. V detailnej analýze rôznych oblastí prináša vynikajúci a motivujúci materiál pre postavenie modernej, dynamickej a údernej destinačnej marketingovej stratégie Prešovského kraja so záujmom presného cielenia a dosiahnutia výkonu cestovného ruchu ako hospodárskej politiky. Z dôvodu kultúrnej príbuznosti Českej a Slovenskej republiky je metodika vhodná na implementáciu v podmienkach SR.

Podľa CzechTourism domáci (český) turista preferuje skrátenie dovolenky (cestovanie niekoľkokrát do roka pre opustenie rutiny). Mladší turisti cestujú aj individuálne ako dobrodružstvo. Vyberajú si autentickú destináciu (netradičné ubytovanie, gurmánsky zážitok). Globálny trend udržateľnosti a ekologicky menej náročného cestovného ruchu znamená pre českého turistu preferenciu lacnejšieho ubytovania, spôsobu dopravy, ekologicky šetrných aktivít, dopytu po pobyte v prírode. Trendom je kombinácia práce (home-office) a relaxu v atraktívnom mieste (tzv. workation). Prehľad trendov a kultúrnej originality a preferencií v profile zahraničného návštevníka vybraných krajín podľa prioritizácie agentúry CzechTourism prináša tabuľka 26 v prílohe (Prílohová časť Tabuľka 26: Trendy a profil návštevníka krajín prioritizovaných trhov podľa CzechTourism).

Na základe analýz strategických a koncepcných dokumentov ostatných krajov SR, ako aj materiálov SLOVAKIA TRAVEL a výstupov dotazníkového prieskumu u návštevníkov, ktorý realizoval Úrad PSK, boli pre potreby Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030 vytvorené nasledujúce profily domáceho a zahraničného návštevníka.

Obrázok 13: Profil domáceho návštevníka

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analýz zo strategických a koncepcných dokumentov ostatných krajov a SLOVAKIA TRAVEL, 2024

Obrázok 14: Profil zahraničného návštevníka

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analýz zo strategických a koncepčných dokumentov ostatných krajov a SLOVAKIA TRAVEL, 2024

3.7 SWOT analýza dopytu cestovného ruchu v Prešovskom kraji

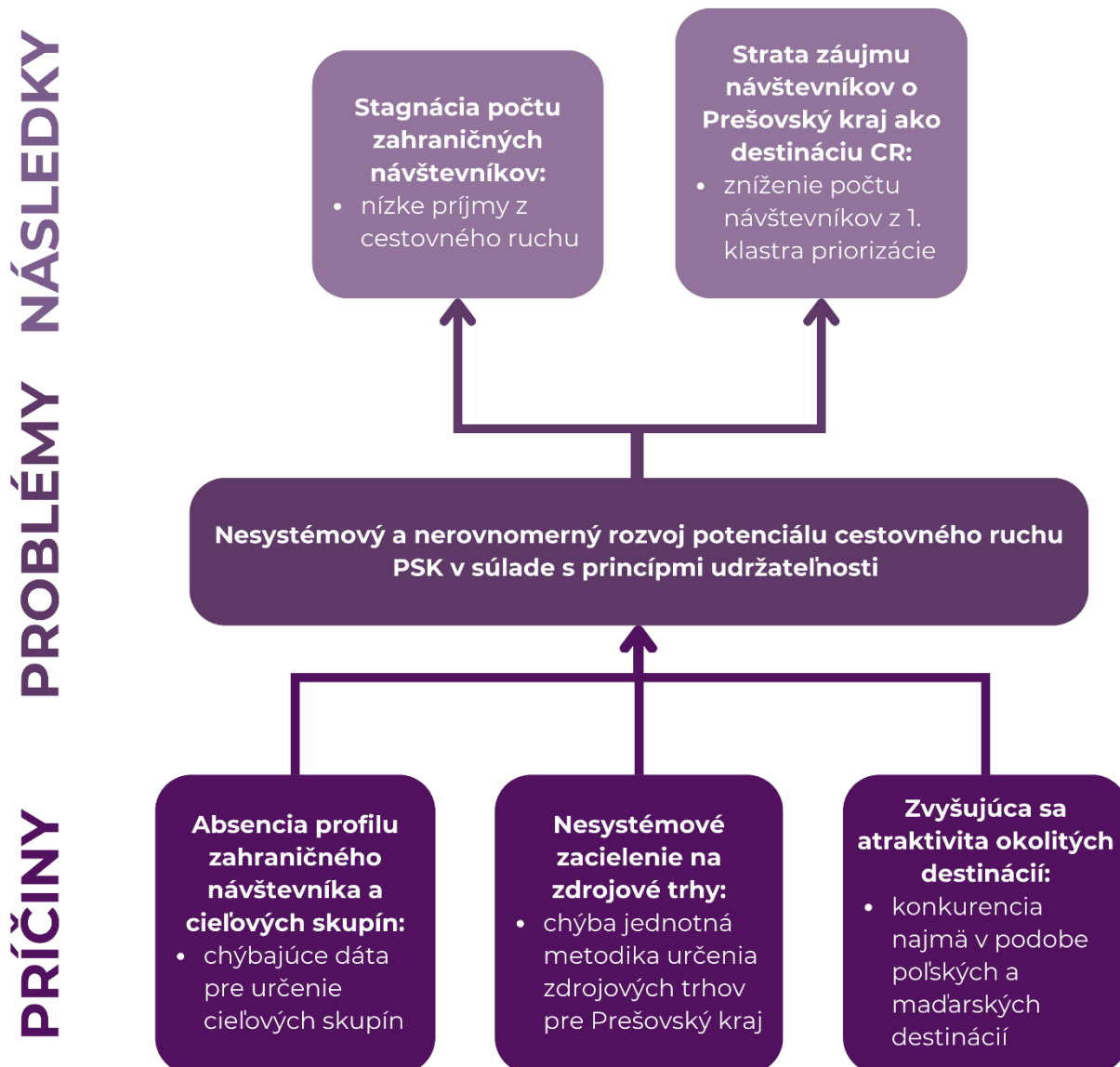
Tabuľka 23: SWOT analýza - kapitola A 3 Analýza dopytu cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> + Rastúca dynamika cestovného ruchu v Prešovskom kraji + Relatívne vysoký počet návštevníkov v porovnaní s ostatnými kraji (3. najnavštevovanejší kraj) + Rastúci počet ubytovaní a prenocovaní + Vysoký podiel domáceho cestovného ruchu v Prešovskom kraji + Nárast zahraničných turistov s rodinnou a historickou väzbou na Prešovský kraj + Kontinuálny nárast tržieb za ubytovanie + Nadpriemerný počet prenocovaní v okresoch s kúpeľnými zariadeniami (Bardejov, Stará Ľubovňa) + Nové zdrojové trhy (napr. Rumunsko) + Priorizácia zdrojových trhov v Prešovskom kraji do značnej miery kopíruje priorizáciu na národnej úrovni v 1. klastri + Stabilita zdrojových trhov v 1. klastri + Marketingové zacielenie KOČR a OČR na zdrojové trhy v prvom klastri priorizácie 	<ul style="list-style-type: none"> – Nevýhodná poloha kraja na periférii SR a EÚ – V rámci EÚ je Slovensko na posledných priečkach v návštevnosti jednotlivých destinácií zahraničnými turistami – Trend poklesu českých turistov – Nerovnomerné rozloženie cestovného ruchu počas roka – krátka turistická sezóna – Nerovnomerné rozloženie prenocovaní v rámci okresov – navštevovanejšia západná časť kraja – Okresy s vysokou návštevnosťou nedosahujú vysoké počty prenocovaní (jednodňoví návštevníci) – Chýbajúce dáta pre vytvorenie prioritizácie zdrojových trhov na úrovni kraja a profilu návštevníka – Absentujúce nástroje a metodiky zberu dát o návštevníkoch – Chýbajúce nástroje regulácie ubytovacích služieb
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> + Nižšia priemerná cena ubytovania v Prešovskom kraji v porovnaní so SR + Spolupráca s okolitými kraji a so zahraničím (nielen s krajinami V4) + Zavedenie nových leteckých liniek + Posilnenie pozície Prešovského kraja na zdrojových trhoch v 1. klastri priorizácie + Systematické zacielenie sa Prešovského kraja na zdrojové trhy v 2. klastri priorizácie + Využitie inovatívnych nástrojov na zber dát o návštevníkoch + Rozvoj nových a netradičných foriem cestovného ruchu v kraji v zmysle globálnych alebo národných trendov + Finančné mechanizmy pre podporu CR 	<ul style="list-style-type: none"> – Nižšia cena ubytovania môže evokovať nižšiu kvalitu poskytovaných služieb – Rastúca konkurencia okolitých krajov ale aj susedných krajín - strata záujmu stabilných návštevníkov – Pomer medzi domácimi a zahraničnými návštevníkmi sa z dlhodobého hľadiska v kraji výrazne nemení – Trend v priemernej dĺžke prenocovania sa dlhodobo výrazne nemení

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

3.8 Strom problémov

Schéma 9: Strom problémov - kapitola A 3 Analýza dopytu cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

4 ANALÝZA SYSTÉMU RIADENIA CESTOVNÉHO RUCHU V PREŠOVSKOM KRAJI

Pre dosiahnutie celistvého rozvoja potenciálu kraja, ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja a sanovania dopytu návštevníkov je nutné koordinovať riadenie a inštitucionálne zabezpečenie, definovať presné kompetencie na jednotlivých úrovniach usporiadania (celoštátna, krajská, oblastná, lokálna) ako aj nástroje podpory rozvoja a spolupráce. Pre efektívny destinačný manažment a marketing je nutné dodržiavať princípy a úlohy jednotlivých úrovní riadenia.

Analýza riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji bola realizovaná predovšetkým dotazníkovým prieskumom pre získanie kvalitatívnej a kvantitatívnej úrovne dát, na základe ktorých bol zosumarizovaný pohľad na základné problémy, chybné procesy a disproporčné body riadenia. V tabuľke uvádzame prehľad realizovaných dotazníkových prieskumov, ich cieľové skupiny, počet oslovených respondentov a ich návratnosť.

Tabuľka 24: Prehľad realizovaných dotazníkových prieskumov, ich cieľové skupiny, počet oslovených respondentov a ich návratnosť

NÁZOV DOTAZNÍKA	CIEĽOVÁ SKUPINA	TÉMA	POČET OSLOVENÝCH RESPONDENTOV	POČET VRÁTENÝCH DOTAZNÍKOV	NÁVRATNOSŤ DOTAZNÍKA
Dotazník aktéri CR	Mesto/obec Samospráva Organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja Organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta/obce Štátna inštitúcia (ministerstvo, štátne lesy, ochrana prírody a krajiny a pod.) Národný park Ubytovacie / stravovacie zariadenie Kultúrne zariadenie / Kultúrna pamiatka Technická pamiatka Prírodná pamiatka Kúpele Aquapark Lyžiarske stredisko Agroturistické zariadenie Archeopark / Geopark Mikroregión Miestna akčná skupina (MAS) Občianske združenie Nezisková organizácia Mimovládna organizácia Cirkevná organizácia Voľnočasové zariadenie Bod záujmu (atrakcia - POI) Lokálny remeselník / producent Ochranárske združenie Požičovňa športových potrieb Športový klub Škola Iné (napr. spolky a cechy, záujmové združenia, kreatívne agentúry a pod.)	Rozvoj cestovného ruchu v PSK, spolupráca v oblasti cestovného ruchu, členstvo v organizáciách destinačného manažmentu	210	97	46%
Dotazník OOCR č.1	OOCR v Prešovskom kraji	Formy a rozsah spolupráce a kompetencie	7	7	100%
Dotazník OOCR č.2	OOCR v Prešovskom kraji	Spolupráca školstvo, vzdelávacie aktivity OOCR, personálna štruktúra, doplnková	7	7	100%

		pracovná sila, členská základňa a financovanie OOCR			
Dotazník OOCR č.3	OOCR v Prešovskom kraji	Cieľové skupiny, prieskumy, koncepcia a ročný plán aktivít, marketing a propagácia, atraktivity a produkty, veľtrhy, platformy a aplikácie	7	7	100%
Dotazník TIC	Mestské informačné centrá a turistické informačné centrá v Prešovskom kraji	Financovanie, štruktúra a činnosť, marketingové nástroje, služby, zber dát, produktové balíky a spolupráca s aktérmi CR	40	17	43%
Dotazník podnikateľa	Podnikateľské subjekty v oblasti cestovného ruchu v Prešovskom kraji	Členstvo v OOCR, spolupráca s aktérmi CR, identifikované problémy a nedostatky v CR a návrhy na ich riešenia, Úrad PSK a podnikatelia, duálne vzdelávanie	925	35	4%
Dotazník mestá a obce	Mestá a obce Prešovského kraja	Členstvo a spolupráca s OOCR, nedostatky a problémy v rozvoji CR, financovanie a podpora CR zo strany samospráv a Úradu PSK	665	302	45%
Pološtruktúrovaný rozhovor s KOČR SVS	Riaditeľ KOČR SVS	Spolupráca KOČR s aktérmi, kompetencie KOČR a jej financovanie	1	-	-

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Na základe širokej analýzy tohto typu je možné postaviť návrh kompetenčnej matice pre jednotlivé úrovne riadenia na území kraja (aj vo vzťahu k národnej úrovni) ako záväzný systém s jasným procesom kompetencií v špecifických oblastiach, so zodpovednosťou a úrovňou spolupráce. Dotazníky zároveň priniesli informácie o financovaní, možnostiach rozširovania členskej základne, o ľudských zdrojoch a náplni práce odbornej pracovnej sily (destinačného manažéra) či o systéme vzdelávania v oblasti cestovného ruchu.

4.1 Východiská

Nositeľmi politiky cestovného ruchu v Prešovskom kraji sú subjekty verejného a súkromného sektora ako aj organizácie verejno-súkromného partnerstva (Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov). Najpočetnejšou skupinou medzi aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji sú mestá a obce (665). Na území pôsobí 7 oblastných organizácií cestovného ruchu a 14 miestnych akčných skupín.

Tabuľka 25: Prehľad nositeľov politiky cestovného ruchu

	VEREJNÝ SEKTOR	SÚKROMNÝ SEKTOR	VEREJNO - SÚKROMNÉ PARTNERSTVÁ
Národná úroveň	Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR a ďalšie ministerstvá Slovakia Travel	Zväz cestovného ruchu Odvetvové zväzy a asociácie	Asociácia organizácií cestovného ruchu
Regionálna úroveň	Úrad Prešovského samosprávneho kraja Mikroregióny Štátne inštitúcie (Lesy SR, Národné parky...)	Regionálne združenia podnikateľov	Krajská organizácia cestovného ruchu

Lokálna úroveň	Mestá a obce	Miestne združenia podnikateľov	Oblasťné organizácie cestovného ruchu
			Miestne akčné skupiny

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

4.2 Kľúčoví aktéri rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji

4.2.1 Kategorizácia kľúčových aktérov

Kľúčovými aktérmi rozvoja cestovného ruchu v rámci destinačného manažmentu v Prešovskom kraji sú:

- Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR,
- Slovakia Travel,
- Vyšší územný celok,
- Krajská organizácia cestovného ruchu – KOČR,
- Oblasťné organizácie cestovného ruchu – OOCR.

Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR bolo zriadené k 1.2.2024. Predmet zákona definuje ciele jeho činnosti ako vytváranie podmienok pre rozvoj cestovného ruchu ako štátnej priority, zabezpečenie propagácie a prezentácie SR ako cieľovej krajiny cestovného ruchu, priama a nepriama finančná a nefinančná podpora organizácií pôsobiach v cestovnom ruchu. Jednotlivé pracoviská zabezpečujú zber a výmenu dát, komunikáciu s partnermi, podporu predaja produktov cestovného ruchu regionálneho a národného charakteru a destinačného marketingu, podporu územnej samosprávy – mestá a obce, krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu a turistických informačných centier.

Slovakia Travel je štátnou rozpočtovou organizáciou zriadenou na podporu cestovného ruchu v SR, s hlavnou úlohou domácej a zahraničnej propagácie Slovenska ako cieľovej destinácie cestovného ruchu a s víziou dostať Slovensko na cestovateľskú mapu Európy s relevantnou pozíciou. Dominantnou činnosťou organizácie je marketing vrátane organizácie kultúrnych, športových, spoločenských podujatí a program ambasádor. Organizácia neposkytuje dotácie, ale spoluúčasť pri využívaní mediálneho priestoru, marketingového plnenia ako aj budovania národnej značky.

Prešovský samosprávny kraj v zmysle zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu vytvára podmienky na spoluprácu so subjektami pôsobiach na jeho území. Spolupracuje s krajskou organizáciou a oblastnými organizáciami cestovného ruchu ako aj s podnikateľskými subjektami, vytvára podmienky na podporné mechanizmy a nástroje, ktoré motivujú subjekty na jeho území k rozvoju cestovného ruchu, zvyšovaniu kvality služieb a konkurencieschopnosti, podporuje rozvoj cezhraničnej, medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce v cestovnom ruchu a podieľa sa na vytváraní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí. Ako zriaďovateľ krajskej organizácie cestovného ruchu (KOČR) s majoritným podielom na ročnom rozpočte **sa môže rozhodnúť**, ktoré **kompetencie** a činnosti v rámci svojej pôsobnosti a **v akom rozsahu** deleguje organizácii destinačného manažmentu, a ktoré bude vykonávať priamo svojim úradom. Úrad PSK svoje rozhodnutie v rámci legislatívnych kompetencií rozšíril o vytvorenie samostatného **Oddelenia cestovného ruchu** v rámci Odboru strategického rozvoja, ktoré vzniklo v rámci Úradu PSK k 1.7.2024, a tým posilnilo Úrad PSK v pozícii lídra v metodickom riadení, koordinácii a manažovaní územia.

Krajská organizácia cestovného ruchu – KOČR Severovýchod Slovenska, založená Prešovským samosprávnym krajom a oblastnými organizáciami cestovného ruchu v zmysle zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu. Kompetenčne organizácia vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu, chráni, presadzuje záujmy svojich členov, podieľa sa na tvorbe, manažmente a prezentácii produktov cestovného ruchu v zmysle ochrany životného prostredia, udržateľnosti a rešpekte k miestnemu obyvateľstvu ako aj koordinácia marketingových aktivít ďalších destinačných agentúr (OOCR). Rozšírenie alebo zrušenie niektorej z kompetencií je na rozhodnutí Úradu PSK.

Oblasťné organizácie cestovného ruchu – OOCR sú založené podnikateľskými subjektami a obcami v zmysle zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu. Podieľajú sa na tvorbe, manažmente, prezentácii produktov cestovného ruchu a spolupodieľajú sa na propagovaní a marketingu cestovného ruchu kraja.

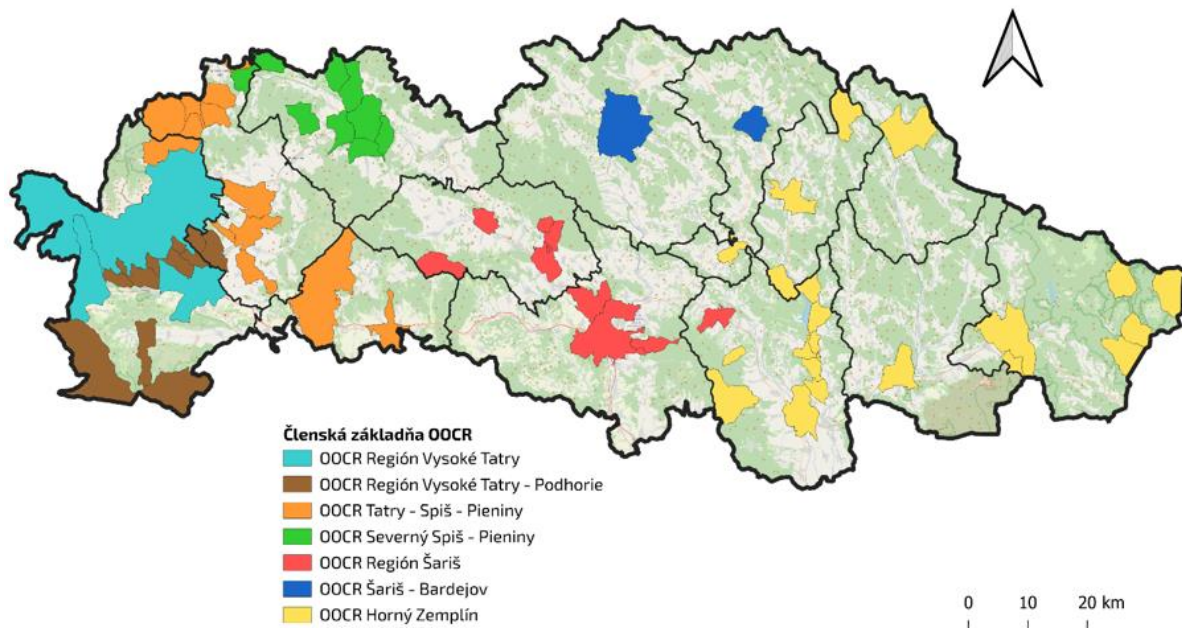
V Prešovskom samosprávnom kraji pôsobia **7 oblastných organizácií cestovného ruchu**:

- **OOCR Región Vysoké Tatry**,
- **OOCR Vysoké Tatry - Podhorie**,
- **OOCR Tatry - Spiš - Pieniny**,
- **OOCR Severný Spiš - Pieniny**,
- **OOCR Región Šariš**,
- **OOCR Šariš - Bardejov**,
- **OOCR Horný Zemplín**.

4.2.2 Priestorová distribúcia kľúčových aktérov

Na základe vizualizácie rozloženia oblastných organizácií cestovného ruchu a ich členskej základne (mestá a obce OOCR) na úrovni okresov Prešovského kraja vieme zdefinovať ich územné pôsobenie.

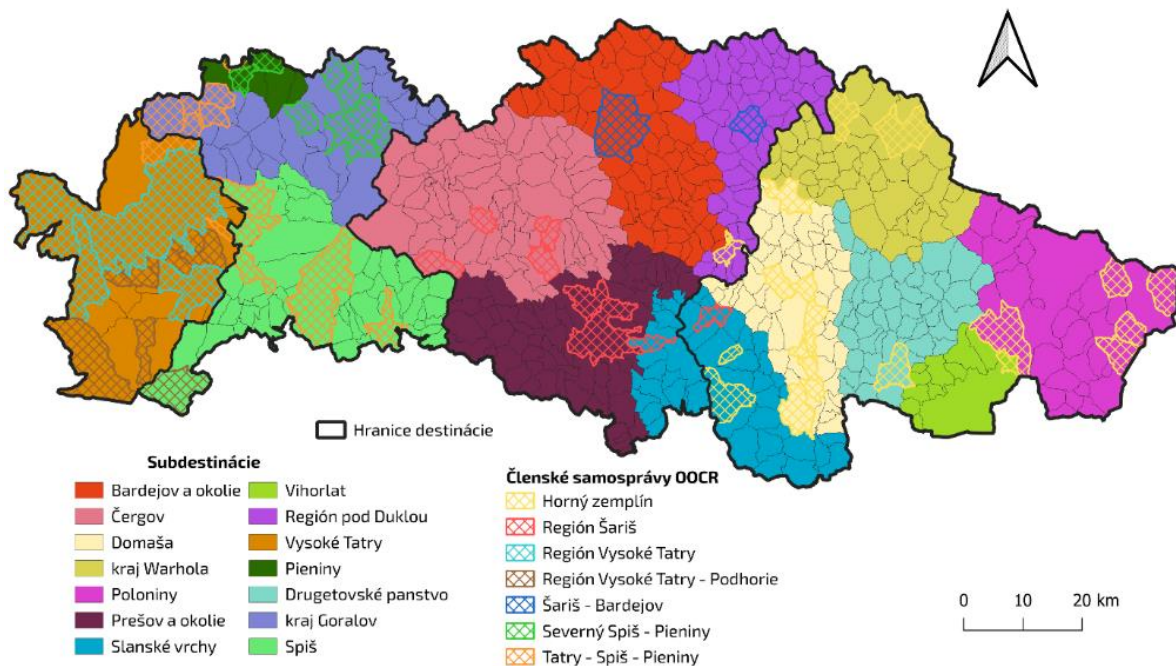
Mapa 47: Rozloženie OOCR na území Prešovského kraja na základe ich členskej základne

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

V rámci workshopov čiastočne overená a v analytickej časti koncepcie čiastočne predstavená metodika regionalizácie cestovného ruchu Prešovského kraja, ktorá mení zaužívaný pohľad na územnú pôsobnosť OOCR v komunikácii s aktérmi. Tieto čiastočne navrhované zmeny sú však už zapracované do nasledovnej mapy a vo výstupoch analytických častí sa s čiastočne nastavenou metodikou regionalizácie už pracuje **z dôvodu novovzniknutého oddelenia cestovného ruchu**, ktoré už v čase tvorby koncepcie nastavuje inovované a funkčné procesy riadenia v rámci komunikačných platforiem s aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji.

Mapa 48: Územné členenie OOCR z pohľadu navrhovanej metodiky Regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

4.2.3 Členská základňa kľúčových aktérov

Téma členskej základne oblastných organizácií cestovného ruchu v Prešovskom kraji a nástrojov jej rozširovania bola overovaná v rámci dotazníkového šetrenia a tiež v rámci workshopov v procese tvorby koncepcie. Cieľom overovania stavu témy bolo nielen identifikovať prekážky v záujme o členstvo, ale aj pokrytie „bielych miest“ v území, ktoré nie sú aktívne pri rozvoji cestovného ruchu a nie sú členmi oblastných organizácií. Aktuálny stav členskej základne OOCR pôsobiacej v Prešovskom kraji prináša nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 26: Prehľad kategórií a počtu členov v oblastných organizáciách cestovného ruchu v Prešovskom kraji

OOCR	ČLENSKÁ ZÁKLADŇA				
	SPOLU	MESTÁ A OBCE	PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY	NEPODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY	VEREJNÁ SPRÁVA
OOCR Región Vysoké Tatry	6	3	2	1	0
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	14	12	2	0	0
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	24	13	10	1	0
OOCR Severný Spiš - Pieniny	19	10	9	0	1
OOCR Región Šariš	28	9	15	4	1
OOCR Šariš - Bardejov	5	2	2	0	1
OOCR Horný Zemplín	35	20	11	1	0

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Dynamika rastu členskej základne je závislá od obojstranného záujmu a aktivít oblastných organizácií cestovného ruchu ako aj dodržania kritérií žiadosti o členstvo a potenciálne prekážky. Prehľad aktivít OOCR v rámci rozširovania svojej členskej základne (rastúci záujem obojstranne) a výhod členstva v OOCR prináša tabuľka 27.

Tabuľka 27: Prehľad aktivít OOCR smerom k novej členskej základni a výhody členstva

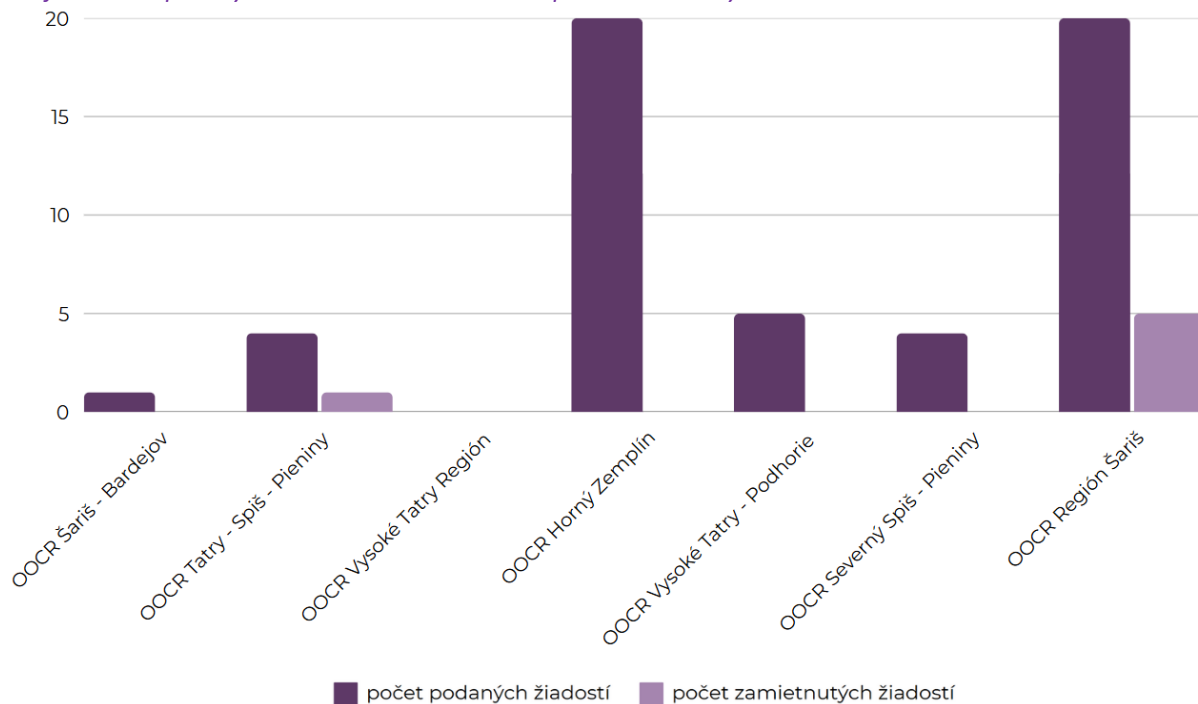
AKTIVITY OOCR SMERUJÚCE K ROZŠIROVANIU SVOJEJ ČLENSKEJ ZÁKLADNE	VÝHODY ČLENSTVA V OOCR
Oslovenie potencionálnych členov	Spoločná propagácia a spolupráca na aktivitách (multiplikačný efekt na zviditeľňovaní destinácie a kľúčových subjektov)
Stretnutia s aktérmi	Nárast počtu prenocovaní
Spolupráca pri tvorbe produktov	Finančné pokrytie spoločných aktivít
Komunikácia so samosprávami a podnikateľmi	Vzdelávacie programy
	Podpora profesionálnej oblastnej organizácie s projektovými skúsenosťami
	Networking

Zdroj: dotazníkový prieskum, 2024

Na základe grafu 24, ktorý zobrazuje počet podaných žiadostí o členstvo v OOCR (interval 5 rokov) voči zamietnutým žiadostiam, je zreteľné, že najaktívnejšími oblastnými organizáciami smerom k rozširovaniu ich členskej základne sú OOCR Horný Zemplín a OOCR Región Šariš ako aj zamietnuté žiadosti o členstvo v OOCR Tatry - Spiš - Pieniny a OOCR Región Šariš, pričom oblastné organizácie v prieskume uvádzajú aj možné dôvody ich nezaradenia do členskej základne:

- členovia sa zatiaľ nedohodli,
- sú združení v organizácii, ktorá je členom OOCR,
- nemajú sídlo pôsobenia na území členskej mestá a obce,
- nemajú presah na cestovný ruch,
- výška členského príspevku.

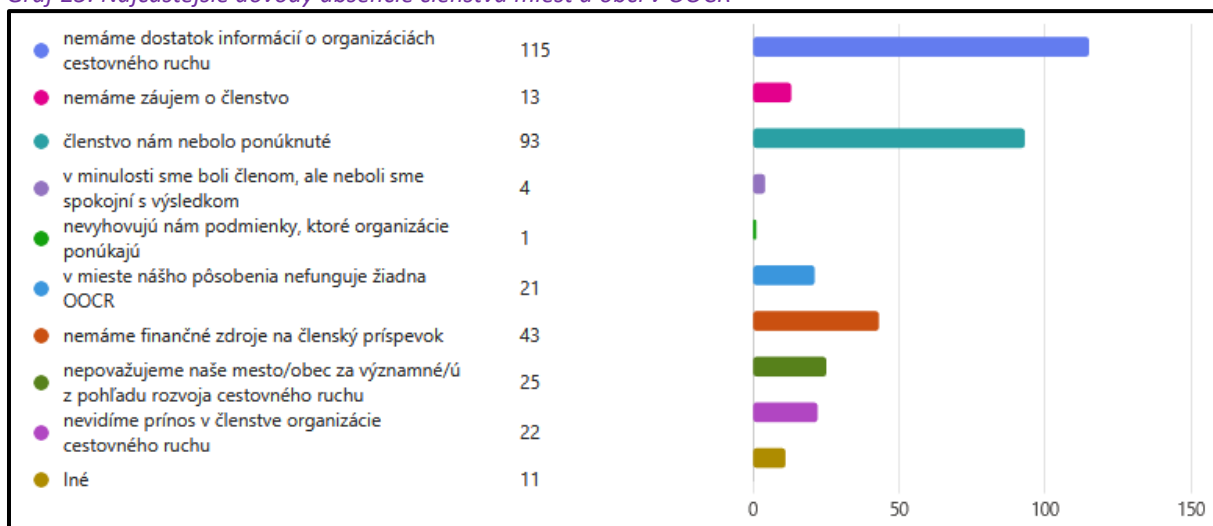
Graf 24: Počet podaných žiadostí o členstvo verus počet zamietnutých žiadostí

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Problematika rozširovania členskej základne OOCR bola aj predmetom skúmania v dotazníku pre mestá a obce v Prešovskom kraji. Návravnosť dotazníka bola na úrovni 45,41 %, pričom 240 miest a obcí uviedlo, že nie sú členom žiadnej oblastnej organizácie. Graf 25 zobrazuje najčastejšie uvedené dôvody absencie členstva miest a obcí v OOCR, ktoré môžu byť podnetom pre ďalší systém aktivít OOCR.

Graf 25: Najčastejšie dôvody absencie členstva miest a obcí v OOCR

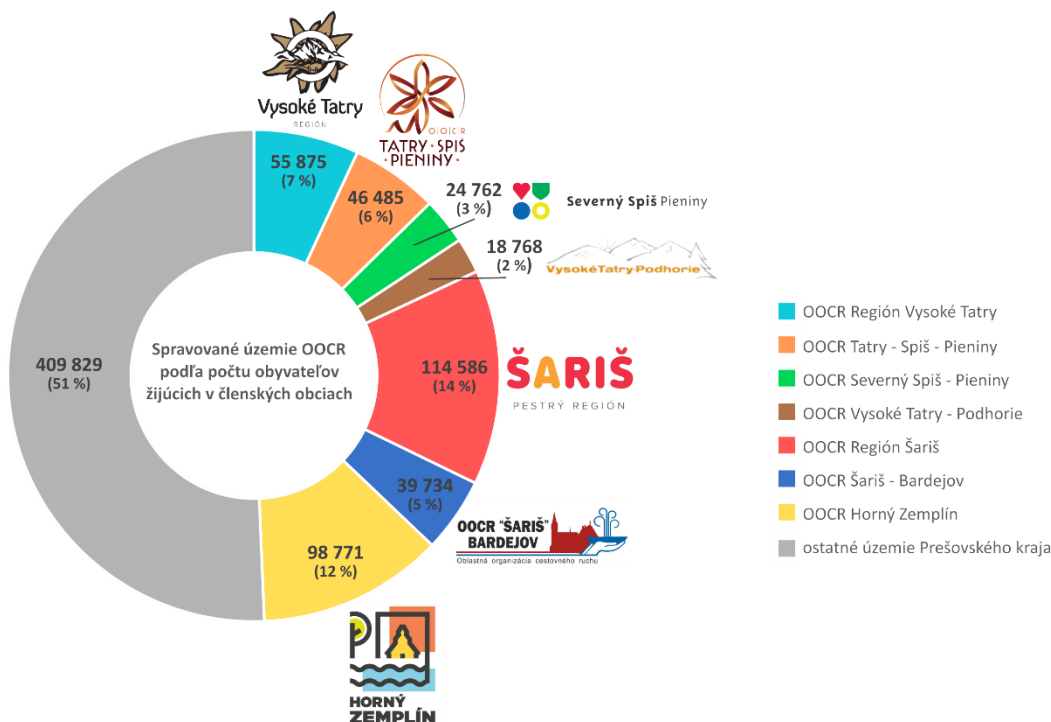
Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Konkrétne navrhovaným riešením pre inováciu „Podmienok členstva v OOCR“ je možnosť tzv. „kolektívneho členstva“ pre mestá a obce PSK (návrh z workshopu následne overený v dotazníku pre mestá a obce). Reflexia oslovených respondentov na túto možnosť bola až 76 % teda až 229 zapojených miest a obcí.

Schematické znázornenie sieťovania OOCR a objem spravovaného územia podľa počtu obyvateľov žijúcich v členských mestách a obciach (schéma 10) a rozlohy spravovaného územia v schéme 11 (rozloha členských miest a obcí) potvrdzuje, že spravované územia OOCR tvoria len 22 % z celkového územia kraja a 49 % podľa počtu obyvateľov. Potenciál ponuky v cestovnom ruchu z pozície lokalizačných aj realizačných predpokladov a ľudský

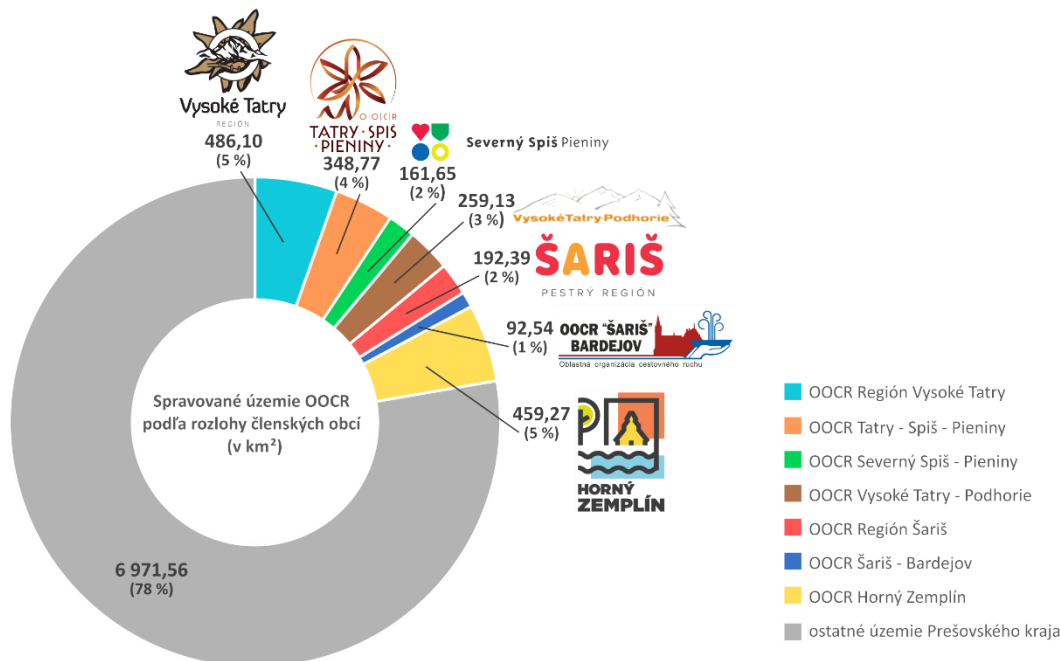
potenciál ako potenciálna pracovná sila, podnikateľský sektor, kreatívna a umelecká trieda a lokálni producenti tak ostáva z väčšej miery nevyužitý.

Schéma 10: Spravované územie OOCR podľa počtu obyvateľov žijúcich v členských obciach

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Schéma 11: Spravované územie OOCR podľa rozlohy členských obcí

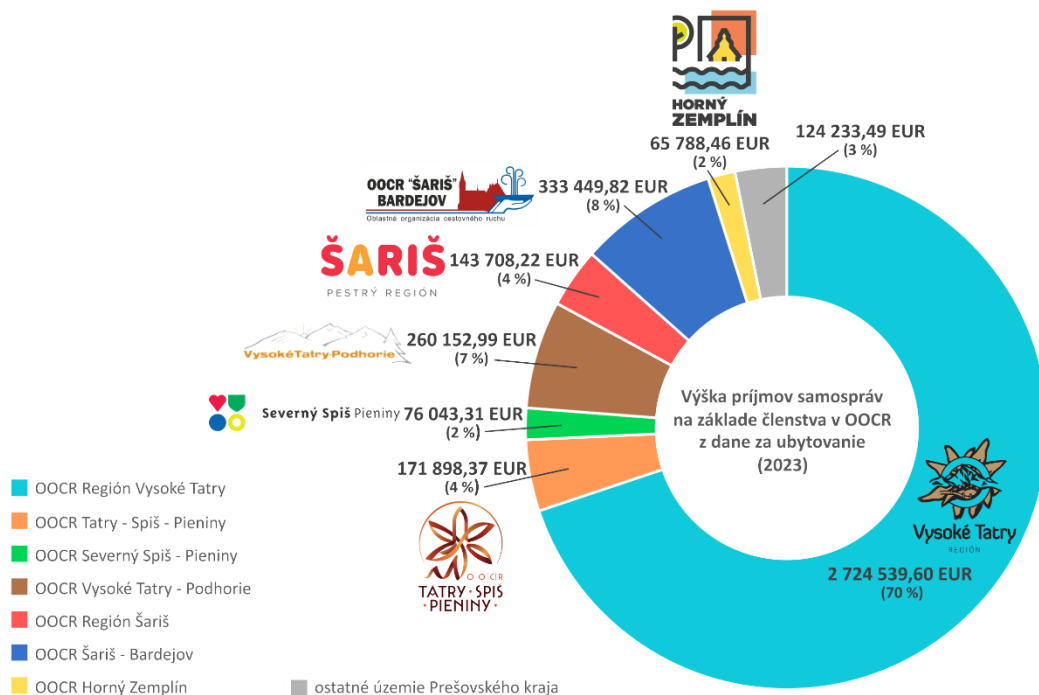
Zdroj:

vlastné spracovanie, 2024

Schéma 12 znázorňuje výšku príjmov z vybratej dane za ubytovanie členských miest a obcí, na základe ktorej až 97 % samospráv na území Prešovského kraja vyberajúcich daň z ubytovania je členom niektorej OOCR. Z toho vyplýva, že 78 % nepokrytého územia činnosťou OOCR zrejme nemá dostatočne rozvinutý realizačný potenciál (infraštruktúru) alebo tieto zariadenia nie sú v evidencii subjektov odvádzajúcich daň z ubytovania. Mapovou

vizualizáciou dopĺňame vyššie uvedené tvrdenia o znázornenie obcí, ktoré nie sú členom OOCR a vyberajú daň za ubytovanie, tzn. predstavujú potenciálny zdroj príjmov pre OOCR a zároveň ďalšie možnosti rozvoja cestovného ruchu v spravovanom území.

Schéma 12: Výška príjmov samospráv z dane za ubytovanie vo vzťahu k členstvu v OOCR

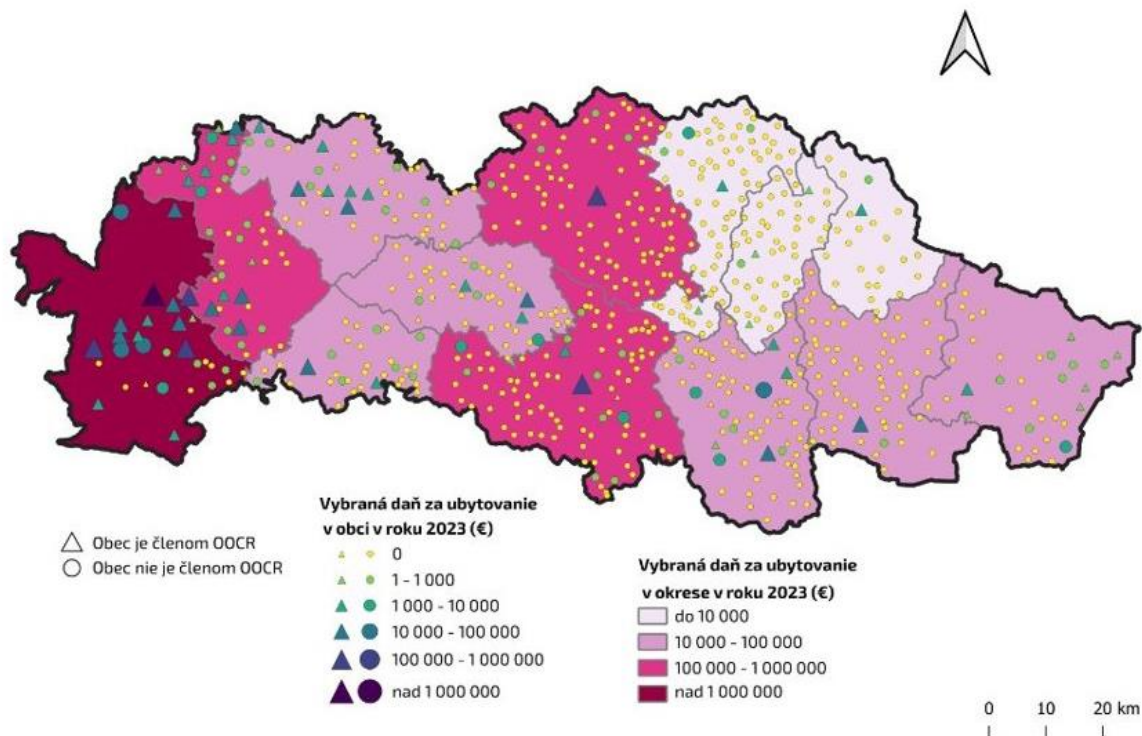

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Výška dane za ubytovanie v mestách a obciach za rok 2023:

Z dotazníkových prieskumov vyplynulo, že z 302 zapojených miest a obcí **nevyberá daň** za ubytovanie **222 obcí** (73,51 %). Najčastejšie stanovená výška sadzby dane za ubytovanie predstavuje **hodnotu 0,50 €**.

Mapa 49: Výber dane za ubytovanie v obciach a okresoch Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

V nasledujúcej tabuľke prinášame prehľad potenciálu rozširovania členskej základne OOCR predovšetkým z pohľadu **obcí, ktoré nie sú členom OOCR** a ponúkajú ubytovanie, resp. obcí, v ktorých sa nachádza atraktivita cestovného ruchu.

Tabuľka 28: Potenciál rozširovania členskej základne OOCR z pohľadu obcí

DESTINÁCIA	POČET OBCÍ V DESTINÁCII	OBCE S ČLENSTVOM V OOCR	OBCE BEZ ČLENSTVA V OOCR	POČET OBCÍ S UBYTOVACÍMI ZARIADENIAMÍ		POČET OBCÍ S ASPOŇ JEDNOU ATRAKTIVITOU	
				Obce s členstvom v OOCR	Obce, bez členstva v OOCR	Obce s členstvom v OOCR	Obce, bez členstva v OOCR
Horný Zemplín	230 (34,6%)	21 (9,1%)	209 (90,9%)	16	16	20	156
Spiš	104 (15,6%)	22 (21,2%)	82 (78,9%)	21	25	21	72
Šariš	302 (45,4%)	10 (3,3%)	292 (96,7%)	8	25	10	221
Tatry	29 (4,36%)	16 (55,2%)	13 (44,8%)	15	7	16	12
Spolu	665	69 (10,4%)	596 (89,6%)	60	73	67	461
		665		133 (20%)		528	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

4.2.4 Ľudský kapitál kľúčových aktérov

Rozvoj konkurencieschopnosti regiónu v oblasti cestovného ruchu ako hospodárskej politiky si vyžaduje vysokú úroveň kvalifikácie ľudského potenciálu. Hlboké znalosti ponuky a dopytu referenčného územia, schopnosť rozpoznať špecifický potenciál a valorizovať miestny cestovný ruch je každodennou náplňou kľúčových aktérov cestovného ruchu územia a ich zamestnancov. Dotazníkový prieskum potvrdil nedostatok ľudských zdrojov v OOCR (**5 zo 7 nemá dostatočnú kapacitu** pre kvalitný výkon), najčastejšie z dôvodu nedostatočného rozpočtu OOCR, nízkeho mzdového ohodnotenia a nestability práce. Na základe tabuľky 29 disponuje najväčším počtom zamestnancov OOCR Región Šariš a OOCR Región Vysoké Tatry. V priemere vychádza na jednu OOCR **2,8 zamestnanca**.

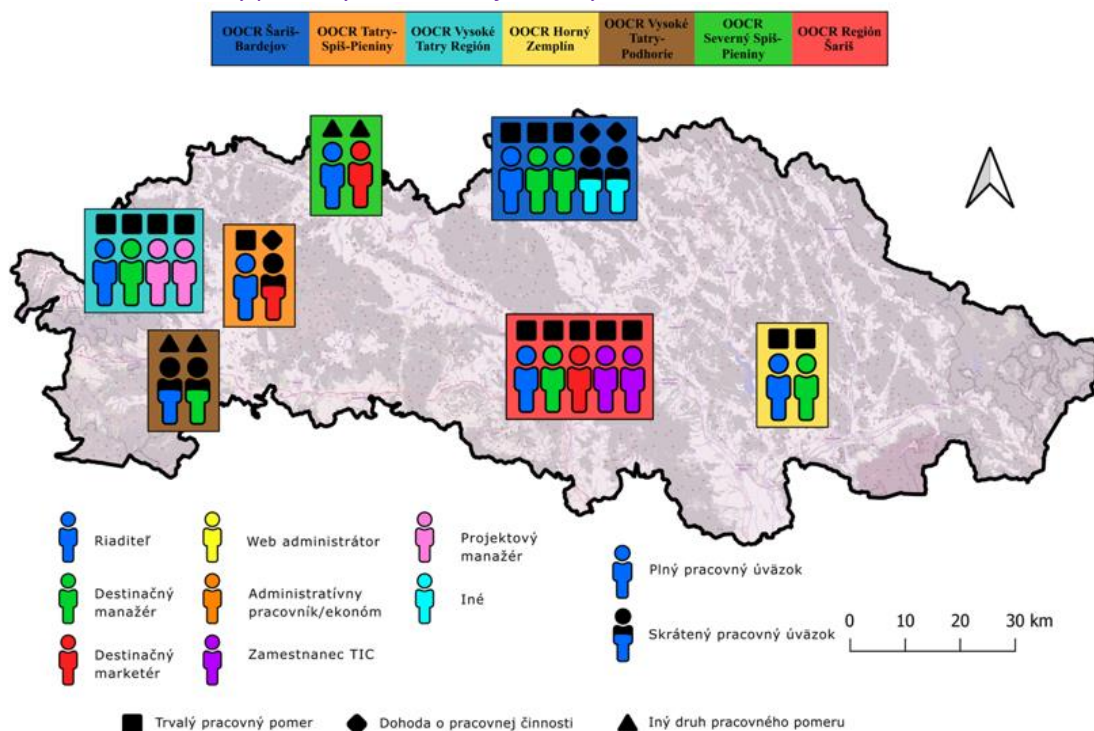
Tabuľka 29: Počty zamestnancov jednotlivých OOCR

OOCR	OOCR ŠARIŠ - BARDEJOV	OOCR TATRY - SPIŠ - PIENINY	OOCR REGIÓN VYSOKÉ TATRY	OOCR HORNÝ ZEMPLÍN	OOCR VYSOKÉ TATRY - PODHORIE	OOCR SEVERNÝ SPIŠ - PIENINY	OOCR REGIÓN ŠARIŠ
Počet zamest- nancov	3 zamestnanci na plný pracovný úväzok a 2 zamestnanci na skrátený pracovný úväzok	1 zamestnanec na plný pracovný úväzok a 1 na skrátený pracovný úväzok	4 zamestnanci na plný pracovný úväzok	2 zamestnanci na plný pracovný úväzok	2 SZČO na skrátený pracovný úväzok	2 SZČO na plný pracovný úväzok	3 zamestnanci na plný pracovný úväzok a 2 zamestnanci na plný pracovný úväzok v TIC

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 50 zobrazuje prehľad štruktúry pracovných úväzkov v jednotlivých OOCR, ktoré sú nerovnomerné. Každá OOCR v kraji má obsadenú pozíciu výkonného riaditeľa a destinačného manažéra alebo odborníka v destinačnom marketingu (marketéra) aspoň na čiastočný úväzok.

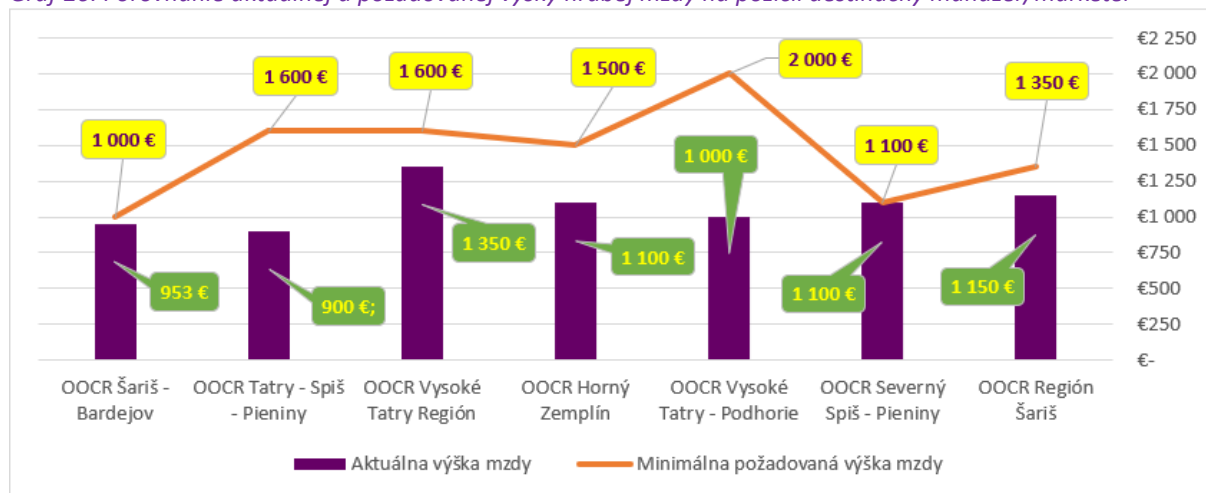
Mapa 50: Prehľad štruktúry pracovných úväzkov v jednotlivých OOCR

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

5 OOCR zo 7 uviedlo, že **finančné ohodnotenie pracovnej pozície destinačný manažér/marketér nie je dostatočné**. Spracovanie výstupov prieskumu o aktuálnej a požadovanej výške hrubej mzdy na pozíciu destinačný manažér/marketér prináša graf 26.

Graf 26: Porovnanie aktuálnej a požadovanej výšky hrubej mzdy na pozíciu destinačný manažér/marketér

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Závery prieskumu hovoria o rozdiel medzi aktuálnou a požadovanou výškou hrubej mzdy na pracovnú pozíciu destinačný manažér/marketér v priemere približne 400 €. **Všetky mzdové náklady sú kryté len z vlastných zdrojov OOCR a v zmysle Zmluvy o refundácii mzdových nákladov s KOČR SVS.** KOČR SVS na základe žiadosti OOCR a jej príloh rozhodne o poskytnutí finančných prostriedkov OOCR za účelom náhrady mzdových nákladov OOCR a rozhodne aj o výške týchto finančných prostriedkov pre príslušný kalendárny mesiac **a to vždy len na**

jedného, maximálne dvoch zamestnancov OOCR za mesiac a maximálne do výšky 800 €/mesiac za jedného zamestnanca. V zmysle tejto zmluvy sú **definované povinnosti** podporovanej pracovnej pozície **destinačného manažéra/marketéra** (špecifikácia v časti kompetencie organizácií destinačného manažmentu).

Na druhej strane by podľa KOOCR Severovýchod Slovenska mala byť prehodnocovaná výška a efektívnosť vynaložených finančných prostriedkov na refundáciu mzdy uvedenej pracovnej pozície zasielaním **spätných reportov vykonaných činností**.

Z dôvodu nedostatočného počtu zamestnancov využívajú OOCR aj **doplnkovú pracovnú silu** v podobe **dobrovoľníckej činnosti** a v menšej miere aj činnosti brigádnickej, a to najmä pri:

- organizácii športových, kultúrnych a hudobných podujatí,
- sprievodcovskej a prezentačnej činnosti,
- zavádzaní a zlepšovaniu produktov cestovného ruchu,
- údržbe cyklochodníkov a obnove drobnej turistickej infraštruktúry (údržba atrakcií a prostredia, kosenie, prerezávky stromov a čistenie),
- natáčaní televíznych spotov a reklamných videí.

Jedným z navrhovaných opatrení zo strany OOCR na základe realizovaných workshopov, ktoré by pomohlo zefektívniť činnosť OOCR pri súčasnom stave personálneho obsadenia je **zriadenie „centra zdieľaných služieb“**. Toto centrum by vykonávalo činnosti súvisiace napr. s účtovníctvom, personalistikou a verejným obstarávaním, ktoré by do značnej miery dokázali finančne a personálne odbremeniť oblastné organizácie. **Podľa výsledkov pološtruktúrovaného rozhovoru s riaditeľom KOOCR Severovýchod Slovenska je z hľadiska ľudského kapitálu v KOOCR pre plnenie cieľov na najbližšie obdobie potrebný zamestnanec so skúsenosťami tvorby produktov, sieťovania a marketingu.** Medzi ďalšie chýbajúce pracovné náplne potrebné pre rozšírenie portfólia činností krajskej organizácie bol zaradený aj zamestnanec, ktorý by mal potenciál v oblasti aktívneho cestovného ruchu, tzn. oslovovanie cieľových skupín, budovanie spolupráce B2B a cestovanie s cieľom sieťovania atď., komunikácie s tour operátormi, vytváranie kontaktov s PL agentúrami a zručnosťou vytvárania ponuky špecializovaných produktov cestovného ruchu. Taktiež bola do budúcnosti zdôraznená potreba užšej odbornej profilácie zamestnancov KOOCR.

Sumarizácia prieskumu ukazuje na zásadnú finančnú a personálnu poddimenzovanosť v oblasti destinačného manažmentu a vysokú administratívnu zaťaženosť OOCR. Nad rámec legislatívy a zmluvy s KOOCR SVS nevyužívajú OOCR iné zdroje financovania. Pozitívom ostáva využívanie doplnkovej pracovnej sily, najmä v podobe dobrovoľníckej činnosti a osveta aktérov cestovného ruchu a miestneho obyvateľstva.

4.2.5 Financovanie kľúčových aktérov

Programové vyhlásenie Vlády SR 2023 – 2027 definuje ako jednu zo svojich priorít podporu rastu podielu cestovného ruchu na národnom hospodárstve a nastavenie udržateľného a systémového financovania infraštruktúry. Kľúčom financovania reštartu po vplyvoch pandémie, vojny na Ukrajine, energetickej krízy a inflácie je novela zákona č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu s nástrojmi: Fond na podporu cestovného ruchu, príspevok na rozvoj cestovného ruchu v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu, dotácia na podporu realizácie aktivít organizácií cestovného ruchu, výška členského príspevku pre oblastné organizácie cestovného ruchu v prípade ich členstva vo viacerých krajských organizáciách.

Fond na podporu cestovného ruchu je právnickou osobou s postavením verejnoprávnej inštitúcie, ktorá bude podľa vytvoreného mechanizmu poskytovať finančné prostriedky na základe výziev na projekty cestovného ruchu v oblasti podpory ekonomickej, environmentálnej a sociálnej udržateľnosti cestovného ruchu a podpory výstavby, modernizácie a rekonštrukcie udržateľnej a odolnej infraštruktúry cestovného ruchu.

Príspevok na rozvoj cestovného ruchu v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu je výsledkom zlúčenia príspevku na podporu cestovného ruchu v súvislosti so zmiernením negatívnych následkov pandémie a príspevku na pomoc podnikom v súvislosti so zmiernením negatívnych ekonomických následkov v sektore cestovného ruchu.

Dotácia na podporu realizácie aktivít organizácií cestovného ruchu bude v rámci novelizácie finančne podporovať možnosti spolupráce organizácií cestovného ruchu, s cieľom motivovať k realizácii **partnerských aktivít** a vytváraní produktov líniového charakteru za účelom zvýšenia atraktivity územia.

Výška členského príspevku pre oblastné organizácie cestovného ruchu bude po avizovaných zmenách ustanovovať aj spôsob určenia výšky členského príspevku v prípade viacnásobného členstva a dôjde tiež k úprave výpočtu výšky dotácie pre krajskú organizáciu cestovného ruchu tak, aby zahŕňala aj uvedený prípad viacnásobného členstva oblastnej organizácie cestovného ruchu.

Financovanie OOCR a KOOCR podľa Zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu sú definované v znení nasledujúcich paragrafov:

§ 8 (5) Členský príspevok oblastnej organizácie krajskej organizácii je **najmenej 10 % z členských príspevkov** získaných oblastnou organizáciou od obcí a podnikateľských subjektov v predchádzajúcom kalendárnom roku. Ak oblastná organizácia je členom viacerých krajských organizácií, výška členského príspevku oblastnej organizácie krajskej organizácii je najmenej 10 % z členských príspevkov získaných oblastnou organizáciou od obcí a podnikateľských subjektov, ktoré pôsobia na území tejto krajskej organizácie, v predchádzajúcom kalendárnom roku“;

§ 29 (4) Dotáciu na príslušný rozpočtový rok môže poskytnúť ministerstvo:

a) **oblastnej organizácii** v rovnakej výške ako je súhrnná hodnota vybraných členských príspevkov oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku, pričom maximálna výška dotácie oblastnej organizácii je ohraničená 90 % súhrnnej hodnoty vybratej dane za ubytovanie u všetkých členských obcí oblastnej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku,

b) **krajskej organizácii** v rovnakej výške ako je členský príspevok vyššieho územného celku v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku, pričom maximálna výška dotácie krajskej organizácii je ohraničená 10 % z vybratej dane za ubytovanie všetkých členských obcí oblastných organizácií, ktoré pôsobia na území krajskej organizácie v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku.

Trendy financovania KOČR Severovýchod Slovenska

Tabuľka 30: Príjmy KOČR - schéma viaczdrojového financovania za roky 2017 - 2023

ČLENSKÉ PRÍSPEVKY KOČR	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Úrad PSK	270 000,00	210 000,00	400 000,00	400 000,00	300 000,00	283 000,00	375 000,00
OOČR Región Vysoké Tatry	97 711,00	106 358,00	121 942,00	124 307,00	101 876,00	101 876,09	101 876,09
OOČR Šariš - Bardejov	4 100,00	4 877,00	5 922,00	16 522,00	4 927,00	4 927,00	4 927,00
OOČR Severný Spiš - Pieniny	5 149,00	7 065,00	4 626,00	5 838,00	7 315,00	6 076,05	6 284,93
OOČR Tatry - Spiš - Pieniny	6 296,00	2 800,00	2 673,00	6 400,00	6 900,00	7 000,00	7 000,00
OOČR Horný Zemplín	2 010,00	1 998,00	2 076,00	2 076,00	2 766,00	4 656,65	2 866,50
OOČR Vysoké Tatry - Podhorie	2 075,00	2 075,00	2 340,00	2 540,00	2 340,00	2 010,00	2 010,00
OOČR Región Šariš	3 418,00	3 232,00	3 262,00	6 009,00	5 536,00	5 536,00	5 954,00
Dotácia z MDVRR SR	149 200,00	152 698,00	159 852,00	203 490,00	232 070,00	225 486,00	232 073,00
Spolu	539 959,00	491 103,00	702 693,00	767 182,00	572 730,00	640 567,79	737 991,52

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Výročnej správy KOČR, 2024

- **Rok 2017-2019** predstavuje stabilný rast financovania (539 959 € → 702 693 €), čo predstavuje nárast o **30,17 %**. Tento nárast je spôsobený predovšetkým zvýšením príspevkov Úradu PSK a miernym rastom dotácií MDVRR SR.
- **Rok 2020-2021** vykazuje výrazný pokles celkových príspevkov v roku 2021 na **572 730 €** (pokles o **25,01 %** oproti roku 2019), pravdepodobne v dôsledku pandémie COVID-19.
- **Rok 2022-2023** nastáva stabilizácia a postupný nárast financovania. V roku 2023 dosiahlo financovanie **737 991,52 €**, čo je o **28,86 %** viac ako v roku 2021.

Trendy jednotlivých subjektov

Úrad PSK (Prešovský samosprávny kraj)

- **Trend:** Po výraznom zvýšení príspevkov v roku 2019 (400 000 €) sa financovanie mierne znížilo v rokoch 2021 a 2022. V roku 2023 príspevok opäť narástol na **375 000 €**.
Úrad PSK ostáva hlavným zdrojom financovania KOČR, pričom jeho príspevky tvoria priemerne 50–55 % celkového financovania.

OOČR (oblastné organizácie cestovného ruchu)

- **Región Vysoké Tatry:**
 - stabilne najväčší prispievateľ z OOČR,

- od roku 2021 príspevky na rovnakej úrovni, a to **101 876 €**.
- **Šariš - Bardejov, Severný Spiš - Pieniny, a ostatné OOCR:**
 - celkovo vykazujú nízke príspevky s miernou variabilitou - napríklad Región Šariš postupne zvýšil príspevky zo **3 418 € (2017)** na **5 954 € (2023)**,
 - Severný Spiš - Pieniny vykazuje nepravidelný trend s minimálnymi rozdielmi.

MDVRR SR (Ministerstvo dopravy a výstavby SR)

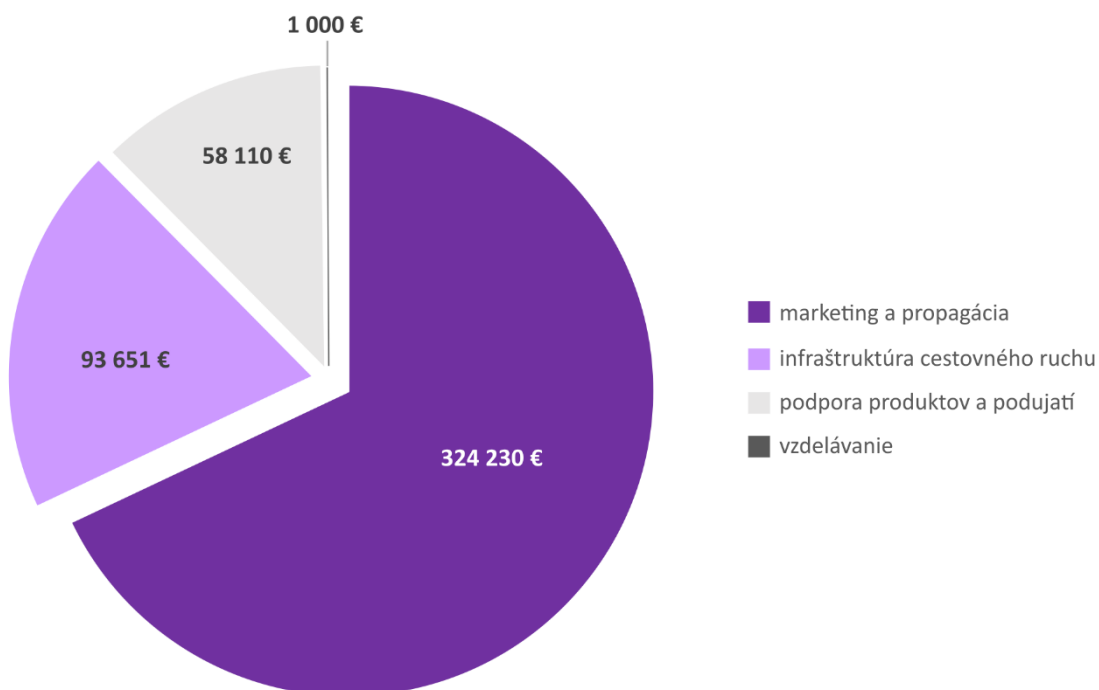
- **Trend:** Neustály rast dotácií, z **149 200 € (2017)** na **232 073 € (2023)**, čo predstavuje nárast o **55,5 %**. Tento trend naznačuje zvýšenú podporu projektov zo strany štátu.

Výrazné trendy a zmeny

- **Pandemický vplyv (2020–2021):**
 - celkový pokles financovania bol primárne spôsobený znížením príspevkov Úradu PSK a OOCR Vysoké Tatry Región, ostatné subjekty (OOCR) zostali relatívne stabilné.
- **Postpandemické oživenie (2022–2023):**
 - financovanie sa vracia na predpandemickú úroveň, pričom hlavnými faktormi sú zvýšené príspevky Úradu PSK a rastúce dotácie MDVRR SR.

Najväčší podiel výdavkov z rozpočtu KOČR predstavuje investovanie do **propagácie a marketingu** a **infraštruktúry** cestovného ruchu v kraji. Prehľad je uvedený v nasledujúcom grafe.

Graf 27: OOCR Prehľad objemu výdavkov KOČR za rok 2023 podľa rozpočtových položiek (bez personálnych výdavkov)

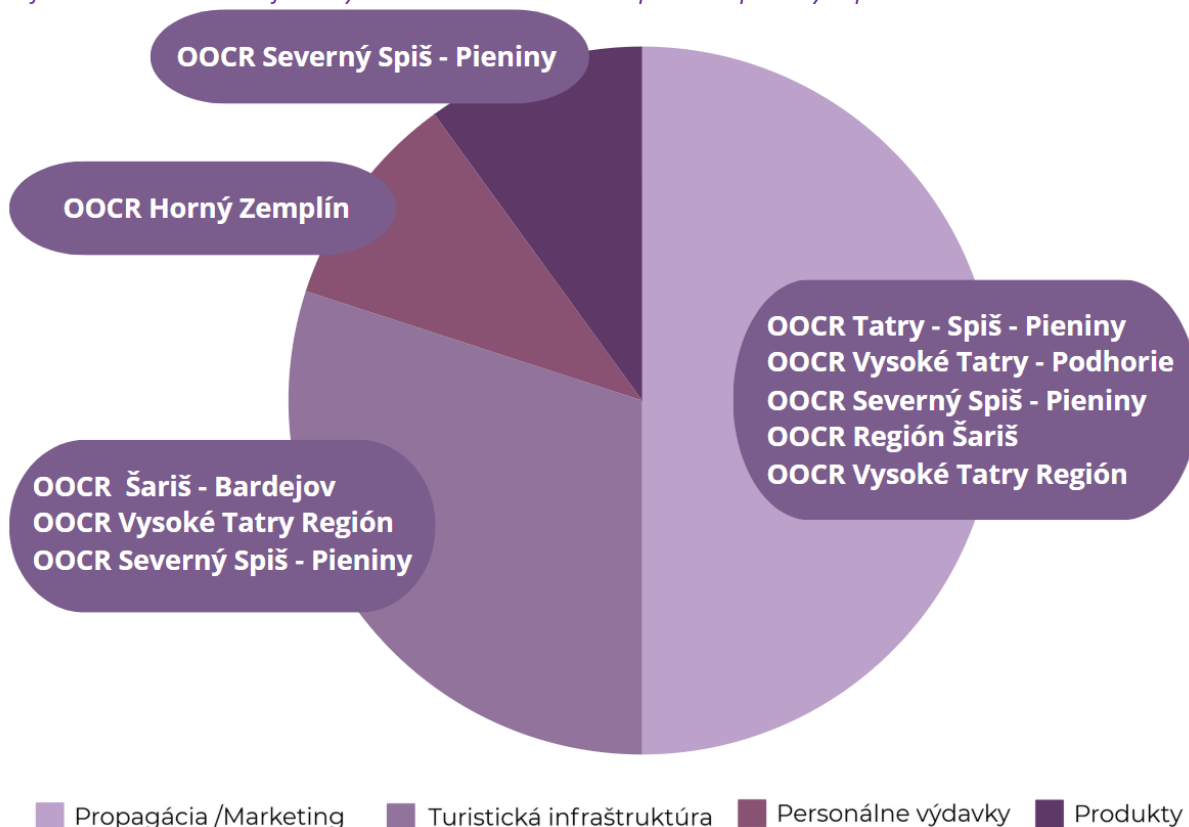
Zdroj: Výročná správa KOČR 2023, vlastné spracovanie, 2024

Trendy financovania oblastných organizácií cestovného ruchu v Prešovskom kraji

V zhrnutí dotazníkového prieskumu (4.2.4 ľudský kapitál v OOCR) je uvedené, že 5 zo 7 OOCR považuje svoj rozpočet za nedostatočný, pričom sa prejavuje deficit nedostatkom personálnych kapacít a mzdových výdavkov, nákladov na prevádzku organizácie, zdrojov na marketingové kampane v zahraničí a turistickú infraštruktúru (OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, Región Vysoké Tatry, Horný Zemplín, Vysoké Tatry - Podhorie, Región Šariš) nevyužívajú finančné zdroje nad rámec platnej legislatívy, len dotácie MCRAŠ SR, KOČR SVS a Úradu PSK.

Najväčší podiel výdavkov z rozpočtov OOCR predstavuje investovanie do **propagácie a marketingu** a **turistickej infraštruktúry**. Prehľad je uvedený v nasledujúcom grafe.

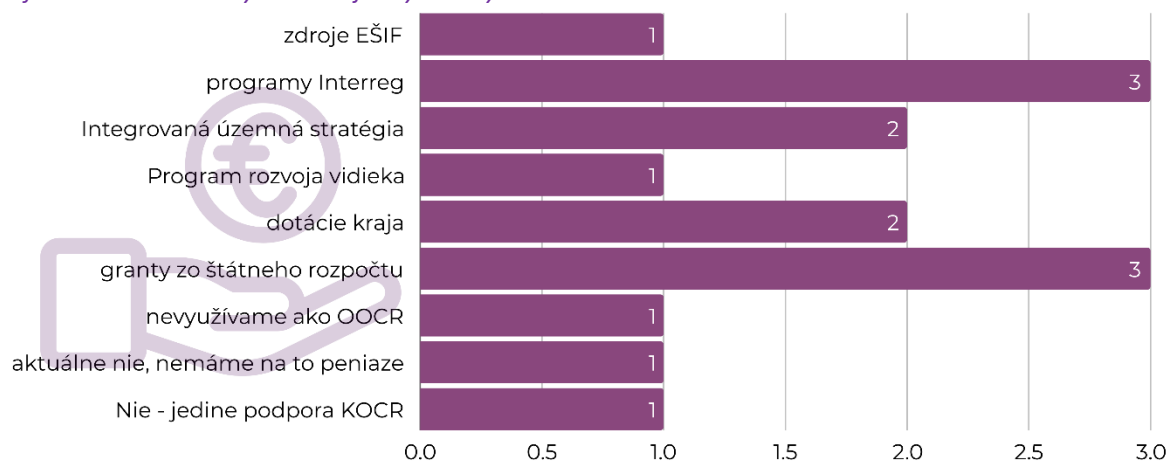
Graf 28: OOCR Prehľad objemu výdavkov OOCR za rok 2023 podľa rozpočtových položiek

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Ďalšími zdrojmi financovania pre OOCR sú dotačné nástroje európskej, národnej aj regionálnej úrovne.

Graf 29: Prehľad dotačných nástrojov využívaných OOCR

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Z uvedeného grafu vyplýva, že najviac využívanými dotačnými schémami v rámci zdrojov EŠIF je Program INTERREG. Ďalšími zdrojmi financovania sú granty zo štátneho rozpočtu a dotácie z kraja.

4.3 Podporní aktéri rozvoja cestovného ruchu

4.3.1 Kategorizácia podporných aktérov cestovného ruchu

Podporní aktéri cestovného ruchu tvoria významný segment, ktorý je súčasťou destinačného manažmentu v kraji. Spoločne s hlavnými aktérmi cestovného ruchu tvoria oba segmenty jednotnú databázu aktérov, ktorá je kľúčová pre participatívny proces prípravy koncepcie, ako aj pre ďalšie nadviazanie spolupráce pri tvorbe

destinačných stratégií rozvoja cestovného ruchu. Databáza podporných aktérov je výsledkom prirodzeného procesu nominácií a odporúčaní od hlavných aktérov a taktiež výsledkom zapojenia sa do verejnej výzvy PSK. Počas procesu naplňovania databázy vznikla prirodzená potreba vytvorenia kategorizácie podporných aktérov, vzhľadom k ich sektorovej diverzifikácii. Výsledkom je kategorizácia, ktorá slúžila ako podklad pre tvorbu ďalších metodík, napr. multikriteriálnej analýzy, kategorizácie podporných aktérov pri tvorbe dotazníka aktérov cestovného ruchu. Tvorba kategorizácie vychádzala z metodiky kategorizácie aktérov cestovného ruchu podľa autorky Holešinskej (Analýza aktérov cestovného ruchu v destinácii, 2018), ktorú sme rozšírili o kategóriu “verejno-súkromný sektor”.

Tabuľka 31: Kategorizácia podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji

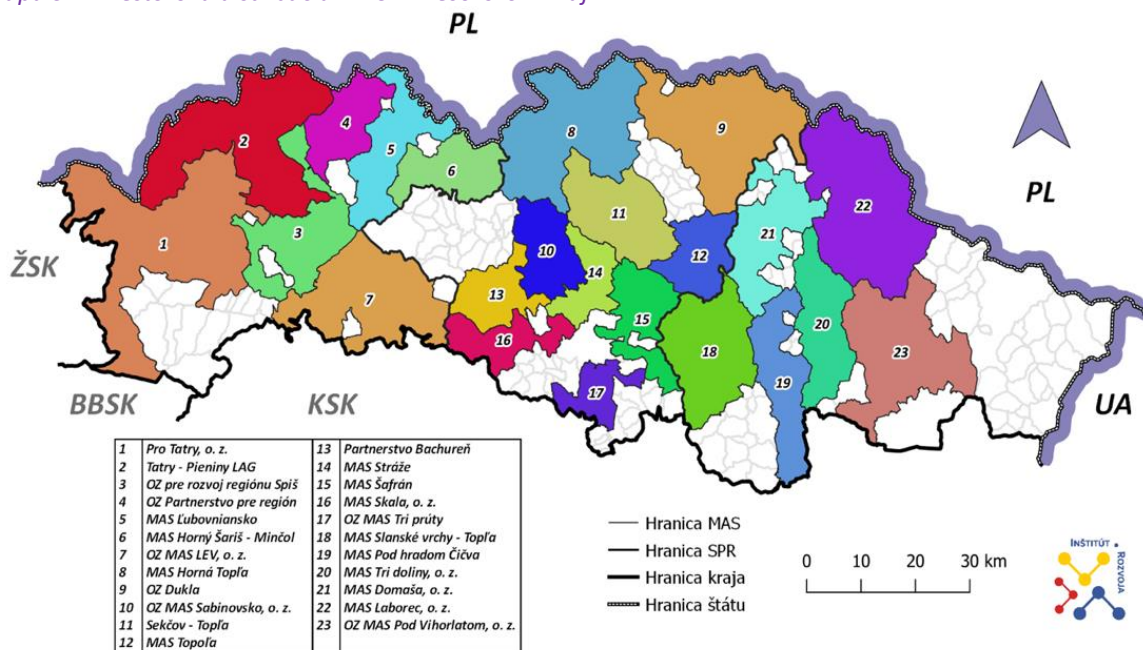
KATEGÓRIA	AKTÉRI
Verejný sektor	Mestá a obce, Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti miest/obcí, Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, Štátne inštitúcie (Ministerstvá, Lesy SR, Správy NP, KPÚ, Štátna ochrana prírody), Kultúrno - osvetové zariadenia, Správcovia sakrálnych objektov/pamiatok, Cirkevné organizácie, Školy (SŠ, SOŠ, VŠ), Správcovia technických pamiatok a industriálnych diel, Správcovia prírodných pamiatok, Správcovia architektonických svetských pamiatok.
Súkromný sektor	Súkromní správcovia (vlastníci architektonických svetských pamiatok, sakrálnych pamiatok, technických pamiatok a industriálnych diel, dopravnej infraštruktúry, kultúrno - osvetových zariadení, športovo - rekreačných zariadení, ubytovacích zariadení, agroturistických zariadení, rančov, ostatnej /doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu, stravovacích zariadení), Lokálni remeselníci/producenti, Sprievodcovia cestovného ruchu, Cestovné kancelárie / Agentúry, Urbáriaty
Verejno-súkromný	Mikroregióny, MAS, TIC & MIC
Neziskový sektor	Záujmové združenia (Občianske združenia, Neziskové organizácie, Mimovládne organizácie, Ochranské združenia, Kreatívne spolky, cechy a pod.), Turistické kluby, Športové kluby.
Miestni obyvatelia	Miestni obyvatelia

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Holešinskej (2018), 2024

4.3.2 Priestorová distribúcia vybraných podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Vo vzťahu k úlohám, ktoré plnia podporní aktéri v spolupráci s kľúčovými aktérmi v regióne je dôležité bližšie určiť priestorovú distribúciu verejno-súkromného sektora, konkrétne Miestnych akčných skupín (MAS), Turisticko-informačných centier (TIC), Mestských informačných centier (MIC) v Prešovskom kraji. Na území kraja sa nachádza 23 MAS v rozmiestnení znázornenom mapou 51.

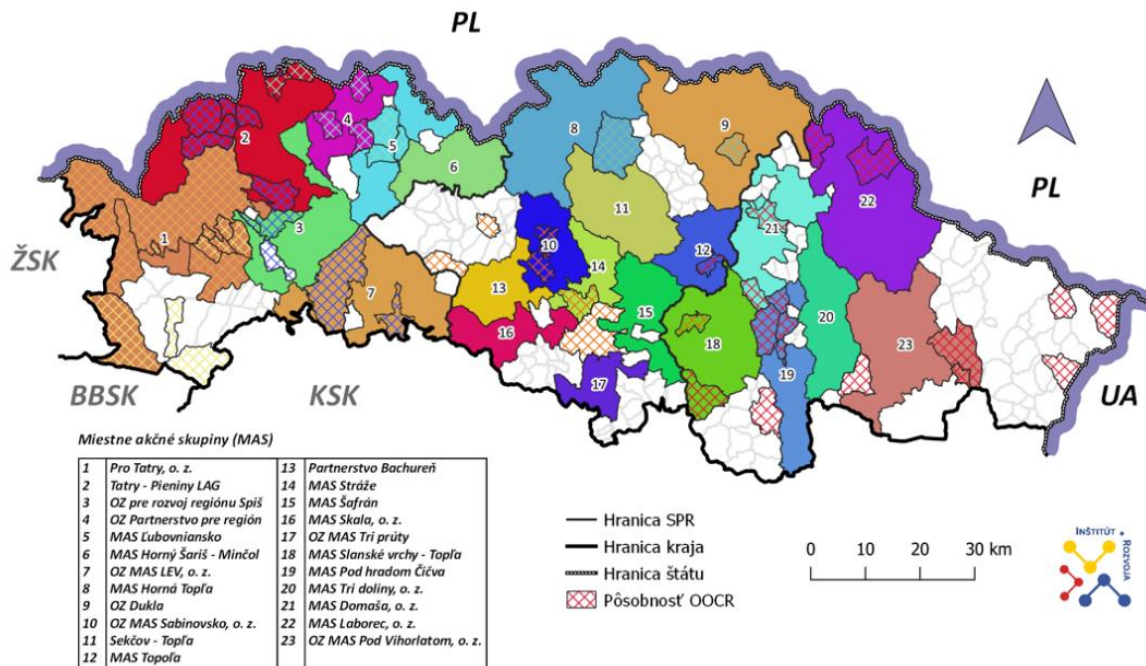
Mapa 51: Priestorová distribúcia MAS v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Porovnanie rozmiestnenia MAS v území kraja a OOCR prináša mapa 52.

Mapa 52: Pokrytie územia MAS a OOCR v PO kraji

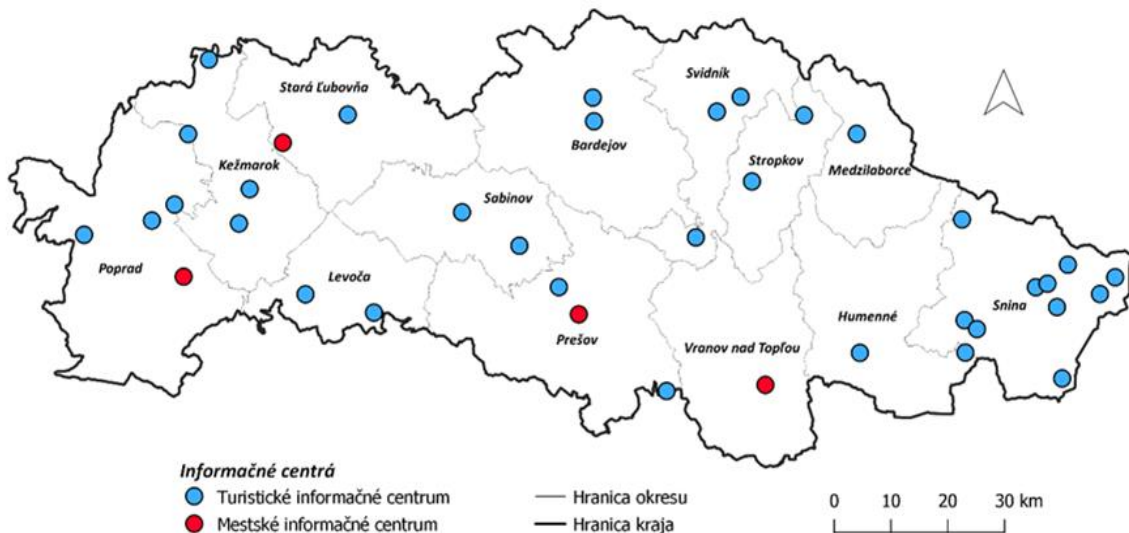

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Analýza pokrytia územia Prešovského kraja MAS a OOCR potvrdzuje značné prekrývanie rovnakého územia v kraji, čo znamená **komplikovanú komunikáciu a koordináciu** ako aj **roztrieštenosť aktérov cestovného ruchu** v územiach.

V rámci územia Prešovského kraja pôsobí **35 turistických informačných centier** a **4 Mestské informačné centrá**. Mapa 53 znázorňuje vysoký stupeň rozptýlenosti TIC a MIC v kraji z hľadiska ich umiestnenia.

Mapa 53: Priestorová distribúcia TIC a MIC v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

4.3.3 Ľudský kapitál vybraných podporných aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Z realizovaného prieskumu vyplynulo, že informačné centrá sú najčastejšie zriadené ako **rozpočtové a príspevkové organizácie samospráv** (MsÚ alebo OÚ) (76 %). V menšej miere ako podnikateľské subjekty (6 %) a zriaďovateľmi sú aj národné parky (6 %). 12 % respondentov **nešpecifikovalo právnu formu**.

88 % opýtaných informačných centier má zamestnancov na trvalý pracovný pomer. 30 % uviedlo, že nemajú dostatočnú personálnu kapacitu. Na trvalý pracovný pomer sú zamestnaní v priemere 1-2 zamestnanci. **Pozitívnym zistením** však je, že 16 % opýtaných informačných centier zamestnáva na trvalý pracovný pomer 6-7 zamestnancov.

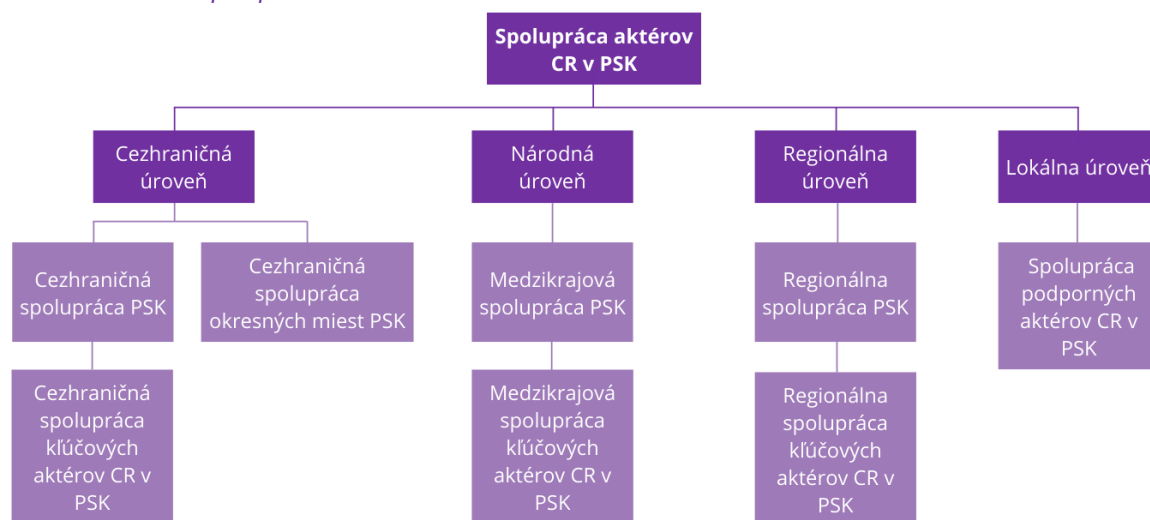
Brigádnickú činnosť využíva 47 % informačných centier, a to najmä v **letnej sezóne** (75 %); celoročne iba 25 % respondentov. Najčastejšie zamestnávajú jedného, dvoch alebo troch brigádnikov, ktorí sú obyvateľmi v územnej pôsobnosti informačného centra. Využívanie **dobrovoľníckej činnosti** je v porovnaní s brigádnikmi nižšia o 30 %, pričom s brigádnikmi spolupracujú na príprave a realizácii podujatí.

Analýza dotazníka v téme personálnych kapacít v mestách/obciach poukázala na fakt, že z 302 zapojených miest a obcí má personálne kapacity kvalifikované v oblasti cestovného ruchu len 39 miest/obcí (13 % respondentov), teda 87 % samospráv nedisponuje kvalifikovanou pracovnou silou v cestovnom ruchu.

4.4 Spolupráca aktérov cestovného ruchu

Spolupráca aktérov cestovného ruchu bola kvôli prehľadnosti spracovaná a vyhodnocovaná na viacerých úrovniach. Podľa tohto kľúča (schéma nižšie) je logicky štruktúrovaná aj daná podkapitola.

Schéma 13: Matica spolupráce aktérov cestovného ruchu v PSK

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

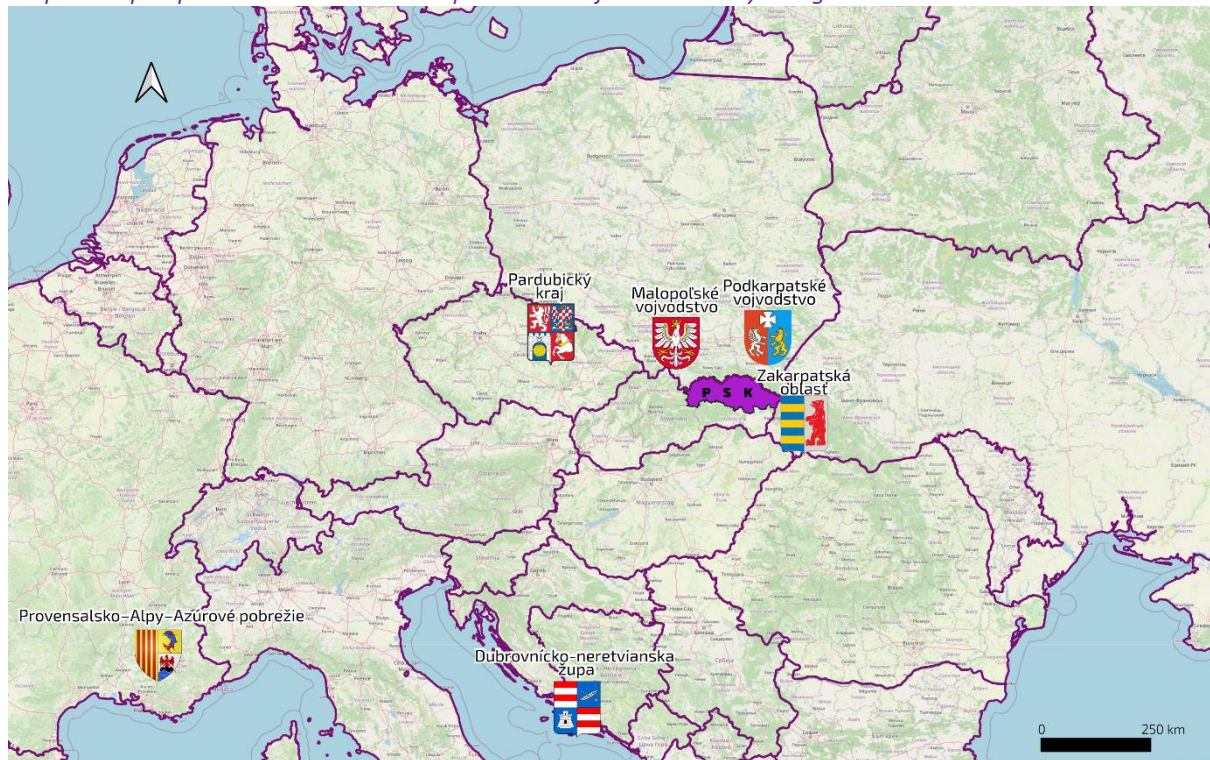
4.4.1 Analýza spolupráce: cezhraničná úroveň

Cezhraničná spolupráca Úradu PSK je definovaná v zmysle Zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v § 5.

Prešovský samosprávny kraj v rámci cezhraničnej činnosti aktívne spolupracuje v oblasti cestovného ruchu s nasledujúcimi zahraničnými regiónmi:

- Dubrovnicko-neretvianska župa (Chorvátska republika),
- Malopoľské vojvodstvo (Poľská republika),
- Pardubický kraj (Česká republika),
- Podkarpatské vojvodstvo (Poľská republika),
- Provence Alpes Côte D'Azur (Francúzsko),
- Zakarpatská oblasť (Ukrajina).

Mapa 54: Spolupráca Prešovského samosprávneho kraja a zahraničných regiónov

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

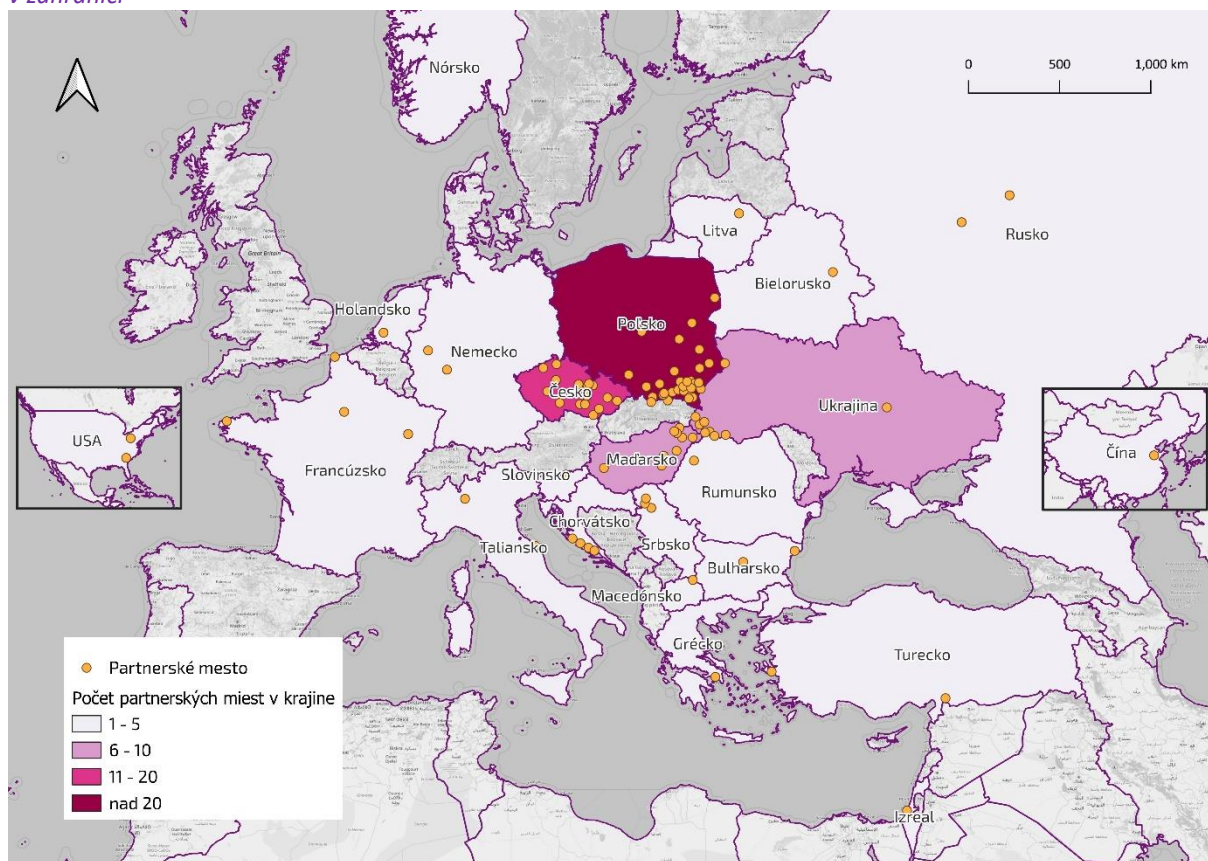
Ďalším typom spolupráce sú **Programy cezhraničnej spolupráce PSK**:

- Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2021 -2027,
- Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – INTERREG NEXT (HUSKROUA – ENI 2021-2027),
- Granty EHP a Nórska,
- Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce.

Združenie Euroregión Tatry, cezhraničné združenie, bolo založené na základe deklarácie samosprávnych orgánov územných častí Poľskej republiky a Slovenskej republiky 26.08.1994 a ktorej súčasťou je aj Prešovský samosprávny kraj Toto združenie zahŕňa územie veľké 11 000 km² so 142 mestami a obcami na oboch stranách hranice (Kežmarok, Stará Ľubovňa, Sabinov a Levoča) s cieľom vytvárať podmienky pre rozvoj spolupráce prihraničných regiónov medzi slovenskou a poľskou stranou. 14.08.2013 vzniklo **Európske zoskupenie územnej spolupráce (EZÚS) Tatry s. r. o.** ako inštitúcia cezhraničnej spolupráce založená Združením Región Tatry na slovenskej strane a Zväzkom Euroregión Tatry na poľskej strane.

Cezhraničná spolupráca 13 okresných miest Prešovského kraja je zameraná na partnerské mestá v celkovom počte 102 miest v 22 krajinách sveta (Prílohavá časť Tabuľka 27: Prehľad spolupráce okresných miest Prešovského kraja s partnerskými mestami). Spolupráca okresných miest Prešovského kraja so zahraničnými partnerskými mestami je najviac rozvinutá s **Českou a Poľskou republikou** a to jednak z dôvodu dostupnej vzdialenosti a minimálnej jazykovej bariéry (príležitosť pre rozvoj cestovného ruchu).

Mapa 55: Cezhraničná spolupráca okresných miest Prešovského samosprávneho kraja s partnerskými mestami v zahraničí

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Krajská organizácia cestovného ruchu Severovýchod Slovenska vykazuje spoluprácu so zahraničím v dvoch rovinách (štruktúrovaný rozhovor s riaditeľom KOČR):

1. **Projekty/partnerské projekty financované z EÚ** - Program Interreg, Nórsky mechanizmus,
2. **Spolupráca s marketingovými agentúrami** - Slovakia Travel, marketingové agentúry v Českej republike, Poľsku a Maďarsku.

Cezhraničná spolupráca OOCR bola na základe dotazníkového prieskumu identifikovaná v OOCR Región Vysoké Tatry, a to na mesačnej báze (Česká republika, Poľsko, Maďarsko), na polročnej báze (Ukrajina). OOCR Vysoké Tatry - Podhorie v priebehu roka spolupracuje s Českou republikou a Poľskom. Ostatné OOCR vykazujú cezhraničnú spoluprácu minimálne.

4.4.2 Analýza spolupráce: medzikrajová úroveň

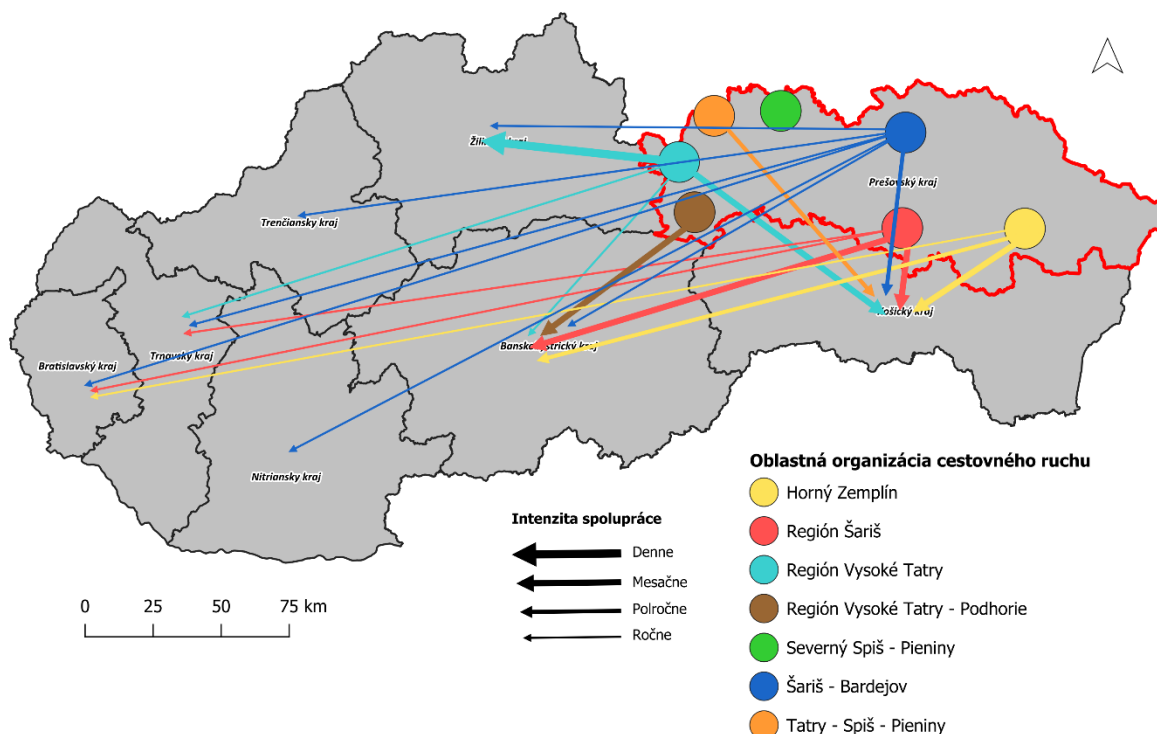
Na medzikrajovej úrovni spolupracuje **Prešovský samosprávny kraj** s Košickým, Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. V rámci cestovného ruchu je rozvinutá väčšia miera spolupráca s Banskobystrickým krajom v oblasti rozvoja cykloturistiky a cyklickej dopravy. Spolupráca so Žilinským samosprávnym krajom v súčasnosti prebieha na báze komunikácie v téme Strategicky významné stavby (aktivita na úrovni SK8). Zriadením oddelenia cestovného ruchu na Úrade PSK je téma koordinácie spolupráce s ostatnými krajinami SR (predovšetkým v oblasti cestovného ruchu) kompetenčne dynamickejšia.

Združenie samosprávnych krajov Slovenska (SK8) vytvorilo sekciu cestovného ruchu, v ktorej Úrad PSK zastupuje vedúca Oddelenia cestovného ruchu Úradu PSK. V spolupráci s KOČR Severovýchod Slovenska sa tak vytvoril priestor na spoluprácu s ostatnými orgánmi riadenia cestovného ruchu v krajinách a vznikla odborne erudovaná platforma na tlmočenie návrhov od regionálnych aktérov cestovného ruchu smerom k MCRAŠ SR.

Spolupráca OOCR na medzikrajovej úrovni je charakterizovaná väzbou na Ministerstvo cestovného ruchu SR v oblasti organizovania infociest a prípravy veľtrhov, pričom spolupráca je hodnotená ako nedostatočná (dotazníkový prieskum). Spolupráca OOCR v oblasti jednotnej prezentácie Slovenska (Slovakia Travel) bola hodnotená ako komplikovaná s pochybným dopadom na domáci cestovný ruch (finančná náročnosť videoreklám).

Spolupráca **OOCR** na území Prešovského kraja so **sieťou OOCR** v iných krajoch Slovenska bola hodnotená pozitívne (odborné školenia, výmeny skúseností), pričom kľúčovú úlohu zohráva vzdialenosť. Najintenzívnejšia spolupráca prebieha s Košickým krajom, ktorú deklarovali OOCR Región Šariš a OOCR Horný Zemplín, OOCR Región Vysoké Tatry, OOCR Šariš - Bardejov a OOCR Tatry - Spiš - Pieniny. So Žilinským krajom najintenzívnejšie spolupracuje OOCR Región Vysoké Tatry, s Banskobystrickým krajom spolupracuje najintenzívnejšie OOCR Vysoké Tatry - Podhorie a OOCR Región Šariš, menej intenzívne OOCR Horný Zemplín, OOCR Región Vysoké Tatry a OOCR Šariš - Bardejov. Spolupráca v rámci ostatných krajov je zo strany OOCR minimálna. Najmenej rozvinutú spoluprácu s OOCR v rámci iných krajov vykazuje OOCR Severný Spiš - Pieniny a OOCR Tatry - Spiš - Pieniny. Intenzitu spolupráce OOCR s ďalšími kraji v SR zachytáva nasledujúca mapa.

Mapa 56: intenzita spolupráce OOCR s inými kraji Slovenska

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

V rámci **cezrajovej spolupráce** sme sa zamerali aj na vyhodnotenie spolupráce **OOCR so vzdelávacími inštitúciami** (vysoké školy, stredné školy v rôznych krajoch), ktorá je na základe dotazníka charakterizovaná ako veľmi nízka (len jedna OOCR deklaruje spoluprácu s hotelovou akadémiou) z dôvodu nevyhovujúcej náplne vzdelávania (3 OOCR). Spolupráca s vysokými školami, predovšetkým s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici a s Prešovskou univerzitou v Prešove je na výbornej úrovni, majoritne v odpovediach OOCR považujú vysokoškolský vzdelávací systém za vyhovujúci. Oblasť spolupráce OOCR so školami sú zhrnuté v prílohovej časti (Prílohová časť Tabuľka 28: Oblasť spolupráce OOCR so školami).

Oblasť spolupráce **KOCR so vzdelávacími inštitúciami** sú na základe štruktúrovaného rozhovoru s riaditeľom KOCR zosumarizované v prílohovej časti (Prílohová časť Tabuľka 29: Oblasť spolupráce KOCR so školami).

4.4.3 Analýza spolupráce: regionálna úroveň

Regionálnu úroveň spolupráce charakterizuje spolupráca PSK, KOCR Severovýchod Slovenska, OOCR, ktoré pôsobia v Prešovskom kraji a ostatných aktéroch pôsobiach v cestovnom ruchu na území Prešovského kraja. Spôsob a kvalita spolupráce medzi **KOCR a PSK** bola vyhodnotená na základe štruktúrovaného rozhovoru s KOCR nasledovne: Zo strany KOCR bola spolupráca hodnotená ako formálna s nízkou mierou prepojenosti činností a aktivít. KOCR upozornila na nesprávne uchopené kompetencie a úlohy, ktorým niekedy chýba širší význam, či koncept (napr. deliaca línia medzi tvorbou propagačných materiálov VÚC versus KOCR) a taktiež skutočnosť, že niektoré úlohy zo strany PSK sú delegované na KOCR (napr. cykloznačenie), o. i. z dôvodu jednoduchšej realizácie týchto aktivít v etape prípravy (VO, rozpočet, schvaľovacie mechanizmy).

Tabuľka 32: Návrhy KOČR na zlepšenie spolupráce s PSK

NÁVRHY KOČR NA ZLEPŠENIE SPOLUPRÁCE S PSK
<ul style="list-style-type: none"> nastavenie spôsobu odpočtu dohodnutých úloh medzi PSK a KOČR zabezpečenie personálneho posilnenia tímu KOČR a ich primeraného mzdového ohodnotenia organizovanie pravidelných stretnutí s odborom marketingu Úradu PSK za účasti Oddelenia cestovného ruchu za účelom definovania si deliacich línií a predchádzaniu duplicity plánovaných či realizovaných úloh, dohoda o vzájomnej spolupráci (prezdieľanie príspevkov), tvorba VIP publikácie zo strany Úradu PSK organizovanie pravidelných stretnutí s odborom školstva – vo veci prípravy marketingu pri významných športových udalostiach a zároveň prepojenie na KSK s cieľom jednotnej komunikácie a marketingu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Spôsob a kvalita spolupráce medzi **OOČR a PSK** bola hodnotená (za obdobie 2023 – 2024) pozitívne, s intenzívnou komunikáciou, spoločnej participácii pri tvorbe koncepcie ako potenciálnom nástroji spoločného efektívneho plánovania rozvoja cestovného ruchu v kraji, pri participácii kraja na financovaní OOČR. Zároveň OOČR identifikovali slabé stránky spolupráce s PSK a príležitosti v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 33: Slabé stránky a príležitosti spolupráce s PSK

SLABÉ STRÁNKY SPOLUPRÁCE OOČR - PSK	PRÍLEŽITOSTI SPOLUPRÁCE OOČR - PSK
<ul style="list-style-type: none"> chýbajúca podpora rozvojových projektov zo strany PSK 	Dostatok kvalifikovaných personálnych kapacít na oboch stranách
<ul style="list-style-type: none"> neexistujúca spolupráca 	Strategické plánovanie a prehľad o možnostiach čerpania finančných zdrojov
<ul style="list-style-type: none"> neprihliadanie na podnety OOČR 	Vytvorenie spoločnej koncepcie rozvoja cestovného ruchu
<ul style="list-style-type: none"> zaťažujúce úlohy na strane OOČR 	Inštitucionálna podpora a vytvorenie platformy spolupráce a pomoci
<ul style="list-style-type: none"> nepravidelná komunikácia s PSK 	Vysoká intenzita spolupráce a komunikácie zo strany Úradu PSK

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Spolupráca OOČR a KOČR (dotazníkový prieskum) je považovaná zo strany OOČR za menej intenzívnu. Spolupráca prebieha majoritne na úrovni plánovania marketingových aktivít, pri efektívnom využívaní finančných zdrojov, v menšej miere sa spoločne podieľajú na zbere podnetov na legislatívne úpravy pre národnú úroveň. Zo strany OOČR je kladne hodnotená komunikačná platforma, tzv. KOČR platforma – online stretnutia 1 x mesačne, ktorej hlavným cieľom je koordinovanie aktivít a plánov spolupráce.

Spolupráca medzi KOČR a OOČR (štruktúrovaný rozhovor s KOČR) je hodnotená nasledovne: Zamestnanci KOČR majú personálne rozdelené jednotlivé OOČR tak, aby s nimi mali bližší kontakt a vytvárali si pracovné vzťahy.

Fungovanie a ponuka OOČR závisí od členskej základne, tzn. členovia, ktorí platia členský príspevok, očakávajú aktivity v svoj prospech. **Spôsob financovania** je nastavený tak, že 10 % z vyzbieraných financií OOČR dávajú KOČR, pričom tieto financie sú späť do OOČR vrátené formou služby alebo výstupov (tlačoviny) – rovnako tak KOČR zo svojej dotácie (ako príjemca dotácie) posúva časť do OOČR (tlač, podujatia..)

Otázka proporčného rozdelenia OOČR v území už bola v minulosti viackrát otvorená a prichádzali návrhy pre ich nové usporiadanie/ prerozdelenie.

Tabuľka 34: Problémy a návrhy na zlepšenie spolupráce KOČR s OOČR

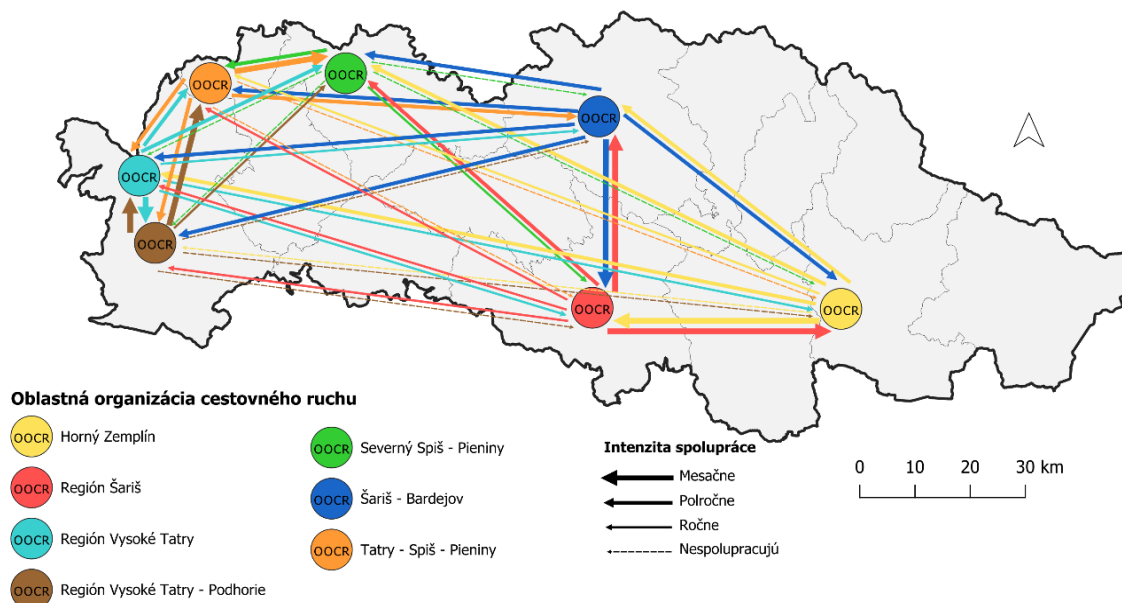
PROBLÉMY KOČR V SPOLUPRÁCI S OOČR	NÁVRHY KOČR NA ZLEPŠENIE SPOLUPRÁCE S OOČR
Častá slabá spätná väzba o realizovaných aktivitách vo svojom území. KOČR by o.i. dokázala pre tieto aktivity realizovať podporu, avšak chýba komunikovanie pripravovaných a realizovaných aktivít. Dôvodom je to, že značná časť pracovných činností v OOČR má byrokratický charakter.	Individuálne stretnutia s každou OOČR (PSK, KOČR) s cieľom definovať očakávania od PSK a KOČR, akú formu spolupráce a podpory od PSK, KOČR očakávajú.

Do 15.marca OOCR predkladajú Plán aktivít, ktorý musí byť schválený Valným zhromaždením OOCR a následne pripravujú žiadosť o dotáciu. Je to dlhý čas, kým sa KOČR dozvie plány v jednotlivých OOCR na príslušný rok.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Spolupráca medzi OOCR navzájom bola vo všeobecnosti hodnotená pozitívne, OOCR majú záujem o jej posilňovanie, neprejavujú medzi sebou rivalitu a zvyknú sa riadiť heslom „Môj návštevník = Tvoj návštevník“. Intenzita spolupráce jednotlivých OOCR v rámci kraja prebieha v najväčšej miere s OOCR, ktoré priamo susedia s danými OOCR a podieľajú sa na aktívnej spolupráci. Príkladom je spolupráca OOCR Región Vysoké Tatry s OOCR Vysoké Tatry - Podhorie, ďalej OOCR Vysoké Tatry - Podhorie s OOCR Tatry - Spiš - Pieniny. Vysoká miera spolupráce je aj medzi OOCR Región Šariš s OOCR Horný Zemplín a OOCR Šariš - Bardejov, ktorá vykazuje spoluprácu so všetkými OOCR v kraji. Najmenej intenzívnu spoluprácu vykazujú OOCR Tatry - Spiš - Pieniny a OOCR Severný Spiš - Pieniny. Hlavným problémom OOCR, ktoré nemajú rozvinutú spoluprácu s ostatnými OOCR v kraji je personálna poddimenzovanosť organizácií.

Mapa 57: Intenzita spolupráce medzi OOCR v rámci Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Spolupráca medzi podpornými aktérmi cestovného ruchu s Úradom PSK (dotazníkový prieskum) je považovaná za nedostatočnú napriek pozícii PSK ako dôležitého partnera, s chýbajúcim sieťovaním a vzájomnou komunikáciou. Kľúčovými témami, ktoré by mal zastrešovať Úrad PSK v spolupráci s KOČR a OOCR sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 35: Kľúčové témy zastrešené zo strany Úradu PSK v spolupráci s KOČR, OOCR

KĹÚČOVÁ TÉMA	CITÁCIA NÁVRHU
Platforma partnerstiev	„Vytvoriť platformu partnerstiev a spolupráce kľúčových a podporných aktérov v cestovnom ruchu v kraji a zabezpečiť jej koordináciu, zlepšiť komunikáciu PSK s organizáciami v cestovnom ruchu priamo v regiónoch, vytvorenie pozícií, ktoré budú zamerané na určité časti/destinácie kraja, niečo ako destinačný pracovník, ktorý bude dobre poznať svoj región“
Jednotná marketingová stratégia	„Vytvorenie jednotnej marketingovej stratégie, realizovať jednotné marketingové kampane a propagovať turistické produkty“

Zber dát	„Zlepšiť zber dát o návštevnosti, vyhodnocovať spätnú väzbu od turistov na základe podrobných štatistických analýz“
Budovanie infraštruktúry	„Zabezpečiť podmienky na zlepšenie a dobudovanie základnej a doplnkovej infraštruktúry cestovného ruchu“ „Zlepšiť a podporovať verejnú dopravu a cykloturistiku dovybavením nosičmi na bicykle“ „Využiť v prospech cestovného ruchu vo zvýšenej miere popradské letisko, integrovaná doprava - letisko/vlak/autobus/bicykle/TEŽ/MHD - regionálne cestovné lístky“
Ľudské zdroje	„Posilnenie ľudských zdrojov, vzdelávanie ľudí pracujúcich v oblasti cestovného ruchu so zameraním na rôzne témy (sociálne siete, marketing, spolupráca aktérov, a pod.), zlepšenie kvality služieb, zvýšenie pro-klientskej kultúry tých aktérov cestovného ruchu, ktorí prichádzajú s turizmom do priameho kontaktu (vodiči hromadnej dopravy, miestni sprievodcovia, TIC & MIC a pod.)“
Marketing	„Organizovaná podpora zaujímavých lokalít mimo najexponovanejších miest (Tatry a Slovenský raj), je potrebné centrálne zhromaždiť informácie a umiestniť ich na jeden web“ „Vytvoriť značku kvality – subjekty, ktoré ju získajú, budú musieť dodržiavať štandard kvality“
Financovanie	„Vytvoriť podporu a lepšie prerozdelenie financií do mikropodnikov - malé sezónne podniky, ktoré majú brigádnikov, nie zamestnancov“ „Vo zvýšenej miere podporovať existujúce agroturistické centrá a podporovať vznik nových“
Spolupráca	„V spolupráci s KOČR a OOCR vytvárať podmienky pre tvorbu regionálnych produktov a ich predaj“ „Informovať školy a školské zariadenia o príležitostiach na náučné a poznávacie výlety do okolia a blízkych regiónov, ktoré sú v rámci Prešovského kraja a to zasielaním emailových oznamov, resp. inej formy tlačenej letákov.“

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Spolupráca miest a obcí s PSK vykazuje na základe dotazníkového prieskumu potrebu väčšej spolupráce pri plánovaní, v oblasti finančnej podpory na budovanie infraštruktúry a pri organizovaní podujatí. Pozitívne hodnotenie zaznamenal grantový systém PSK a podpora rozvojových projektov. Bariérou sa pre niektorých stáva spolufinancovanie.

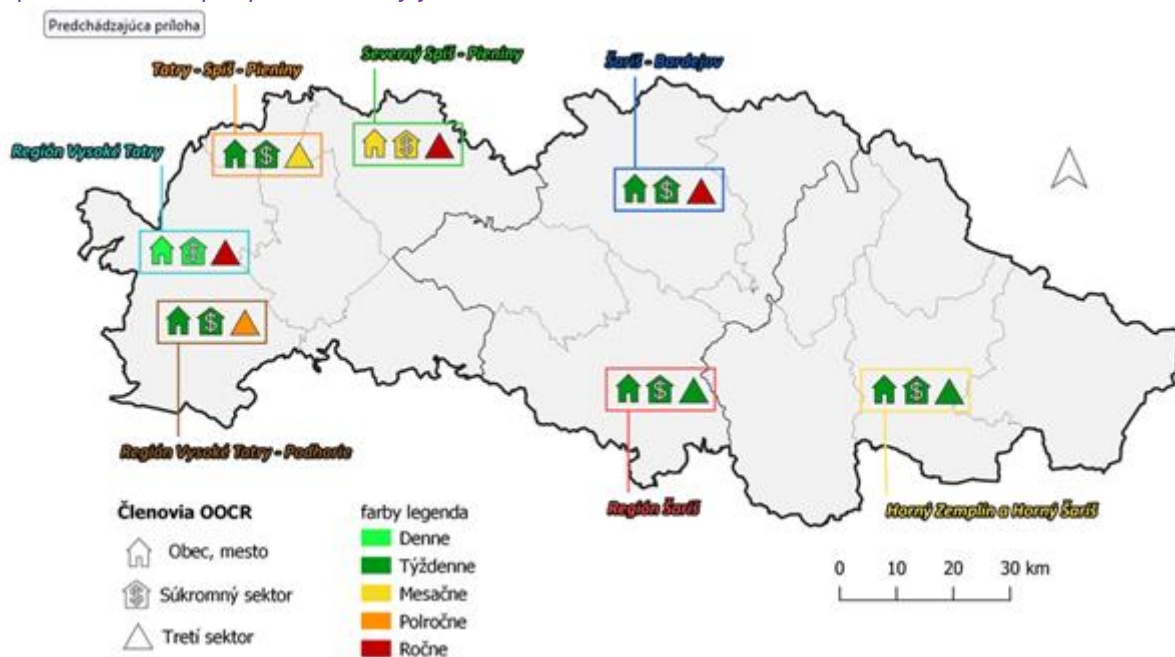
4.4.4 Analýza spolupráce: lokálna úroveň

Spolupráca na lokálnej úrovni, nastavená medzi mestami a obcami, medzi členmi OOCR navzájom, medzi nečlenmi OOCR a všetkými podpornými aktérmi, ktorí sa podieľajú na rozvoji cestovného ruchu v kraji je hodnotená ako **veľmi slabá a nekoordinovaná** (dotazníkový prieskum).

Spolupráca podnikateľov s OOCR (dotazníkový prieskum) bola vyhodnotená ako **veľmi slabá**. Takmer **57,1 % podnikateľov nie je členom žiadnej OOCR**. Zvyšná časť uvádza členstvo v OOCR Región Vysoké Tatry, nasleduje OOCR Región Šariš, v ostatných OOCR je ich členstvo minimálne. Zároveň, cca **65 % nevykazuje žiadnu spoluprácu** s niektorou OOCR. **75 %** uvádza, že nemá vedomosť o tom, že sa ako podnikateľský subjekt môže stať členom oblastnej organizácie cestovného ruchu.

Spolupráca OOCR s vlastnou členskou základňou je hodnotená pozitívne, ako prínosná pre obe strany. Príležitosťou rozvoja sa javí väčšia angažovanosť a kompetentnosť členov, pravidelná komunikácia a väčšia invencia pri tvorbe produktov.

Mapa 58: Intenzita spolupráce OOCR s jej členmi

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Z uvedenej mapy vyplýva, že **najintenzívnejšie (na dennej báze)**, so svojimi členmi (obec/mesto a súkromný sektor) spolupracuje OOCR Región Vysoké Tatry. **Najčastejšia miera** frekvencie je na **týždennej báze**. Takúto formu spolupráce s obcami/mestami a súkromným sektorom deklaruje 5 organizácií: OOCR Región Šariš, OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, OOCR Vysoké Tatry - Podhorie, OOCR Horný Zemplín a OOCR Šariš - Bardejov. **Na mesačnej báze** najčastejšie komunikuje OOCR Severný Spiš - Pieniny.

Tabuľka 36: Zhrnutie spolupráce OOCR s jednotlivými aktérmi cestovného ruchu

	PLÁNOVANIE DESTINAČNÉHO MANAŽMENTU	PLÁNOVANIE MARKETINGOVÝCH AKTIVÍT	EFEKTÍVNE VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV	VZDELÁVANIE V OBLASTI CESTOVNÉHO RUCHU	ZBER PODNETOV NA LEGISLATÍVNE ÚPRAVY PRE NÁRODNÚ ÚROVEŇ	DOTAČNÝ MANAŽMENT	TVORBA STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV / AKČNÝCH PLÁNOV / ROČNÝCH PLÁNOV AKTIVÍT	ÚROVEŇ SPOLUPRÁCE / PRIEMER
OOCR vs. členovia	7	7	6	6	2	5	5	5,42
OOCR vs. KOCR	1	7	7	3	5	5	4	4,57
OOCR vs. národná úroveň	1	2	7	6	4	4	2	3,71
OOCR vs. PSK	3	2	4	3	4	1	4	3,00
OOCR vs. iná OOCR	2	2	2	3	4	2	2	2,42
OOCR vs. zahranície	1	3	2	2	0	1	1	1,42

Zdroj: dotazníkový prieskum pre OOCR, vlastné spracovanie 2024

Sumarizácia hodnotenia spolupráce **medzi OOCR a ich členmi** hovorí, že táto je **pozitívna**, prínosom pre obe strany, najintenzívnejší stupeň prebieha v oblasti plánovania destinačného manažmentu, marketingových aktivít, pri efektívnom využívaní finančných zdrojov a v rámci vzdelávania v oblasti cestovného ruchu.

Príležitosťou je väčšia angažovanosť a kompetentnosť členov, pravidelná komunikácia a hlbšia invencia pri tvorbe produktov. **Spolupráca OOCR s podpornými aktérmi cestovného ruchu na základe dotazníkového prieskumu** je vyhodnotená v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 37: Spolupráca OOCR s podpornými aktérmi v cestovnom ruchu v Prešovskom kraji

PODPORNÍ AKTÉRI	OOCR REGIÓN VYSOKÉ TATRY	OOCR TATRY - SPIŠ - PIENINY	OOCR SEVERNÝ SPIŠ PIENINY	OOCR VYSOKÉ TATRY - PODHORIE	OOCR REGIÓN ŠARIŠ	OOCR ŠARIŠ - BARDEJOV	OOCR HORNÝ ZEMPLÍN
Organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK							
Organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta/obce							
Štátna inštitúcia (ministerstvo, štátne lesy, ochrana prírody a krajiny a pod.)							
Kultúrne zariadenie alebo kultúrna pamiatka							
Ubytovacie/stravovacie zariadenie							
Agroturistické zariadenie							
Mikroregión							
MAS							
Národný park							
Občianske združenie							
Nezisková organizácia							
Mimovládna organizácia							
Cirkevná organizácia							
Voľnočasové zariadenie							
Lokálny remeselník / producent							
Sprievodca							
Cestovná kancelária							
Informačné centrum							
Turistický klub							
Ochranárske združenie							
Požičovňa športových potrieb							
Športový klub							
Škola (SŠ / VŠ)							
Miestni obyvatelia							
Iné (napr. spolky a cechy, záujmové združenia, kreatívne agentúry a pod.)							

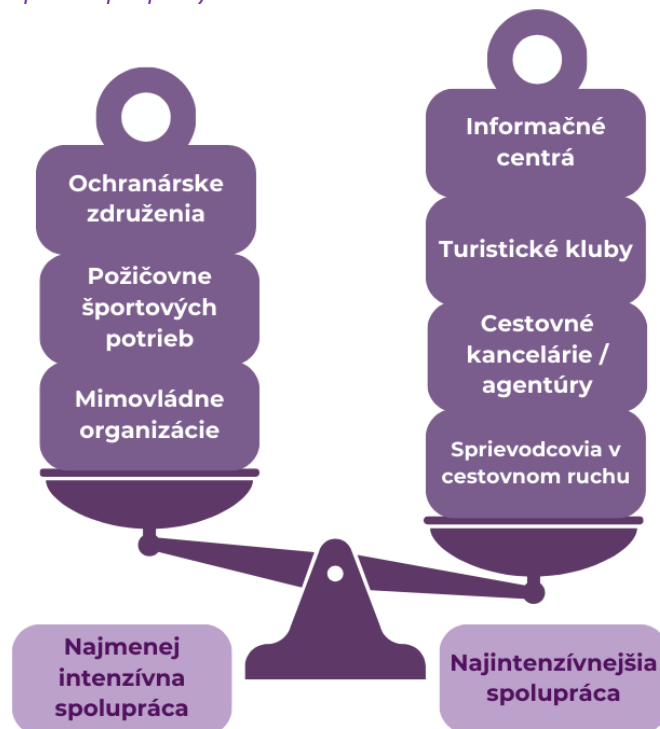
Legenda: Intenzita spolupráce

denne	týždenne	mesačne	1x polrok	1x rok	nespolupracujeme
-------	----------	---------	-----------	--------	------------------

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Nasledovná schéma vyhodnocuje najintenzívnejšiu a najmenej intenzívnu spoluprácu s podpornými aktérmi (dotazníkový prieskum pre OOCR).

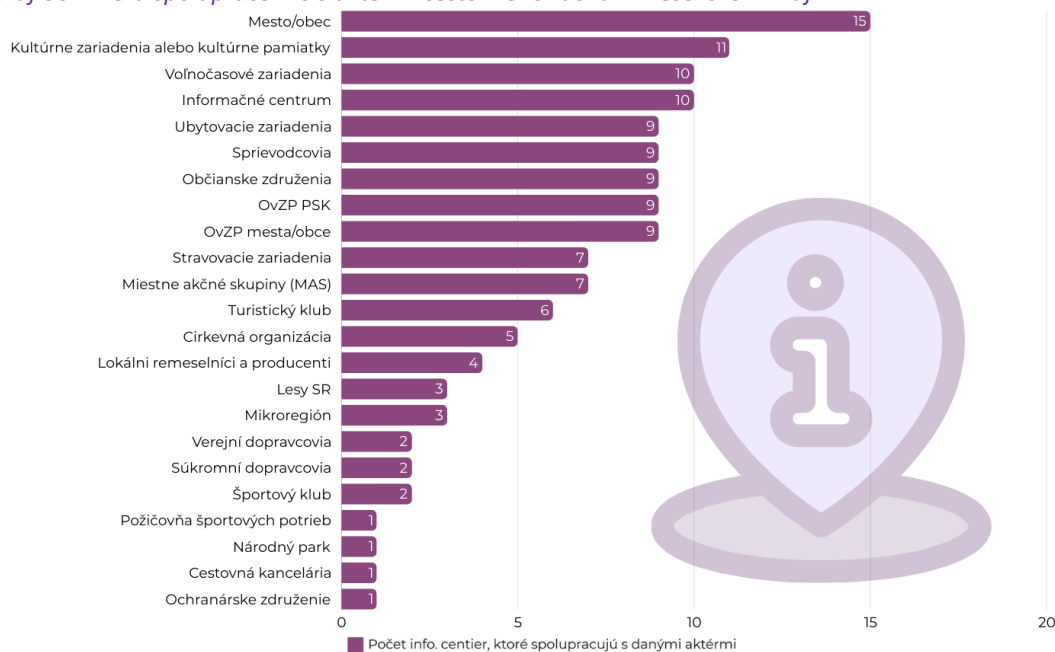
Schéma 14: Intenzita spolupráce s podpornými aktérmi

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Spolupráca TIC, MIC s aktérmi cestovného ruchu (dotazníkový prieskum) stojí na hlavnom partnerovi pre TIC, a tým je **mesto alebo obec**, v ktorej informačné centrum pôsobí, čo dokazuje aj fakt, že mestá/obce sú ich zriaďovateľmi. Ďalším najpočetnejším partnerom TIC sú prevádzkovatelia kultúrno-historických inštitúcií, voľnočasové zariadenia, ubytovacie a stravovacie zariadenia. Prieskum intenzity spolupráce je vyhodnotený v nasledujúcom grafe.

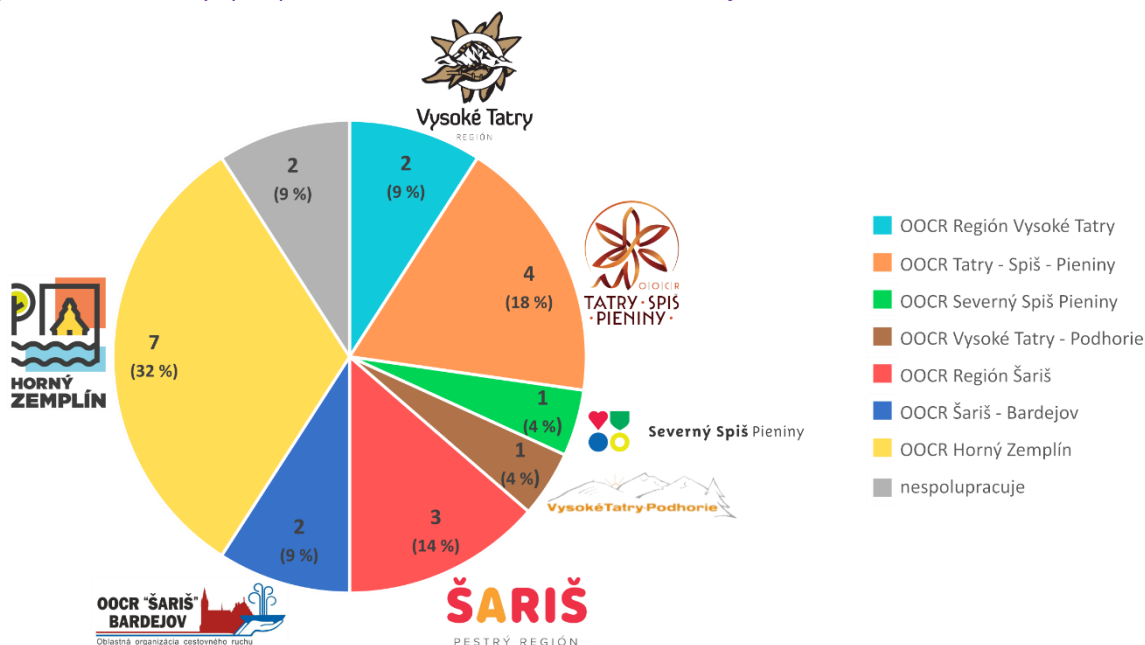
Graf 30: Miera spolupráce TIC s aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

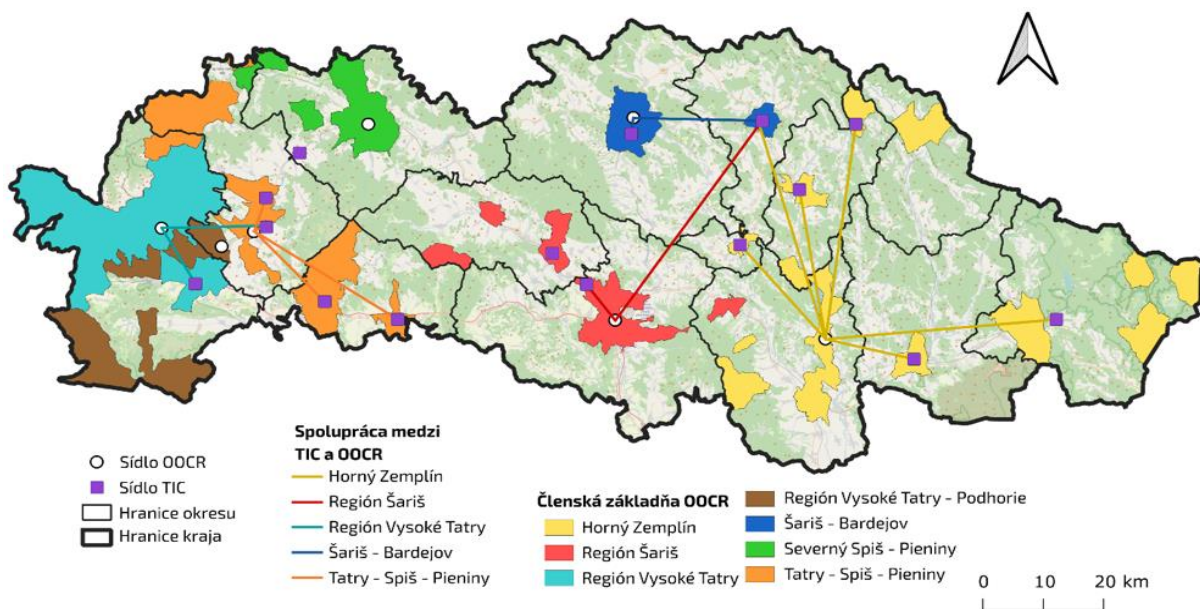
Spolupráca TIC, MIC s OOCR je charakterizovaná vysokou mierou intenzity s OOCR Horný Zemplín. Na druhom mieste z hľadiska spolupráce, ktorú uviedli 4 TIC sa nachádzala OOCR Tatry - Spiš - Pieniny a 3 TIC uviedli spoluprácu s OOCR Región Šariš. S OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry spolupracujú 2 TIC, s OOCR Vysoké Tatry - Podhorie 1 TIC a 2 TIC nespodpracujú so žiadnou OOCR (**Pozor: relativizácia prieskumu stojí na vzťahu geografickej lokalizácie TIC a oblastných organizácií (spádové oblasti pre mestá - východisko pre regionalizáciu), v prieskume ide len a len o mieru spolupráce).**

Graf 31: Miera intenzity spolupráce TIC s OOCR v rámci Prešovského kraja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

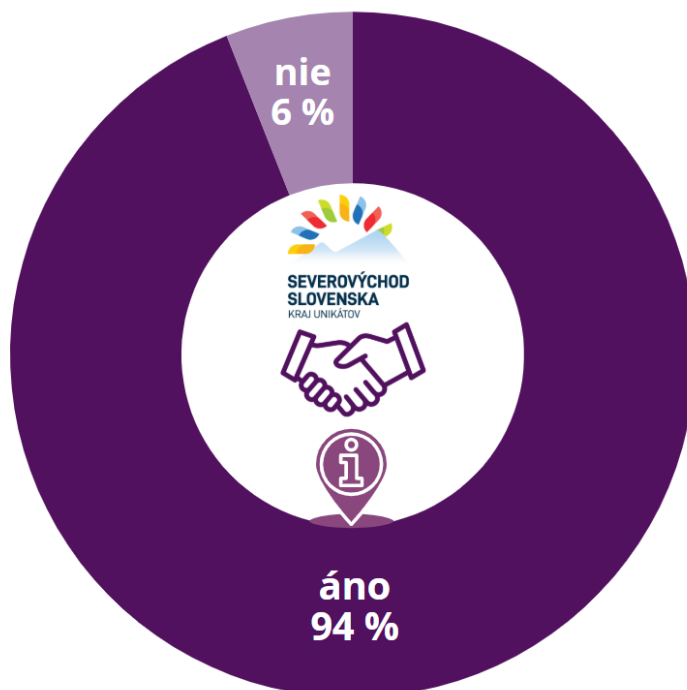
Mapa 59: Miera intenzity spolupráce TIC s OOCR v rámci PSK

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Spolupráca TIC, MIC s KOOCR je dotazníkovým prieskumom hodnotená **na vysokej úrovni**. Všetky informačné centrá zapojené do prieskumu (s výnimkou jedného) **spolupracujú** s KOOCR Severovýchod Slovenska.

Graf 32: Miera intenzity spolupráce TIC s KOČR Severovýchod Slovenska

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Sumarizácia dotazníkového prieskumu identifikovala nasledovné možnosti skvalitnenia spolupráce aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji (Úrad PSK, KOČR, OOCR):

- vytváranie nových príležitostí a produktov pre turistov,
- spolupráca na zabezpečovaní vysokej kvality služieb a efektívnej komunikácii medzi aktérmi,
- zlepšenie systému zdieľania informácií a lepšia koordinácia aktivít medzi jednotlivými aktérmi, efektívna komunikácia,
- zlepšenie systému spolupráce v oblasti regionálneho marketingu, tvorbu štatistických analýz, v rozvoji nových destinácií, vo využívaní digitálnych nástrojov, v silnejšej podpore podnikateľov,
- zapojenie reálnych kľúčových aktérov do plánovania a realizácie projektov,
- pokračujúca podpora dynamiky cezhraničnej spolupráce,
- podpora vzťahu a kľúčovej spolupráce s MCRAŠ SR,
- podpora pôsobenia PSK v SK8 v Sekcii cestovného ruchu,
- podpora pozitívnej dynamiky spolupráce je kladne hodnotená nastavená spolupráca OOCR so susediacimi krajinami (hodnotenie OOCR),
- podpora pozitívnej dynamiky spolupráce so vzdelávacími inštitúciami a akademickou obcou,
- podpora vzdelávania a aktívna účasť na revízii obsahu vzdelávania na základe monitoringu v rámci existujúcej vzdelávacej štruktúry v cestovnom ruchu,
- podpora rastu a koordinácie pozitívnej spolupráce OOCR, KOČR, Úradu PSK so zvýšenou mierou zapájania podporných aktérov do strategického plánovania s kľúčovou úlohou Úradu PSK ako koordinátora a lídra v strategickom plánovaní rozvoja, v manažmente a flexibilnom marketingu.

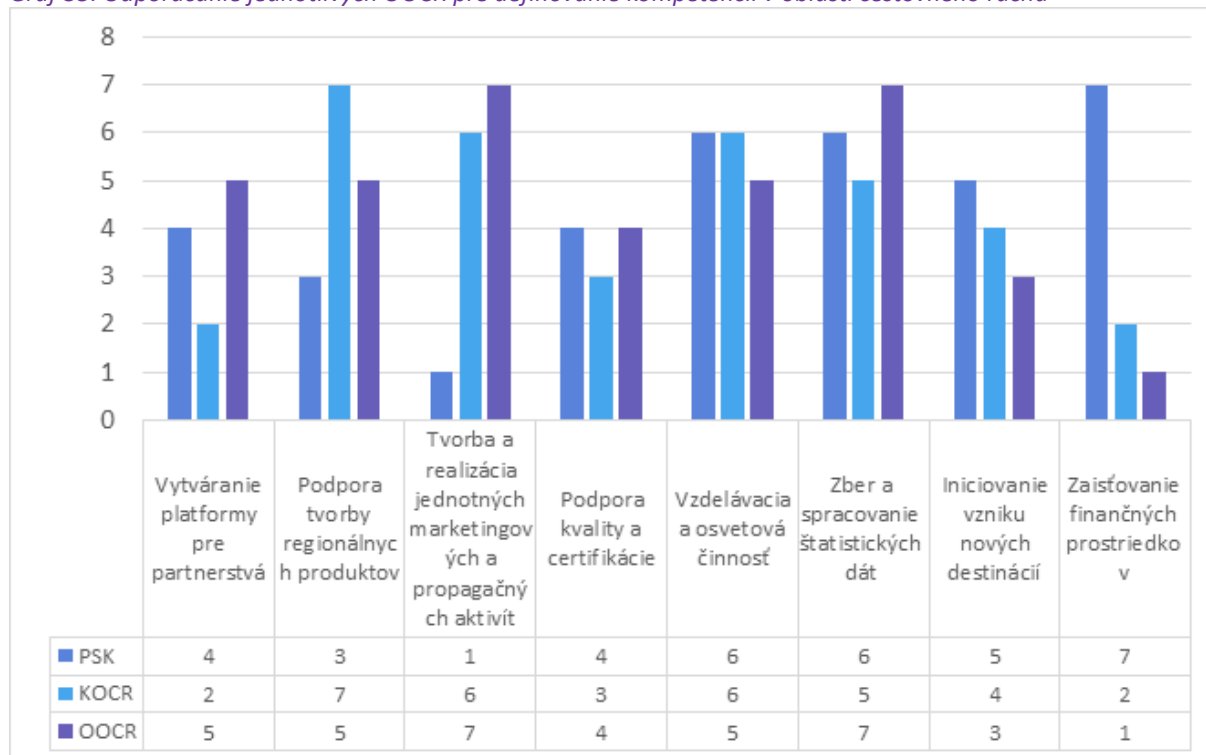
4.5 Kompetencie

4.5.1 Kvalitatívna analýza kompetencií aktérov cestovného ruchu

Dôsledná koordinácia, komunikácia a participácia na celkovom rozvoji potenciálu Prešovského kraja je možná len detailnou znalosťou kompetencií, zodpovednosti a procesov jednotlivých aktérov cestovného ruchu. Všeobecné legislatívne vymedzenia overené dennou praxou výkonu kľúčových a podporných aktérov cestovného ruchu zodpovedných za rozvoj cestovného ruchu na území Prešovského kraja sú cenným zdrojom a príležitosťou k postaveniu inovovanej kompetenčnej matice. Presné rozdelenie kompetencií a k tomu nastavený podporný systém komunikácie a spolupráce je základom dynamického strategického plánovania.

V kvalitatívnej analýze (dotazníkový prieskum OOCR) bolo identifikované postavenie kľúčových aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji vo vzťahu k 8 oblastiam.

Graf 33: Odporúčanie jednotlivých OOCR pre definovanie kompetencií v oblasti cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkový prieskum, 2024

Na základe **hodnotiacich odporúčaní všetkých 7 oblastných organizácií cestovného ruchu** by Úrad PSK mal byť zodpovedný **predovšetkým** za zaisťovanie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji, za vzdelávaciu a osvetovú činnosť, za zber a spracovanie štatistických dát a mal by **participovať** na iniciovaní vzniku nových destinácií.

Krajská organizácia cestovného ruchu by mala niesť zodpovednosť za podporu tvorby regionálnych a nadregionálnych produktov, za tvorbu a realizáciu jednotných marketingových a propagačných aktivít a za vzdelávaciu a osvetovú činnosť.

Oblastné organizácie cestovného ruchu definujú svoju zodpovednosť **hlavne** pri tvorbe a realizácii jednotných marketingových a propagačných aktivít a pri zbere a spracovaní štatistických dát. **Participatívne s ostatnými organizáciami** by sa mali podieľať aj na vytváraní platformy pre partnerstvá a pre nadviazanie spolupráce subjektov cestovného ruchu v destinácii, podporovať tvorbu regionálnych a nadregionálnych produktov a podieľať sa na vzdelávacej a osvetovej činnosti.

Ďalším typom analýzy v téme kompetencií kľúčových aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji bola facilitovaná diskusia so záznamom v rámci workshopu k príprave koncepcie dňa 25.9.2024. Účastníci (riaditelia OOCR, zástupcovia samospráv, podnikateľského sektora, tretieho sektora a pod.) mali definovať oblasti **resp. formy podpory a pomoci od Úradu Prešovského samosprávneho kraja a štátu**, ktoré by viedli k lepšiemu riadeniu rozvoja cestovného ruchu na území Prešovského kraja. Sumarizácia odporúčení je zhrnutá v tabuľkách 38 a 39.

Tabuľka 38: Očakávané formy podpory od Úradu PSK

Prešovský samosprávny kraj						
Personálna podpora a kompetencie	Vzdelávanie	Strategické plánovanie	Dátová podpora	Marketing	Financovanie	Sieťovanie a partnerstvá
<ul style="list-style-type: none"> • finančná podpora koordinátorov subdestinácií = biznis model - koľko nových členov prinesie 1 človek, resp. koľko príjmov vygeneruje • budovanie dôvery cez osobný kontakt s územím - terénne výjazdy • jasne definované kompetencie a komunikačné kanály klúčových organizácií destinačného manažmentu 	<ul style="list-style-type: none"> • regionálna výchova na stredných školách (budovanie vzťahu k regiónu) a ich intenzívnejšie zapájanie do rozvoja cestovného ruchu • vzdelávanie a workshopy v oblasti mäkkých a tvrdých zručností personálu pracujúcom v cestovnom ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • transparentnosť, cieľnosť a efektívnosť nastavenia grantových schém na podporu cestovného ruchu • zohľadnenie stupňa rozvinutosti cieľového miesta • nastavenie priorit rozvoja na jednotlivé roky • komplementarita a prepojenosť stratégií cestovného ruchu na území kraja • rozvíjanie databázy RISK ako podporného strategického nástroja pre implementáciu PHRSR a IÚS • tvorba legislatívnych zmien - princíp "zdola nahor" • koncepčný, systémový a integrovaný prístup k rozvoju cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • rozhodovanie na základe dát z jedného zdroja na všetkých stupňoch riadenia cestovného ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpečenie apolitizovanej propagácie bez zásahov Ú PSK • hlavná podpora propagácie zo strany KOOCR "Severovýchod Slovenska" • tvorba jednotných design manuálov pre drobnú infraštruktúru cestovného ruchu • komunikačné manuály a jednotná vizuálna identita • využívanie SMART nástrojov - OutdoorActive, Smartguide, karta výhod a pod. • spoločné výstavy a prezentácie 	<ul style="list-style-type: none"> • investície do infraštruktúry cestovného ruchu, ktoré sú v kompetencii Ú PSK • vytvorenie nových a zjednotenie existujúcich grantových schém 	<ul style="list-style-type: none"> • PSK ako líder spolupráce • sieťovanie MAS, Interreg, samosprávy, SK8 a ZMOS • sieťovanie OOCR/KOCR a AOCR • participatívny prístup k plánovaniu ako kľúčový princíp • rozvoj subdestinácií na príklade prípadových štúdií "Čergov" a "Poloniny"

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Tabuľka 39: Očakávané formy podpory zo strany štátu

Štát						
Personálna podpora a kompetencie	Vzdelávanie	Strategické plánovanie	Dátová podpora	Marketing	Financovanie	Sieťovanie a partnerstvá
<ul style="list-style-type: none"> jasne definované kompetencie a komunikačné štruktúry medzi Ministerstvom cestovného ruchu a športu a Slovakia Travel zabezpečenie odborníkov z oblasti cestovného ruchu zabezpečenie zodpovednej osoby pre komunikáciu za každú destináciu 		<ul style="list-style-type: none"> stabilná / predvídateľná legislatíva tvorená na základe princípů "zdola nahor" prehodnotenie štatútův "stredisko cestovného ruchu" a "kúpeľné mesto" z pohľadu štátnej politiky cestovného ruchu a kompetenčného riadenia rozvoja definovanie okresnej úrovne riadenia a kompetencií na úrovni NUTS IV tvorba dlhodobej stabilnej národnej stratégie s prioritami rozvoja na jednotlivé roky 	<ul style="list-style-type: none"> dostupnosť dát pre všetky zainteresované subjekty zavedenie platformy e-visitor na evidenciu hostí a prenocovaní v cieľovom mieste 	<ul style="list-style-type: none"> vyvážený marketing cieľový na všetky regióny zo strany Slovakia Travel 	<ul style="list-style-type: none"> investície do verejnej infraštruktúry, jej plánovanie a udržateľnosť (údržba a obnova) zohľadňovanie NRO pri poskytovaní štátnych dotácií zmena systému výberu dane za ubytovanie a zabezpečenie funkčného kontrolného mechanizmu 	<ul style="list-style-type: none"> budovanie partnerstiev a vypočítanie názorov a potrieb odborných organizácií (AOCR, ZMOS, ZHR, AICES, SACKA a pod.) posilňovanie medzirezortnej komunikácie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

4.5.2 Kľúčové oblasti a kompetenčná matica

Sumarizácia kvalitatívnej analýzy dotazníkového prieskumu a workshopu aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji bolo vymedzených **9 kompetenčných oblastí** a zároveň oblastí pre nadviazanie spolupráce medzi **kľúčovými aktérmi riadenia cestovného ruchu v kraji**:

1. financovanie,
2. komunikácia a marketing,
3. zber dát,
4. sieťovanie a partnerstvá,
5. legislatíva,
6. personálna podpora,
7. vzdelávanie,
8. koordinačná a metodická činnosť,
9. strategické plánovanie.

Najsilnejšie postavenie **v oblasti financovania**, jeho zabezpečenia, koordinácie a informovanosti o finančných zdrojoch a v oblasti tvorby rozpočtu pre rozvoj cestovného ruchu má okrem Ministerstva cestovného ruchu a športu SR aj **Úrad Prešovského samosprávneho kraja**.

Postavenie **v oblasti komunikácie a marketingu** definuje kvalitatívna analýza ako **rovnomerné kompetencie** aktérov Úrad PSK, KOČR, OOCR v rámci koordinujúcej platformy v spolupráci so Slovakia Travel a MCRAŠ SR.

Oblasť zberu dát je rovnomernou **kompetenciou kľúčových aktérov**, kde **Úrad PSK** v spolupráci s MCRAŠ SR zastrešuje metodiku zberu a krajská organizácia a oblastné organizácie sú vykonávateľmi zberu dát.

Oblasť sieťovania a partnerstiev má logicky v kompetencii **Úrad PSK** ako najvyššia autorita regionálnej mestá a obce so silnými nástrojmi politickej kultúry a etiky ako aj etickým kódexom samotnej organizácie.

Oblasť legislatívy si vyžaduje **koordináciu aktérov** cestovného ruchu v rámci fungujúcej komunikačnej platformy a procesne uchopené sprostredkované výstupy smerom k politickej reprezentácii Prešovského samosprávneho kraja a MCRAŠ SR.

Oblasť personálnej podpory je opäť otázkou **koordinácie** v rámci definovania potrieb, konkrétnych zadaní na úrovni všetkých aktérov cestovného ruchu kraja, SK8 a v spolupráci s MCRaŠ SR.

Oblasť vzdelávania je otázkou **kompetencie Úradu PSK** z pozície zriaďovateľa viacerých vzdelávacích inštitúcií ako aj predstaviteľa politickej kultúry v jednaní s vyššími úrovňami a otázkou koordinácie aktérov Prešovského kraja, ktorí definujú jednotlivé potreby a spôsoby ich saturácie.

Oblasť **koordinačnej a metodologickej činnosti** a **oblasť strategického plánovania** je na základe analýzy jednoznačne pridelená do rúk oddelenia cestovného ruchu v medziodborovej spolupráci **v rámci Úradu PSK** a v rámci komunikácie, koordinácie a spolupráce s aktérmi cestovného ruchu Prešovského kraja.

Rozpracované oblasti kompetencií sú východiskom pre návrh **kompetenčnej matice** pre kľúčových a podporných aktérov v cestovnom ruchu v Prešovskom kraji. Návrh kompetenčnej matice predstavuje **kostrový pilier strategической časti koncepcie** pre koordinované a systematické nastavenie riadenia rozvoja cestovného ruchu v kraji (Prílohou čast Tabuľky 30-38).

4.5.3 Kompetencie pozície destinačného manažéra

Z dôvodu potreby zabezpečenia vyššej dynamiky rozvoja cestovného ruchu v území Prešovského kraja a dôslednejšieho využitia potenciálu kraja je dôležitou súčasťou strategického plánovania zvýšenie personálneho zabezpečenia a nastavenie finančnej saturácie pozície destinačný manažér v destinačných agentúrach. Predbežne identifikovanú potrebu plne potvrdil dotazníkový prieskum medzi aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji.

V rámci kvalitatívnej analýzy prieskumu bol zisťovaný **obsah činnosti, potreby a kompetencie pozície destinačného manažéra**, ktoré by podľa oblastných organizácií mal destinačný manažér vykonávať, resp. vykonáva v súčasnosti nad rámec pracovnej náplne definovanej KOČR.

Systematický prehľad prinášajú tabuľky 39-41 v prílohovej časti v oblastiach: definované povinnosti v zmysle zmluvy, požadované kompetencie podľa OOCR, špecifikované kompetencie podľa návrhu kompetenčnej matice. Závery v schémach sú zároveň overeným návodom pre dynamické nastavenie procesov (predovšetkým časť požadovaných a špecifikovaných kompetencií) (Prílohou čast Tabuľka 39: Definované povinnosti podporovanej pracovnej pozície destinačného manažéra v zmysle zmluvy o refundácii mzdových nákladov medzi KOČR a OOCR, Tabuľka 40: Požadované kompetencie destinačného manažéra podľa OOCR, Tabuľka 41: Špecifikované kompetencie destinačného manažéra vyplývajúce z kompetenčnej matice).

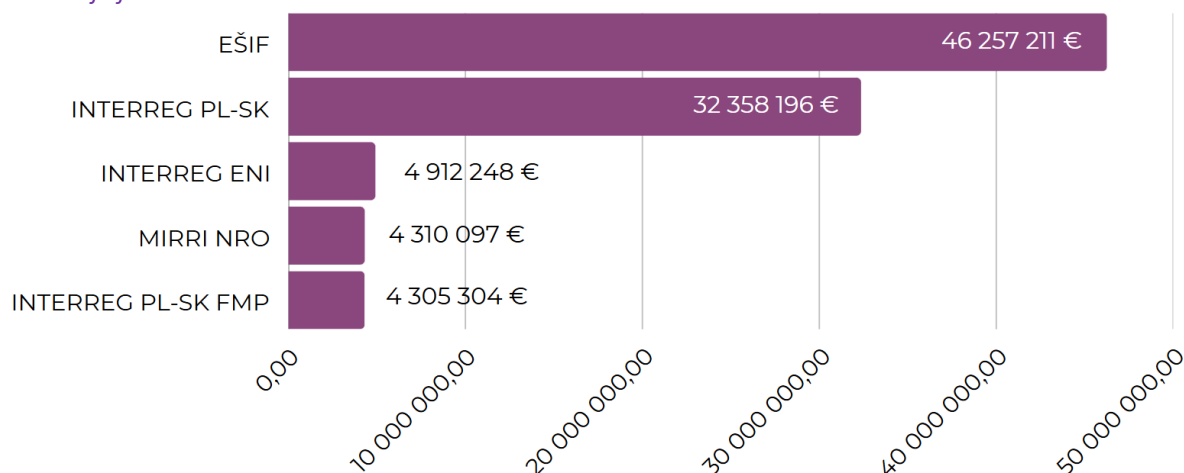
4.6 Prehľad financovania oblasti cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Financovanie cestovného ruchu zohráva kľúčovú úlohu pri rozvoji infraštruktúry, služieb a propagácie kraja, čím prispieva k zvýšeniu jeho atraktivity a konkurencieschopnosti. Aktéri v Prešovskom kraji majú prístup k viacerým **finančným nástrojom**. Okrem štátneho rozpočtu (napríklad prostredníctvom výziev alebo financovaním najmenej rozvinutých okresov (NRO) a európskych zdrojov (v podobe Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) alebo európskych cezhraničných programov (ako Interreg) sú vyčlenené zdroje pre aktérov na podporu cestovného ruchu aj z rozpočtu PSK.

4.6.1 Financovanie zo zdrojov

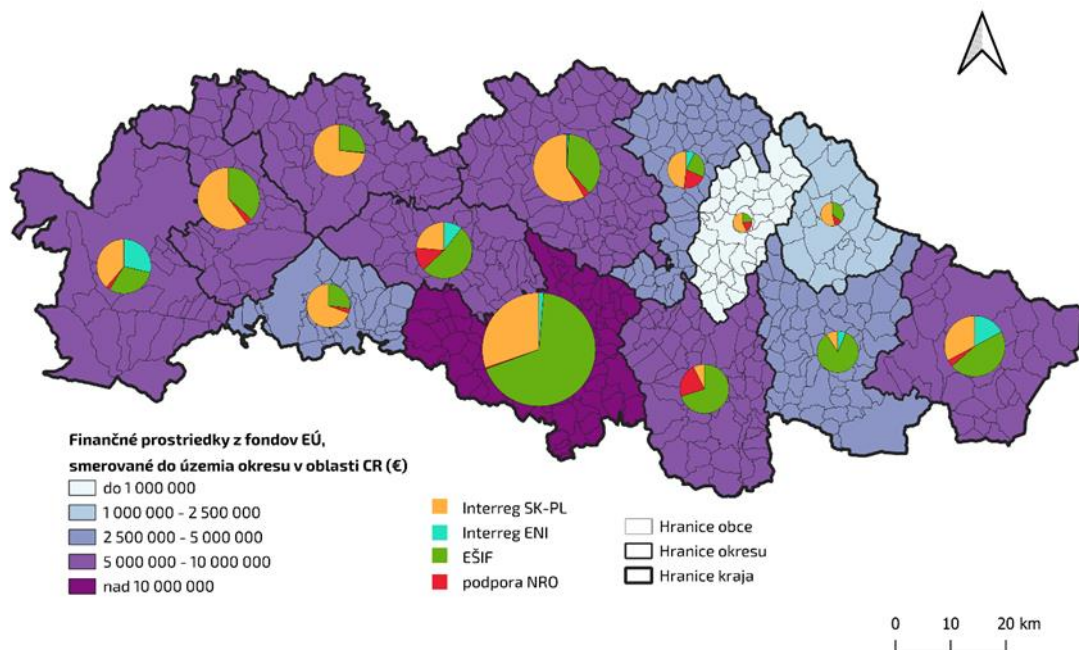
Tieto **zdroje** ponúkajú významné príležitosti na realizáciu cezhraničných a regionálnych projektov s vysokým dopadom na miestne komunity. Nasledujúca analýza vychádzala z dostupných dát za roky 2015 až 2024 zo zdrojov ako databáza ITMS (projekty spolufinancované zo štátneho rozpočtu a EŠIF), databáza MIRRI so zmluvami NRO, databáza projektov Interreg ENI (HU-SK-RO-UA), databáza Interreg PL-SK (vrátane databázy Fondu malých projektov). Prostredníctvom týchto zdrojov boli po sumarizácii za sledované obdobie v Prešovskom kraji podporené projekty v oblasti cestovného ruchu **vo výške viac ako 92 mil. €**. V rámci okresov najviac zdrojov putovalo do okresu Prešov (prirodzene kvôli lokalizácii VÚC v krajskom meste). Rovnako na obecnej úrovni bolo najväčším prijímateľom v rámci kraja mesto Prešov.

Graf 34: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024 podľa zdroja financovania

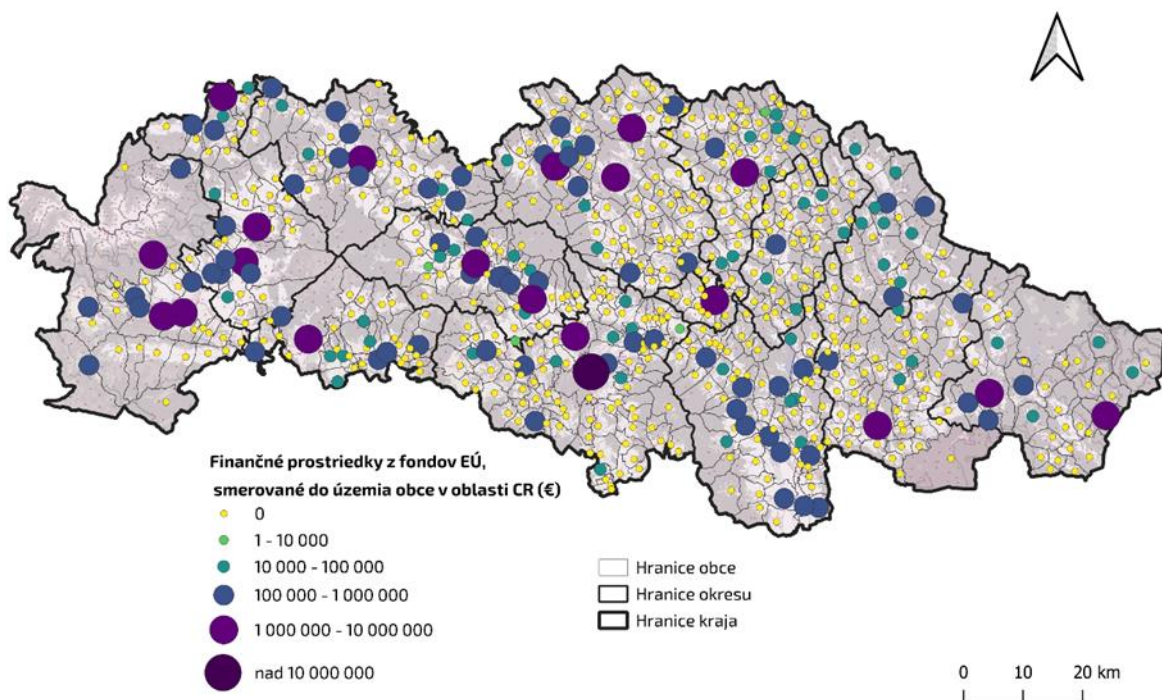
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITMS (EŠIF), MIRRI, Interreg (ENI, PL-SK + fond malých projektov), 2024

Mapa 60: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do okresov Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITMS (EŠIF), MIRRI, Interreg (ENI, PL-SK + fond malých projektov), 2024

Mapa 61: Prehľad finančných prostriedkov smerujúcich do obcí Prešovského kraja v sledovanom období 2015-2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITMS (EŠIF), MIRRI, Interreg (ENI, PL-SK + fond malých projektov), 2024

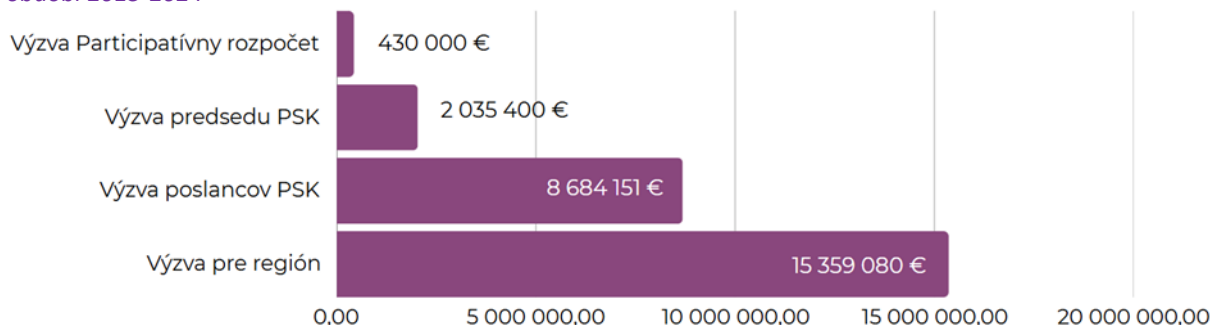
4.6.2 Financovanie z dotačných schém PSK

Krajské dotačné schémy poskytujú dôležitú finančnú podporu lokálnym subjektom, zameranú predovšetkým na menšie projekty, ktoré priamo reagujú na potreby konkrétnych oblastí či aktérov. Do analýzy boli zahrnuté dostupné dáta od roku 2018 do 2024 zo 4 dotačných schém PSK a to:

- Výzva predsedu PSK,
- Výzva poslancov PSK,
- Výzva pre región,
- Výzva Participatívny rozpočet.

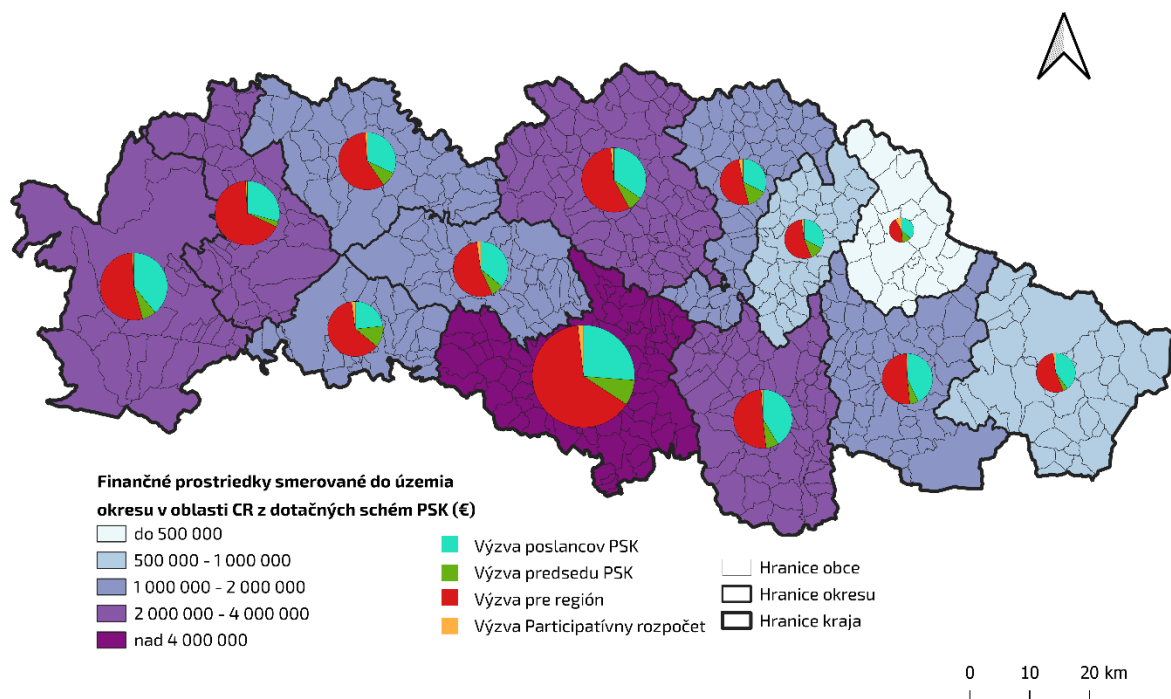
Prostredníctvom dotačných schém PSK bolo do oblasti cestovného ruchu v sledovanom období do územia prerozdelených viac ako **26,5 mil. €**, pričom najviac prostriedkov sa prerozdeleno cez dotačnú schému Výzva pre región.

Graf 35: Prehľad finančných prostriedkov prerozdelených na území kraja z dotačných schém PSK v sledovanom období 2015-2024

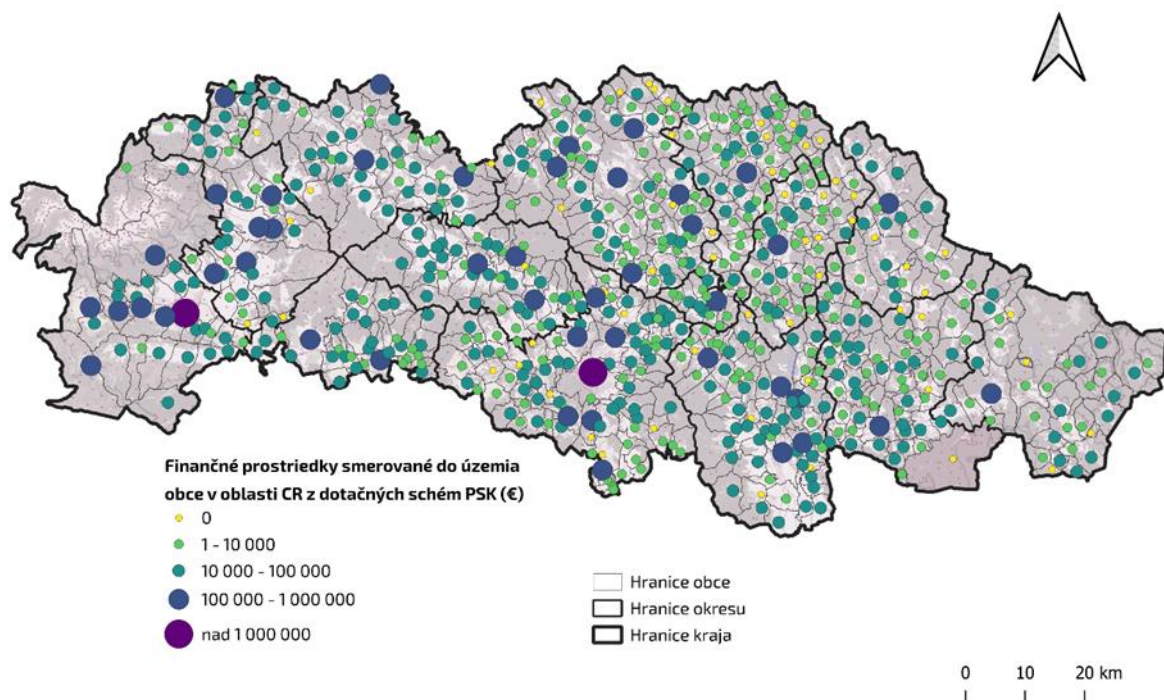
Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotačné schémy PSK, 2024

Mapa 62: Prehľad finančných prostriedkov z dotačných schém PSK smerujúcich do okresov Prešovského kraja v rokoch 2018-2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotačnej schémy PSK, 2024

Mapa 63: Prehľad finančných prostriedkov z dotačných schém PSK smerujúcich do obcí Prešovského kraja v rokoch 2018-2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotačnej schémy PSK, 2024

4.7 SWOT analýza riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji

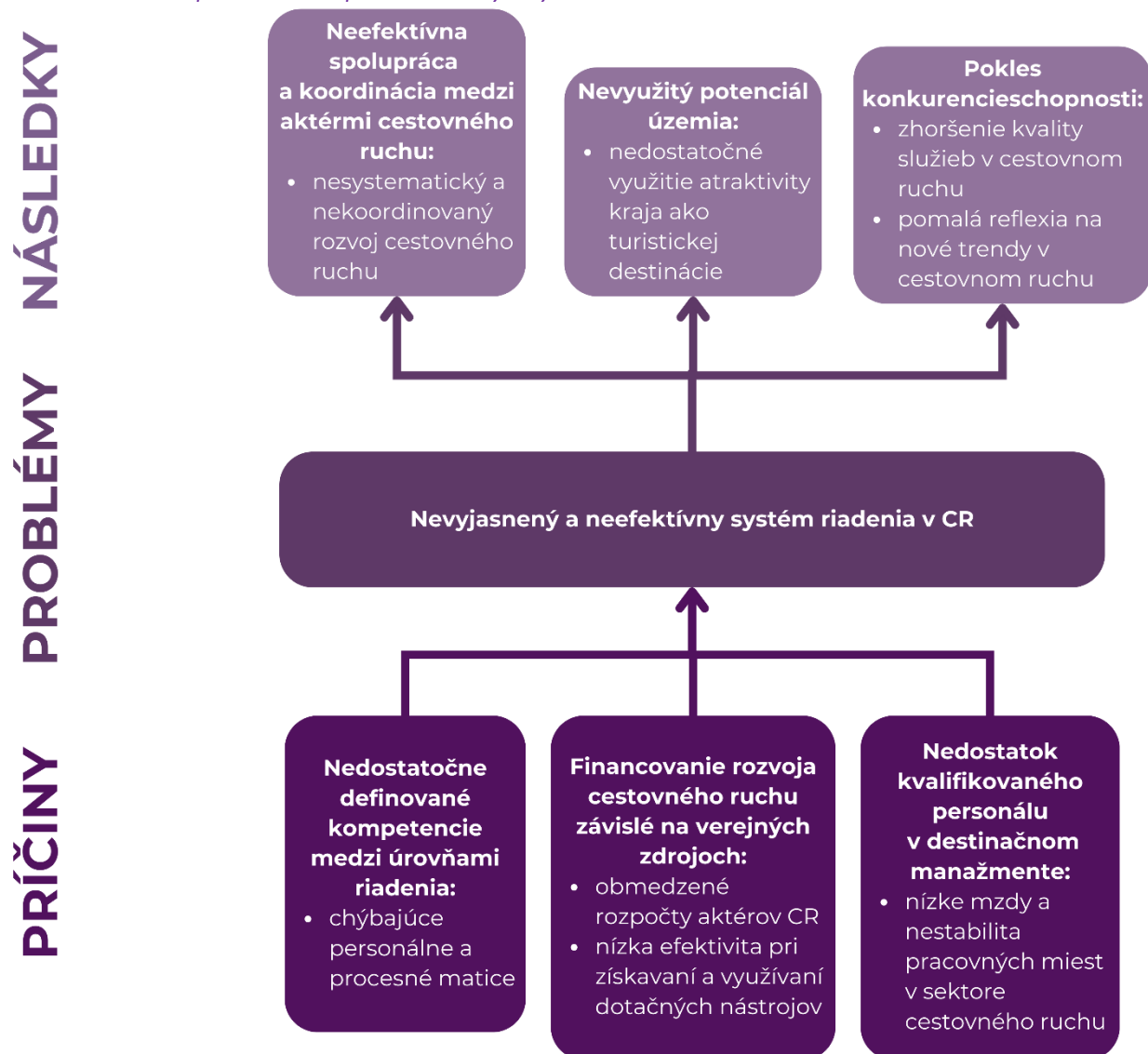
Tabuľka 40: SWOT analýza - kapitola A 4 Analýza systému riadenia cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> + Politická podpora a vnímanie cestovného ruchu ako významného ekonomického odvetvia v kraji + Diverzifikácia aktérov cestovného ruchu (verejný, súkromný a neziskový sektor) + Existujúca spolupráca a komunikácia medzi aktérmi cestovného ruchu + Pozitívne hodnotená spolupráca medzi OOCR s ich členmi (denná, týždenná, mesačná báza komunikácie) + Zriadenie oddelenia cestovného ruchu na Úrade PSK + Oddelenie cestovného ruchu je súčasťou sekcie SK8 + Stabilizovaná spolupráca OOCR – KOOCR – PSK v rámci online platformy (koordinovanie aktivít a plánov spolupráce) + Využívanie dobrovoľníckej činnosti TIC, MIC, OOCR pri realizácii rôznych aktivít + Využívanie fondov EÚ v oblasti cestovného ruchu + Silná partnerská spolupráca s krajinami Európy - 13 okresných miest spolupracuje so 102 partnerskými mestami v 22 krajinách sveta (predovšetkým Česko a Poľsko) + Rozvíjajúca sa spolupráca PSK s partnerskými regiónmi + Projektová spolupráca s KSK, BBSK, ŽSK 	<ul style="list-style-type: none"> – Slabé pokrytie územia členskou základňou aktérov v cestovnom ruchu (členská základňa OOCR pokrýva 22 % celkového územia kraja, 49 % podľa počtu obyvateľov) – Nejasné vymedzenie územnej pôsobnosti aktérov cestovného ruchu – Nekoordinovaná spolupráca aktérov cestovného ruchu – Nedostatočná informovanosť o možnostiach členstva v OOCR – Nezájem podnikateľov v Prešovskom kraji o členstvo/spoluprácu s OOCR – Nedostatok ľudských zdrojov z dôvodu nízkeho rozpočtu (2,8 zamestnanca/1 OOCR) – Nízke mzdové ohodnotenie pozície destinačný manažér/marketér – Mzdové náklady kryté prevažne z vlastných zdrojov OOCR – Nízky počet zamestnancov zamestnaných na trvalý pracovný pomer – Nízka odborná kvalifikácia zamestnancov organizácií v cestovnom ruchu – Mestá a obce nedisponujú kvalifikovanou pracovnou silou v oblasti cestovného ruchu – Nedostatočné vzdelávanie aktérov v dôležitých témach (marketing, plánovanie v cestovnom ruchu) – Nízka úroveň proklientskej kultúry výkonných aktérov (sprievodcovia, TIC, MIC, vodiči) – Nízka úroveň informovania miestneho obyvateľstva o aktivitách a fungovaní OOCR – Disproporcia v rozpočtoch OOCR – Nízka diverzifikácia zdrojov financovania OOCR – Slabá cezhraničná spolupráca KOOCR a OOCR s inými DMO – Nedostatočná spolupráca aktérov pri tvorbe produktov – Nedostatočná cezhraničná spolupráca aktérov v cestovného ruchu – Nízka spolupráca aktérov cestovného ruchu so vzdelávacími inštitúciami – Absentujúca spolupráca aktérov cestovného ruchu pri tvorbe integrovaných projektov – Nízka úroveň spolupráce kľúčových a podporných aktérov na lokálnej úrovni – Nízka úroveň spolupráce OOCR s podpornými aktérmi (ochranárske združenia, mimovládne organizácie) – Neochota súkromných subjektov spolupodieľať sa na financovaní cestovného ruchu – Chýbajúca inštitucionálna podpora spolupráce aktérov (stála platforma) – Absencia koordinovaného strategického plánovania – Absencia prehľadu o finančných zdrojoch – Nejasné vzťahy, kompetencie a procesy v riadení cestovného ruchu v kraji – Vysoká administratívna záťaž organizácií destinačného manažmentu
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> + Zvyšujúci sa záujem obcí a miest o rozvoj cestovného ruchu a podiel na jeho financovaní + Zriadenie centra zdieľaných služieb na zníženie administratívneho zaťaženia pre kľúčových aktérov kraja + Skvalitnenie spolupráce aktérov cestovného ruchu so vzdelávacími inštitúciami v cestovnom ruchu + Ochota spolupráce neziskového sektora 	<ul style="list-style-type: none"> – Stagnácia kvality riadenia u aktérov cestovného ruchu – Nepripravenosť aktérov cestovného ruchu na neustále sa meniace legislatívne stanovené kompetencie z národnej úrovne – Neochota aktérov spolupodieľať sa na koordinácii rozvoja cestovného ruchu – Neochota aktérov vzdelávať sa a prijímať nové trendy – Závislosť financovania cestovného ruchu na verejných zdrojoch

<ul style="list-style-type: none"> + Zadefinovanie nových kompetencií pozície destinačného manažéra s rešpektovaním špecifik destinácií cestovného ruchu + Spolupráca s národnými a medzinárodnými organizáciami cestovného ruchu + Kategorizácia organizácií destinačného manažmentu + Záujem aktérov o spoluprácu s novovytvoreným oddelením cestovného ruchu + Využitie národných dotačných schém (Fond na podporu cestovného ruchu a kooperačné projekty) + Nové možnosti partnerskej a cezhraničnej spolupráce (integrované projekty) + Využívanie kolektívneho členstva miest a obcí v OOCR + Motivácia podnikateľského sektora k členstvu v OOCR (na príklade dobrej praxe OOCR Vysoké Tatry Región - kolektívne členstvo) + Zavádzanie vzdelávacích programov pre posilnenie kvalifikácie pracovníkov v cestovnom ruchu + Využitie umelej inteligencie na zefektívnenie riadenia destinácie + Využitie regionalizácie cestovného ruchu na nové usporiadanie územnej pôsobnosti aktérov (MAS, OOCR) 	<ul style="list-style-type: none"> – Pretrvávajúce absencie koordinácie na všetkých úrovniach spolupráce v cestovnom ruchu v Prešovskom kraji – Znižovanie kvality destinačného manažmentu v dôsledku personálneho poddimenzovania
---	--

4.8 Strom problémov

Schéma 15: Strom problémov - kapitola A 4 Analýza systému riadenia cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

5 NÁSTROJE HODNOTENIA A MONITORINGU ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V PREŠOVSKOM KRAJI

Cestovný ruch patrí medzi strategické oblasti rozvoja regiónov, ktoré dokážu ovplyvniť ekonomický, sociálny aj environmentálny potenciál územia. Je nevyhnutné zaviesť efektívne nástroje hodnotenia a monitoringu, ktoré nielenže poskytujú komplexný prehľad o aktuálnom stave cestovného ruchu, ale zároveň vytvárajú predpoklady pre jeho udržateľný a dynamický rozvoj. Táto kapitola sa zameriava na predstavenie metodologického rámca, ktorý zahŕňa korelačnú a multikriteriálnu analýzu, umožňujúce hodnotiť výkonnosť sektora a identifikovať faktory ovplyvňujúce jeho atraktivitu.

Významnou súčasťou kapitoly je problematika regionalizácie, ktorá ponúka systematický prístup k manažmentu a marketingu destinácií. Inovované regionálne členenie v Prešovskom kraji reflektuje prírodné, kultúrne, ekonomické a ľudské faktory, čím prispieva k efektívnemu využitiu miestneho potenciálu a posilneniu identity jednotlivých subregiónov.

Dôležitou témou je aj dátová politika, ktorá tvorí základ moderného plánovania a monitorovania. Aktuálny systém zberu, analýzy a interpretácie údajov v oblasti cestovného ruchu si vyžaduje optimalizáciu, aby poskytoval kvalitné, presné a aktuálne dáta pre strategické rozhodovanie. Táto kapitola zdôrazňuje potrebu štandardizovaných a participatívnych prístupov k dátam, pričom poukazuje na výhody digitálnych nástrojov, ako je napr. webmapová aplikácia na zber podnetov od verejnosti.

Okrem hodnotiacich nástrojov kapitola skúma aj atraktivnosť územia Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu. Prostredníctvom multikriteriálnej analýzy sú definované kľúčové ukazovatele prírodných, kultúrnych, infraštruktúrnych, ľudských a ekonomických zdrojov, ktoré určujú pozíciu jednotlivých obcí a subregiónov v rámci kraja. Zistenia ukazujú, že strategické plánovanie by malo prioritne podporovať obce s vysokou atraktivnosťou a cielene zlepšovať infraštruktúru a služby v menej rozvinutých oblastiach.

Cieľom kapitoly je poskytnúť nielen analytický pohľad na stav a možnosti rozvoja cestovného ruchu, ale aj konkrétne odporúčania pre strategické smerovanie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji v rokoch 2024-2030, s dôrazom na udržateľnosť, konkurencieschopnosť a spoluprácu zainteresovaných aktérov.

5.1 Hodnotenie ekonomickej výkonnosti potenciálu Prešovského kraja vo vzťahu k rozvoju cestovného ruchu

Cestovný ruch ako hospodárska politika a v rámci nej služby cestovného ruchu, môžu mať pozitívny vplyv na ekonomiku a zvýšenie hrubého domáceho produktu. Zvyšujúci sa dopyt po ponuke cestovného ruchu v rámci regiónu sa prejavuje rozvojom podnikateľského sektora, znížením nezamestnanosti a prináša nové pracovné príležitosti, čo má za následok ekonomický rast regiónu. S prudkým rastom cestovného ruchu však vznikajú aj negatívne dôsledky na životné prostredie (znečistenie ovzdušia motorovou dopravou, ničenie fauny a flóry, znečisťovanie vodných tokov a pod.), ktoré sa stávajú výzvou pre udržateľnosť, kvalitu a odolnosť regiónu nielen v oblasti cestovného ruchu.

Pre správne pochopenie fungovania vzťahov v cestovom ruchu na úrovni ekonomickej analýzy je potrebné sa pozrieť na **vzťahy medzi ekonomickými veličinami a spotrebným správaním spotrebiteľa**. Na analýzu týchto vzťahov je možné využiť **korelačnú analýzu**. Je to štatistická metóda, ktorá hodnotí vzťah medzi dvoma a viacerými premennými a potenciálnu závislosť a jej typ. Pre stanovenie sily korelácie (závislosti) sa používa Pearsonov korelačný koeficient, ktorý meria lineárny vzťah medzi dvoma spojenými premennými. Hodnoty Pearsonovho korelačného koeficientu sa pohybujú od -1 do +1. Silnú pozitívnu koreláciu indikuje hodnota blízka k +1, čo znamená, že obidve premenné sa pohybujú v rovnakom smere. Silnú negatívnu koreláciu indikuje hodnota blízka k -1, kde sa premenné pohybujú v opačných smeroch. Žiadny lineárny vzťah medzi premennými naznačuje hodnota blízka k 0.

Závislosti medzi jednotlivými parametrami hodnoteného potenciálu a jeho výkonu sa členia nasledovne:

- (± 1) – dokonalá pozitívna alebo negatívna závislosť (dokonalá závislosť lineárna, nelineárna),
- ($\pm 0,7; \pm 1$) – vyššia miera závislosti (**vysoká závislosť +lineárna, -nelineárna**),
- ($\pm 0,4; \pm 0,7$) – stredne silná vzájomná závislosť (**malá až stredná závislosť +lineárna, -nelineárna**),
- ($0; \pm 0,4$) – nízka miera závislosti (**veľmi malá závislosť +lineárna, -nelineárna**).

V rámci korelačnej analýzy pre určenie ekonomickej výkonnosti Prešovského kraja boli použité vybrané parametre:

HDP na obyvateľa b.c., priemerná hrubá mzda €, hrubé úspory domácnosti SR, inflácia %, DPH % v sektore cestovného ruchu, priemer cien PHM, prepravené osoby verejnou dopravou SR (tis.), zamestnanosť v ubytovacích a stravovacích jednotkách v SR, nezamestnanosť v Prešovskom kraji, priemerná cena za ubytovanie v Prešovskom

kraji, počet návštevníkov v Prešovskom kraji, počet prenocovaní v Prešovskom kraji, tržby za ubytovanie v Prešovskom kraji. Všetky tieto premenné sa podieľajú na výkonnosti cestovného ruchu v Prešovskom kraji.

Tabuľka 41: Korelačná analýza cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Ukazovateľ	HDP na obyvateľa b.c.	Priemerná hrubá mzda €	Hrubé úspory domácností SR	Inflácia %	DPH	Priemer cien PHM	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	Zamestnanosť UBYT A STRAV SR	Nezam. mest. nano sť	Priemerná cena za ubytovanie	Počet návštevníkov	Počet prenocovaní	Tržby za ubytovanie
HDP na obyvateľa b.c.	1												
Priemerná hrubá mzda €	0,9876	1,0000											
Hrubé úspory domácností SR	0,1304	0,1749	1,0000										
Inflácia %	0,8922	0,8691	-0,0499	1,0000									
DPH	-0,7511	-	-0,3024	-	1,0000								
Priemer cien PHM	0,8393	0,8030	-0,1511	0,9757	0,4536	1,0000							
Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	-0,0160	-	-0,4574	0,1220	-	0,1696	1,0000						
Zamestnanosť UBYT A STRAV SR	0,0906	0,0236	-0,4850	0,0909	0,0000	0,0701	0,7576	1,0000					
Nezam. mest. nano sť	-0,4815	-	0,2296	-	0,3689	-	-0,8930	-0,8346	1,0000				
Priemerná cena za ubytovanie	0,9221	0,9268	0,2105	0,8482	-	0,7936	-0,1992	-0,4023	-	1,0000			
Počet návštevníkov	0,1296	-	-0,6452	0,2600	-	0,3637	0,9028	0,4517	-	-0,0060	1,0000		
Počet prenocovaní	0,0398	-	-0,6556	0,1805	-	0,2897	0,9175	0,4413	-	-0,0910	0,9959	1,0000	
Tržby za ubytovanie	0,5605	0,4350	-0,4687	0,6222	-	0,6814	0,7461	0,4514	-	0,4212	0,8925	0,8486	1,0000

Legenda: Veľmi malá závislosť (lineárna, - nelineárna), Malá až stredná závislosť (lineárna, - nelineárna), Vysoká závislosť (lineárna, - nelineárna) (Prílohová časť Tabuľka 42: Vyhodnotenie korelačnej analýzy)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Pre meranie výkonu a konkurencieschopnosti cestovného ruchu sú dôležitými parametrami pre koreláciu predovšetkým tržby za ubytovanie. Ďalšími parametrami sú napr. návštevnosť, obsadenosť ubytovacích zariadení, atraktivita ponuky cestovného ruchu. Komparačná analýza sa prioritne opiera o parametre počet návštevníkov v Prešovskom kraji, počet prenocovaní v Prešovskom kraji, tržby za ubytovanie v Prešovskom kraji.

V rámci korelačnej analýzy parametra **počet návštevníkov v Prešovskom kraji s ostatnými parametrami** sledujeme nasledovné typy lineárnych závislostí:

Parameter	Vysoká miera závislosti	Veľmi malá závislosť
Počet návštevníkov v Prešovskom kraji	Verejná doprava Hrubé úspory domácností (stredná)	HDP na obyvateľa Priemerná mesačná mzda Inflácia Ceny PHM Ceny ubytovania Výška DPH Nezamestnanosť

V rámci korelačnej analýzy parametra **počet prenocovaní v Prešovskom kraji s ostatnými parametrami** sledujeme nasledovné typy lineárnych závislostí:

Parameter	Vysoká miera závislosti	Veľmi malá závislosť
Počet prenocovaní v Prešovskom kraji	Hrubé úspory domácností Verejná doprava Počet návštevníkov v kraji	HDP na obyvateľa Priemerná mesačná mzda Inflácia Ceny PHM Ceny ubytovania Výška DPH a zamestnanosť

V rámci korelačnej analýzy parametra **tržby za ubytovanie v Prešovskom kraji s ostatnými parametrami** sledujeme nasledovné typy lineárnych závislostí:

Parameter	Vysoká miera závislosti	Malá až stredná závislosť
Tržby za ubytovanie v Prešovskom kraji	Počet návštevníkov Počet prenocovaní Verejná doprava	Ceny PHM Inflácia Výška DPH Nezamestnanosť v Prešovskom kraji HDP na obyvateľa Hrubé úspory domácnosti SR Priemerná hrubá mzda-stredná lineárna Zamestnanosť Priemerná cena za ubytovanie

Na základe vykonanej korelačnej analýzy cestovného ruchu v Prešovskom kraji vieme povedať, že vývoj **počtu návštevníkov v Prešovskom kraji** je takmer na maximálnu mieru ovplyvnený **verejnou dopravou**. Menší vplyv na vývoj počtu návštevníkov majú **hrubé úspory domácností**. HDP na obyvateľa, priemerná mesačná mzda, inflácia, ceny PHM, ceny ubytovania, výška DPH a nezamestnanosť respektíve zamestnanosť má **malý vplyv** na vývoj počtu návštevníkov v Prešovskom kraji.

Vývoj **počtu prenocovaní v Prešovskom kraji** je najviac ovplyvňovaný **hrubými úsporami domácností, verejnou dopravou a počtom návštevníkov v kraji**. HDP na obyvateľa, priemerná mesačná mzda, inflácia, ceny PHM, ceny ubytovania, výška DPH a zamestnanosť respektíve nezamestnanosť má len **veľmi malý alebo malý vplyv** na rast počtu prenocovaní v Prešovskom kraji.

Na vývoj **tržieb za ubytovanie v Prešovskom kraji** má najväčší vplyv **počet návštevníkov, počet prenocovaní a verejná doprava**. Strednú a nižšiu hodnotu závislosti vývoja tržieb za ubytovanie v Prešovskom kraji vykazuje vzťah s cenami PHM, infláciou, výškou DPH, nezamestnanosťou v Prešovskom kraji, HDP na obyvateľa, hrubé úspory domácností, priemerná hrubá mzda, zamestnanosť a priemerná cena za ubytovanie.

Závery korelačnej analýzy ukazujú, že **jedným z hlavných cieľov** projektov rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji v oblasti ponuky a dopytu je **podpora a rozvoj kvalitnej siete verejnej dopravy**. Ďalšími projektami sú **systémy pre zvýšenie výkonnosti ekonomiky, zníženie nezamestnanosti a optimálneho daňového zaťaženia sektoru cestovného ruchu**. Pre rozvoj výkonnosti regiónu môžeme napríklad uvažovať o rozvoji ubytovacích a stravovacích zariadení. Kvalita ponuky, koordinovaný manažment a dynamický a flexibilný marketing pomôže zvýšiť tržby za ubytovacie a stravovacie služby, ktoré zabezpečujú rast príjmov regiónu a je možné ich reinvestovať do infraštruktúry a do komplexného rozvoja cestovného ruchu. Výzvou ostáva podpora kvality služieb v cestovnom ruchu, ktoré sú predpokladom spokojnosti klienta a jeho návratu do lokality.

5.2 Multikriteriálna analýza atraktívnosti Prešovského kraja

Metodika multikriteriálnej analýzy atraktívnosti obcí v Prešovskom kraji pre rozvoj cestovného ruchu bola v rámci analytickej časti koncepcie vytvorená na základe metodiky vychádzajúcej z prác poľských autorov Golebského (1999) a Pawlusińskiego (2005), ktorí navrhli metodiku hodnotenia možností rozvoja cestovného ruchu analýzou obcí z hľadiska ich atraktívnosti pre turistov.

Pre dosiahnutie systémového rozvoja atraktívnosti územia kraja v cestovnom ruchu a tiež dynamického marketingu v prospech zvyšovania návštevnosti bolo nutné inovovať metodiku a zmapovať súčasný stav atraktívnosti územia pre rozvoj cestovného ruchu na úrovni obcí. Výsledky mapovania a kategorizácie je možné po implementácii metodiky v rámci destinačného manažmentu aplikovať v syntéze s inovovanou metodikou regionalizácie aj do subdestinačných celkov.

Návrh inovovanej metodiky zohľadňuje 29 ukazovateľov, resp. charakteristík územia rozdelených do štyroch hlavných častí, a to **U1 – ukazovateľ primárneho potenciálu** - prvky prírodných a kultúrnych zdrojov, **U2 – ukazovateľ sekundárneho potenciálu** – infraštruktúra cestovného ruchu, **U3 – ukazovateľ ľudského kapitálu** a **U4 – ekonomický ukazovateľ**. Každému z prvkov v multikriteriálnej analýze prislúcha vopred stanovená maximálna váha (0,05-0,25) a súčtom týchto parciálnych váh za ukazovatele U1 a U2 je hodnota 1 a za ukazovatele U3 a U4 je hodnota 0,5. Tieto váhy boli stanovené na základe významnosti a dôležitosti, nakoľko ukazovatele U1 a U2 sú priamo smerované na atraktívnosť územia pre cestovný ruch, ukazovatele U3 a U4 sú len doplnkovými. **Výsledný sumárny ukazovateľ atraktívnosti územia Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu je** súčtom uvedených štyroch ukazovateľov: $U1(1)+U2(1)+U3(0,5)+U4(0,5)$ a je **rovný hodnote 3** (maximálna hodnota). V rámci metodiky boli teda vytvorené 4 samostatné časti – časť I - prírodné a kultúrne zdroje, časť II – infraštruktúra cestovného ruchu, časť III – ľudský kapitál a časť IV – ekonomika, pričom v časti I je hodnotených 7 prvkov charakterizujúcich prírodné a kultúrne zdroje (U1), z prírodných ide o podiel chránených území v rámci

katastrálnych území obcí Prešovského kraja, podiel lesov, podiel vodných plôch, pri kultúrnych prvkoch je to výskyt pamiatok UNESCO v kraji, počet národných kultúrnych pamiatok, múzejných objektov a bodov záujmu (POI) definovaných jednotlivými OOCR pôsobiacimi v rámci územia Prešovského kraja. V časti II je hodnotených 12 prvkov rozvoja cestovného ruchu (U2) v rámci supraštruktúry a infraštruktúry cestovného ruchu v kraji – počet lôžok ubytovacích zariadení, počet stravovacích zariadení, počet kempov, počet prvkov vodnej a lyžiarskej turistickej infraštruktúry, počet turistických a mestských informačných centier, dĺžka turistických trás a cyklotrás, ako aj počet prvkov doplnkovej infraštruktúry. V časti III sú hodnotené ukazovatele charakterizujúce ľudský kapitál kraja na základe 6 prvkov – podielov EAO, obyvateľstva v predproduktívnom veku, prisťahovaných obyvateľov za obdobie 10 rokov, obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít, vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov a obyvateľov pracujúcich v ubytovacích a stravovacích službách, umení, zábave a rekreácii. Táto skupina prvkov bola vybraná na základe dostupnosti dát z verejných zdrojov na úrovni obcí a zároveň berie do úvahy súčasný stav, ako aj rozvojový potenciál vybraných štruktúr obyvateľstva pre samotný cestovný ruch. V rámci poslednej časti IV sú charakterizované 4 ekonomické prvky – nezamestnanosť, podnikateľské prostredie, priemerná mzda a daň za ubytovanie za obce Prešovského kraja. Tieto uvedené prvky boli rovnako vybrané kvôli ich dostupnosti na úrovni obcí, keďže väčšina ekonomických ukazovateľov je definovaná na najnižšej úrovni za okres, nie obec. Avšak pre analytické potreby Koncepcie bola do tejto skupiny prvkov zaradená aj priemerná mzda, ktorá bola definovaná na úrovni okresov ako najnižšej hierarchickej úrovni. Jednotlivé ukazovatele a ich váhy zobrazuje tabuľka 42.

Tabuľka 42: Ukazovatele použité pre hodnotenie atraktívnosti územia Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu

Prvok	Miera	Váha
Časť I - prírodné a kultúrne zdroje		
chránené územia	% podiel maloplošných chránených území v obci	0,2
pamiatky UNESCO	pamiatka UNESCO v obci	0,2
kultúrne pamiatky zapísané v zozname národných kultúrnych pamiatok – NKP	počet objektov na 1km ²	0,2
bodý záujmu – POI	počet objektov	0,1
Lesy	% podiel lesnej plochy v obci	0,1
vody tečúce a stojace	% podiel vodných plôch v obci	0,1
múzejné objekty	počet objektov (múzeá, galérie, skanzeny)	0,1
Suma U1		1
Časť II – infraštruktúra cestovného ruchu		
Ubytovanie	počet lôžok na 1km ²	0,1
Ubytovanie	počet lôžok na 1 000 obyvateľov	0,1
Stravovanie	počet stravovacích zariadení na 1 000 obyvateľov	0,1
turistické trasy	dĺžka turistických chodníkov na 1km ²	0,1
Cyklotrasy	dĺžka cyklotrás na 1km ²	0,1
turistické kempy	počet objektov	0,1
vodná rekreácia (bazény, prírodné kúpaliská)	počet objektov na 1 000 obyvateľov	0,1
lyžiarske vleky	počet objektov na 1km ²	0,1
TIC a MIC	počet objektov na 1km ²	0,05
lekárne, kliniky	počet objektov na 1 000 obyvateľov	0,05
čerpacie stanice, autoservisy	počet objektov na 1km ²	0,05
pošty, banky, bankomaty, nákupné centrá	počet objektov na 1000 obyvateľov	0,05
Suma U2		1
Časť III – ľudský kapitál		
obyvatelia pracujúci v ubytovacích a stravovacích službách, umení, zábave a rekreácii	podiel obyvateľov	0,15
ekonomicky aktívne obyvateľstvo (EAO)	podiel obyvateľov	0,1
vysokoškolsky vzdelané obyvateľstvo	podiel obyvateľov	0,1

obyvateľstvo v predproduktívnom veku	podiel obyvateľov	0,05
pristávaní obyvatelia za posledných 10 rokov	podiel obyvateľov	0,05
obyvateľstvo marginalizovaných rómskych komunít	podiel obyvateľov	0,05
Suma U3		0,5
Časť IV - ekonomika		
daň z ubytovania	suma za obec	0,25
počet uchádzačov o zamestnanie	podiel obyvateľov z EAO za obec	0,1
podnikateľské prostredie	podiel podnikateľov za obec	0,1
priemerná mzda	suma za okres	0,05
Suma U4		0,5

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Pre lepšie vyjadrenie hodnotenia atraktívnosti obcí Prešovského kraja na základe identifikovaných štyroch ukazovateľov a hodnotiacich prvkov v multikriteriálnej analýze bolo vytvorených **5 samostatných kategórií**, do ktorých boli zaradené všetky obce územia Prešovského kraja. Pre túto kategorizáciu bola vložená do analýzy Jenksova optimalizačná metóda prirodzených hraníc intervalov³ (Jenks Natural Breaks) pre **výsledný ukazovateľ U** a taktiež pre čiastkové ukazovatele:

- prírodné a kultúrne zdroje - U1,
- infraštruktúra cestovného ruchu - U2,
- súhrnný ukazovateľ prírodné a kultúrne zdroje + infraštruktúra cestovného ruchu - U1+U2,
- súhrnný ukazovateľ ľudský kapitál + ekonomika - U3+U4.

Týmto krokom sa podarilo vytvoriť 5 intervalov hodnôt resp. 5 kategórií obcí:

1. kategória - **obce s veľmi vysokou atraktívnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu,
2. kategória – **obce s vysokou atraktívnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu,
3. kategória – **obce s priemernou atraktívnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu,
4. kategória – **obce s nízkou atraktívnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu,
5. kategória – **obce s veľmi nízkou atraktívnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu.

Z výsledných hodnôt vyplýva, že **najvyššie hodnoty atraktívnosti pre rozvoj cestovného ruchu z hľadiska prírodných a kultúrnych zdrojov** majú **Levoča (0,559), Vysoké Tatry (0,449), Bardejov (0,436), Kežmarok (0,419), Ždiar (0,407) a Prešov (0,378)**.

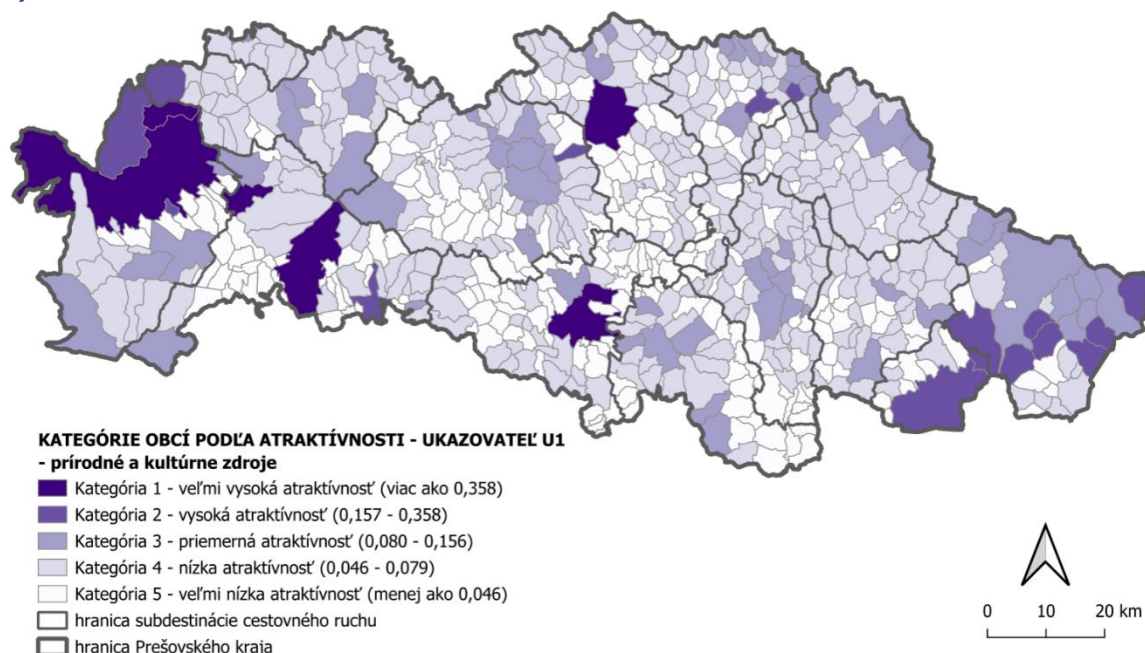
Tabuľka 43: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci ukazovateľa U1 – prírodné a kultúrne zdroje

Kategória	Atraktívnosť územia pre rozvoj cestovného ruchu	Rozsah hodnoty ukazovateľa U1
1	veľmi vysoká	> 0,358
2	vysoká	0,157 - 0,358
3	priemerná	0,080 - 0,156
4	nízka	0,046 – 0,079
5	veľmi nízka	< 0,046

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

³ Jenksova optimalizačná metóda, nazývaná aj Jenksova metóda klasifikácie prirodzených hraníc intervalov je metóda zhlukovania údajov určená na určenie najlepšieho usporiadania hodnôt do rôznych tried. Robí sa to tak, že sa snaží minimalizovať priemernú odchýlku každej triedy od priemeru triedy a zároveň maximalizovať odchýlku každej triedy od priemerov ostatných tried. Inými slovami, metóda sa snaží znížiť rozptyl v rámci tried a maximalizovať rozptyl medzi triedami (Ahmad, 2019).

Mapa 64: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 – prírodné a kultúrne zdroje

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 44: Obce s najvyššou hodnotou ukazovateľa U1 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja

Subdestinácia cestovného ruchu	Obec s najvyššou atraktivnosťou	Kategória atraktivnosti obce	Hodnota ukazovateľa za obec
Tatry	Vysoké Tatry	veľmi vysoká	0,449
Severný Spiš	Stará Ľubovňa	priemerná	0,142
Pieniny	Červený Kláštor	priemerná	0,127
Spiš a Slovenský raj	Levoča	veľmi vysoká	0,559
Bardejov a okolie	Bardejov	veľmi vysoká	0,436
Čergov	Hervartov	vysoká	0,276
Prešov a okolie	Prešov	veľmi vysoká	0,378
Región pod Duklou	Bodružal	vysoká	0,287
Slanské vrchy	Zlatá Baňa	priemerná	0,102
Domaša	Turany nad Ondavou	priemerná	0,125
Humenské panstvo	Humenné	priemerná	0,138
Región Warhol	Medzilaborce	priemerná	0,098
Poloniny	Nová Sedlica	vysoká	0,344
Vihorlat	Valaškovce (vojenský obvod)	vysoká	0,358

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

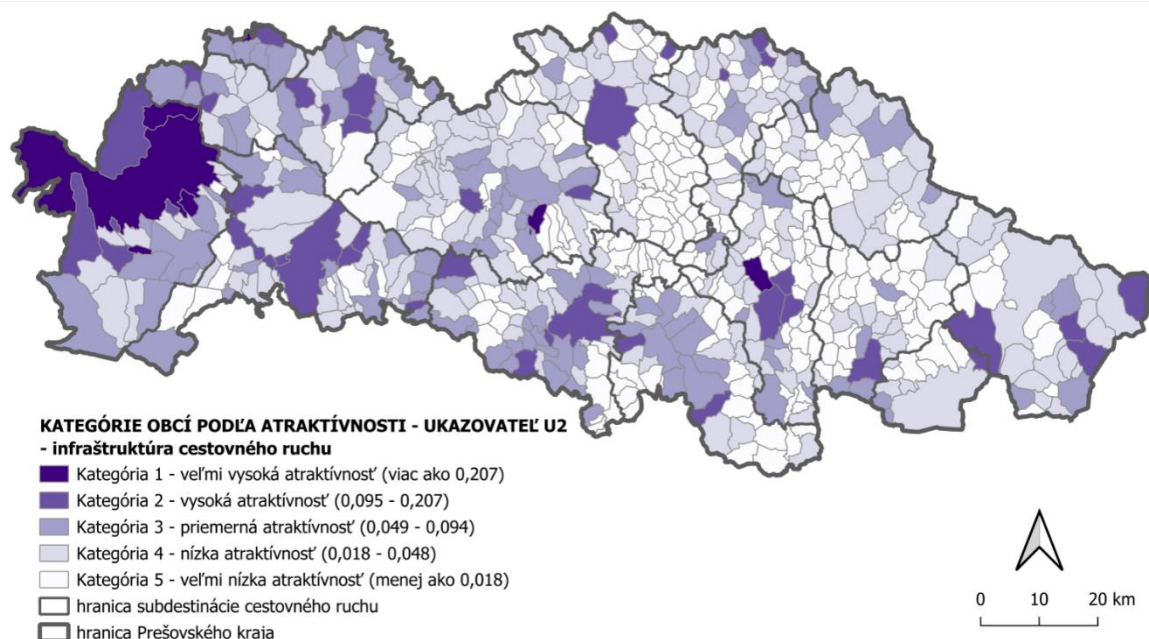
Výsledné hodnoty ukazovateľa U2 určili, že **najvyššie hodnoty atraktivnosti pre rozvoj cestovného ruchu z hľadiska infraštruktúry cestovného ruchu majú Červený Kláštor (0,508), Vysoké Tatry (0,351), Ždiar (0,278), Svit (0,269), Drienica (0,254), Bžany (0,251), Stará Lesná (0,238).**

Tabuľka 45: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktivnosti v rámci ukazovateľa U2 – infraštruktúra cestovného ruchu

Kategória	Atraktivnosť územia pre rozvoj cestovného ruchu	Rozsah hodnoty ukazovateľa U2
1	veľmi vysoká	> 0,207
2	vysoká	0,095 - 0,207
3	priemerná	0,049 - 0,094
4	nízka	0,018 - 0,048
5	veľmi nízka	< 0,018

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 65: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U2 – infraštruktúra cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 46: Obce s najvyššou hodnotou ukazovateľa U2 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja

Subdestinácia cestovného ruchu	Obec s najvyššou atraktivnosťou	Kategória atraktivnosti obce	Hodnota ukazovateľa za obec
Tatry	Vysoké Tatry	veľmi vysoká	0,351
Severný Spiš	Jezersko	vysoká	0,190
Pieniny	Červený Kláštor	veľmi vysoká	0,508
Spiš a Slovenský raj	Levoča	vysoká	0,152
Bardejov a okolie	Regetovka	vysoká	0,176
Čergov	Drienica	veľmi vysoká	0,254
Prešov a okolie	Prešov	vysoká	0,143
Región pod Duklou	Medvedie	vysoká	0,160
Slánske vrchy	Juskova Voľa	vysoká	0,128
Domaša	Bžany	veľmi vysoká	0,251
Humenské panstvo	Humenné	vysoká	0,149
Región Warhol	Medzilaborce	priemerná	0,069
Poloniny	Ulič	vysoká	0,143
Vihorlat	Zemplínske Hámre	vysoká	0,144

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

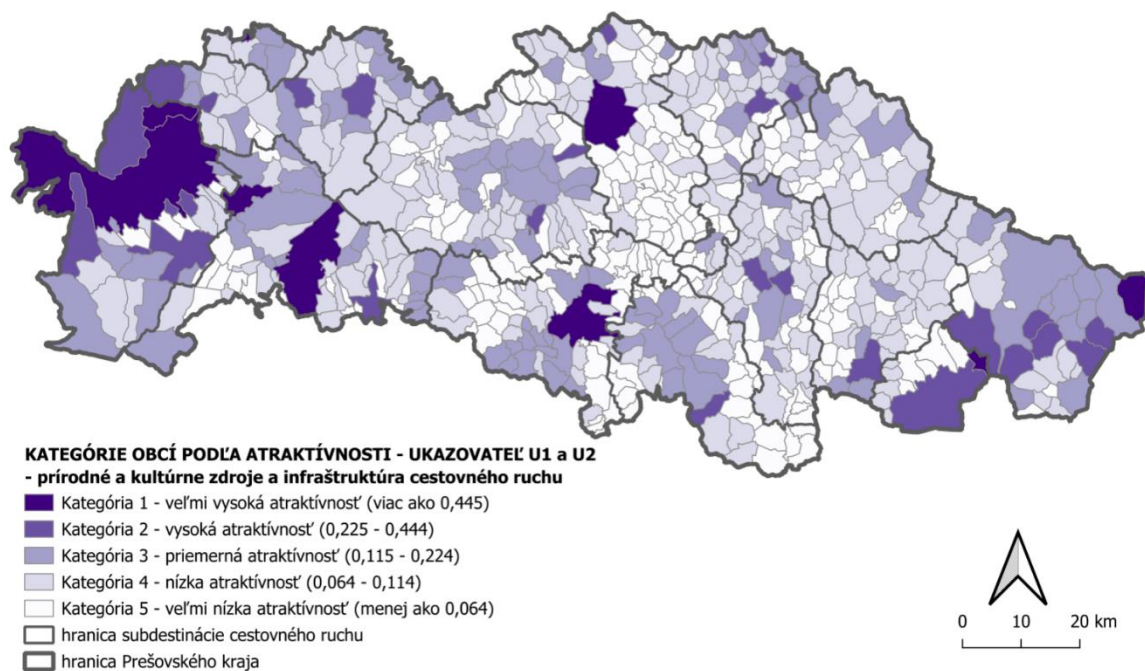
Z hľadiska existujúcich prírodných a kultúrnych zdrojov, ako aj dôležitej infraštruktúry cestovného ruchu sú v najvyššej kategórii obcí s veľmi vysokou atraktivnosťou Vysoké Tatry (0,800), Levoča (0,711), Ždiar (0,685), Červený Kláštor (0,634), Bardejov (0,534), Kežmarok (0,522), Prešov (0,521) a Zemplínske Hámre (0,485).

Tabuľka 47: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktivnosti v rámci súhrnného ukazovateľa U1+U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu

Kategória	Atraktivnosť územia pre rozvoj cestovného ruchu	Rozsah hodnoty súhrnného ukazovateľa U1+U2
1	veľmi vysoká	> 0,445
2	vysoká	0,225 - 0,444
3	priemerná	0,115 - 0,224
4	nízka	0,064 - 0,114
5	veľmi nízka	< 0,064

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 66: Atraktivnosť obcí PSK pre rozvoj cestovného ruchu – súhrnný ukazovateľ U1+U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 48: Obce s najvyššou hodnotou súhrnného ukazovateľa U1+U2 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja

Subdestinácia cestovného ruchu	Obec s najvyššou atraktivnosťou	Kategória atraktivnosti obce	Hodnota ukazovateľa za obec
Tatry	Vysoké Tatry	veľmi vysoká	0,800
Severný Spiš	Osturňa	vysoká	0,308
Pieniny	Červený Kláštor	veľmi vysoká	0,634
Spiš a Slovenský raj	Levoča	veľmi vysoká	0,711
Bardejov a okolie	Bardejov	veľmi vysoká	0,534
Čergov	Hervartov	vysoká	0,335
Prešov a okolie	Prešov	veľmi vysoká	0,521
Región pod Duklou	Bodružal	vysoká	0,326
Slánske vrchy	Juskova Voľa	vysoká	0,225
Domaša	Bžany	vysoká	0,362
Humenské panstvo	Humenné	vysoká	0,287
Región Warhol	Medzilaborce	priemerná	0,167
Poloniny	Nová Sedlica	veľmi vysoká	0,445
Vihorlat	Zemplínske Hámre	veľmi vysoká	0,485

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

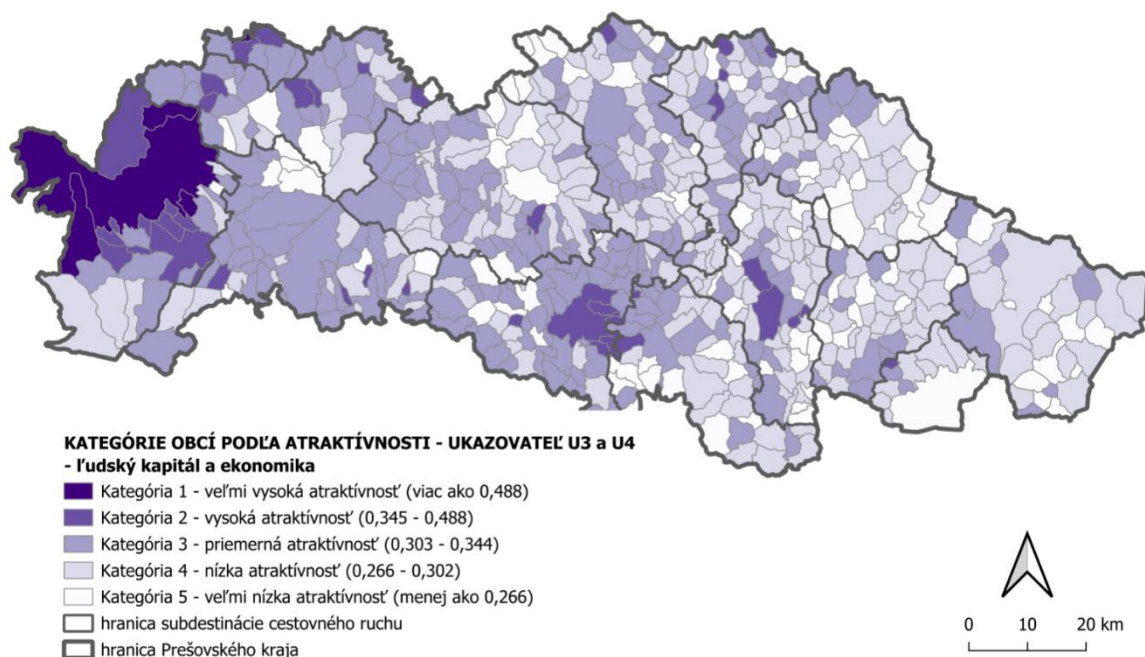
Z vypočítaných hodnôt ďalej vyplýva, že **do kategórie obcí s veľmi vysokou atraktivnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu z hľadiska ľudského kapitálu a ekonomiky radíme **Vysoké Tatry (0,684), Štrbu (0,647), Červený Kláštor (0,608), Starú Lesnú (0,582) a Ždiar (0,526)**.

Tabuľka 49: Kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktivnosti v rámci súhrnného ukazovateľa U3+U4 – ľudský kapitál a ekonomika

Kategória	Atraktivnosť územia pre rozvoj cestovného ruchu	Rozsah hodnoty súhrnného ukazovateľa U3+U4
1	veľmi vysoká	> 0,488
2	vysoká	0,345 - 0,488
3	priemerná	0,303 - 0,344
4	nízka	0,266 - 0,302
5	veľmi nízka	< 0,266

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 67: Atraktivnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – súhrnný ukazovateľ U3+U4 – ľudský kapitál a ekonomika

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 50: Obce s najvyššou hodnotou súhrnného ukazovateľa U3+U4 v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja

Subdestinácia cestovného ruchu	Obec s najvyššou atraktivnosťou	Kategória atraktivnosti obce	Hodnota ukazovateľa za obec
Tatry	Vysoké Tatry	veľmi vysoká	0,684
Severný Spiš	Jezersko	vysoká	0,405
Pieniny	Červený Kláštor	veľmi vysoká	0,608
Spiš a Slovenský raj	Lúčka (okres Levoča)	vysoká	0,388
Bardejov a okolie	Regetovka	vysoká	0,380
Čergov	Drienica	vysoká	0,390
Prešov a okolie	Záborské	vysoká	0,394
Región pod Duklou	Havranec	vysoká	0,465
Slánske vrchy	Kokošovce	vysoká	0,356
Domaša	Kvakovce	vysoká	0,412
Humenské panstvo	Udavské	priemerná	0,329
Región Warhol	Tisinec	priemerná	0,320
Poloniny	Vyšná Jablonka	priemerná	0,337
Vihorlat	Lackovce	vysoká	0,358

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

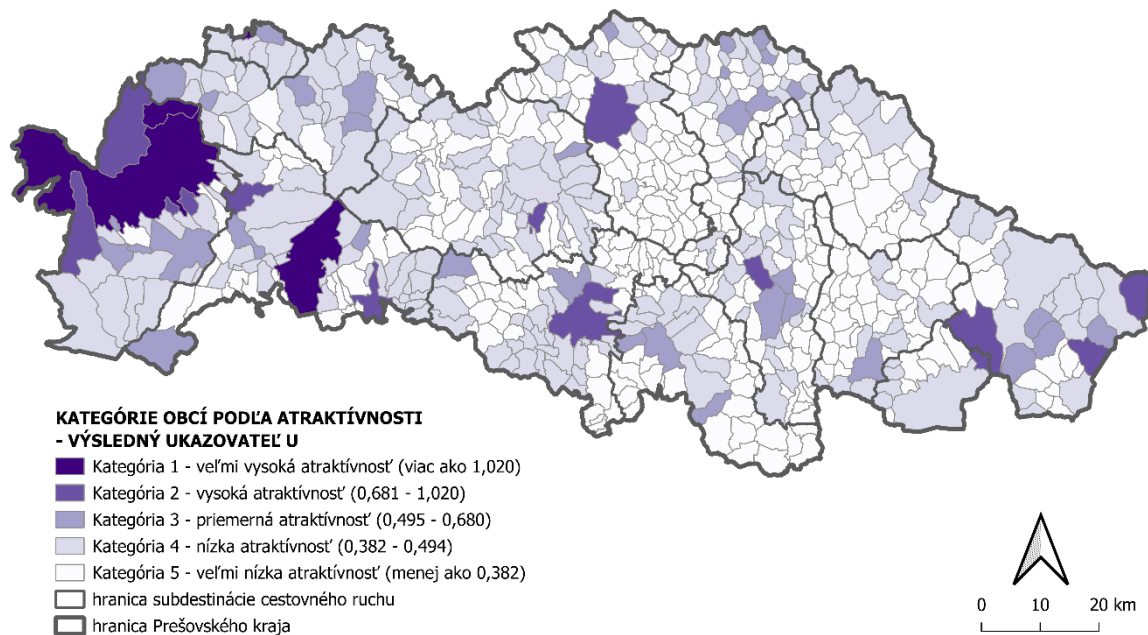
Najdôležitejším ukazovateľom atraktivnosti obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu je **výsledný ukazovateľ U**, ktorý bol vypočítaný ako súčet čiastkových ukazovateľov U1-U4. Zámerom výsledného ukazovateľa je podať čo možno najobjektívnejší pohľad na stav cestovného ruchu na území Prešovského kraja prostredníctvom analýzy 29 prvkov rozdelených do 4 ukazovateľov – prírodné a kultúrne zdroje, infraštruktúra cestovného ruchu, ľudský kapitál a ekonomika. Tak ako v predchádzajúcich čiastkových ukazovateľoch, aj v tomto ukazovateli boli obce rozdelené do 5 kategórií podľa výslednej hodnoty sumy ukazovateľov, ktorých maximálnou možnou hodnotu je 3. **Obce s veľmi vysokou atraktivnosťou** pre rozvoj cestovného ruchu **nadobudli hodnotu väčšiu ako 1,020**. Do tejto skupiny obcí patria **Vysoké Tatry (1,483)**, **Červený Kláštor (1,242)**, **Ždiar (1,211)** a **Levoča (1,020)**.

Tabuľka 51: Výsledná kategorizácia obcí Prešovského kraja z hľadiska ich atraktívnosti v rámci výsledného ukazovateľa U

Kategória	Atraktívnosť územia pre rozvoj cestovného ruchu	Rozsah hodnoty výsledného ukazovateľa U
1	veľmi vysoká	> 1,020
2	vysoká	0,681 – 1,020
3	priemerná	0,495 – 0,680
4	nízka	0,382 – 0,494
5	veľmi nízka	< 0,382

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 68: Atraktívnosť obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – výsledný ukazovateľ U

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 52: Obce s najvyššou hodnotou výsledného ukazovateľa U v subdestináciách cestovného ruchu Prešovského kraja

Subdestinácia cestovného ruchu	Obec s najvyššou atraktívnosťou	Kategória atraktívnosti obce	Hodnota ukazovateľa za obec
Tatry	Vysoké Tatry	veľmi vysoká	1,483
Severný Spiš	Vyšné Ružbachy	priemerná	0,672
Pieniny	Červený Kláštor	veľmi vysoká	1,242
Spiš a Slovenský raj	Levoča	veľmi vysoká	1,020
Bardejov a okolie	Bardejov	vysoká	0,865
Čergov	Drienica	vysoká	0,711
Prešov a okolie	Prešov	vysoká	0,874
Región pod Duklou	Bodružal	priemerná	0,643
Slánske vrchy	Kokošovce	priemerná	0,564
Domaša	Bžany	vysoká	0,727
Humenské panstvo	Humenné	priemerná	0,609
Región Warhol	Medzilaborce	priemerná	0,455
Poloniny	Snina	vysoká	0,728
Vihorlat	Zemplínske Hámre	vysoká	0,786

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Inovácia metódy sledovala nielen dôslednú kategorizáciu obcí, ale aj ucelenú charakteristiku atraktívnosti pre jednotlivé kategórie (Prílohová časť Tabuľka 43: Charakteristika kategórií obcí podľa multikriteriálnej analýzy atraktívnosti pre rozvoj cestovného ruchu).

Rovnakú metodiku ako pri analýze obcí sme použili aj pri analýze atraktívnosti jednotlivých subdestinácií cestovného ruchu v Prešovskom kraji. Po prepočítaní všetkých prvkov a ich váh a získaním výsledných hodnôt ukazovateľov U1 – U4 sme navrhnuté subdestinácie rozdelili do 5 kategórií atraktívnosti (podobne ako pri obciach)

pre cestovný ruch. V tabuľke 52 sú uvedené intervaly atraktívnosti pre jednotlivé ukazovatele: U1, U2, U1+U2, U3+U4 a pre výsledný ukazovateľ U.

Tabuľka 53: Intervaly atraktívnosti ukazovateľov pre subdestinácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Intervaly ukazovateľov	veľmi vysoká	vysoká	priemerná	nízka	veľmi nízka
Ukazovateľ U1	viac ako 0,370	0,292-0,370	0,202-0,291	0,161-0,201	menej ako 0,161
Ukazovateľ U2	viac ako 0,625	0,336-0,625	0,231-0,335	0,199-0,230	menej ako 0,199
Ukazovateľ U1+U2	viac ako 1,019	0,706-1,019	0,567-0,705	0,373-0,566	menej ako 0,373
Ukazovateľ U3+U4	viac ako 0,697	0,550-0,697	0,502-0,549	0,484-0,501	menej ako 0,484
Výsledný ukazovateľ U	viac ako 1,564	1,288-1,564	1,070-1,287	0,950-1,069	menej ako 0,950

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Takýmto spôsobom sme **všetkých 14 navrhovaných subdestinácií cestovného ruchu** v Prešovskom kraji **zaradili podľa výsledných hodnôt ukazovateľov do uvedených 5 kategórií atraktívnosti** pre rozvoj cestovného ruchu.

Tu je potrebné zdôrazniť, že návrh počtu subdestinácií, ich hraníc, ako aj ich názvov nie je definitívny. Celý proces inovácie regionalizácie bude finálne dopracovaný a implementovaný v rámci Stratégie rozvoja udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025 – 2030. Nasledujúce mapy znázorňujú subdestinácie tak, ako boli pripomienkované a prijaté na III. workshope s aktérmi cestovného ruchu v kraji.

Pri pohľade na prírodné a kultúrne zdroje (ukazovateľ U1) sú v kategórii s veľmi vysokou atraktívnosťou subdestinácie Tatry a Spiš a Slovenský raj, a to predovšetkým z dôvodu značného výskytu chránených území a kultúrno-historických centier, z ktorých sú niektoré zapísané aj v zozname svetového dedičstva UNESCO. **Subdestinácia Tatry je rovnako z hľadiska ďalších čiastkových ukazovateľov (U2, U1+U2, U3+U4) a zároveň aj výsledného ukazovateľa (U) atraktívnosti jedinou subdestináciou v kategórii s veľmi vysokou atraktívnosťou.**

Vysokú atraktívnosť (kategória 2) z hľadiska prírodných a kultúrnych zdrojov majú subdestinácie Severný Spiš, Prešov a okolie a Poloniny, z hľadiska infraštruktúry cestovného ruchu sú to subdestinácie Pieniny, Severný Spiš, Spiš a Slovenský raj, Prešov a okolie. Pri súčte ukazovateľov prírodných a kultúrnych zdrojov a infraštruktúry cestovného ruchu (U1+U2) majú vysokú atraktívnosť subdestinácie Pieniny, Spiš a Slovenský raj a Poloniny, pri súčte ukazovateľov ľudského kapitálu a ekonomiky (U3+U4) sú to Pieniny a Prešov a okolie.

Podľa celkového výsledného ukazovateľa U sme do kategórie s vysokou atraktívnosťou zaradili subdestinácie Pieniny a Spiš a Slovenský raj.

Tabuľka 54: Atraktívnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu

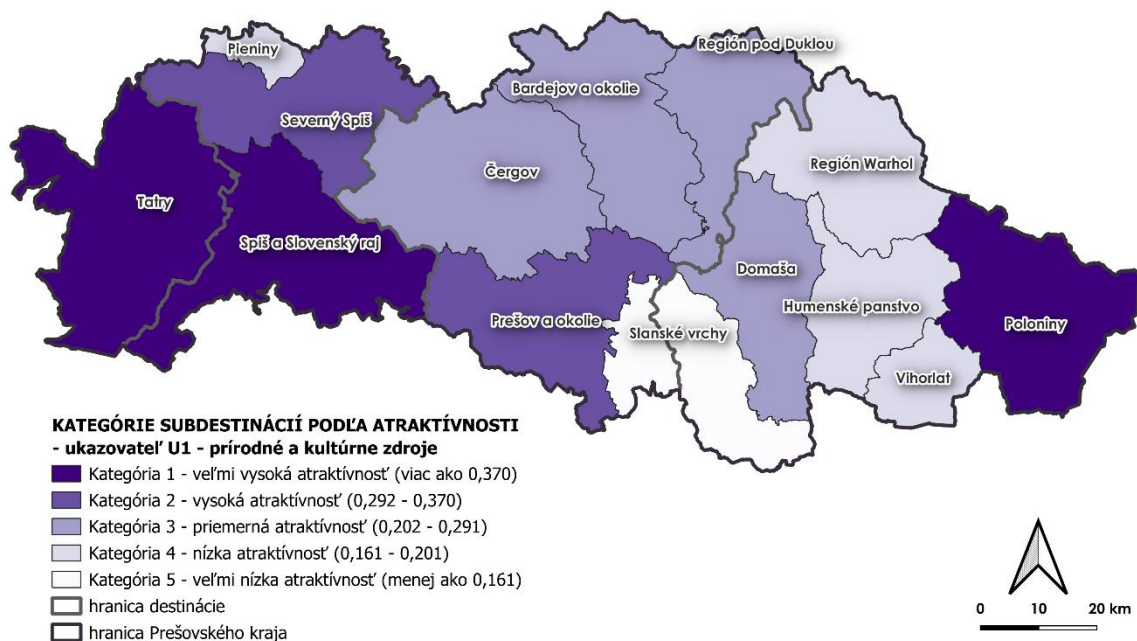
Subdestinácia cestovného ruchu	Ukazovateľ U1 - prírodné a kultúrne zdroje	Ukazovateľ U2 - infraštruktúra cestovného ruchu	Ukazovateľ U1+U2	Ukazovateľ U3+U4 - ľudský kapitál a ekonomika	Výsledný ukazovateľ U
Tatry	0,590	0,766	1,357	0,893	2,249
Severný Spiš	0,319	0,364	0,684	0,539	1,222
Pieniny	0,200	0,626	0,825	0,697	1,522
Spiš a Slovenský raj	0,627	0,392	1,019	0,545	1,563
Bardejov a okolie	0,292	0,220	0,513	0,550	1,063
Čergov	0,242	0,218	0,460	0,489	0,949
Prešov a okolie	0,333	0,366	0,699	0,588	1,287
Región pod Duklou	0,282	0,231	0,514	0,548	1,061
Slanské vrchy	0,159	0,199	0,358	0,501	0,859
Domaša	0,236	0,331	0,567	0,502	1,069
Humenské panstvo	0,182	0,191	0,373	0,528	0,901
Región Warhol	0,161	0,173	0,335	0,477	0,812
Poloniny	0,371	0,336	0,706	0,491	1,196
Vihorlat	0,202	0,226	0,428	0,484	0,912

Legenda farieb:

Atraktívnosť	veľmi vysoká	vysoká	priemerná	nízka	veľmi nízka
--------------	--------------	--------	-----------	-------	-------------

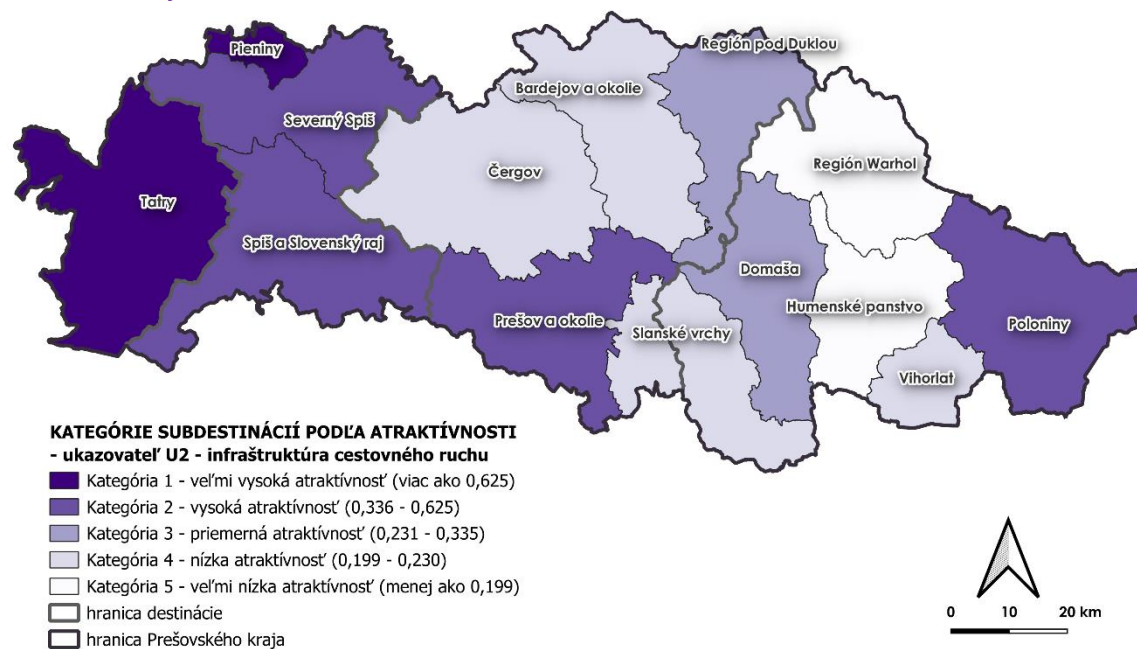
Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 69: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 – prírodné a kultúrne zdroje

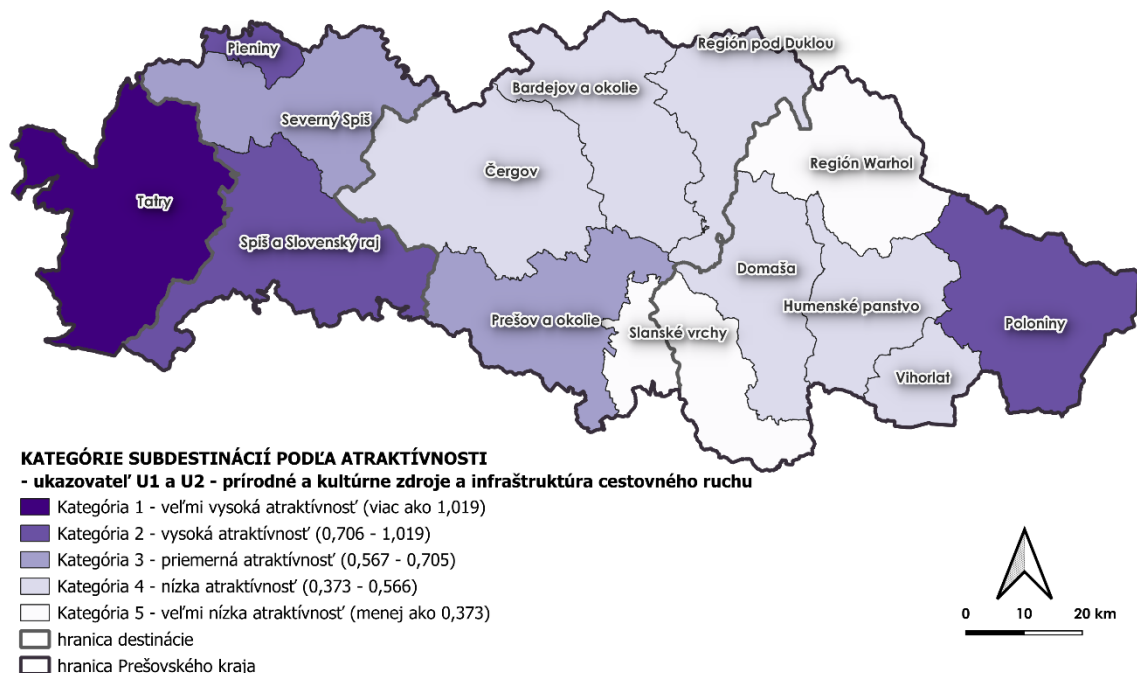
Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 70: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U2 – infraštruktúra cestovného ruchu

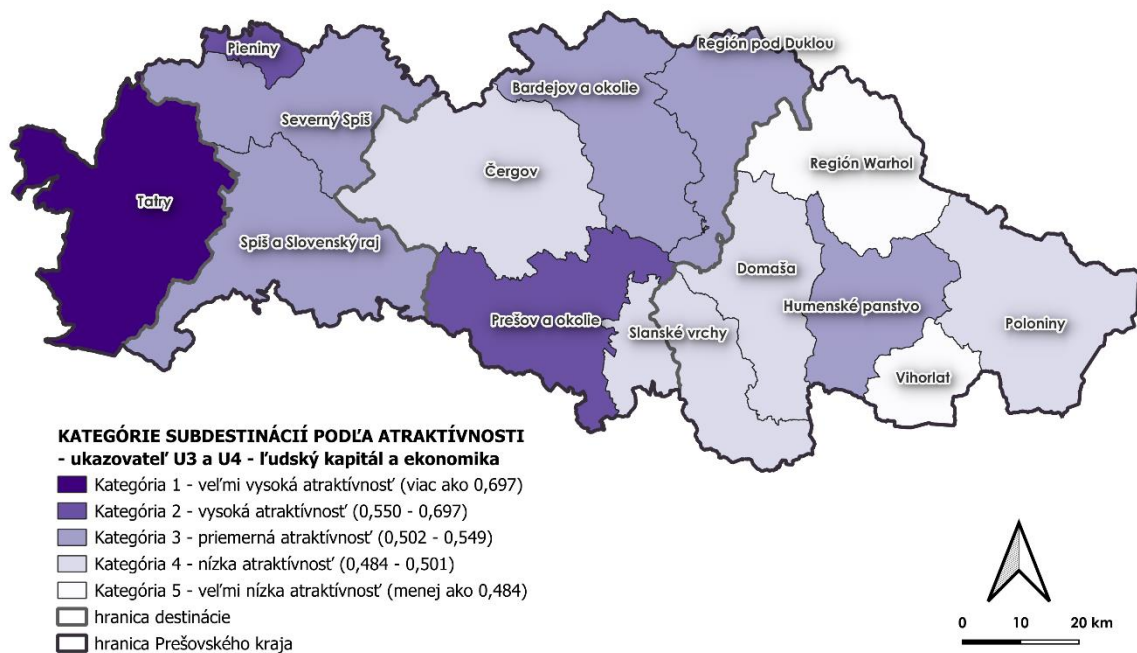
Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 71: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U1 a U2 – prírodné a kultúrne zdroje a infraštruktúra cestovného ruchu

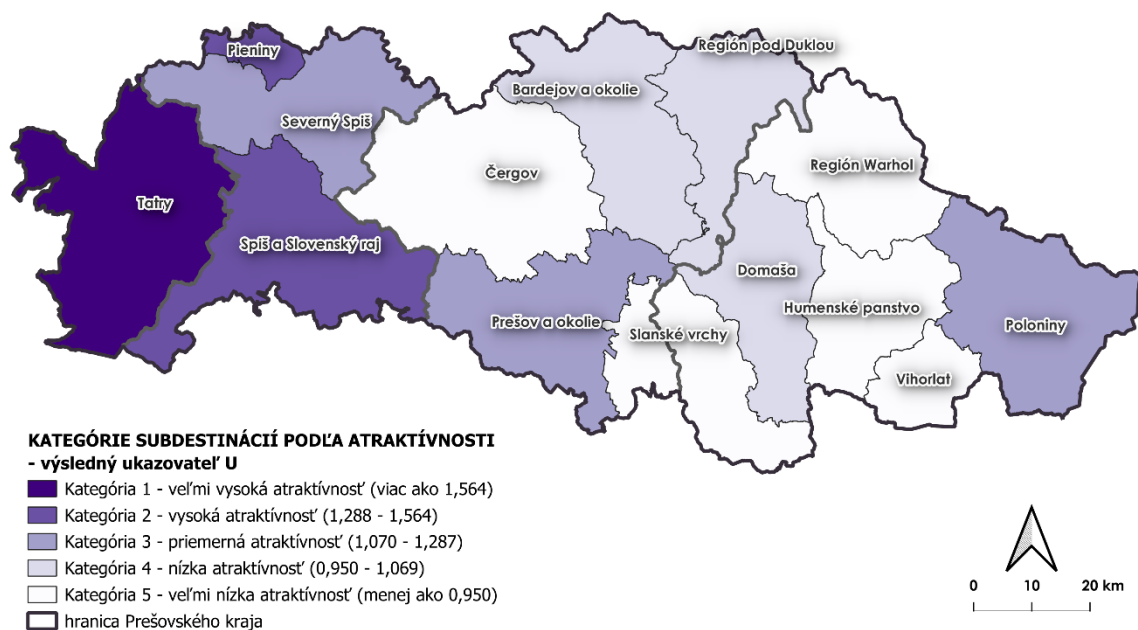
Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 72: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – ukazovateľ U3 a U4 – ľudský kapitál a ekonomika

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Mapa 73: Atraktivnosť subdestinácií cestovného ruchu Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu – výsledný ukazovateľ U

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Multikriteriálna analýza umožňuje plánovanie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji s dôrazom na efektívne využitie prírodných, kultúrnych a ekonomických zdrojov. Poukazuje na dôležitosť systematického rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji ako jedného z hlavných pilierov jeho udržateľného rozvoja. Obce s vysokou atraktivnosťou by mali byť ďalej rozvíjané ako centrá cestovného ruchu, zatiaľ čo obce s priemernou atraktivnosťou by sa mali zamerať na zlepšenie infraštruktúry a využitie miestnych zdrojov a pre obce s nízkou atraktivnosťou by mala byť prioritou lepšia propagácia miestnych atraktivít a rozvoj základnej infraštruktúry.

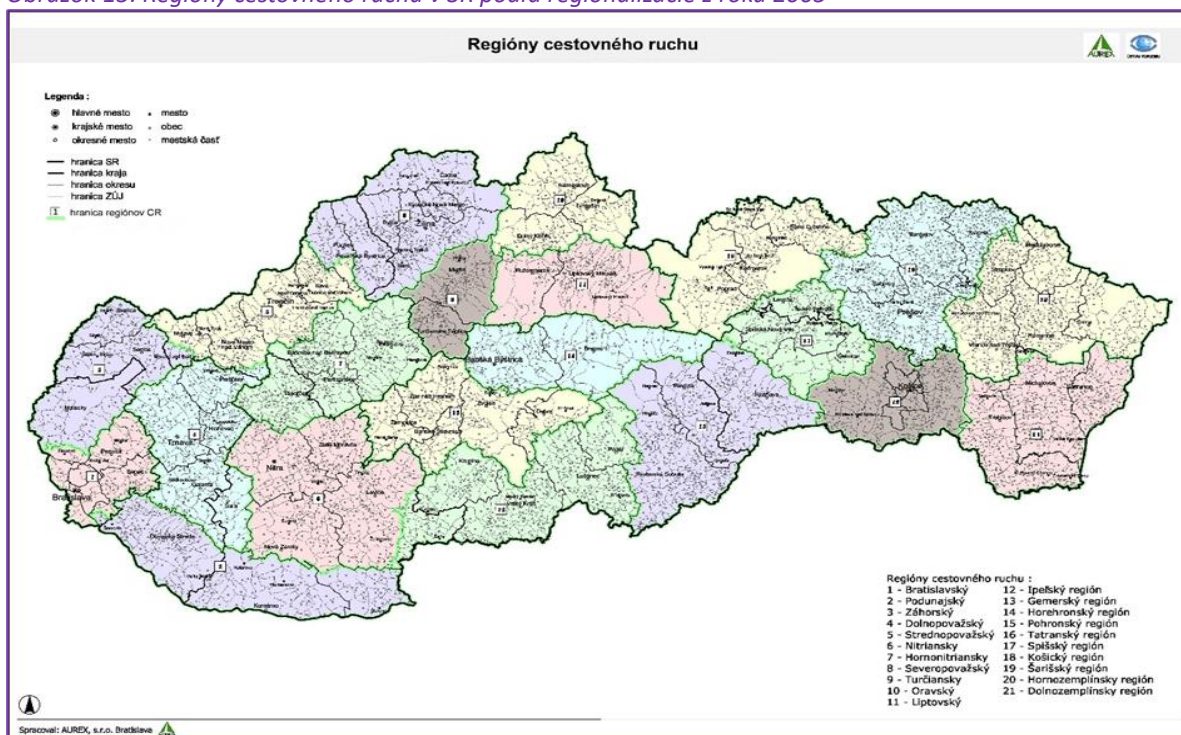
5.3 Metodika zhodnotenia potenciálu - regionalizácia

V roku 2005 Ministerstvo dopravy SR po prvýkrát metodicky pripravilo hodnotenie potenciálu jednotlivých slovenských regiónov pre rozvoj cestovného ruchu a jeho najvýznamnejších foriem. Dokument mal indikatívny a podporný charakter pre mestá a obce, čo znamená možnosť pracovať s týmto typom metodiky. Potreby vzniku dokumentu vzišli z nutnosti **stimulovať koordináciu turizmu** na lokálnej a regionálnej úrovni a poskytnúť formalizovaný pohľad na rozvojové možnosti turizmu v regiónoch.

Región predstavuje v tejto metodike vymedzenú časť územia, ktorá sa vyznačuje relatívne homogénnymi podmienkami pre rozvoj turizmu. Základom vymedzenia regiónu sú kritériá: podobnosť prírodných a vytvorených podmienok pre cestovný ruch, geograficko-prírodné hranice, spoločensko-historické vymedzenie územia, určitá minimálna veľkosť územia, vnútorné väzby v rámci regiónu, predpoklady stotožnenia sa miestnych aktérov s takto vymedzeným regiónom, spoločný prístup a infraštruktúra, spoločná turistická ponuka. Výsledný región je definovaný ako súhrn krajiných celkov, ktoré plnia potreby turizmu v súčasnosti a budúcnosti. Je postavený na spoločných charakterových vlastnostiach odlišných od ostatného susediaceho územia. **Regióny v takto alebo modifikovanej podobe by mali fungovať ako organické jednotky s vlastnou vnútornou organizáciou a štruktúrou, ktorej odrazom by mali byť destinačné agentúry (OOCR, KOCR).** Takto nastavený systém by mal spájať aktérov v cestovnom ruchu na území za účelom tvorby a realizácie spoločných cieľov, spoločných aktivít, kooperácie, marketingu, komplexnej starostlivosti o spoločné atraktivity.

Podľa regionalizácie z roku 2005 boli na území Prešovského kraja definované **4 regióny cestovného ruchu**: Tatranský s okresmi Kežmarok, Poprad, Stará Ľubovňa, Spišský len s okresom Levoča, Šarišský s okresmi Bardejov, Prešov, Sabinov, Svidník a Hornozemplínsky s okresmi Humenné, Medzilaborce, Michalovce, Snina, Stropkov, Vranov nad Topľou.

Obrázok 15: Regióny cestovného ruchu v SR podľa regionalizácie z roku 2005

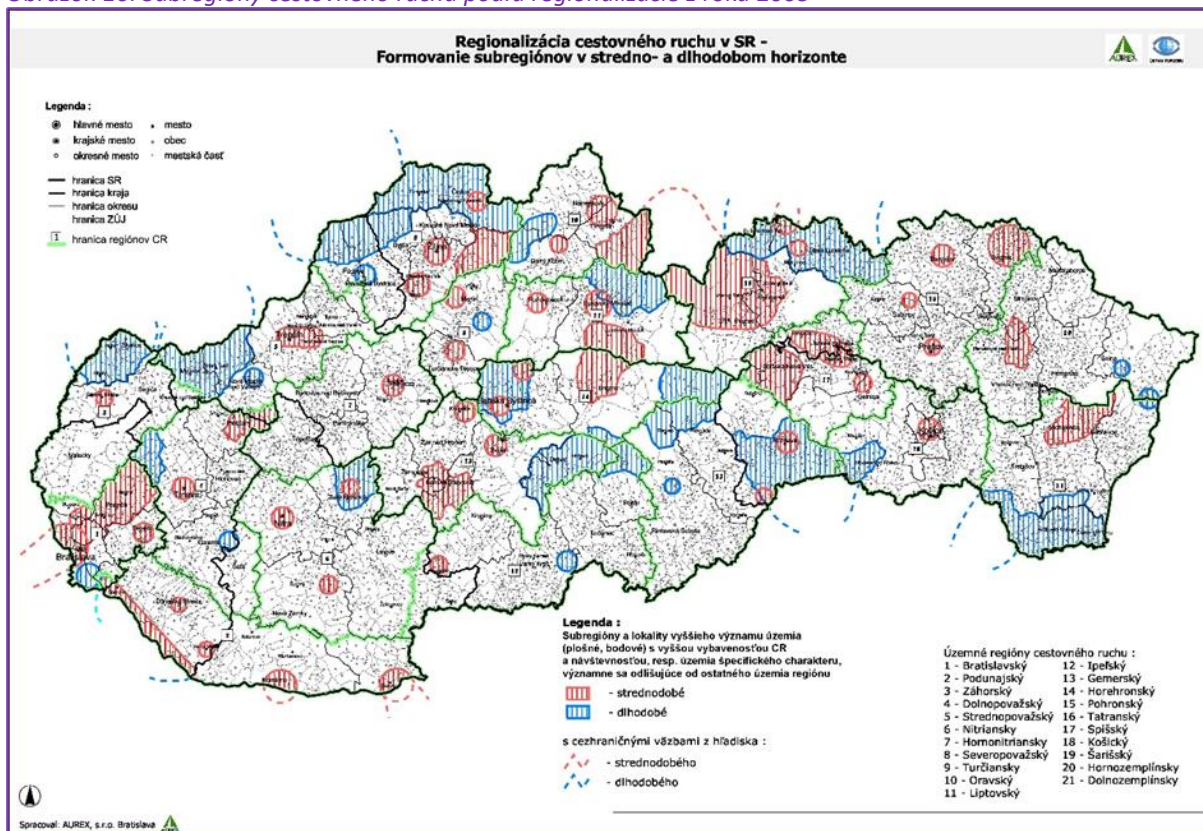

Zdroj: Ministerstvo dopravy SR, 2024a

Každý z regiónov je možné rozdeliť na menšie územie, subregión, ktorý sa vyznačuje kvalitatívne výrazne lepšimi, priaznivejšími podmienkami pre cestovný ruch alebo odlišnými možnosťami ich využitia v porovnaní s ostatnou časťou regiónu. Subregión má teda všetky hlavné znaky regiónu a špecifické vlastnosti kvalitatívne ho odlišujúce od ostatného regiónu. Kvalitatívne odlišnosti subregiónov môžu byť: prírodné prostredie a prírodné atraktivity (napr. Pieniny, Slovenský raj), civilizačné atraktivity (svojrázne laznícke osídlenie s typickou výrobou, architektúrou, zvykoslovím, výrobou vína a i.), významné miesto s mimoriadnymi historickými pamiatkami alebo významným podujatím, atraktivitou (kúpele, pamiatky UNESCO), významné letné a zimné strediská cestovného ruchu. Regionalizácia rozdelila subregióny ešte do dvoch časových rovin možnosti využitia potenciálu v rámci jeho vývoja v strednodobom a dlhodobom horizonte.

V rámci regiónov bolo v Prešovskom kraji identifikovaných touto metodikou **9 subregiónov s potenciálom formovania v strednodobom horizonte** (z toho 2 subregióny s cezhraničnými väzbami – Tatry a Pieniny) a **3 subregióny s potenciálom formovania v dlhodobom horizonte** (z toho 1 s cezhraničnými väzbami – Zamagurie).

Obrázok 16: Subregióny cestovného ruchu podľa regionalizácie z roku 2005

Zdroj: Ministerstvo dopravy SR, 2024b

Zhodnotenie potenciálu regiónu vo vzťahu k tvorbe koncepcie

Možnosť zhodnotenia potenciálu Prešovského kraja vo vzťahu ku tvorbe koncepcie si vyžaduje revíziu metodiky regionalizácie z roku 2005. Zároveň ostáva v platnosti konštatovanie metodiky regionalizácie z roku 2005, že potreby vzniku dokumentu vzišli z nutnosti **stimulovať koordináciu cestovného ruchu** na lokálnej a regionálnej úrovni a poskytnúť formalizovaný pohľad na rozvojové možnosti cestovného ruchu.

Analýza nadradených dokumentov globálnej, európskej, národnej a regionálnej strategickej dokumentácie potvrdila, že medzi hlavné ciele a priority vo vzťahu k zvyšovaniu konkurencieschopnosti kraja sú **lepšie využívanie potenciálu s pomocou lepšej regionalizácie územia bez bielych miest a dôsledné zhodnotenie potenciálu jednotlivých regiónov**. Zároveň jedným z odporúčaní odborníkov Svetovej banky z iniciatívy Catching-up regions (Iniciatíva dobiehajúcich regiónov) pre PSK bola **integrácia a konsolidácia aktérov cestovného ruchu v rámci snahy o dosiahnutie spoločného cieľa a to zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu Prešovského kraja**. Z tohto dôvodu bol proces tvorby koncepcie sprevádzaný intenzívnou snahou o vytvorenie komunikačnej platformy pre všetky destinačné agentúry v kraji (OOCR, KOOCR) ako aj ďalších aktérov cestovného ruchu.

II. sieťovací workshop výkonných riaditeľov a prizvaných členov OOCR z územia, organizovaný k príprave Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030, mal za úlohu získať prehľad o nastaveniach v jednotlivých územiach spravovaných OOCR, konkrétne o zaužívanom územnom členení pre destinačný manažment, aktuálnych destinačných pravidiel, podľa ktorých OOCR funguje, o aktuálnom brandingu destinácie. Spoločnou snahou bolo určenie destinačných hraníc, určenie aktuálnych destinačných celkov (subdestinácií) a hranice brandingu destinácií.

Počas procesu inovácie regionalizácie odznelo od aktérov cestovného ruchu v kraji niekoľko zaujímavých odporúčaní a postrehov k potrebe inovácie metodiky regionalizácie:

- kultúra spolupráce v cestovnom ruchu v Prešovskom kraji je zatiaľ v začiatku,

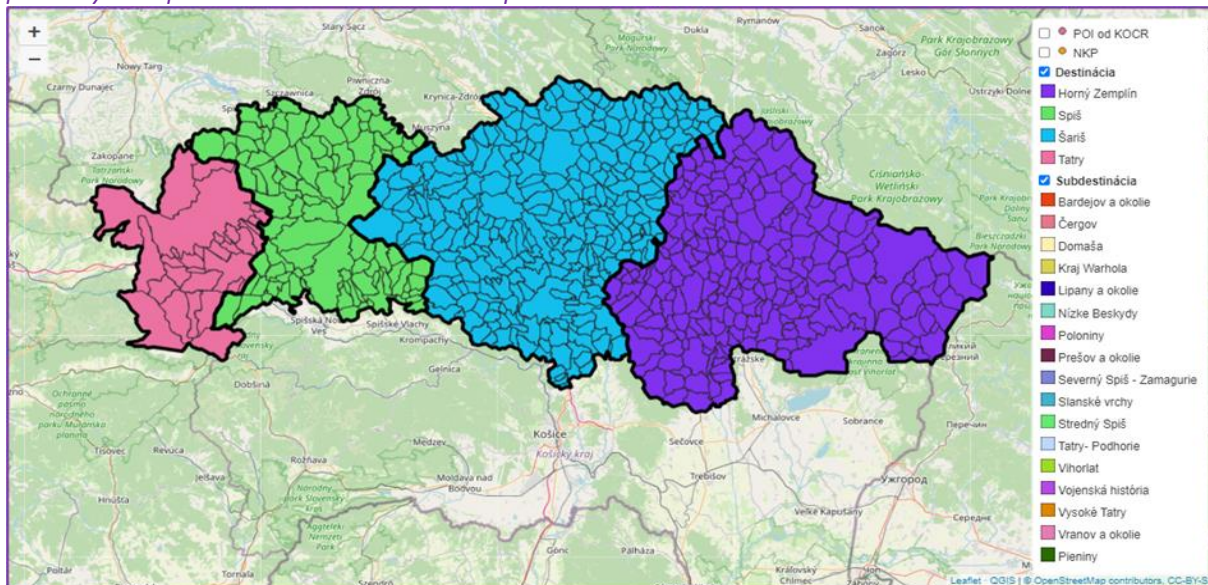
- regionalizácia cestovného ruchu je základ pre systémové nastavenie riadenia cestovného ruchu na území kraja,
- je nevyhnutná zmena v riadení destinácií na území kraja a transformácia doterajšieho systému destinačného manažmentu na území kraja a zaplnenie bielych miest,
- regionalizáciu je potrebné posúdiť aj z pohľadu destinačného marketingu, brandingu a architektúry značiek,
- lídrom inovácie regionalizácie by mal byť Prešovský samosprávny kraj,
- pri inovácií regionalizácie je potrebné oddeliť pohľad marketingovo-obchodný od rozvojového pohľadu.

V prospech inovácie regionalizácie (časť destinačný manažment a marketing) sa vyslovila aj sumarizácia okruhov potrieb z II. a III. workshopu s aktérmi cestovného ruchu v kraji:

1. **lepšie riadenie cestovného ruchu** – efektívnejšie plánovanie a monitorovanie cestovného ruchu, rozširovanie členskej základne OOCR, sieťovanie aktérov,
2. **efektívnejšia propagácia a marketing** - cielená propagácia špecifických a jedinečných oblastí každej destinácie,
3. **zapojenie miestnych komunít** - zvýšenie miestnej zamestnanosti, podpora miestnych podnikov a zabezpečenie, že benefity z cestovného ruchu zostanú v regióne,
4. **lepšie využitie zdrojov** - lepšie plánovanie a distribúciu zdrojov, ako sú investície do infraštruktúry, podpora miestnych podnikov alebo rozvoj turistických služieb,
5. **špecifickosť ponuky** - vytvorenie diverzifikovaného balíka zážitkov,
6. **zníženie sezónnosti, ochrana životného prostredia a udržateľnosť** - lepšie vyváženie návštevnosti v priebehu celého roka, predchádzanie preťaženiu populárnych oblastí.

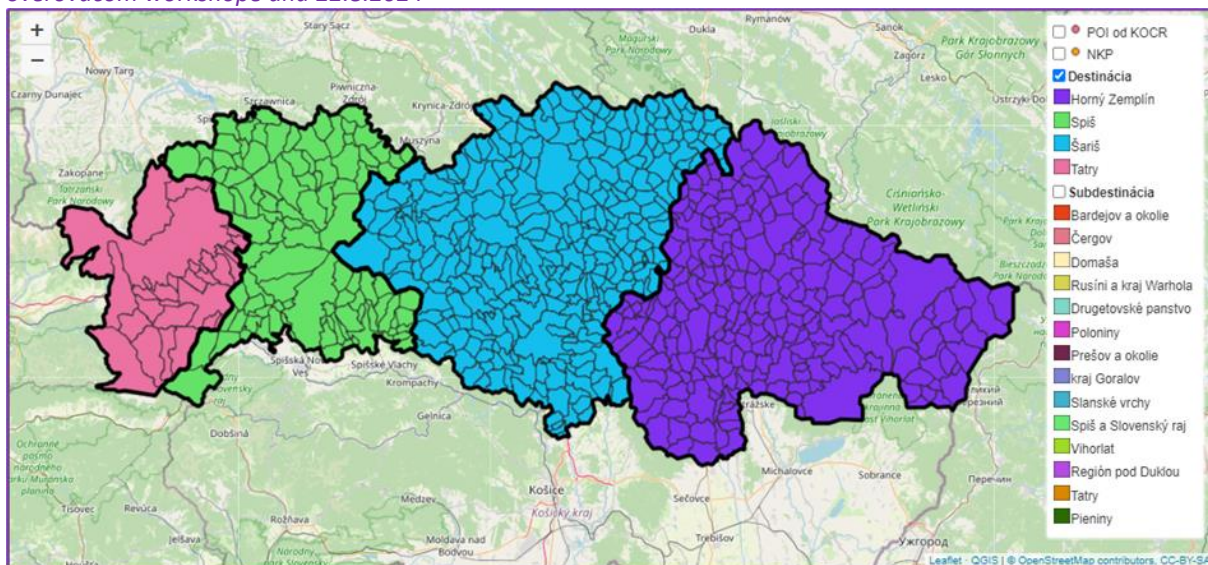
Na základe sumarizácie potrieb aktérov cestovného ruchu v regióne v prospech dynamickej koordinácie, kooperácie a budovania partnerstva (nadradené ciele) s Úradom PSK, pri rešpektovaní súčasného územno-správneho členenia SR a strategicko-plánovacích regiónov Prešovského kraja, bola pripravená v širokej participácii (počas dvoch workshopov) inovovaná regionalizácia cestovného ruchu vo vzťahu k destinačnému manažmentu a marketingu. V rámci tohto návrhu regionalizácie boli v Prešovskom kraji vyčlenené **4 destinácie (regióny)** – Tatry, Spiš, Šariš a Horný Zemplín, ktorých hranice sa ale od regionalizácie z roku 2005 mierne líšia (posun hranice medzi destináciami Tatry a Spiš (obec Vernár bol pričlenená k destinácii Spiš).

Obrázok 17: Regióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – prvý návrh predložený na pripomienkovanie pracovným skupinám na overovacom workshope dňa 22.8.2024

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

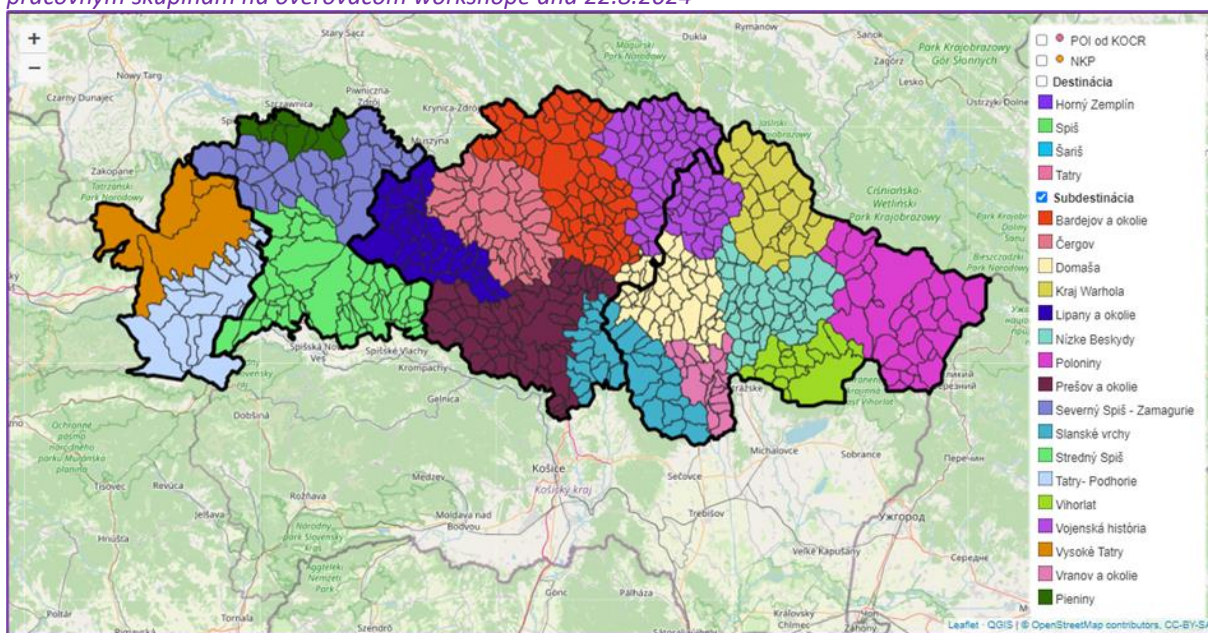
Obrázok 18: Regióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – návrh upravený pracovnými skupinami na overovacom workshope dňa 22.8.2024

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Následne aj na základe analýzy atraktivity územia Prešovského kraja (predstavený návrh inovovanej multikriteriálnej analýzy ako súčasť analytickej časti Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024 - 2030), boli definované **jadrá 17 subdestinačných celkov** (subregiónov) a taktiež sa navrhli hranice v území, tvoriace perifériu jadier, tak aby bolo **pokryté celé územie Prešovského kraja** (vrátane úpravy názvov).

Obrázok 19: Subregióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – prvý návrh predložený na pripomienkovanie pracovným skupinám na overovacom workshope dňa 22.8.2024

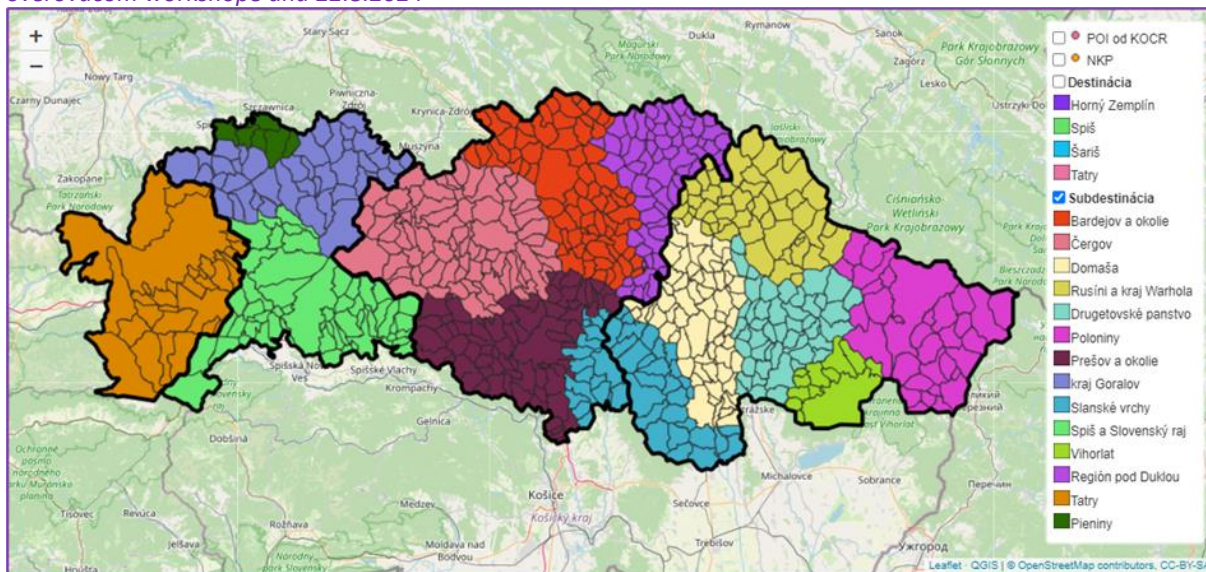

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Po zapracovaní pripomienok, ktoré vzišli z overovacieho III. workshopu pripravili autori návrhu novej regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji vrátane subdestinačného členenia na 14 subdestinácií, pričom celý proces inovácie regionalizácie, časť destinačný manažment a marketing ostáva v procese a bude

finálne dopracovaný a implementovaný v rámci Stratégie rozvoja udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025-2030.⁴

Obrázok 20: Subregióny cestovného ruchu v Prešovskom kraji – návrh upravený pracovními skupinami na overovacom workshope dňa 22.8.2024

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Inovácia rozvojovej časti regionalizácie na základe vyššie uvedených kritérií pôvodného metodického dokumentu z roku 2005 ostáva podkladom pre pripravovanú Stratégiu rozvoja udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025-2030. Na základe tejto ambície pripravil tím spracovania koncepcie v rámci Úradu PSK **webmapovú aplikáciu**, pomocou ktorej je možné **zozbierať pripomienky** od širokej verejnosti, samospráv a aktérov z oblasti cestovného ruchu v území. Webmapová aplikácia má byť ďalším nástrojom participatívneho procesu pri tvorbe návrhu komplexnej regionalizácie cestovného ruchu na území kraja. Webmapovú aplikáciu je možné nájsť na webovej stránke:

https://geopresovregion.sk/web/regionalizacia_webmapa/index_tabulka.html#9/49.0532/21.4330

Pomocou niekoľkých jednoduchých krokov je možné cez túto webmapovú aplikáciu podať podnet k zmene návrhu regionalizácie.

⁴ V rámci pripomienkovacieho procesu z územia dodatočne vzišla potreba zmeny názvu subdestinácie Kraj Goralov na Severný Spiš a subdestinácie Rusíni a kraj Warhola na Región Warhol. Tieto zmeny boli zapracované, ale ako aj ostatné názvy (a hranice), budú ešte predmetom širšej diskusie s územím v pripravovanej Stratégii rozvoja udržateľného cestovného ruchu Prešovského kraja na roky 2025-2030.

Obrázok 21: Návod na prácu s webmapovou aplikáciou na zber podnetov k návrhu novej regionalizácie cestovného ruchu

WEBMAPA PRIPRAVENÁ PRE ZBER PODNETOV OD OBCÍ

Každá samospráva má možnosť vyjadriť do ktorej destinácie a subdestinácie by chcela patriť.
https://geopresovregion.sk/web/regionalizacia_webmapa/index_tabulka.html#9/49.0532/21.4330

1. Webmapu je možné zobraziť pomocou linku, alebo QR-kódu
2. Kliknutím na obec v mape si zobrazíte doplnkové informácie
3. Vyplníte názov obce, kód a okres, v ktorom sa obec nachádza (podľa okienka z bodu 2)
4. Vyplníte novú destináciu a subdestináciu, do ktorej by obec mala patriť
5. Tlačidlom "Pridaj do tabuľky" pridáte Vaše podnety do tabuľky. Tú cez tlačidlo "Exportuj tabuľku" stiahnete a zašlete na jakub.kovar@psk.sk

Zaškrtnutím v legende máte okrem destinácií a subdestinácií možnosť zobrazit si aj body záujmu (POI) a kultúrne pamiatky (NKP)

Zdroj: prezentácia v rámci overovacieho workshopu č.3 zo dňa 22.8.2024

5.4 Dátová politika a podporné nástroje

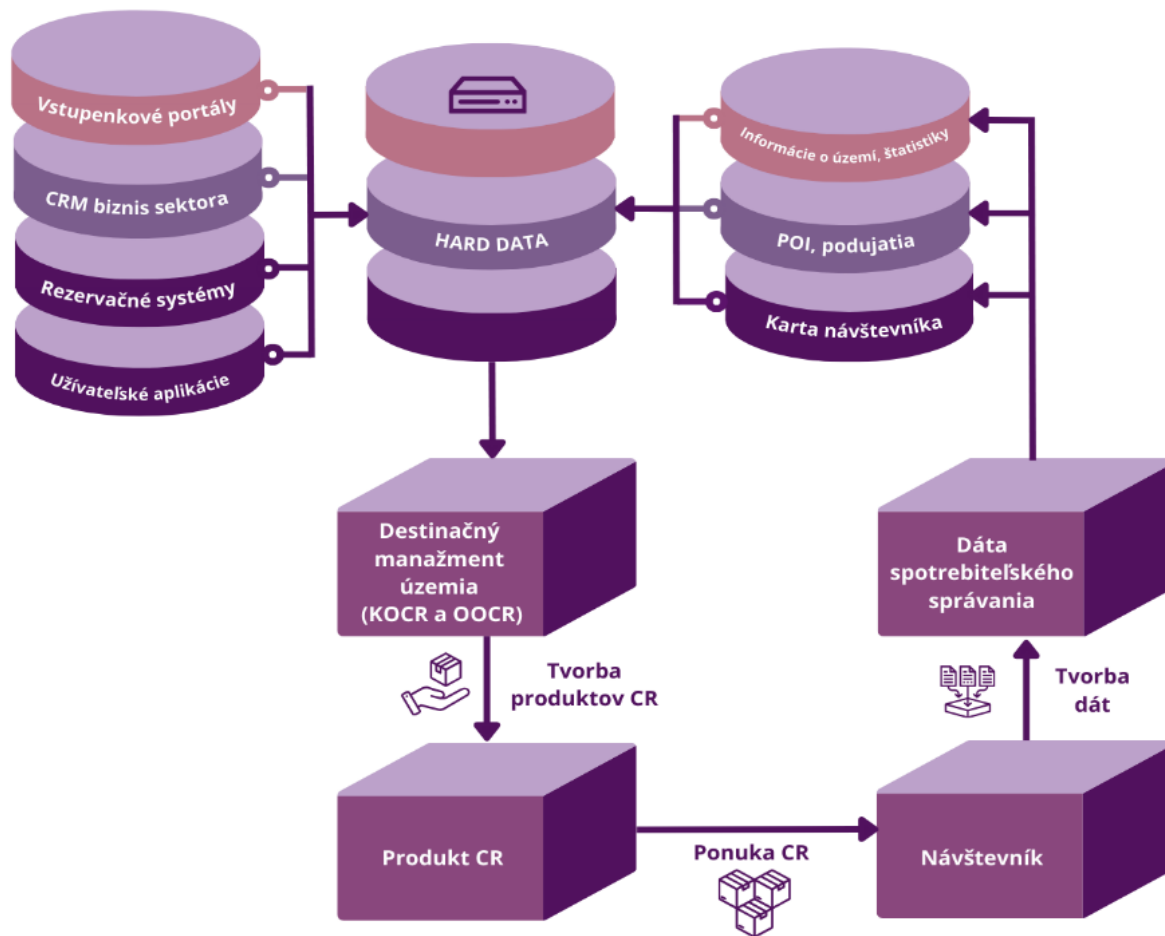
5.4.1 Východiskový stav

Moderný, dynamický a flexibilný rozvoj cestovného ruchu na úrovni PSK a jeho riadenie v zmysle naplnenia cieľov všetkých úrovní strategického rozvoja si vyžaduje systémové nastavenie dátovej politiky a permanentne aktuálne, inovované a logicky kategorizované a prezentované dáta. Systém zberu dát v podmienkach SR nie je koncepčne uchopený (podľa charakteristiky aktérmi cestovného ruchu živelný) a diferencovaný do viacerých úrovní zberu. Aktuálnym trendom v oblasti kolektizácie dát je **slabá dostupnosť kvalitných a podrobných dát** (návštevnosť, preferencie, výdavky turistov na úrovni krajov, množstvo dôverných údajov, údaje prepočítavané na národnú úroveň), **komplikovanosť procesu zberu dát** (dotazníkový zber, registre návštevníkov, dobrovoľný zber, nespoľahlivosť údajov, nepravidelné poskytovanie údajov od aktérov), **problémy s vyhodnocovaním a interpretáciou dát, nedostatočná koordinácia medziúrovňových aktérov (mestá a obce, Štatistický úrad, podnikateľský sektor), absencia štandardov hodnotenia a interpretácie dát.**

5.4.2 Dáta v procese tvorby koncepcie

Základným **zdrojom dát** pre spracovanie koncepcie bol Štatistický úrad SR. Ďalšie zdroje dát tvorili: voľne dostupné dáta štátnych orgánov a organizácií (Štátna ochrana prírody, Pamiatkový úrad, Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny a i.), dáta vlastného zberu (dotazníkové prieskumy, štruktúrované rozhovory a i.), datasety destinačných agentúr kraja (KOCR, OOCR) a organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja, vlastný zber aktérov. Problémom bol stav dát a ich rôznorodý formát, kvalita, usporiadanie, overovanie pravosti. Aktuálny stav dátovej základne z pohľadu spracovateľa koncepcie ukazuje nasledujúca schéma.

Schéma 16: Aktuálny stav („As-Is“) toku dát v oblasti cestovného ruchu v kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Dáta v PSK sú podľa schémy tvorené na viacerých úrovniach. Primárne dáta (návštevníci, aktéri v cestovnom ruchu) nemajú ucelenú dátovú základňu a nie sú spracovávané a vyhodnocované systematicky (KOCR, OOCR čiastočne vyhodnocujú dáta podľa produktovej potreby).

Dáta od návštevníkov boli zatriedené do troch kategórií:

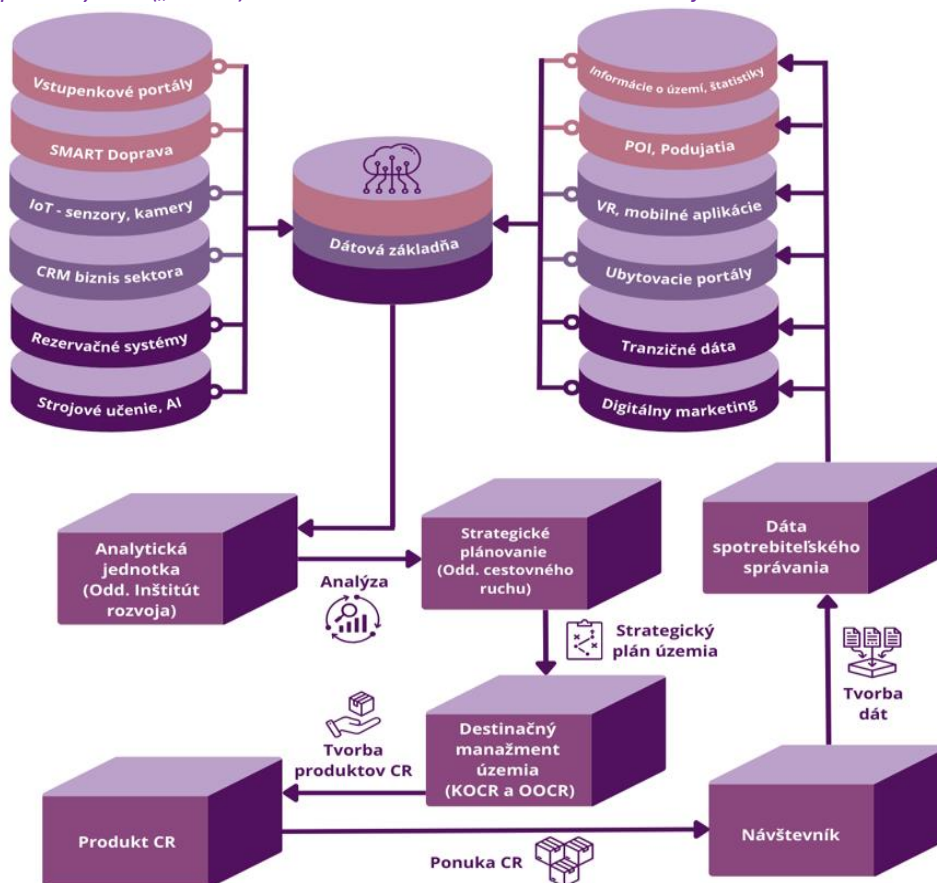
- **informácie o území, štatistiky** – dáta, ktoré poskytujú návštevníci priamo vyplnením dotazníkov, ale aj dáta o návštevníkoch, ktoré vytvárajú ubytovacie zariadenia a publikuje napr. Štatistický úrad,
- **POI, podujatia** – dáta, ktoré návštevníci poskytujú o navštívených lokalitách a zväčša ich zbierajú KOCR a OOCR,
- **Karta návštevníka** – dáta od návštevníkov, ktorí využili Kartú návštevníka (napr. Šariš Card alebo Gopass), na základe ktorých vedia OOCR vyhodnotiť spotrebiteľské správanie návštevníka.

Na druhej strane sú dáta získavané od tretích strán, rozdelené do nasledovných kategórií:

- **vstupenkové portály** – dáta od prevádzkovateľov zariadení, ktoré vyberajú vstupné,
- **CRM biznis sektora** – dáta z podnikateľského sektora (napr. aj o zamestnancoch),
- **rezervačné systémy** – dáta od ubytovacích zariadení, alebo z aplikácií, cez ktoré je možné vytvárať návštevnícke rezervácie,
- **užívateľské aplikácie** – dáta z ďalších aplikácií prevádzkovaných KOCR a OOCR.

Súbor problémov v oblasti kolektívizácie dát odkazuje v prospech strategického riešenia situácie v podobe Konceptu dátovej politiky PSK. Optimálny tok dát v oblasti cestovného ruchu naznačuje nasledujúca schéma.

Schéma 17: Optimálny stav („To-Be“) toku dát v oblasti cestovného ruchu v kraji

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Nastavenie a implementácia Konceptu dátovej politiky si bude vyžadovať reálnu implementačnú jednotku zodpovednú za relevanciu zberu, kategorizáciu, triedenie a hodnotenie datasetov ako aj ich zdieľanie. **Úrad PSK disponuje analyticko-metodickou jednotkou** (oddelenie Inštitútu rozvoja) **a od 1.7. 2024 strategicko-plánovacou jednotkou** (oddelenie cestovného ruchu), ktoré sú kvalitným odborným základom pre integrovanie podkladov a tvorbu Konceptu dátovej politiky, ako aj samotný strategický rozvoj kraja v oblasti cestovného ruchu.

5.4.3 Nástroje pre systematický zber, spracovanie a vizualizáciu dát (úroveň PSK)

V súvislosti s prípravou koncepcie vzišla na krajskej úrovni potreba získavania a spracovania nie len „statických“ údajov, ale aj potreba získavania a spracovania „živých“ údajov. Úrad PSK v spolupráci s KOČR, OOCR a aktérmi v území začal s osádzaním **turistických sčítačov a cyklosčítačov**, ktoré pomôžu vytvoriť reálny obraz o návštevnosti vybraných lokalít v kraji. **Spätná väzba od návštevníkov** bola z krajskej úrovne získavaná pomocou dotazníkového prieskumu, ktorý bolo možné vyplniť cez **QR kódy, distribuované do kultúrnych organizácií** v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja a k vybraným pamiatkam. Okrem toho PSK s KOČR a OOCR začali systematický **zber údajov o bodoch záujmu (POI)**, pomocou vytvorenej karty POI.

RISK, aplikácia na zber projektových zámerov a komunikáciu, bola spustená vo februári 2023 na **vytvorenie zásobníka projektových zámerov** ako potenciálu pre Integrovanú územnú stratégiu, ako aj pre podporu priamej komunikácie s Úradom PSK. Aplikácia sa bude aj v rámci koncepcie inovovať o moduly štatistik a analýzy potrebných intervencií v kraji.

Nový pripravovaný nástroj na zber dát o „stakeholderoch“ (nielen) v kraji (na princípe B2B), je **aplikácia vyvíjaná v rámci participatívneho procesu cez projekt Central Mountains** programu Interreg Central Europe, ktorá v čase prípravy koncepcie ešte síce nemala názov, ale jej funkcie boli navrhnuté priamo zástupcami PSK, ZMOS, OOCR a ďalšími aktérmi z územia. Hlavným cieľom aplikácie je **vytvoriť databázu podujatí a služieb** a uľahčiť tak kontakt aktérov cestovného ruchu v území.

Krajský geoportál ako integračná platforma na **ukladanie a publikovanie (najmä priestorových) údajov** z rôznych oblastí, dostupný na webovom sídle geopresovregion.sk, vznikol v spolupráci s Európskou komisiou a Svetovou bankou v rámci iniciatívy Catching-Up Regions. Údaje na geoportáli pochádzajú z rôznych zdrojov

(národné a regionálne databázy, dotazníkové prieskumy a i.). Aktuálne je tu publikovaných viac ako 250 datasetov. Geoportál pozostáva z troch základných modulov:

- **Dátový katalóg** – otvorené údaje o kraji na prezeranie a stiahnutie,
- **Tematické mapy a dashboardy** – užívateľsky prívetivé interaktívne mapové aplikácie,
- **Mapový prehliadač** – online mapový nástroj pre pokročilejších používateľov.

Ďalšie nástroje, ktoré používa Úrad PSK na spracovanie a vyhodnocovanie dát cestovného ruchu sú: Microsoft PowerBI, KNIME Analytics, dbeaver, štatistický softvér Imago a i. Všetky uvedené nástroje (vrátane geoportálu a aplikácie RISK) majú potenciál využitia aj v oblasti cestovného ruchu.

5.4.4 Trendy vo využívaní nástrojov v oblasti cestovného ruchu

Medzi prioritované SMART nástroje **v oblasti manažmentu destinácií** patria systémy na správu destinácie, Big Data a analytické nástroje, IoT (Internet vecí) a senzory, SMART doprava, Digitálne informačné panely a aplikácie pre návštevníkov, CRM systémy, Virtuálna a rozšírená realita, biometrické technológie, Systémy pre udržateľnosť, sociálne médiá a digitálny marketing a i.

Tabuľka 55: Prehľad SMART nástrojov v oblasti manažmentu destinácií

SYSTÉM	POPIS
Systémy na správu destinácie (DMS - Destination Management Systems)	integrujú informácie a procesy potrebné pre efektívne riadenie cestovného ruchu v destinácii a umožňujú sledovať tok turistov, predikovať dopyt a optimalizovať zdroje. (Príklad: City Destination Management System Barcelona, Amsterdam)
Big Data a analytické nástroje	slúžia na získanie informácií o správaní turistov, trendoch a potrebách zo zdrojov ako sociálne médiá, mobilné aplikácie, recenzie, senzorové siete a i., pre dynamické a informované rozhodnutia o rozvoji destinácie (Príklad analýzy v reálnom čase je Google Analytics, Tourism Analytics Platform)
IoT (Internet vecí) a senzory	umožňujú sledovať a riadiť kritické aspekty destinácie, ako sú doprava, energia, bezpečnosť a tok turistov. (Príklad: Dubrovnik systém sledovania počtu turistov v historickom centre mesta)
SMART doprava	pre riadenie a optimalizáciu dopravy ako inteligentné parkovanie, verejná doprava podľa dopytu, zdieľané dopravné služby (Inteligentné parkovanie a aplikácie pre verejnú dopravu, ktoré monitorujú využitie parkovísk a smerujú turistov k voľným miestam)
Digitálne informačné panely a aplikácie pre návštevníkov	poskytujú turistom reálne informácie o aktivitách, počasí, preferenciách atrakcií, alternatívnych možnostiach (Príklad: Benátky app s informáciami o preplnených trasách v reálnom čase)
CRM systémy (Customer Relationship Management)	umožňujú správcovi destinácií efektívnejšie komunikovať s návštevníkmi, budovať vzťahy a personalizovať služby (zber preferencií turistov pre cieľenie kampaní) (Salesforce alebo špecializované cestovné CRM nástroje)
Virtuálna a rozšírená realita (VR/AR)	sú používané na propagáciu destinácie a na skvalitnenie zážitku turistov (VR prehliadky v múzeách alebo historických pamiatkach v rámci interaktívneho vzdelávania)
Biometrické technológie	pre urýchlenie a zjednodušenie kontrolných a registračných procesov (Príklad: Letisko Dubaj identifikácia scanom tváre)
Systémy pre udržateľnosť (Sustainability Management Systems)	sledujú environmentálny dopad cestovného ruchu v destinácii, spotrebu energie, vody a odpadové hospodárstvo (Príklad: Slovinsko, systémy podpory ekologického turizmu a ochrany prírodných zdrojov)
Sociálne médiá a digitálny marketing	slúžia na propagáciu a budovanie imidžu destinácií, komunikáciu s turistami a monitorovanie spätnej väzby (Facebook, Instagram alebo TikTok)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Trendom v oblasti SMART nástrojov pre užívateľov (návštevníkov) sú mobilné aplikácie pre navigáciu a dopravu, aplikácie na rezerváciu ubytovania, na plánovanie cesty, prekladacie aplikácie, aplikácie gastrokultúry, virtuálnej a rozšírenej reality, platobné a finančné, na správu cestovných lístkov a vstupeniek, sociálne médiá a komunikačné nástroje, cestovné poistenie a bezpečnosť, aplikácie na zisťovanie počasia, loyality programy a zľavy, audio sprievodcovia a turistické mapy.

Tabuľka 56: Prehľad SMART nástrojov pre užívateľov

Nástroj	Popis
Mobilné aplikácie pre navigáciu a dopravu	poskytujúce informácie o trase, verejnej doprave, premávke, dopravných možnostiach (Google Maps, Apple Maps, Waze) a miestne aplikácie o zdieľanej doprave (Uber, Lyft)
Aplikácie na rezerváciu ubytovania	pre vyhľadanie a rezerváciu ubytovania na základe preferencie a rozpočtu (Booking.com, Airbnb, Expedia, Hotels.com, Hostelworld)
Aplikácie na plánovanie cesty	s ponukou recenzií reštaurácií, atrakcií, aktivít, hotelov (TripAdvisor) a možnosťou vytvárať vlastné itineráre (Google Trips, Sygic Travel)
Prekladacie aplikácie	na preklady jedálnych lístkov, komunikácie, značiek v reálnom čase (Google Translate, iTranslate, Microsoft Translator)
Aplikácie gastrokultúry	s recenziami reštaurácií, typov kuchyne, cien, hodnotení, doručenie jedla (Uber Eats, Glovo, Wolt)
Virtuálna a rozšírená realita (VR a AR)	pre informácie o historických miestach cez smartfón a virtuálne prehliadky
Platobné a finančné aplikácie	umožňujú bezpečné platby v cudzej mene s nízkymi poplatkami (Revolut, N26, Monzo) a rýchle prevody peňazí PayPal, špecifické služby bánk cez mobil
Aplikácie na správu cestovných lístkov a vstupeniek	(Skyscanner, Kiwi.com, Google Flights rezervácia leteniek (Skyscanner, Kiwi.com, Google Flights), pre nákup lístkov na vlak, autobus, mestskú hromadnú dopravu (Trainline, Omio)
Sociálne médiá a komunikačné nástroje	zdieľanie cestovateľských zážitkov v reálnom čase (Instagram, Facebook, TikTok) a komunikačné nástroje (WhatsApp, Messenger alebo Viber)
Cestovné poistenie a bezpečnosť	online cestovné poistenie (World Nomads alebo SafetyWing), bezpečnosť a výstraha pred rizikami v oblasti (Sitata)
Aplikácie na zisťovanie počasia	presné predpovede počasia (AccuWeather a Weather.com)
Loyalty programy a zľavy	pre letecké spoločnosti (Miles & More, Skywards), vernostné programy a zľavy (Booking Genius)
Audio sprievodcovia a turistické mapy	pre destinácie a pamiatky (Rick Steves Audio Europe alebo VoiceMap), offline prístup k mapám (Maps.me, Pocket Earth)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

5.4.5 SMART nástroje v oblasti cestovného ruchu využívané OOCR v kraji

V rámci spracovania Koncepcie bol OOCR pôsobiacim v kraji zaslaný dotazník s témou využívania SMART nástrojov v rámci pracovnej činnosti. Preferovanými nástrojmi OOCR boli aplikácie SmartGuide - inteligentní sprievodcovia (aplikáciu využívajú OOCR Región Šariš, OOCR Severný Spiš - Pieniny, OOCR Vysoké Tatry Región, OOCR Tatry - Spiš - Pieniny a spoluprácu pripravuje OOCR Šariš - Bardejov) a Qutdooractive (aplikáciu využívajú OOCR Región Šariš a OOCR Tatry - Spiš - Pieniny).

SmartGuide aplikácia výrazne uľahčuje cestovanie tým, že koncentruje všetky informácie od navigácie až po komunitné zapojenie. Medzi kľúčové charakteristiky aplikácie patrí interaktivita a užívateľská prispôsobiteľnosť, digitálny obsah, offline režim, jazyková podpora, integrované mapy a navigácia, aktualizované informácie v reálnom čase, prepojenie so sociálnymi sieťami a komunitou, podpora udržateľného cestovania.

Aplikácia poskytuje personalizované odporúčania na základe preferencií, návrhy trás podľa dostupného času, kondície, záujmov, geolokačné údaje, audio a video sprievodcu, virtuálne prehliadky, dostupnosť informácií bez pripojenia na internet, preklady, aktualizované mapy, informácie o otváracích hodinách, zmene dopravy, počasia, zdieľanie fotografií, odporúčania iných používateľov, ekologicky šetrné aktivity, lokálnych poskytovateľov služieb. Okrem vyššie spomínaných OOCR aplikáciu využívajú aj ďalší aktéri v kraji (napr. Prešovská univerzita, STM Solivar) a mnohí majú záujem (napr. Opáľové Bane, Múzeum Humenné, MAS Dukla, MAS Tri prúty, Mesto Poprad, Mesto Lipany a ďalší).

Outdooractive je platforma a aplikácia zameraná na outdoorové aktivity, pre plánovanie a realizáciu rôznych druhov vonkajších aktivít, ako sú turistika, cyklistika, horolezectvo a ďalšie. Kľúčové funkcie tejto aplikácie sú: plánovanie trás podľa preferencií, navigácia v reálnom čase s detailnými informáciami, databáza trás z celého sveta s doporučením komunitou a filtrom, offline mapy, komunitné funkcie pre zdieľanie zážitkov, hodnotení, rád, informácie o počasi, bezpečnosti, prepojenie s outdoorovými zariadeniami (náramky, hodinky), prémiové funkcie členstva, prístupov a i.

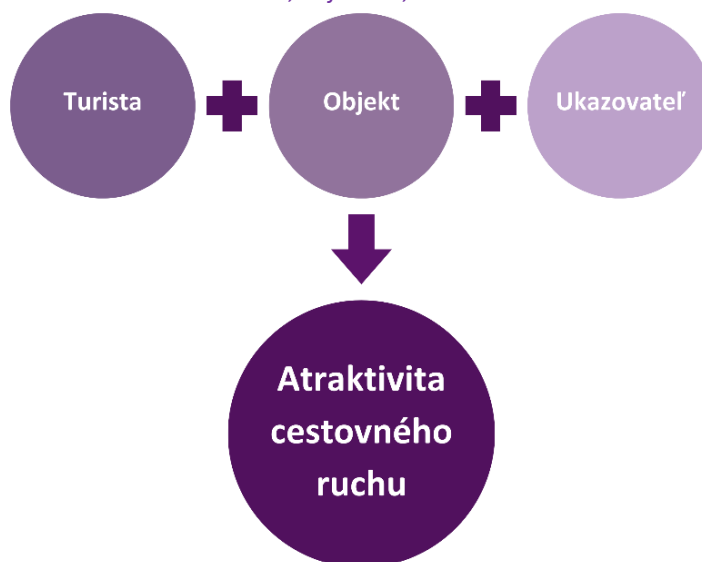
5.5 Atraktivity cestovného ruchu a metodika ich kategorizácie a monitorovania

Slovenská republika disponuje v súlade s medzinárodnou klasifikáciou atraktivít cestovného ruchu značným potenciálom a na jej území sa nachádza **38 z 39 medzinárodne uznávaných atraktivít**. Úlohou a zodpovednosťou

štátu je poskytovanie informácií pre účastníkov cestovného ruchu aj informácií pre jeho subjekty. Prešovský samosprávny kraj v spolupráci s Krajskou organizáciou cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“ vypracoval zmapovanie a kategorizáciu atraktivít cestovného ruchu. Nastavenie kategorizácie atraktivít vychádzalo z dostupných teoreticko-metodologických východísk, ktoré boli následnou syntézou prispôsobené pre potreby a možnosti Prešovského samosprávneho kraja z hľadiska jeho územných špecifik. Pojem atraktivita cestovného ruchu („tourist attraction“) bol po prvý raz zavedený do odbornej literatúry Cohenom v roku 1972. Odvtedy sa definície tohto pojmu vyvíjali, dopĺňali, resp. vznikali nové. Podemski (2004) upozornil na obšírnosť chápania atraktivít cestovného ruchu a uvádza, že sa vzťahujú nielen na súčasť prírody a krajiny (primárnu ponuku cestovného ruchu), ale aj na zariadenia cestovného ruchu spolu s celou technickou infraštruktúrou (sekundárnu ponuku cestovného ruchu). Iný pohľad priniesol ešte skôr Lew (1987), ktorý zovšeobecnil atraktivity cestovného ruchu na všetky prvky, ktoré vedú turistov k tomu, aby opustili svoj domov a pridáva k nim aj formy dopravy a podmienky na vykonávanie aktivít spojené so zážitkami.

Pre potreby vpracovania analytickej a strategickej časti Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030 je kľúčová systémová definícia od McCanella (2002), podľa ktorého vstupuje do chápania atraktivity empirický vzťah medzi návštevníkom a objektom (pohľad) a ukazovateľom – t.z. informáciou týkajúcou sa miesta. Objekt nadobúda charakter atraktivity až vtedy, keď je k nemu dodaný ukazovateľ.

Obrázok 22: Zobrazenie vzťahu medzi návštevníkom, objektom, ukazovateľom a atraktivitou cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Zmapovanie atraktivít cestovného ruchu je dôležitým analytickým nástrojom, ktorý vstupuje do viacerých aspektov hodnotení rozvoja cestovného ruchu vo vymedzenom území. Pre potreby vypracovania krajskej koncepcie rozvoja cestovného ruchu bol tento nástroj využitý v nasledovných oblastiach:

1. **tvorba destinácií cestovného ruchu** – vychádzajúc z regionalizácie cestovného ruchu a aktuálneho územného pôsobenia oblastných organizácií cestovného ruchu a taktiež z definovania strategicko-plánovacích regiónov v rámci Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021-2030; atraktivity, alebo inak označované aj ako POI (points of interest), pomáhajú svojim geografickým rozmiestnením a charakterom prirodzene definovať hranice destinačných a subdestinačných celkov a následne ich kategorizáciou v priestore vymedziť aj jednotlivé druhy a formy cestovného ruchu, ktoré sú na ne naviazané,
2. **kategorizácia atraktivít cestovného ruchu** – vychádzajúc z metodiky podľa Gúčika (2020) sledujeme v rámci primárnej ponuky statickú zložku, t. z. prírodné a kultúrno-historické zdroje krajiny (atraktivity cestovného ruchu); v rámci sekundárnej (odvodenej) ponuky sledujeme súbor zariadení a služieb,
3. **analýza potenciálu vytvorených destinácií pre rozvoj cestovného ruchu** - atraktivity cestovného ruchu spoločne s metodikou ich kategorizácie dopĺňajú vytvorenú multikriteriálnu analýzu atraktívnosti obcí Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu; multikriteriálna analýza zohľadňuje 29 prvkov (charakteristík) územia rozdelených do štyroch hlavných častí, a to:
 - **U1** – ukazovateľ primárneho potenciálu,
 - **U2** – ukazovateľ sekundárneho potenciálu,
 - **U3** – ukazovateľ ľudského kapitálu,

- **U4** – ekonomický ukazovateľ.

Ukazovatele U1 a U2 sú zohľadnené aj v kategorizácii zmapovaných atraktivít a na základe nich je teda možné priebežne aktualizovať a dopĺňať vybrané ukazovatele v multikriteriálnej analýze a reflektovať tak na zmeny v území jednotlivých destinácií cestovného ruchu. Pravidelné aktualizovanie zoznamu atraktivít spoločne s prepojenou multikriteriálnou analýzou teda tvorí nástroj pre monitorovanie a aktualizovanie Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji.

Výsledná **metodika kategorizácie atraktivít cestovného ruchu** je syntézou definovanej metodiky kategorizácie atraktivít od Gúčika (2020), ktorá bola obohatená a podporená kategorizáciou a metodikou označovania atraktivít vytvorenou Slovenskou správou ciest a napokon doplnená o vlastné empirické zisťovania prispôbené charakteru a rozmiestneniu jednotlivých druhov atraktivít na území Prešovského kraja.

Vytvorená metodika bola použitá pri kreovaní **databázy atraktivít cestovného ruchu**, ktorá vychádzala z podkladu zozbieraných atraktivít od Krajskej organizácie cestovného ruchu "Severovýchod Slovenska". Atraktivitám boli pridelené:

1. destinácie a subdestinácie cestovného ruchu podľa navrhovanej regionalizácie,
2. druh atraktivity,
3. kategória,
4. podkategória,
5. ponuka.

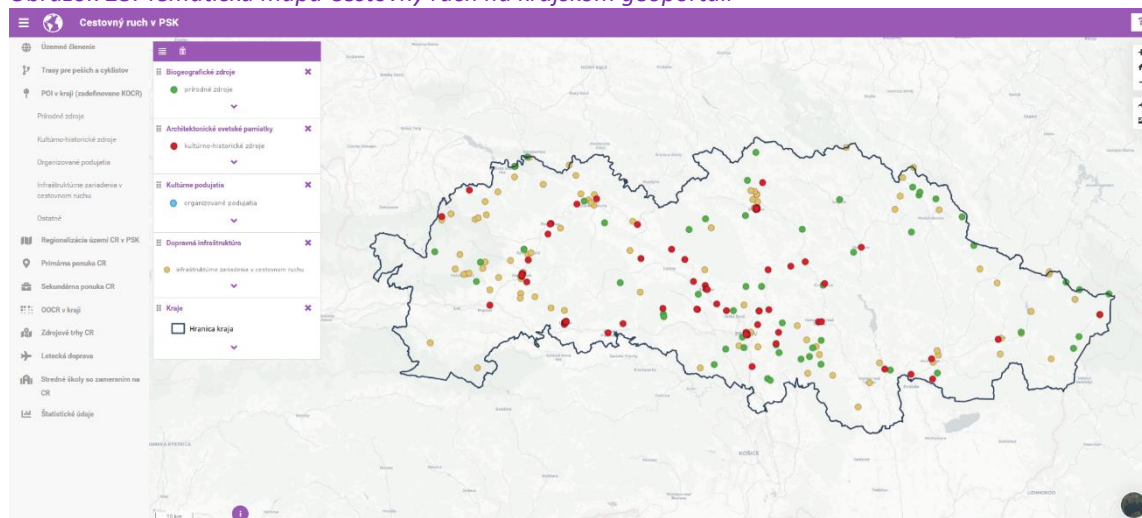
Na základe takto definovaných kritérií je možné na základe tvorby datasetov priradovať atraktivitám aj formy cestovného ruchu, ktoré sa na nich viažu a vytvárať tak pri plánovaní stratégií a pri prioritizácii rozvoja cestovného ruchu tematicko-produktové línie špecificky prispôbené pre jednotlivé destinácie a subdestinácie cestovného ruchu. Kategorizácia atraktivít cestovného ruchu bola spoločne s kartou POI (kartou atraktivity) prezentovaná aj na pracovnom workshope s aktérmi cestovného ruchu, ktorý sa konal dňa 25.09.2024 v priestoroch Úradu PSK za účasti riaditeľov oblastných organizácii cestovného ruchu, krajskej organizácie cestovného ruchu a ďalších prizvaných, či nominovaných aktérov. **Karta POI** predstavuje základnú jednotku (prehľad) sledovania dát k atraktivite cestovného ruchu a je prepojená s centrálnou databázou atraktivít cestovného ruchu. V nej sa okrem kategorizácie a regionalizácie nachádzajú aj vybrané ukazovatele, ktoré sa sledujú ku každej atraktivite (Prílohou časť Tabuľka 44: Karta POI).

Databáza atraktivít a karta POI sú súčasťou príloh krajskej konceptie v rámci jej návrhovej časti. Zahŕňajú aj pripomienky a návrhy na doplnenia, ktoré vzišli od aktérov v rámci realizovaného workshopu. **Systematika zberu údajov k atraktivitám** cestovného ruchu (aktualizácia databázy) je definovaná aj v zodpovednostiach a kompetenciách kľúčových aktérov destinačného manažmentu v kraji.

Tematická webmapa, v ktorej je možné zobraziť si POI je dostupná na krajskom geoportáli:

https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/cr/cestovny_ruch.xml

Obrázok 23: Tematická mapa Cestovný ruch na krajskom geoportáli

Zdroj: geopresovregion.sk, 2024

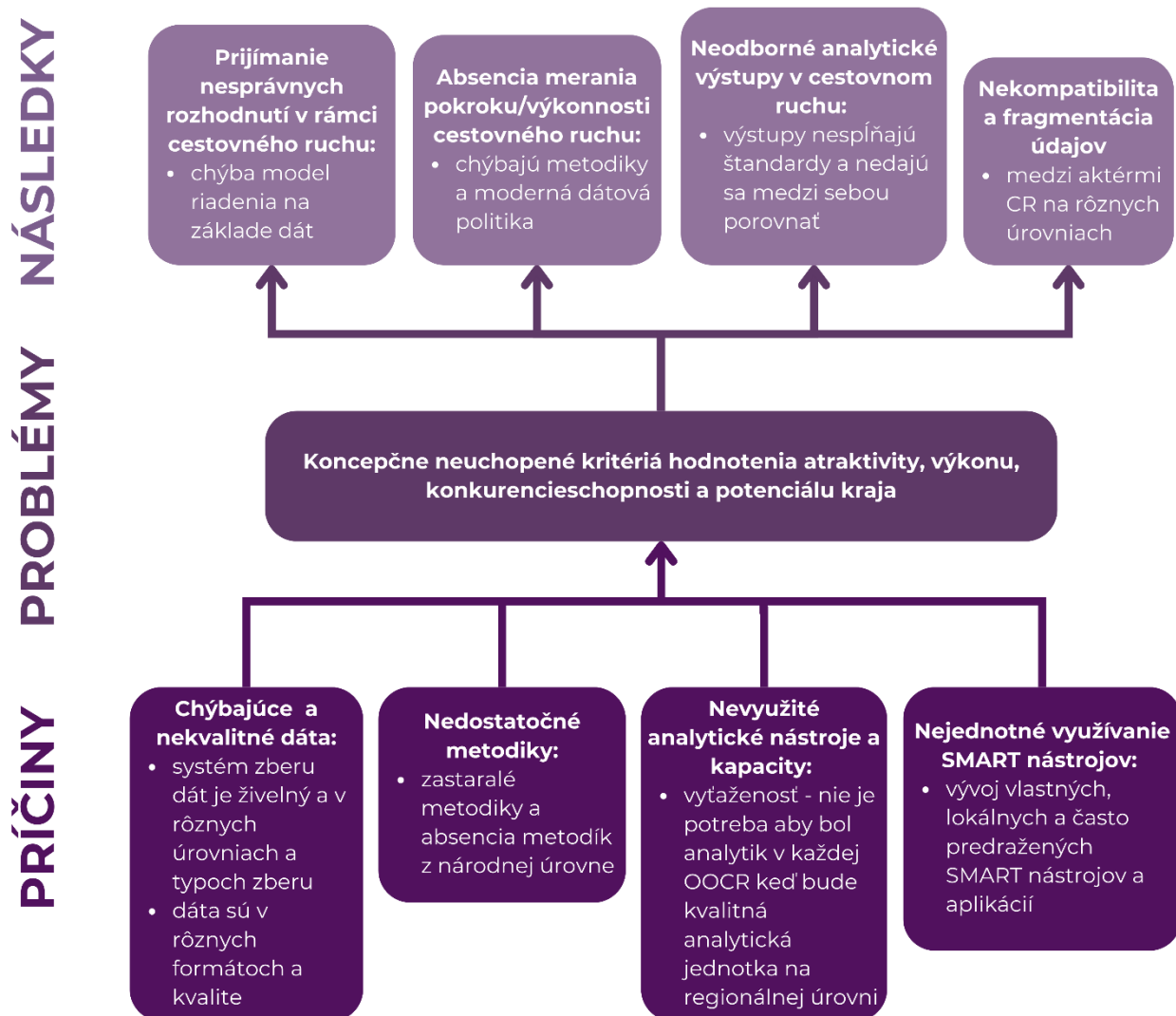
5.6 SWOT analýza nástrojov hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Tabuľka 57: SWOT analýza - kapitola A 5 Nástroje hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> + Analytická a dátová jednotka vybudovaná Úradom PSK (Inštitút rozvoja) + Metodická a strategická jednotka vybudovaná Úradom PSK (Oddelenie cestovného ruchu) + Nástroj Úradu PSK na vizualizáciu dát (krajský geoportál) + Nástroj na zber, evidenciu a hodnotenie projektových zámerov a komunikáciu s verejnosťou (RISK) + Veľká ponuka funkčných komerčných SMART nástrojov a aplikácií pre aktérov a užívateľov + SMART nástroje v oblasti cestovného ruchu využívané niektorými OOCR (Smartguide, Outdooractive) 	<ul style="list-style-type: none"> – Chýbajúce metodiky a nástroje na zhodnotenie konkurencieschopnosti regiónu a využitia potenciálu v cestovnom ruchu – Slabo využívané nástroje hodnotenia výkonu regiónu v oblasti cestovného ruchu – Absencia jednotnej metodiky hodnotenia atraktívnosti územia kraja pre rozvoj cestovného ruchu – Neinovovaná metodika regionalizácie (rok 2005) – Neinovovaná karta POI – Chýbajúci analytický nástroj pre sledovanie a hodnotenie rozvoja cestovného ruchu na lokálnej úrovni – Chýbajúci systém ucelenej dátovej politiky v oblasti cestovného ruchu – Chýbajúce kvalitné a podrobné dáta o cestovnom ruchu (statické aj dynamické) – Komplikovanosť procesu zberu dát bez ucelenej dátovej základne (dáta sú v rôznorodých formátoch, kvalite, usporiadaní a je ťažké verifikovať ich relevantnosť) – Nejednotný systém vyhodnocovania a interpretácie dát
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> + Vytvorenie jednotnej metodiky zberu dát o POI (karta POI) + Inovovaná metodika regionalizácie pre systémové nastavenie riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji + Vytvorenie pasportizácie atraktivít a kultúrno osvetových zariadení + Aktualizovanie regionalizácie posluži ako podklad k rozvoju destinačného manažmentu a marketingu, branding, architektúry značiek a hodnoteniu odolnosti destinácií cestovného ruchu + Vytvorenie procesného modelu zberu dát + Vytvorenie a nastavenie kompetenčnej matice zberu dát a jej zavedenie do praxe + Rozšírenie multikriteriálnej analýzy o nové ukazovatele priamo od aktérov cestovného ruchu + Využívanie metodiky multikriteriálnej analýzy na meranie pokroku rozvoja cestovného ruchu na rôznych úrovniach (obce, subdestinácie, destinácie, kraj) + Participatívny proces tvorby metodík (regionalizácia, multikriteriálna analýza, POI,...) + Napojenie sa a využívanie jednotných medzinárodných SMART nástrojov a aplikácií v rámci propagácie + Využívanie sčítačov (IoT) na zber dynamických dát 	<ul style="list-style-type: none"> – Vytváranie vlastných, lokálnych (často drahých) SMART nástrojov a aplikácií, ktoré nie sú medzi sebou kompatibilné – Neakceptovanie cestovného ruchu ako hospodárskej politiky – Nekoncepčné a nesystematické politické rozhodnutia – Absencia koordinačnej, metodickej a strategickej role národnej úrovne v oblasti rozvoja cestovného ruchu – Nedostatočné kapacity aktérov cestovného ruchu pre zber a vyhodnotenie dát

5.7 Strom problémov

Schéma 18: Strom problémov - kapitola A 5 Nástroje hodnotenia a monitoringu rozvoja cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

6 DESTINAČNÝ MARKETING A TVORBA PRODUKTU

6.1 Rola marketingu

Marketing je súčasťou plánovania produktového programu, pričom marketingové ciele sú odvodené z celkových cieľov cestovného ruchu. Marketingová kampaň sa pripravuje v súvislosti s nákupným správaním spotrebiteľov a špeciálnymi vlastnosťami služieb.

Cieľom progresívneho marketingu v cestovnom ruchu je vybudovať úspešnú značku, branding, nastavenie interného riadenia značky, monitoring a kontrola jej hodnoty, budovanie vzťahu spotrebiteľa k značke. Prieskum trhu (na rozdiel od produktového manažmentu) je zameraný na cieľové skupiny, ktoré ešte kraj nenavštevujú (povedomie, znalosti, postoje). Výsledky sú podkladom produktového manažmentu pre účel vývoja nového produktu a tvorbu marketingovej kampane. V procese marketingovej komunikácie sa definujú aktivity a rozpočty potrebné na získanie nových, udržanie existujúcich a znovuzískanie stratených zákazníkov na príslušných trhoch. Úlohou marketingového manažmentu je zabezpečiť marketingovú komunikáciu vrátane propagácie a reklamy, PR, podpory predaja produktov a priameho marketingu na dosiahnutie stanovených cieľov.

Cieľom marketingových procesov je generovať potenciálnych zákazníkov a dopyt po produktoch cestovného ruchu v Prešovskom kraji. Marketingový proces je podporený komunikačným systémom (prezentácia, komunikačné a rôzne informačné potreby - výmena informácií rôznym typom interakcií - online platformy).

Komunikačný systém musí byť orientovaný na budovanie vzťahov so zákazníkmi. Komunikačné systémy majú svoje komponenty: motivačný komponent (motivácia k aktívnej komunikácii), interaktívny komponent (zapojenie zákazníkov do procesu komunikácie), prispôsobiteľnosť (špecifické ciele na potreby a želania zákazníkov), flexibilita (rýchla prispôsobivosť), konzistentnosť obsahu a formy (vzbudzuje dôveru zákazníkov), kontinuita. Neosobná komunikácia (médiá) – budovanie imidžu.

6.2 Aktuálny stav v oblasti marketingu v Prešovskom kraji

6.2.1 Kompetencie aktérov cestovného ruchu v oblasti marketingu

Na základe zákona o podpore cestovného ruchu č. 91/2010 Z.z. majú kľúčoví aktéri cestovného ruchu v Prešovskom kraji kompetencie v oblasti marketingu zhrnuté v tabuľke 58.

Tabuľka 58: Kompetencie aktérov cestovného ruchu v oblasti marketingu

AKTÉRI	KOMPETENCIE
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	<ul style="list-style-type: none"> -zabezpečuje propagáciu a prezentáciu, priamu aj nepriamu a finančnú aj nefinančnú podporu organizácií pôsobiach v cestovnom ruchu, -podieľa sa na vytváraní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí, -zabezpečuje koordináciu vypracovania návrhu a realizácie propagácie a prezentácie Slovenskej republiky ako cieľovej krajiny cestovného ruchu.
Vyšší územný celok	<ul style="list-style-type: none"> -spolupracuje s krajskou organizáciou pri tvorbe koncepcie rozvoja cestovného ruchu, -vytvára podmienky na podporné mechanizmy a nástroje, ktoré motivujú subjekty na jeho území k rozvoju cestovného ruchu, zvyšovaniu kvality služieb a konkurencieschopnosti, -podieľa sa na vytváraní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí.
Obce	<ul style="list-style-type: none"> -spolupracujú s organizáciami cestovného ruchu pri tvorbe koncepcie rozvoja cestovného ruchu na území obce, ročného plánu aktivít a monitorovacej správy o vývoji cestovného ruchu na území obce, -tvoria programy, plány, stratégie a koncepcie rozvoja cestovného ruchu, -podieľajú sa na uplatňovaní mechanizmu fungovania jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí.
KOCR	<ul style="list-style-type: none"> -podporuje činnosť svojich členov pri tvorbe a realizácii koncepcie rozvoja cestovného ruchu na území vyššieho územného celku,

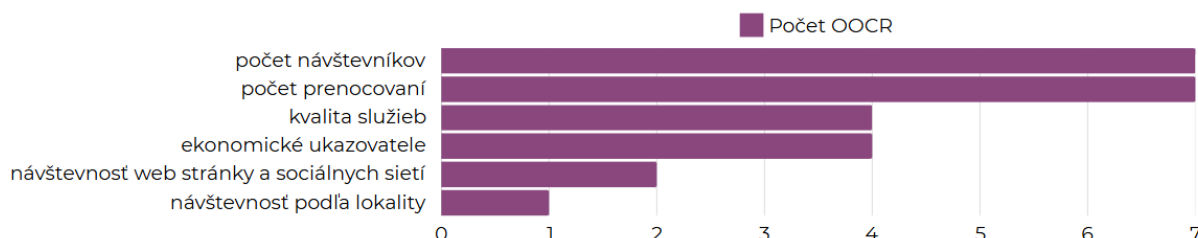
	<ul style="list-style-type: none"> -tvorí a realizuje marketing a propagáciu cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí, -spolupracuje s orgánmi vyššieho územného celku, -iniciuje alebo zabezpečuje tvorbu, manažment a prezentáciu produktov cestovného ruchu, a to aj prostredníctvom turistického informačného centra.
OOCR	<ul style="list-style-type: none"> -tvorí a realizuje marketing a propagáciu cestovného ruchu pre svojich členov a obec doma a v zahraničí, -iniciuje alebo zabezpečuje tvorbu, manažment a prezentáciu produktov cestovného ruchu na svojom území.
Člen OOCR	<ul style="list-style-type: none"> -má právo na propagáciu prostredníctvom marketingových aktivít oblastnej organizácie, - zúčastňovať sa na činnosti, podujatiach a aktivitách oblastnej organizácie.

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

6.2.2 Zber dát a prieskumy

OOCR vo svojej územnej pôsobnosti sledujú ukazovatele uvedené v nasledujúcom grafe (prvé dva sú sledované všetkými OOCR):

Graf 36: Kategorizácia sledovaných dát OOCR v Prešovskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

OOCR odporúčajú sledovať **ďalšie ukazovatele a dáta**: počet návštevníkov v reálnom čase a víkendoví návštevníci, úroveň správania sa návštevníkov, návštevnosť TIC, potreby návštevníkov roztriedené podľa produktu - cyklo, wellness, kúpeľný hosť, business klient, a pod., návštevnosť konkrétnych turistických atraktivít (kultúrne, prírodné, historické, vodné plochy a pod.), počet turistov (peších, cyklistov) na vybraných cyklo/trasách. Kategorizáciu prieskumov, ktoré vykonávajú OOCR v Prešovskom kraji uvádza nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 59: Prieskumy OOCR v Prešovskom kraji

OOCR	SEVERNÝ SPIŠ PIENINY	TATRY - SPIŠ - PIENINY	REGIÓN ŠARIŠ	ŠARIŠ BARDEJOV	- VYSOKÉ TATRY PODHORIE	REGIÓN VYSOKÉ TATRY	HORNÝ ZEMPLÍN
PRIESKUM							
miestne obyvateľstvo	nevykonávame	nevykonávame	nevykonávame	celoročne	počas zimnej sezóny	nevykonávame	počas letnej sezóny
návštevníci	počas sezóny	letnej počas sezóny	letnej celoročne	celoročne	počas letnej i zimnej sezóny	celoročne	počas letnej sezóny
podnikatelia služieb	nevykonávame	počas sezóny	letnej celoročne	nevykonávame	celoročne	celoročne	celoročne

kvalita služieb	nevykonávame	nevykonávame	nevykonávame	nevykonávame	celoročne	nevykonávame	počas letnej sezóny
-----------------	--------------	--------------	--------------	--------------	-----------	--------------	---------------------

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Najčastejšie využívanou formou vo vyššie uvedených prieskumoch sú **rozhovory, sociálne siete a dotazníkové šetrenia**. Príklady dobrých praxí a konkrétnych opatrení OOCR, ktoré uskutočnili na základe prieskumov uvádza nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 60: Konkrétne opatrenia OOCR na základe prieskumov

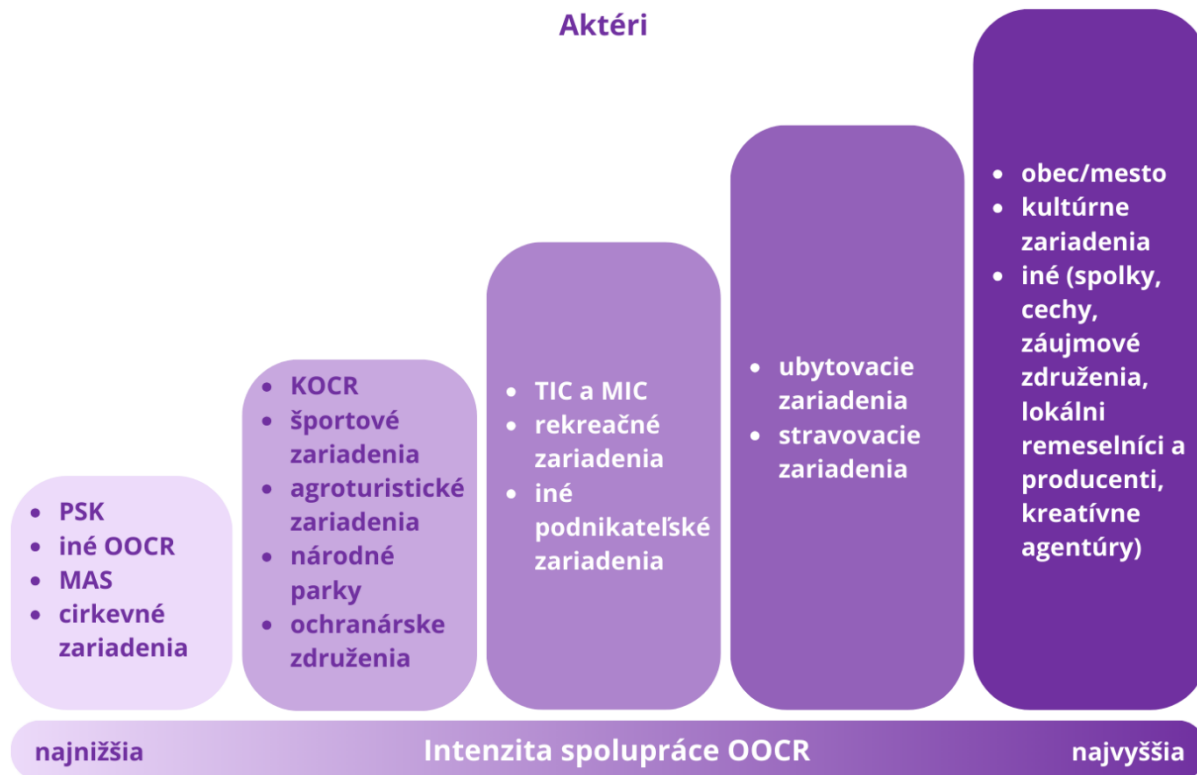
INFORMÁCIA Z PRIESKUMU	OPATRENIE
Nedostatok hygienických zariadení v mestách	Rozšírenie počtu hygienických zariadení
Nedostatočný počet letných terás	Rozšírenie počtu letných terás v spolupráci s podnikateľmi
Nedostatočný počet parkovacích miest	Zvýšenie počtu parkovacích miest
Nevyhovujúca otváracia doba TIC (informácie a predaj tovaru, čas na zverejnenie príspevkov)	Predĺženie otváracích hodín TIC, skvalitnenie ponuky tovaru, predĺženie doby na zverejnenie príspevkov
Nedostatočný systém propagačných materiálov atrakcií	Plán distribúcie a vstupných bodov pre distribúciu propagačných materiálov, skvalitnenie služieb poskytovania informácií
Nedostatočne inovatívny marketing	Elektronické a tlač letáky – sprievodca ku zaujímavým 43 bodom „čarovným miestam“ – označené v teréne, smerovníky, súťaže, typy pre stravovanie na základe preferencie hostí, organizovanie pretekov, kultúrnej ponuky
Slabá dopravná dostupnosť do atrakcií	Riešenie problematického dopravného uzla, dodanie spojenia

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

6.2.3 Tvorba produktov

Identifikovaný a presne klasifikovaný potenciál kraja, ktorý prejde procesom oceňovania je pripravený pre tvorbu lokálneho produktu v cestovnom ruchu s presnou koncepciou, plánom realizácie a monitoringom v prospech inovácie a opätovného uvedenia na trh. Pre zvládnutie celého procesu je dôležité jeho nastavenie v koordinácii, komunikácii s ďalšími dotknutými partnermi v cestovnom ruchu. Na tvorbe každého produktu by sa mali podieľať traja kľúčoví aktéri (súkromný – podnikateľský sektor, verejný sektor, občiansky – neziskový sektor). Centrálna tvorba produktu cestovného ruchu je v kraji majoritne zaistovaná a podporovaná organizáciami cestovného ruchu (OOCR, KOOCR). Tieto sú profesionálnymi organizáciami, ktoré sa zaoberajú destinačným manažmentom a marketingom. Meradlom úspešnosti ich činnosti je zlepšenie konkurencieschopnosti čiastkových destinácií aj lokalít, miest, celého kraja ako destinácie. Faktory neúspešnosti môžu byť vnútorné (vo vnútri destinácie pôsobením samotných aktérov cestovného ruchu). Tieto sa dajú aktérmi samotnými eliminovať a napraviť. Sem patrí väčšinou diskomfort v spolupráci (OOCR – súkromný subjekt). Vonkajšie faktory, spôsobené vplyvom externých vplyvov, sa môžu aktéri snažiť zmierniť cez činitele, ktoré kolíziu spôsobili (legislatíva, administratívne hranice, financovanie). Oblastné organizácie cestovného ruchu (OOCR) v Prešovskom kraji najčastejšie spolupracujú pri tvorbe produktov s aktérmi kraja v nasledujúcej schéme.

Aktéri

6.2.4 Cieľové skupiny, prioritované trhy

Marketing destinácie cestovného ruchu je procesom vzájomného súladu zdrojov destinácie s potrebami trhu a smeruje k silným stránkam konkurenčnej pozície súčasne navrhnutých destinácií v súboji o atraktívne cieľové skupiny. Prešovský kraj v ponímaní destinácie je cieľom turistických ciest, kam smerujú rôzne typy turistov. Preto využíva ako destinácia dva typy marketingovej orientácie, produktovú stratégiu (obchodný prístup) a orientáciu na zákazníka (potreby a prania). Medzi najfrekventovanejšie cieľové skupiny, na ktoré sa zameriavajú jednotlivé OOCR patria rodiny s deťmi, seniori, outdoor a kultúrni nadšenci (tabuľka 61).

Tabuľka 61: Priorizované cieľové skupiny pre prácu OOCR

CIEĽOVÉ SKUPINY	POČET HLASOV OOCR (ZO 7)
Deti	2 – OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry
mladí ľudia od 15+	3 – OOCR Región Šariš, OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry
páry, tzv. Dinkies (double income, no kids)	3 – OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry
rodiny s deťmi	7 - všetky OOCR v kraji
Seniori	7 – všetky OOCR v kraji
outdooroví nadšenci (turisti a športovci)	7 – všetky OOCR v kraji
kultúrni nadšenci	6 - OOCR Severný Spiš - Pieniny, OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, OOCR Región Šariš, OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry , OOCR Horný Zemplín
zdravotne znevýhodnení návštevníci	3 - OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry
návštevníci zdravotného cestovného ruchu (wellness a kúpeľní hostia)	2 - OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry
návštevníci zo zahraničia	5 - OOCR Tatry - Spiš - Pieniny, OOCR Šariš - Bardejov, OOCR Región Šariš, OOCR Vysoké Tatry Región, OOCR Vysoké Tatry - Podhorie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkový prieskum, 2024

4 zo 7 OOCR identifikujú aj **potencionálne nové cieľové skupiny návštevníkov**, a to na základe štatistík zo sociálnych sietí, prieskumu návštevnosti destinácie a ponuky produktov a tiež návrhu pripravovanej koncepcie a následne stratégie. Dominantným nástrojom komunikačnej stratégie na oslovenie cieľových skupín sú: sociálne siete, webové stránky, organizovaných podujatí, výstav a veľtrhov.

Medzi **prioritné zdrojové trhy pre OOCR** v Prešovskom kraji patrí Česko, Poľsko, Maďarsko a Nemecko. Na základe metodiky prioritizácie (kapitola č. 3.3) je možné definovať a následne rozpracovať stratégiu na základe klastrov inovovanej metodiky prioritizácie.

Schéma 20: Prioritné zdrojové trhy OOCR v Prešovskom kraji

Pozn. Maďarsko zaznačili: OOCR Tatry – Spiš – Pieniny, OOCR Región Šariš, OOCR Šariš – Bardejov, OOCR Región Vysoké Tatry; Nemecko označili: OOCR Severný Spiš – Pieniny, OOCR Šariš – Bardejov.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

6.2.5 Marketingové nástroje

OOCR používajú rôzne marketingové nástroje v rámci marketingovej stratégie na oslovenie potenciálneho návštevníka. Poradie frekvencie ich používania je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 62: Najpoužívanéjšie marketingové nástroje v OOCR PSK

	OOCR SEVERNÝ SPIŠ - PIENINY	OOCR TATRY - SPIŠ - PIENINY	OOCR REGIÓN ŠARIŠ	OOCR ŠARIŠ - BARDEJOV	OOCR VYSOKÉ TATRY - PODHORIE	OOCR REGIÓN VYSOKÉ TATRY	OOCR HORNÝ ZEMPLÍN
Web	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓
Mobilná aplikácia	✓ ✓ ✓		✓ ✓ ✓				✓ ✓
Sociálne siete	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓
Brožúry a letáky	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓
Médiá (TV a rozhlas)	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓		✓ ✓ ✓	✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓
Reklama	✓ ✓ ✓	✓ ✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓		✓ ✓ ✓	✓ ✓
Účasť na výstavách a veľtrhoch		✓					

✓ - OOCR využíva nástroj vo všeobecnosti na komunikáciu s miestnymi obyvateľmi

✓ - OOCR využíva nástroj na komunikáciu s domácimi návštevníkmi

✓ - OOCR využíva nástroj na komunikáciu so zahraničnými návštevníkmi

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Vzhľadom na permanentne vysoké čísla domáceho cestovného ruchu v kraji sa dá pozitívne odpovedať na otázku, či sú kampane realizované cez najčastejšie používané marketingové nástroje OOCR v Prešovskom kraji s daným nastavením cielenia úspešné. Pomaly stúpajúca dynamika cestovného ruchu v kraji si môže vyžadovať revíziu správnosti vo využití marketingových nástrojov, ktoré sú najčastejšie smerované voči potenciálnemu zahraničnému turistovi, spolu s revíziou produktov a expanziou nových príležitostí trhu. Najčastejšie používané digitálne platformy (aplikácie) OOCR v rámci komunikačnej stratégie s návštevníkom sú bližšie popísané v kapitole 5.4 Dátová politika a podporné nástroje.

6.2.6 Veľtrhy a propagačno-prezentačné aktivity

Oblasť organizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji prezentujú portfólio produktov cestovného ruchu Prešovského kraja na veľtrhoch národnej aj medzinárodnej úrovne s rôznym zameraním. Frekvenciu účasti zhodnocuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 63: Účast' OOCR na národných veľtrhoch

NÁZOV OOCR	FREKVENCIA ÚČASTI
OOCR Severný Spiš - Pieniny	-
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	12x
OOCR Región Šariš	1x
OOCR Šariš - Bardejov	pravidelne v minulosti
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	10x
OOCR Región Vysoké Tatry	pravidelne v minulosti – posledné roky event vyhodnotený ako neefektívny z pohľadu návštevnosti a zloženia návštevníkov
OOCR Horný Zemplín	2x

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Prehľad zahraničných veľtrhov, ktoré navštívili OOCR v rokoch 2022-2023 prináša nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 64: Účast' OOCR na veľtrhoch cestovného ruchu v rokoch 2022-2023

NÁZOV OOCR	VEĽTRHY ZA ROK 2022	VEĽTRHY ZA ROK 2023
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Riga, Praha, Varšava	Riga, Praha, Varšava, Budapešť, Berlín, Viedeň
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	Dublin, Riga, Budapešť, Berlín, Viedeň, Praha, Varšava, Katovice	Riga, Budapešť, Berlín, Viedeň, Praha, Varšava, Nitra
OOCR Región Šariš	-	Tel Aviv, Budapešť, Praha, Varšava
OOCR Šariš - Bardejov	-	Tel Aviv
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Praha	Praha
OOCR Región Vysoké Tatry	Dublin, Riga, Budapešť, Berlín, Praha, Londýn, Varšava	Dublin, Riga, Budapešť, Berlín, Praha, Londýn, Varšava, Tel Aviv
OOCR Horný Zemplín	ITF Slovakia Tour – Bratislava	-

Pozn.: Farebnosť miest je zachovaná podľa klastrovania SLOVAKIA TRAVEL

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Medzi najnavštevovanejšími zahraničnými veľtrhmi z pohľadu OOCR za roky 2022 a 2023 boli veľtrhy v Prahe (9x), Varšave (7x), Rige a Budapešti (6x).

Mapa 74: Zahraničné veľtrhy, ktoré navštívili členovia KOOCR a OOCR

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Medzi rozhodujúce **faktory neúčasti** OOCR na vybraných veľtrhoch je nedostatočný **rozpočet**.

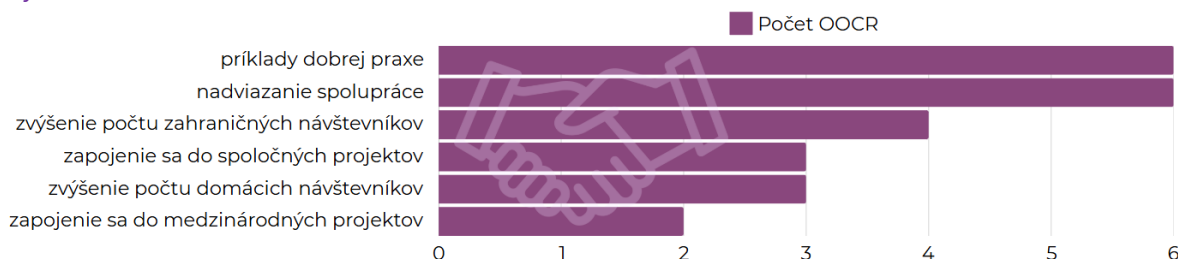
Schéma 21: Rozhodujúce faktory účasti/neúčasti na vybraných veľtrhoch cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

OOCR v dotazníkoch definujú, že motiváciou k účasti na vybraných veľtrhoch je **nadviazanie spolupráce s relevantnými partnermi a získavanie príkladov dobrej praxe zo zahraničia**. Riešením zdynamizovania cestovného ruchu prostredníctvom účasti na veľtrhoch, by bolo **navýšenie celkového objemu rozpočtu OOCR** na atraktívny inovatívny marketing a budovanie obchodnej siete. Potenciálnym komplementárnym zdrojom sa môže stať dotácia z Fondu na podporu cestovného ruchu a dotačného systému PSK, miest a obcí.

Graf 37: Motivácia účasti OOCR na veľtrhoch cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Ďalšie typy propagačno-prezentačných podujatí, na ktorých sa zúčastňujú OOCR v rámci marketingovej stratégie sú výstavy, kultúrne podujatia, konferencie, jarmoky a festivaly.

6.2.7 Podiel výdavkov na propagáciu a marketing

Vypracovaný **samostatný marketingový plán** má 6 OOCR, okrem OOCR Horný Zemplín. **Marketingový rozpočet** v rámci marketingového plánu je investíciou do budúcnosti. Preto presné určenie potrebných finančných kategórií marketingu a ich saturácia je predpokladom k dosiahnutiu zvýšeného záujmu o pripravené produkty, vyššiu návštevnosť a v globále vyššie tržby a konkurencieschopnosť. Percentuálny podiel z rozpočtu OOCR, ktorý bol v roku 2023 vynaložený na marketingové kampane sa pohybuje v rozmedzí 23 – 75 % (presnejšie nasledujúca tabuľka).

Tabuľka 65: Výdavky na propagačné aktivity z rozpočtu OOCR v roku 2023

OOCR	%
OOCR Severný Spiš - Pieniny	40 %
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	52 %
OOCR Región Šariš	75 %
OOCR Šariš - Bardejov	23 %
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	25 %
OOCR Región Vysoké Tatry	vzhľadom na vzorec rozpočtu je odpoveď na otázku nejednoznačná, OOCR a členovia si z rozpočtu OOCR tvoria spoločné aj individuálne kampane
OOCR Horný Zemplín	40 %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

6.2.8 Hodnotenie kampaní a produktov, hierarchia dopytu po atraktivitách a produktoch regiónu

Meranie efektívnosti a účelnosti vybraných marketingových kampaní a nástrojov by malo tvoriť integrálnu časť marketingových aktivít jednotlivých oblastných organizácií cestovného ruchu ako aj ďalších aktérov v kraji. Dotazníkový prieskum svojim nastavením dokázal len v náznakoch zachytiť spôsoby merania efektívnosti kampaní v OOCR v Prešovskom kraji.

Schéma 22: Spôsob vyhodnocovania prínosu jednotlivých marketingových kampaní

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Tabuľka 66: Spôsob vyhodnocovania úspešnosti produktov

ÚZEMNÁ PÔSOBNOSŤ	SPÔSOB VYHODNOTENIA
OOCR Severný Spiš - Pieniny	nevyhodnocuje
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	vyhodnocujú členovia OOCR, následne inovácia alebo udržiavanie produktu
OOCR Región Šariš	objavovanie Prešova dlhodobý monitoring kvality
OOCR Šariš - Bardejov	metodika vyhodnocovania produktu parametrami: počet rozdанных propagačných materiálov, vydání a akceptácii zľavovej Regionálnej karty Šariš-Bardejov, v rámci spätných reakcií
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	návštevnosť tradičných športových a folklórnych podujatí, ideálne dvojdnových, vtedy je väčšia pravdepodobnosť, že hostia prídu na viac dní aj s rodinou, priateľmi
OOCR Región Vysoké Tatry	návštevnosť - napr. návštevnosť a vyhľadávanie témy Tatranský ľadový dom
OOCR Horný Zemplín	vyhodnocovanie prostredníctvom prieskumov s bodovaním kvality (bodovanie 9-10 teda najlepšie)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Jadro produktu cestovného ruchu tvoria atraktivity, ako hlavná zložka ponuky, pre ich schopnosť lákať a stimulovať ľudí k návšteve destinácie a uspokojovať potreby turistov (geografické miesta, bohaté na prírodné, kultúrne a iné zdroje záujmu). Služba je nehmotnou časťou produktu (ubytovacie, stravovacie, dopravné a i.). Kvalita destinácie je podľa UN Tourism chápaná ako výsledok procesu uspokojujúceho služby a turistický produkt, naplňujúci požiadavky a očakávania návštevníkov, dodržanie zmluvných podmienok a zabezpečenie základných potrieb (bezpečnosť, hygiena, cestná a iná infraštruktúra, verejné služby, etika, transparentnosť, rešpekt k ľuďom, prírode, kultúrnemu prostrediu). Kvalita destinácie je jeden z kľúčových prvkov konkurencieschopnosti v cestovnom ruchu, ktorý je dôležité merať rôznymi technikami manažmentu kvality (QFD, FMEA, DOE, MSA, SPC, Poka-yoke). V rámci dotazníkového prieskumu OOCR a KOCR skompletizovali prehľad atraktivít s najvyššou návštevnosťou v územnej pôsobnosti jednotlivých OOCR a atraktivít, ktoré majú pri inovácii produktu najväčší potenciál.

Tabuľka 67: Prehľad atraktivít s vysokou návštevnosťou v územnej pôsobnosti jednotlivých OOCR

ÚZEMNÁ PÔSOBNOSŤ	ATRAKTIVITY
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Hrad a skanzen, Nestville Park, Pieniny, Salaš u Franka, Bludisko, Cykloturistika
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	Obec Ždiar (Letná a zimná dovolenka), Pamiatky UNESCO, Splav po rieke Dunajec, Thermalpark Vrbov
OOCR Región Šariš	STM Múzeum Solivar, Slovenské opáľové bane, Hrad Šariš
OOCR Šariš - Bardejov	Mesto Bardejov (historické jadro UNESCO), Bardejovské Kúpele (pramene, kolonáda, skanzen, vyhladky) Svidník (Dukla, vojnové múzeum), drevené kostolíky
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	golfové ihrisko Black Stork, Park horských vodcov v Novej Lesnej, štrkopiesky pri Batizovciach (leto), kontaktná zverofarma Gerlachov (vrátane detského ihriska Hubertikovo), zemiakové pivničky a Turnička v Liptovskej Teplicke (a odtiaľ na Andrejcovú), vojnový cintorín, glass ateliér a Jánošíkov vodopád v Štôle -partizánsky bunker a jazerá Blajzloch pri Vernári
OOCR Región Vysoké Tatry	Príroda - turistika, lyžovačka, športové aktivity (cyklo, bežky), podujatia (zahŕňa tatranský ľadový dóm), kúpele, aquapark, história
OOCR Horný Zemplín	Domaša, Poloniny, Múzeum moderného umenia Andyho Warhola

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Tabuľka 68: Prehľad atraktivít s najväčším potenciálom pre ďalší rozvoj v územnej pôsobnosti OOCR

ÚZEMNÁ PÔSOBNOSŤ	ATRAKTIVITY
OOCR Severný Spiš - Pieniny	cyklotrasy, produkty cestovného ruchu - cielené, duchovný turizmus, všetko to postavené na regióne, v ktorom nájde návštevník, pokoj, krásu
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	Zamagurie a oblasť Pieniny - rozvoj pešej turistiky a cykloturistiky, Levočská dolina a Levočské vrchy - pobyt pri vode v spojení s cykloturistikou a pamiatkami UNESCO
OOCR Región Šariš	Čergov, Slanské Vrchy, Lipovce a okolie
OOCR Šariš - Bardejov	Mesto Bardejov - historické jadro UNESCO, singletracky - Bardejovské Kúpele, Stebnická Magura - vyhladka, drevené kostolíky v okolí, Svidník - vojnová história
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	doplnenie/prepojenie série cyklociest a náučných chodníkov od Veľkej Lomnice cez Starú Lesnú cez Mlynicu a Veľkého Slavkova do Novej Lesnej, odtiaľ do Gerlachova-Batizovce-Mengusovce-Štôla (toto územie je z veľkej časti mimo TANAPu, odvedenie návštevníkov z preťažených vysokohorských ciest, tatranskej magistrály, do bezpečnej prírody); nekválné prepojenia už existujú (nie asfalt alebo dobre upravené), potreba upraviť, vyznačiť... - štrkopiesky pri Batizovciach (upraviť existujúce) a sfunkčňiť štrkopiesky pri Veľkej Lomnici, vybudovať termálne kúpalisko vo Veľkej Lomnici (projekt "stojí" od roku 2008)
OOCR Región Vysoké Tatry	športový cestovný ruch, zdravotný cestovný ruch, klimatické kúpele
OOCR Horný Zemplín	Slanské vrchy, Vihorlatské vrchy, Východné Karpaty

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Existujúce zdroje, medzi ktoré patria atraktivity (lokalizačné predpoklady, primárna ponuka) sú originály (prírodné, kultúrno-historické prvky, podujatia), u ktorých platí ich tzv. *genius loci* (duch miesta) tvoriaci identitu. Druhou dôležitou časťou produktu sú zdroje, ktoré je možné vybudovať (realizačné predpoklady, sekundárna ponuka, infraštruktúra-cesty, letiská, rozvody vody, električky, plynu, infraštruktúra cestovného ruchu, supraštruktúra - ubytovacie, stravovacie zariadenia, športoviská a i.). Nehmotnú časť produktu tvorí atmosféra miesta, pohostinnosť, tradície, nehmotné dedičstvo. Kvalitne zostavený produkt sa vyznačuje harmóniou hmotnej a nehmotnej časti. Tento princíp je schémou pre tvorbu produktov.

Prehľad produktov cestovného ruchu, vytvorených OOCR v Prešovskom kraji v rokoch 2022-2023, portfólio produktov jednotlivých OOCR a príklady najúspešnejších projektov v portfóliu prinášajú nasledujúce tabuľky.

Tabuľka 69: Počet a typy produktov cestovného ruchu, vytvorených OOCR v Prešovskom kraji v rokoch 2022-2023

NÁZOV OOCR	POČET A TYPY PRODUKTOV
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Vytvorené atrakcie, ktoré nadväzujú na už existujúce produkty - Apidomček MEDUCHA, detská kniha S Brontíkom na severnom Spiši a v Pieninách, revitalizácia minerálnych prameňov a projekty, ktorými žiadajú o finančné príspevky, aby mohli doplniť produkty o MTI
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	-
OOCR Región Šariš	4
OOCR Šariš - Bardejov	cca 40
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	V roku 2022 spustili projekt "Pohybom si ma nájdi" v 8 obciach a ich okolí. V roku 2023 rozbehli projekt "Nepoznané Tatry - čarovné miesta podhoria", v ktorom bolo 43 málo známych lokalít v regióne.
OOCR Región Vysoké Tatry	veľké množstvo produktov každý rok
OOCR Horný Zemplín	Vyššie 10

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Tabuľka 70: Portfólio ponúkaných produktov cestovného ruchu za jednotlivé OOCR v roku 2024

NÁZOV OOCR	PORTFÓLIO (POČET, TYP)
OOCR Severný Spiš - Pieniny	3
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	-
OOCR Región Šariš	5
OOCR Šariš - Bardejov	Každý rok cca 20
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Aktuálne propagujú 42 čarovných miest v rámci projektu Nepoznané Tatry - čarovné miesta podhoria. Finalizujú produkt "motorkárske cesty" a "cyklotrasy v podhorí" (s popisom odporúčaní kam ísť, na čo sa pozrieť, kde si oddýchnuť a kde sa najesť).
OOCR Región Vysoké Tatry	-
OOCR Horný Zemplín	Vyššie 10

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Tabuľka 71: Príklad najúspešnejšieho produktu v portfóliu OOCR

NÁZOV OOCR	NAJÚSPEŠNEJŠÍ PRODUKT V PORTFÓLIU
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Cesta minerálnych prameňov
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	-
OOCR Región Šariš	Ponuka itinerárov
OOCR Šariš - Bardejov	Propagačné materiály (mapy, letáky, brožúry) turistická infraštruktúra (vyhlídky, single tracky, obnova turistickej infraštruktúry).
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Tých je viac, každé je úspešné z iného uhla pohľadu. Pohybová aktivita "Pohybom si ma nájdi" v rokoch 2021 a 2022 - čo sa týka počtu hostí, obdržaných odpovedí vzhľadom na vtedajší lockdown a obmedzenia. Pre folkloristov - Folklórny festival pod Kráľovou hoľou v Liptovskej Tepličke. Pre športovcov - Memoriál Jána Stilla v Novej Lesnej. Pre golfových hráčov - hra na 27 jamkovom ihrisku. Najviac vyhľadávanými blogmi na web stránke boli práve na odporúčanie cyklotrás v podhorí. Organizované podujatia majú najväčší potenciál priťahovať množstvo hostí spolu s rodinami a priateľmi.
OOCR Región Vysoké Tatry	Turistika - leto, lyžovačka - zima.
OOCR Horný Zemplín	Vymeň modré Santorini za zelené Poloniny

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkov prieskum, 2024

Tabuľka 72: Príklady produktov s najväčším potenciálom z hľadiska rozvoja cestovného ruchu v územnej pôsobnosti OOCR

ÚZEMNÁ PÔSOBNOSŤ OOCR	PRODUKT S NAJVÄČŠÍM POTENCIÁLOM
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Cesta minerálnych prameňov
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	Cyklistika
OOCR Región Šariš	Rozvoj outdoorových aktivít
OOCR Šariš - Bardejov	Produkty v oblasti turistickej infraštruktúry
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Vytvorenie sietí kvalitných cyklotrás s odpočívadlami, altánkami, zastávkami pri atrakciách a informačnými tabuľkami, ktoré sú vzájomne poprepájané a bezpečné. Pod Tatrami je veľa možností na prepojenie, nenáročné trasy.
OOCR Región Vysoké Tatry	Športový cestovný ruch, využitie sily tatranskej prírody a prírodného prostredia, prelína sa so zdravotným cestovným ruchom.
OOCR Horný Zemplín	Čavarguj

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

6.3 Trendy komunikácie a marketingu cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Významným trendom je predaj destinácií alebo geografický marketing. Destinácia je považovaná za samostatný produkt, pre ktorý je treba vytvoriť stratégiu, marketingový mix, značku a umiestniť ju na správny trh. Pre tvorbu geografického marketingu Prešovského kraja ako destinácie je príležitosťou nastaviť organizáciu čiastočných procesov v spolupráci s aktérmi v kraji v podobe platformy pre marketingový výskum, strategický, taktický, transformačný a administratívny marketing kraja (nie je orientovaný len na generovanie nových produktov, ale aj oslovenie potenciálnych investorov do cestovného ruchu).

OOCR v Prešovskom kraji v rámci dotazníkového prieskumu identifikovali súbor produktov, ktoré sú dobrou praxou pre ďalší postup tvorby produktov v súlade s marketingom kraja a tiež inšpiratívne produkty zo zahraničia.

Tabuľka 73: Produkty cestovného ruchu v rámci SR ako inšpirácia

OOCR	PRODUKT
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Chodníkmi vínnych ciest na Slovensku, Svätomariánska púť
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	Legendárium, cestovateľské pasy
OOCR Región Šariš	Výletné vlaky
OOCR Šariš - Bardejov	Obnova turistickej infraštruktúry (vyhladky, altánky, singletracky), marketing a propagácia (zaujímavé mapy, letáky)
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Aktivity Liptova
OOCR Región Vysoké Tatry	-
OOCR Horný Zemplín	Zimná výzva

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Tabuľka 74: Produkty cestovného ruchu ako inšpirácia zo zahraničia

OOCR	INŠPIRATÍVNY ZAHRAŇIČNÝ PRODUKT
OOCR Severný Spiš - Pieniny	Vínna stezka, Santiago de Compostela
OOCR Tatry - Spiš - Pieniny	-
OOCR Región Šariš	Outdoorové aktivity
OOCR Šariš - Bardejov	Produkty v oblasti turistickej infraštruktúry, ale aj v oblasti propagácie
OOCR Vysoké Tatry - Podhorie	Kaprun - Zell am See, 2 mestá spolu so 17 tisíc obyvateľmi majú 2,6 mil. prenocovaní) a v tíme pracuje 35 ľudí, vyvíjajú novú aplikáciu nových produktov
OOCR Región Vysoké Tatry	Zahraničné horské strediská a ich prezentácia a spolupráca.
OOCR Horný Zemplín	Žiadne

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Trendom zahraničných regiónov súčasnosti je rozvoj destinácie s impulzom a podporou regionálneho a destinačného marketingu priamo najvyššími predstaviteľmi krajov, miest a obcí ako aj zastupiteľskou reprezentáciou celého politického spektra, ktorá zvyšuje dynamiku rozvoja konkurencieschopnosti kraja ako ucelenej destinácie cestovného ruchu. **Dobrou praxou a trendom Veľkej Británie** je analytický prieskum pre segmentáciu trhu (IPS, International Passenger Survey), ktorý dlhodobo pomáha britskému marketingu k správnej multisegmentácii trhu (parametre: zdrojová krajina, aktivity, cieľ cesty, ubytovanie, typ rekreačnej cesty, dĺžka pobytu, zloženie cestujúcej skupiny, typ miesta pobytu, dopravný prostriedok, kategória výdavkov, stupeň nezávislého cestovania, navštívené miesta v krajine). Trendom súčasnosti je inovatívny marketing s cieľom zväčšovania trhu alebo tvorbou nových trhov s 8P marketingovým mixom (produkt, cena, miesto, propagácia +

premenné v oblasti služieb: ľudia poskytujúci služby, partnerstvo medzi subjektami služieb, balíky služieb za jednotnú cenu, program). Na základe správy Travel Trends for Europe Európskej komisie pre cestovný ruch (ETC) je permanentným trendom nárast investícií do internetových stratégií (nové metódy distribúcie turistických produktov), foriem elektronickej propagácie a nových techník získavania dát od spotrebiteľov. Trendom marketingovej komunikácie súčasnosti je reklama, podpora predaja orientovaná na zákazníkov, obchodníkov, spotrebné chovanie, osobný predaj, public relations (určuje image, vplýva na poznanie a stanoviská verejnosti), product placement, mobilný marketing, virálny marketing, marketing na internete a sociálnych sieťach, word of mouth marketing, event marketing.

Syntézou dotazníkového prieskumu medzi OOCR bolo vymedzených **9 kompetenčných oblastí spolupráce medzi aktérmi cestovného ruchu v Prešovskom kraji**. V oblasti komunikácie a marketingu obsah kompetenčnej matice nastavili aktéri cestovného ruchu pre Úrad PSK nasledovne:

- nastavenie jednotnej marketingovej komunikácie PSK v oblasti cestovného ruchu,
- vypracovanie krajskej analýzy zdrojových trhov,
- tematicko-produktové línie subdestinácií a destinácií cestovného ruchu,
- získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja,
- realizácia jednotných marketingových a propagačných aktivít,
- podpora tvorby a tvorba regionálnych produktov.

Dlhodobým trendom v téme sú pre Prešovský kraj odporúčania expertov Svetovej banky v rámci iniciatívy Catching-up Regions, ktorí v oblasti strategického plánovania a marketingu odporučili ďalšie využívanie elektronického marketingu (interaktívne kampane propagované na sociálnych sieťach, PR články, vylepšené služby regionálnej webovej stránky, mobilné aplikácie). Zároveň odporučili pokračovať v dobrej praxi balenia produktov a služieb do balíčkov typu Tatry Card (celoročné zľavy na parkoviskách, lanovkách, múzeách, športových obchodoch, reštauráciách, podpora poskytovateľov ekologických služieb), rozvíjať motivačné, interaktívne a tematické marketingové kampane KOOCR (interaktívne ročné tematické súťaže: Chod' a foť, ocenenie Najlepší v cestovnom ruchu, literárna súťaž Cestopis z kraja kultúrnych pamiatok, Interaktívna didaktická mobilná hra app Legendarium Go!).

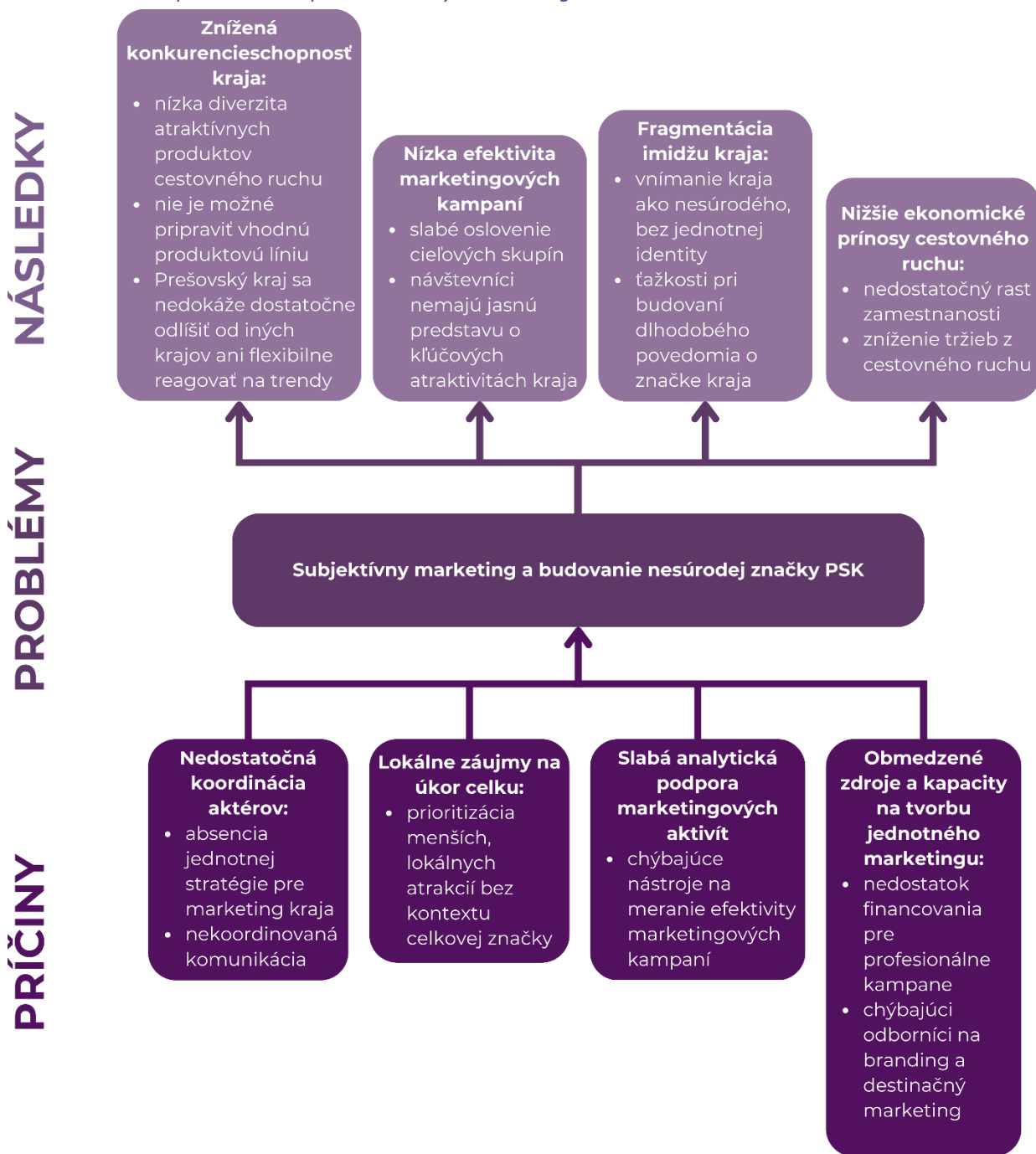
6.4 SWOT analýza destinačného marketingu a tvorby produktu

Tabuľka 75: SWOT analýza - kapitola A 6 Analýza marketingu cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> + Takmer všetky OOCR majú marketingový plán + Existujúca destinačná identita u aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji + Marketingové plánovanie OOCR je pripravované v súlade s ročným plánom aktivít + Všetky OOCR majú vypracovaný ročný plán aktivít + Úspešnosť realizácie ročných plánov je cca 99 % + Využívanie dostupných marketingových dát a nástrojov + Používanie digitálnych platforiem (sociálne siete, webové stránky, aplikácie) pre komunikáciu s návštevníkom + Aktívna návštevnosť veľtrhov a prezentačných akcií + Dobré praxe balenia produktov a služieb do balíčkov (napr. Tatry Card, Šariš Card) + Zabezpečené interaktívne a tematické marketingové kampane (napr. Legendarium) 	<ul style="list-style-type: none"> – Destinačná identita u aktérov cestovného ruchu v Prešovskom kraji je individuálna – Slabá úroveň komunikácie, kooperácie a koordinácie v oblasti marketingu – Absencia metodického usmernenia a koordinácie marketingu zo strany PSK (KOČR) – Absencia jednotnej marketingovej stratégie – Duplicita marketingových kampaní v kraji – Nízka miera vnímania značky – Nedostatok sledovaných ukazovateľov a dát v oblasti marketingu – Absencia jednotného systému dátovej politiky v marketingu – Neefektívne cielenie marketingových aktivít – Nedostatočné využívanie moderných marketingových nástrojov – Nedostatočný rozpočet organizácií destinačného manažmentu na marketingové kampane, prezentačné akcie a veľtrhy – Nedostatočná propagácia organizácií destinačného manažmentu smerom k domácim návštevníkom – Absencia jednotnej metodiky vyhodnocovania úspešnosti produktov – Slabo rozvíjané atraktivity na základe genius loci, identity a atmosféry – Absencia štúdie identity kraja – Chýbajúce tematicko-produktové línie subdestinácií a destinácií cestovného ruchu – Absencia pomocných nástrojov pre tvorbu regionálnych produktov – Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v marketingu – Chýbajúce vzdelávanie v oblasti moderných trendov v marketingu – Nejednotné chápanie pojmu produkt cestovného ruchu
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> + Profesionalizácia organizácií destinačného manažmentu + Nové trendy v marketingu cestovného ruchu a tvorba inovatívnych produktov + Originálna identita kraja a unikátny placemaking + Zapojenie podnikateľských a neziskových subjektov do spolupráce na jednotnej komunikácii a marketingu + Cielenie marketingových aktivít na domáceho turistu (75 % domácich návštevníkov) + Využitie inovatívnych technológií v oblasti marketingu a monitoringu + Využitie širokého politického záujmu o cestovný ruch + Využitie umelej inteligencie pri tvorbe produktových línií + Podpora vzdelávania v oblasti destinačného marketingu a tvorby produktov 	<ul style="list-style-type: none"> – Dynamický marketing konkurencie – Nízka flexibilita v oblasti destinačného marketingu a tvorby produktov – Destabilizácia zdrojových trhov (Rusko, Ukrajina, Izrael) – Globalizácia cestovného ruchu – Nepredvídateľnosť zmeny správania turistov – Neschopnosť aktérov v cestovnom ruchu dohodnúť spoločnú marketingovú stratégiu (zo strachu z konkurencie)

6.5 Strom problémov

Schéma 23: Strom problémov - kapitola A 6 Analýza marketingu cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

B

STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030 nadväzuje na obsahlu analytickú časť a popisuje jednotlivé kroky na území Prešovského kraja, ktoré je potrebné realizovať pre dosiahnutie vízie ako aj globálneho cieľa. Strategická časť reaguje na dôsledné analýzy a SWOT analýzy, rozhovory s aktérmi ako výstupy z participatívneho procesu a je vedená v súlade s požiadavkami UN Tourism na tvorbu strategických materiálov v cestovnom ruchu.

Obsahom strategickej časti je Vízia Prešovského samosprávneho kraja v oblasti cestovného ruchu, ktorá vyjadruje základnú predstavu dôsledného využitia potenciálu kraja, systematického rozvoja a vedenie kraja ako aj budovanie povedomia o kraji na domácej a zahraničnej mape. Vízia je syntézou globálnych, európskych a národných nadradených strategických dokumentov v kontexte pohľadu aktérov cestovného ruchu Prešovského samosprávneho kraja na cieľový stav. Víziu podopiera globálny cieľ, ktorý stanovuje finálny stav, do ktorého sa má kraj systémovým rozvojom dostať a v akých oblastiach. Prioritné oblasti a opatrenia sú cestou k splneniu globálneho cieľa a vymedzených špecifických cieľov pre jednotlivé opatrenia.

Proces tvorby konceptie je spojený s reálnym dynamickým procesom rozvoja cestovného ruchu kraja a participatívnym procesom, ktorý definoval akútnu potrebu zastrešiť koordináciu jednotlivých činností a kompetencií organizačnou jednotkou Úrad Prešovského samosprávneho kraja, Oddelením cestovného ruchu.

Základné tri piliere, priority, preto stoja na požiadavke dôsledného systému destinačného manažmentu a marketingu, ktorý pracuje s kvalitnou primárnou a sekundárnou ponukou v oblasti cestovného ruchu v prospech zvýšenej návštevnosti kraja v sezónnom i v mimosezónnom období ako aj ekonomickým prínosom v podobe celkových príjmov pre jednotlivé destinácie a celkovým príjmom generovaným z cestovného ruchu na základe efektívneho riadenia a kvalitného, dynamického a efektívneho marketingu.

Vízia do roku 2030

Prešovský kraj je vitálnym a unikátnym regiónom, rozvíjajúcim sa na princípoch udržateľnosti ako vyhľadávaná, moderná a udržateľná destinácia.

Vitálny región

- s kvalitným a bezpečným prostredím pre zdravý a plnohodnotný život,
- s kvalitnými verejnými službami, infraštruktúrou a vzdelaným a produktívnym ľudským kapitálom,
- s dynamickou ponukou pracovných príležitostí a hospodárskych aktivít,
- s vysokou životnou úrovňou,
- poskytujúci všestranné možnosti rozvoja a vyrovnané šance,
- aktívne spolupracujúci.

Unikátny región

- na princípoch medzinárodnej spolupráce a rozvojom špecifických väzieb medzi regionálnymi aktérmi a centrami,
- centrum európskeho významu s koncentráciou špecifického ľudského, vedecko-výskumného, kultúrneho, inštitucionálneho potenciálu s prepojením na významné domáce a zahraničné rozvojové póly,
- kultivujúci svoju jedinečnosť, benefity, autenticnosť a identitu,
- rozumne využívajúci svoj bohatý vnútorný potenciál.

Udržateľný región

- s dialógom a spoluprácou zainteresovaných strán,
- zdieľanou zodpovednosťou za ochranu, zachovanie a starostlivosť o regionálne zdroje a ich udržateľnosť,
- s rastom na základe vysokej sociálnej a územnej súdržnosti,
- s inteligentným ekonomickým rastom založeným na znalostiach a inováciách,
- s maximalizáciou regionálneho potenciálu v prospech konkurencieschopnej a ekologickej ekonomiky,
- so stratégiou a podporou udržateľného cestovného ruchu.

Región ako vyhľadávaná, moderná a udržateľná destinácia

- s cestovným ruchom ako nástrojom porozumenia a rešpektovania kultúr a zreteľom na rôznorodosť,
- medzinárodne konkurencieschopný,
- zohľadňujúci súčasné a budúce ekonomické, sociálne a environmentálne vplyvy,
- s kvalitným destinačným manažmentom a službami,

- so stratégiou udržateľných destinácií, optimálnej obslužnosti a strategického plánovania udržateľného rozvoja územia,
- s kvalifikovaným personálom,
- s dynamikou voči potrebám návštevníkov aj hostiteľských komunít,
- šetrný k prírodným, kultúrnym a sociálnym zdrojom ako atraktívnemu potenciálu regiónu,
- s podporou koordinovaného progresívneho marketingu,
- využívajúci moderné komunikačné a prezentačné technológie.

Globálny cieľ, strategické ciele, priority a opatrenia

<p>Globálny cieľ</p> <p>Zvýšiť vitalitu a atraktivitu Prešovského kraja postavených na princípoch udržateľnosti, kvality a budovania odolnosti prostredníctvom účinnejšieho využívania dostupného potenciálu, cielenou podporou a moderným systémom riadenia, spolupráce a komunikácie.</p> <p>Globálny cieľ koncepcie je postavený na základe potrieb kraja definovaných v širokom participatívnom procese, ako aj na základe dôkladnej analýzy potenciálu kraja, dopytu a ponuky a definovaných potrieb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencieschopné odvetvie cestovného ruchu pripravené na zelenú a digitálnu transformáciu <ul style="list-style-type: none"> • Odolné destinácie pre kvalitný pobyt návštevníka aj kvalitný život obyvateľov <ul style="list-style-type: none"> • Funkčný a flexibilný model spolupráce a riadenia 			
<p>Problémy</p> <p>Nesystémový a nerovnomerný rozvoj potenciálu cestovného ruchu Prešovského kraja v súlade s princípmi udržateľnosti</p>	<p>Problémy</p> <p>Nevyjasnený a neefektívny systém riadenia v cestovnom ruchu</p>	<p>Problémy</p> <p>Subjektívny marketing a budovanie nesúrodnej značky PSK</p>	<p>Problémy</p> <p>Koncepcne neuchopené kritériá hodnotenia atraktivity, výkonu, konkurencieschopnosti a potenciálu kraja</p>
<p>Strategický cieľ č.1</p> <p>Zvýšiť do roku 2030 intenzitu využitia predpokladov a potenciálu ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja</p>	<p>Strategický cieľ č.2</p> <p>Vytvoriť stabilné podmienky pre destinačnú spoluprácu a zvýšiť efektivitu destinačného manažmentu v Prešovskom kraji do roku 2030</p>	<p>Strategický cieľ č.3</p> <p>Dosiahnuť maximálnu efektivitu marketingu a vnímania značky Prešovského kraja ako celku do roku 2030</p>	<p>Strategický cieľ č. 4 (horizontálny)</p> <p>Zaviesť do roku 2030 nástroje hodnotenia cestovného ruchu ako hospodárskej politiky Prešovského kraja</p>
<p>Priorita č.1</p> <p>Rozvoj a skvalitnenie potenciálu ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja v súlade s princípmi udržateľnosti</p>	<p>Priorita č.2</p> <p>Efektívny a dynamický systém manažmentu a organizačného zabezpečenia cestovného ruchu</p>	<p>Priorita č.3</p> <p>Moderný a efektívny marketing a stratégia budovania značky Prešovského kraja</p>	<p>Priorita č.4</p> <p>Inovačné analytické a dátové nástroje pre oblasť rozvoja cestovného ruchu</p>
<p>Opatrenie 1.1</p> <p>Podpora ochrany a rozvoja prírodného bohatstva a kultúrneho hmotného i nehmotného dedičstva kraja</p>	<p>Opatrenie 2.1</p> <p>Budovanie efektívneho systému organizácie a riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji</p> <p>Problém: Kompetenčne neefektívny systém organizácie a riadenia</p>	<p>Opatrenie 3.1</p> <p>Marketing – marketingové témy a produkty aktérov cestovného ruchu</p> <p>Problém: Nejednotný a kryjúci sa systém marketingovej prezentácie PSK</p>	<p>Opatrenie 4.1</p> <p>Metodické nástroje hodnotenia a rozvoja konkurencieschopnosti regiónu v oblasti rozvoja cestovného ruchu</p> <p>Problém: Neinovovaný systém hodnotenia a rozvoja</p>

Problém: Selektívna starostlivosť bez koncepcného plánu o atraktivitu v mimoriadnom režime			konkurencieschopnosti regiónu v cestovnom ruchu
Opatrenie 1.2 Tvorba podmienok pre budovanie sekundárnej ponuky a infraštruktúry v kraji Problém: Dlhodobé nekoncepcné budovanie základnej a sprievodnej infraštruktúry vo vzťahu k cestovnému ruchu	Opatrenie 2.2 Rozvoj kvality služieb a ľudských zdrojov v oblasti cestovného ruchu Problém: Nízka kvalita ľudských zdrojov na všetkých stupňoch riadenia cestovného ruchu Problém: Dynamicky nedostačujúci systém hodnotenia kvality služieb	Opatrenie 3.2 Budovanie a komunikácia značky pre identitu Prešovského kraja Problém: Nízka dynamika a komunikácia značky PSK ako destinácie	Opatrenie 4.2 Systém ucelenej dátovej politiky pre oblasť cestovného ruchu Problém: Absentujúca moderná dátová politika
Opatrenie 1.3 Skvalitňovanie dopravnej dostupnosti a prístupnosti kraja ako destinácie Problém: Nedostatočne integrovaný systém dopravy pre potreby návštevníkov v cestovnom ruchu	Opatrenie 2.3 Financovanie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji Problém: Negarantovaná stabilita financovania	x	x
Opatrenie 1.4 Podpora a rozvoj SMART inovácií a digitalizácie v oblasti rozvoja cestovného ruchu Problém: Nedostačujúce pokrytie cestovného ruchu inováciami a prvkami digitalizácie	x	x	x

Strategická časť spolu s akčným plánom predstavuje komplexný systém hierarchického usporiadania cieľov a opatrení rozpracovaných na úroveň aktivít, ktorým je priradený indikovaný časový termín plnenia, odporúčaných aktérov, ktorí by mali byť nositeľmi aktivít a konkrétny očakávaný výstup. Tento logicky usporiadaný a prioritizovaný zoznam úloh zohľadňuje aktuálne platné dokumenty na úrovni kraja a taktiež výstupy z participatívneho procesu tvorby koncepcie v spolupráci s aktérmi rozvoja cestovného ruchu. Zároveň zohľadňuje návrhy aktivít vychádzajúcich z iniciatívy CURI, strategické úlohy vedenia Prešovského samosprávneho kraja, plánu činností Krajskej organizácie cestovného ruchu a Komisie pre regionálny rozvoj a cestovný ruch pri Zastupiteľstve PSK.

Dokumenty, s ktorými je strategická časť a akčný plán v synergii a komplementarite:

1. Plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK 2021-2030,
2. Integrovaná územná stratégia PSK 2021-2027,
3. Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja,
4. Plán udržateľnej mobility regiónu Vysoké Tatry,

5. *Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji,*
6. *Analýza destinačného manažmentu v Prešovskom kraji,*
7. *Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu Prešovského samosprávneho kraja (2014),*
8. *Územný plán Prešovského samosprávneho kraja.*

Posledný uvedený dokument definuje tzv. „zásady funkčného využívania územia z hľadiska rozvoja rekreácie, cestovného ruchu a kúpeľníctva“, ktoré sú uvedené v plnom znení, keďže ide o kľúčové reguly rozvoja územia, ktoré sú koordinované PSK. Tieto zásady musia byť naprieč každou iniciatívou uvedenou v Koncepcii rozvoja cestovného ruchu rešpektované a uplatňované s cieľom ochrany a rozumného využívania územia a jeho zdrojov a taktiež s dôrazom na udržateľné princípy rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji:

- *rešpektovať prioritu prírodného prostredia ako nevyhnutnej podmienky optimálneho fungovania rozvoja cestovného ruchu, ktorý sa v rozhodujúcej miere viaže na prírodné a krajinné prostredie,*
- *podporovať aktivity súvisiace so starostlivosťou o krajinu a s aktívnym spôsobom jej ochrany,*
- *v navrhovaných a existujúcich chránených územiach s 5. stupňom ochrany a v zónach A rešpektovať bezzásahový režim ochrany,*
- *nadviazať domáce turistické aktivity na medzinárodný cestovný ruch využitím:*
 - *špecifickej prihraničnej polohy regiónov PSK s Poľskom a Ukrajinou,*
 - *výhodného dopravného napojenia medzinárodného významu,*
 - *rekreačných krajinných celkov (RKC) – Tatranský región (RKC Vysoké Tatry, RKC Belianske Tatry, RKC Spišská Magura, RKC Ľubické predhorie, RKC Kozie chrbty, RKC Ľubovnianska vrchovina), Spišský región (RKC Stredný Spiš a RKC Levočské vrchy), Šarišský región (RKC Čergov, RKC Bachureň – Branisko, RKC Slanské vrchy, RKC Busov, RKC Dukla), Hornozemplínsky región (RKC Domaša, RKC Nízke Beskydy, RKC Východné Karpaty, RKC Vihorlat),*
- *podporovať rastúci význam mestského poznávacieho cestovného ruchu (Bardejov, Kežmarok, Levoča, Poprad, Prešov, Stará Ľubovňa),*
- *rešpektovať mesto Svit ako poznávacie centrum baťovskej architektúry a urbanizmu,*
- *podporovať význam vodnej turistiky na Dunajci a Poprade ako medzinárodnej turistickej vodnej cesty Poľsko – Slovensko s rešpektovaním prírodných hodnôt Národného parku Pieniny,*
- *vytvárať územné a priestorové podmienky pre rozvoj služieb, produktov a centier cestovného ruchu s celoročným využitím,*
- *využívať funkčné plochy športovej, rekreačnej vybavenosti a cestovného ruchu, najmä na modernizáciu existujúcich zariadení predovšetkým na území národných parkov mimo zastavaných území obcí,*
- *posudzovať individuálne územia vhodné pre rozvoj cestovného ruchu z hľadiska únosnosti rekreačného zaťaženia a na základe konkrétnych požiadaviek ochrany prírody a krajiny a krajinného obrazu,*
- *podporovať možnosť rozvoja/revitalizácie opustených banských území z hľadiska ich využitia pre cestovný ruch,*
- *podporovať spojnice významných historických centier na území Prešovského kraja a jeho bezprostredného okolia s kultúrno–historickými pamiatkami mimo centier, dopravnými trasami medzinárodnej a regionálnej úrovne (gotická cesta, jantárová cesta, soľná cesta, vínná cesta a iné), vrátane cyklistických trás predovšetkým medzinárodnej cyklotrasy EuroVelo 11,*
- *vymedziť sústavu turistických nástupných bodov, do ktorých priviesť integrovanú dopravu, zriadiť služby, vrátane parkovísk a oddychových plôch,*
- *zariadenia cestovného ruchu a poskytovanie služieb prioritne umiestňovať v zastavaných územiach existujúcich stredísk cestovného ruchu. Do voľnej krajiny umiestňovať len vybavenosť, ktorá sa bezprostredne viaže na uskutočňovanie rekreačných činností závislých od prírodných daností,*
- *územie bývalého Vojenského obvodu Javorina funkčne využiť pre rozvoj rekreačných aktivít v súlade s prírodno–ochrannými hodnotami, s osobitným zreteľom na ich zachovanie a so zreteľom na kumulatívne vplyvy v území, pri rešpektovaní navrhovaných ochranných pásiem veľkokapacitných vodných zdrojov – vodných nádrží Tichý Potok a Jakubany. Využitie územia vystahovaných obcí na území bývalého Vojenského obvodu Javorina v CHVÚ Levočské vrchy na rekreačné bývanie je možné vo vymedzenej časti historicky osídleného územia bývalej obce Dvorce (viď. sprievodná správa – mapová príloha č.1, kde je vymedzené územie bývalej obce Dvorce, na ktorom je z hľadiska záujmov ochrany prírody a krajiny prípustné rekreačné bývanie),*
- *zvyšovať kvalitu existujúcich stredísk cestovného ruchu na území Tatranského národného parku, Národného parku Nízkeho Tatier, Národného parku Poloniny, Národného parku Slovenský raj, Pieninského*

- národného parku, ich ochranných pásiem a na území chránených krajinných oblastí Vihorlat a Východné Karpaty bez ich výrazného plošného rozširovania s dôrazom na limity únosnosti územia,*
- *zariadenia, služby alebo vybavenosť cestovného ruchu umiestňovať mimo navrhovaných a existujúcich chránených území s 5. stupňom ochrany a navrhovaných a existujúcich zón A národných parkov,*
 - *pri návrhu rozvoja rekreácie a turizmu v oblasti Vodnej nádrže Veľká Domaša a jej okolí, kde sa nachádzajú významné rekreačné strediská s medzinárodným významom Dobrá, Holčíkovce, Holčíkovce – Poľany, Nová Kelča, Valkov, akceptovať prioritné účely vodnej stavby. Pevné objekty rekreačného charakteru umiestňovať nad úroveň max. retenčnej hladiny 163,50 m n. m.,*
 - *v územných plánoch obcí minimalizovať zmenu funkcie opodstatnených plôch rekreácie a turizmu na inú funkciu, predovšetkým na bývanie,*
 - *vytvárať územné podmienky pre obnovu a realizáciu nových viacúčelových vodných nádrží (sústav) s prevládajúcou rekreačnou funkciou a príslušnou športovo-rekreačnou vybavenosťou,*
 - *podporovať rozvoj príslušnej rekreačnej vybavenosti a umiestňovanie rekreačného mobiliáru pri cyklistických trasách a ich križovaní, v obciach a turisticky zaujímavých lokalitách (rekreačný mobiliár, stravovacie a ubytovacie zariadenia),*
 - *podporovať rozvoj agroturistických aktivít, rekonštrukcie nevyužívaných poľnohospodárskych/prevádzkových dvorov na rozvoj agroturistických areálov,*
 - *prepájať agroturistické zariadenia s inými turistickými zariadeniami, najmä rekreačnými trasami (pešími, cyklistickými, jazdeckými, a i.),*
 - *navrhovať zriaďovanie jazdeckých trás pre hipoturistiku a hipoterapiu,*
 - *podporovať rozvoj šetrných foriem netradičných športovo-rekreačných aktivít vo vzťahu k životnému prostrediu (bezhluchých, bez zvýšených nárokov na technickú a dopravnú vybavenosť, na zásahy do prírodného prostredia, na zábery lesnej a poľnohospodárskej pôdy, a pod.),*
 - *modernizovať staré rekreačné centrá prednostne pred vytváraním nových športovo-relaxačných plôch,*
 - *vytvárať podmienky pre územný rozvoj už existujúcich chatových osád,*
 - *podporovať rozvoj prímestskej rekreácie s príslušným športovo-rekreačným vybavením, vrátane nástupných bodov, nielen pri väčších mestách, ale aj v kontaktných pásmach menších obcí – medzi zastavanými územiami a voľnou krajinou, najmä v obciach s rekreačným zameraním,*
 - *podporovať dobudovanie lokalít, zariadení a plôch pre vodné športy a vodácku turistiku,*
 - *pri zámeroch budovania nových a rozširovania existujúcich zjazdových tratí a súvisiacej infraštruktúry rešpektovať ako limitujúci faktor biologické limity a limity vyplývajúce z prítomnosti území zaradených v európskej sieti NATURA 2000 a osobitne chránených častí prírody a krajiny a ich výstavbu uskutočňovať mimo navrhovaných a existujúcich chránených území s 5. stupňom ochrany a navrhovaných a existujúcich zón A národných parkov,*
 - *chránené územie národnej siete a územia sústavy NATURA 2000 prednostne využívať na prírodný cestovný ruch, letnú poznávaciu turistiku a v nadväznosti na terénne danosti územia v prípustnej miere pre zimné športy a letné vodné športy, len ak sú tieto aktivity v súlade s dokumentami starostlivosti o tieto územia,*
 - *v obciach nachádzajúcich sa v chránených územiach prírody národnej a európskej siete, umiestňovať nové a rozširovať existujúce rekreačno-športové areály a stavby len v hraniciach zastavaného územia obce v zmysle schváleného ÚPN O. Do doby schválenia ÚPN O sa môžu umiestňovať stavby len v hraniciach zastavaných území, ktoré boli k 1.1.1990 premietnuté do odtlačkov katastrálnych máp,*
 - *investičné zámery navrhovať a umiestňovať mimo lokalít kultúrneho dedičstva najmä pamiatkových rezervácií, pamiatkových zón alebo v ich blízkosti a v ich katastrálnom území, aby nedochádzalo k ohrozeniu charakteru lokality a zániku jedinečného a neopakovateľného „genia loci“,*
 - *v katastrálnych územiach obcí s jedinečným krajinným obrazom alebo jedinečnou kultúrnou krajinou, najmä kde je predpoklad zvýšenej turistickej návštevnosti, minimalizovať dopad dynamickej a statickej dopravy, nerozširovať cestnú sieť a zohľadňovať platnú legislatívu v oblasti ochrany kultúrnych pamiatok a kultúrnej krajiny,*
 - *rešpektovať v oblasti kúpeľníctva:*
 - *kúpeľné miesta – Nový Smokovec, Tatranská Polianka, Tatranská Kotlina, Lučivná, Vyšné Ružbachy, Bardejov,*
 - *prírodné liečivé zdroje v Bardejove, Červenom Kláštore, Novoľubovnianskych kúpeľoch a vo Vyšných Ružbachoch a ich ochranné pásma I. a II. stupňa,*
 - *prírodné minerálne zdroje v Baldovciach, Cigeľke, Lipovciach, Novej Ľubovni, Starom Smokovci, Sulíne a ich ochranné pásma I. a II. Stupňa,*

- *prírodné klimatické kúpele v mestských častiach mesta Vysoké Tatry (Horný Smokovec, Nový Smokovec, Tatranská Polianka, Tatranské Zruby, Tatranská Kotlina), v obci Lučivná,*
- *podporovať kúpeľný a relaxačný cestovný ruch v spojení s historickými pamiatkami a rozvíjať v nich netradičné druhy dopravy, najmä ekologickú.*

Prierezovými princípmi, ktoré majú byť v procese implementácie koncepcie dodržiavané sú:

- **uplatňovanie participatívnych postupov** pri ich plánovaní aj pri samotnej realizácii,
- prepojenosť a **integrovanosť**, doplnkovosť rozvojových aktivít, čím sa dosiahne akcelerácia rozvoja a pozitívnych dopadov na lokálnu i regionálnu ekonomiku kraja,
- udržateľnosť **cestovného ruchu** v kontexte **ochrany jednotlivých zložiek prírodného prostredia** **zvlášť** udržateľného cestovného ruchu a ochrany prírody a krajiny v národných parkoch a CHKO, t.j.:
 - *uplatňovania princípov ochrany ovzdušia, vody, pôdy, flóry a fauny,*
 - *uplatňovanie princípov obehového hospodárstva,*
 - *uplatňovanie hierarchie princípov odpadového hospodárstva,*
 - *uplatňovanie opatrení na zmiernenie a prispôsobenie sa zmene klímy,*
 - *uplatňovanie princípov uhlíkovej neutrality,*
 - *podpora budovania prvkov zelenej a modrej infraštruktúry,*
 - *podpora biologickej a krajinskej biodiverzity,*
- *tvorba podmienok pre rozvoj ekologickej dopravy (obstaranie autobusov na alternatívny pohon vrátane súvisiacej plniacej a nabíjacej infraštruktúry, podpora využívania nemotorovej dopravy (bicykle, pešia doprava) namiesto individuálnej motorovej dopravy, prípadne verejnej osobnej prepravy, podpora SMART dopravného systému prostredníctvom inteligentného sčítania dopravy, podpora mobility ako služby (MaaS) – dopravné služby, digitálne prepravné platformy, car / bike sharing, Park and ride,*
- využívanie **SMART riešení v rozvoji CR.**

C

IMPLEMENTAČNÁ ČASŤ

Systém riadenia implementácie Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030

Partnermi realizácie jednotlivých aktivít konceptie sú aktéri rozvoja cestovného ruchu:

- Prešovský samosprávny kraj,
- Krajská organizácia cestovného ruchu (KOCR) – Severovýchod Slovenska
- Oblastné organizácie cestovného ruchu – OOCR,
 - OOCR Región Vysoké Tatry ,
 - OOCR Vysoké Tatry - Podhorie,
 - OOCR Tatry - Spiš - Pieniny,
 - OOCR Severný Spiš - Pieniny,
 - OOCR Región Šariš,
 - OOCR Šariš - Bardejov,
 - OOCR Horný Zemplín.

Podporní aktéri cestovného ruchu:

- verejný sektor,
- súkromný sektor,
- verejno-súkromný sektor,
- neziskový sektor,
- miestni obyvatelia.

Úlohy uvedených partnerov vychádzajú z príslušnej legislatívy, uzatvorených zmlúv i dohodnutých záväzkov v rámci jednotlivých aktivít konceptie. Realizácia Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji začína po prerokovaní v príslušných komisiách pri Zastupiteľstve PSK a schválení tohto strategického dokumentu Zastupiteľstvom PSK. Implementáciu zabezpečuje samospráva v spolupráci a súčinnosti s aktérmi cestovného ruchu po celú dobu platnosti dokumentu.

Zastupiteľstvo PSK

- 1) schvaľuje návrh Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji a po posúdení vplyvu na životné prostredie schvaľuje finálnu verziu konceptie,
- 2) schvaľuje vyhodnotenie plnenia Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji,
- 3) schvaľuje spolufinancovanie jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu PSK,
- 4) schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy z plnenia konceptie,
- 5) rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizáciách konceptie.

Komisia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu pri Z PSK

- 1) koordinuje implementáciu Konceptie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji,
- 2) predkladá zastupiteľstvu PSK podklady na schválenie: návrh konceptie, finálnu verziu konceptie, hodnotiace a monitorovacie správy, návrhy projektov financovaných z doplnkových zdrojov financovania a z prostriedkov rozpočtu PSK, návrh zmien a aktualizácií konceptie.

Komisia dopravy, Finančná komisia a Komisia kultúry a národnostných menšín pri Z PSK

- 1) predkladá Zastupiteľstvu PSK podklady týkajúce sa strategických investícií súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu, kultúrnej a dopravnej infraštruktúry v nadväznosti na destinácie cestovného ruchu na schválenie.

Odbor strategického rozvoja/Oddelenie cestovného ruchu

- 1) zabezpečuje inštitucionálne a administratívne veci týkajúce sa plnenia konceptie,
- 2) zabezpečuje (vykonáva) administráciu a procesy komunikácie, hodnotenia, monitorovania konceptie.

Odbor strategického rozvoja/Oddelenie Inštitútu rozvoja

- 1) zabezpečuje dátové podklady v oblasti rozvoja cestovného ruchu a ich vyhodnotenie.

Systém monitoringu, evaluácie realizácie koncepcie a hodnotenie jej plnenia

Monitorovanie koncepcie sa realizuje priebežne počas celého trvania platnosti dokumentu na úrovni plnenia jednotlivých aktivít. Výstupom monitorovacieho procesu je súhrnná monitorovacia **správa za každý uplynulý kalendárny rok**, ktorú prerokuje Komisia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu do 30. marca. Cieľom monitorovania je získavanie informácií o skutočnom plnení aktivít, čo môže byť východiskom pre zmenu prípadného negatívneho vývoja, spôsobu realizácie, definovanie a prijatie nových či pozmenených opatrení. Monitorovanie a hodnotenie koncepcie súvisí i s analýzou a riadením rizík a komunikáciou s verejnosťou. Monitoring umožňuje koncepciu vhodne aktualizovať (časovo a vecne), či uplatniť iný prístup, preto je dôležité uistiť sa, že vybrané aktivity a projekty skutočne prispievajú k riešeniu identifikovaných problémov a dosiahnutiu strategických cieľov.

Raz ročne (do 30.3.) Oddelenie cestovného ruchu vypracuje spolu s **odpočtom zrealizovaných aktivít** za predošlý kalendárny rok akčný plán na nasledujúci kalendárny rok tak, aby obsahová i finančná časť bola reflektovaná v rozpočte PSK, čo sa týka aktivít v kompetencii VÚC.

Hodnotenie koncepcie sa zrealizuje na úrovni celého dokumentu pred skončením jeho platnosti (minimálne ½ roka vopred) tak, aby výstupom hodnotenia bolo odporúčanie pre:

- aktualizáciu dokumentu a predĺženie jeho platnosti, alebo
- vypracovanie nového dokumentu na ďalšie obdobie.

Hodnotiacu správu prerokuje Komisia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu a následne ju predloží na schválenie Zastupiteľstvu PSK (spolu s prípadnou Vstupnou správou pre ďalší spôsob zabezpečenia strategického dokumentu na ďalšie obdobie).

Tabuľka 76: Plán hodnotenia a monitorovania koncepcie

Plán hodnotenia a monitorovania Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji		
Typ hodnotenia	Termín	
Monitorovanie plnenia koncepcie	do 30.3.2026	Monitorovacia správa za rok 2025
	do 30.3.2027	Monitorovacia správa za rok 2026
	do 30.3.2028	Monitorovacia správa za rok 2027
	do 30.3.2029	Monitorovacia správa za rok 2028
	do 30.3.2030	Monitorovacia správa za rok 2029
Vyhodnotenie plnenia koncepcie	do 30.12.2030	Hodnotiacia správa (prípadne spolu so Vstupnou správou)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Zdroje financovania

Základné piliere financovania rozvoja cestovného ruchu:

1. súkromné zdroje/investície ako kľúčový a rozhodujúci zdroj,
2. verejno-súkromné investície,
3. verejné zdroje:
 - rozpočty samospráv a samosprávneho kraja,
 - rozpočty krajskej organizácie cestovného ruchu a oblastných organizácií cestovného ruchu,
 - externé zdroje.

Odvetvie cestovného ruchu je charakteristické rozmanitosťou potrieb a rozsahu tém, ktoré sa ho dotýkajú (napr. inovácie, vzdelávanie, doprava, ale aj zdravie, sociálna oblasť). Financovanie týchto potrieb nachádza svoju oprávnenosť naprieč rôznymi zdrojmi, finančnými programami a nástrojmi. Oprávnenosť aktivít pre rozvoj cestovného ruchu a žiadateľov pôsobiach v sektore cestovného ruchu je definovaná v týchto programoch, ktoré predstavujú externé zdroje:

- Program Slovensko 2021 – 2027,
- Fond na podporu cestovného ruchu,
- Program rozvoja vidieka 2023 – 2027,
- Plán obnovy a odolnosti SR,
- Interreg Next,
- Interreg SK – PL,

- Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce,
- Nórsky finančný mechanizmus a finančný mechanizmus EHP,
- Obnov si svoj dom,
- Dotačná schéma PSK.

Doplňkové, súvisiace či prierezové aktivity pre cestovný ruch je možné financovať aj z iných sektorových dotačných schém, ale aj z lokálnych iniciatív súkromného sektora prostredníctvom nadácií a ich grantových schém (Karpatská nadácia, VÚB, Orange atď.).

Inovatívne či alternatívne formy financovania rozvoja cestovného ruchu:

- crowdfunding, t.j. kolektívne financovanie,
- partnerstvá verejného a súkromného sektora.

D

AKČNÝ PLÁN

Prioritná oblasť 1

Tabuľka 77: Prioritná oblasť 1: Rozvoj a skvalitnenie potenciálu ponuky cestovného ruchu Prešovského kraja v súlade s princípmi udržateľnosti

Opatrenie 1.1: Podpora ochrany a rozvoja prírodného bohatstva, kultúrneho hmotného i nehmotného dedičstva kraja					
Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
1.1.1	Koordinácia politik cestovného ruchu, kultúry a ochrany prírody a krajiny na úrovni kraja	priebežne - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR, verejno-súkromný sektor	funkčná platforma vybraných kľúčových aktérov na úrovni kraja	platforma aktérov cestovného ruchu
1.1.2	Podpora začleňovania atraktivít kraja do národných a nadnárodných systémov <i>napr.:</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>pamiatky svetového dedičstva UNESCO,</i> <i>register národných kultúrnych pamiatok (NKP),</i> <i>register nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NNKP),</i> <i>chránené zemepisné označenie,</i> <i>chránené označenie pôvodu a ďalšie.</i> 	priebežne - 2030	Ú PSK (OCR), vlastníci, správcovia, nájomcovia atraktivít, neziskový sektor, mestá a obce	aktualizovaný zoznam atraktivít cestovného ruchu ako súčasť národných a nadnárodných štruktúr	počet atraktivít začlenených do národných a nadnárodných systémov
1.1.3	Podpora sprístupnenia kultúrneho a prírodného bohatstva kraja ako atraktivít cestovného ruchu: <ul style="list-style-type: none"> sprístupnenie kultúrnych (a sakrálnych) objektov vhodných pre poznávací a zážitkový cestovný ruch, sprístupnenie prírodných zaujímavosti vhodných pre cestovný ruch, <i>obnova a sprístupnenie technických pamiatok a industriálnych diel – zachovanie histórie baníctva a jeho priblíženie verejnosti,</i> sprístupnenie kultúrneho a prírodného bohatstva kraja ako atraktivít cestovného ruchu pre zdravotne znevýhodnených návštevníkov kraja – bezbariérovosť, <i>manažment otváracích hodín s cieľom ochrany objektov a reflektovania potrieb návštevníkov v závislosti od sezóny.</i> 	priebežne - 2030	Ú PSK, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia atraktivít, neziskový sektor, OOCR,		počet novospriístupnených atraktivít cestovného ruchu prírodného a kultúrneho charakteru
1.1.4	Transformovanie nevyužívaných objektov v kraji vhodných pre potreby kultúrnych činností, kreatívneho priemyslu, spolkovej komunitnej činnosti a cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia identifikovaných nevyužívaných objektov, neziskový sektor, KOČR, OOCR	identifikovanie nevyužívaných objektov transformácia nevyužívaných objektov	počet identifikovaných objektov počet transformovaných objektov

1.1.5	Tvorba systému podpory (dotačná schéma) kultúrnych podujatí na území kraja so širším dosahom (národný, medzinárodný) i lokálnym významom (na úrovni obcí)	2026 - 2030	Z PSK, Ú PSK	dotačná schéma kraja v oblasti kultúrnych podujatí	výška alokácie zo strany PSK počet podporených projektov
Opatrenie 1.2: Tvorba podmienok pre budovanie sekundárnej ponuky a infraštruktúry cestovného ruchu v kraji					
Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
1.2.1	Stabilizácia, rozvoj a podpora infraštruktúry cestovného ruchu v destináciách cestovného ruchu : <ul style="list-style-type: none"> • ubytovacie a stravovacie zariadenia, • cestovné kancelárie, turistické informačné kancelárie, kongresové centrá, zmenárne, hraničné priechody, colnice, • všeobecná infraštruktúra (miestna, dopravná, zdravotnícka, infraštruktúra pre bezpečnosť, športovo-rekreačná), • infraštruktúra zázemia pre udržateľný rozvoj prírodných lokalít (napr. okolia vodných plôch a tokov určených na rekreačné účely ako kemping, karavaning, splavovanie a pod.), • podpora obnovy a budovania infraštruktúry v okolí národných kultúrnych pamiatok, pamäťových a fondových inštitúcií a ostatnej kultúrnej infraštruktúry, • vytváranie technických podmienok k cestovnému ruchu "bez bariér" s využitím inovatívnych informačných systémov. 	2025 - 2030	mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia infraštruktúrnych zariadení v cestovnom ruchu, verejno-súkromný sektor, Ú PSK, KOČR, OOCR	pasportizácia a databáza infraštruktúry cestovného ruchu v destináciách	počet obnovených infraštruktúrnych zariadení cestovného ruchu počet novovzniknutých infraštruktúrnych zariadení cestovného ruchu
1.2.2	Definovanie zoznamu prioritných atraktivít cestovného ruchu v Prešovskom kraji v jednotlivých destináciách a zoznamu investícií do rozvoja infraštruktúry: <ul style="list-style-type: none"> • zabezpečenie projektovej prípravy pre využitie dotačných možností na podporu infraštruktúry cestovného ruchu (Fond na podporu cestovného ruchu, Obnov si svoj dom, Nórske fondy, Program Slovensko, Program rozvoja vidieka), 	2025 - 2030	Ú PSK (OCR, IR, TS), Rada partnerstva, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia identifikovaných atraktivít	zoznam prioritných atraktivít cestovného ruchu každoročne aktualizovaný Súpis investičných potrieb s naviazanými zdrojmi	počet podporených projektov

	<ul style="list-style-type: none"> Tvorba nástroja pre systematické sledovanie stavu pripravenosti a realizácie investícií, ich podpory a riadenia (merateľné ukazovatele pre sledovanie týchto informácií a pravidelný update). 				
1.2.3	Definovanie potreby nových atraktivít cestovného ruchu v jednotlivých destináciách CR a vypracovanie konceptov / návrhov pre ich realizáciu	2025 - 2030	Mestá a obce, aktéri cestovného ruchu, verejno-súkromný sektor, neziskový sektor, ÚPSK, KOOCR, OOCR	návrhy / koncepty nových atraktivít	počet novovzniknutých atraktivít cestovného ruchu
1.2.4	Podpora rozvoja kultúrneho cestovného ruchu: <ul style="list-style-type: none"> podpora obnovy národných kultúrnych pamiatok, kultúrnych, pamäťových a fondových inštitúcií a zariadení, pamiatkových objektov, expozícií a zbierok, knižničného fondu a depozitárov, vrátane sakrálnych objektov, podpora zvýšenia interaktivity a digitalizácia expozícií kultúrnych a prírodných aktív cestovného ruchu, podpora rozvoja kultúry mestských a vidieckych oblastí cez moderné typy múzeí, múzeá v prírode, in situ múzeá, tematické múzeá, podpora rekonštrukcie, budovania a rozvoja objektov pre rozvoj kultúrnych a spoločenských podujatí: komunitné kultúrne body, rezidenčné centrá, divadlá, koncertné sály, knižnice, kultúrne domy, hudobné kluby, amfiteátre a pod. 	2025 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia kultúrnych a osvetových zariadení, pamiatok a objektov, verejno-súkromný sektor, neziskový sektor	pasportizácia a databáza pamiatkových objektov a kultúrno-osvetových zariadení kraja	<p>počet obnovených kultúrnych pamiatok a objektov a kultúrno-osvetových zariadení</p> <p>počet novovzniknutých objektov a kultúrno-osvetových zariadení</p>
1.2.5	Podpora rozvoja náboženského (pútnického) cestovného ruchu ako jednej z foriem kultúrneho cestovného ruchu: <ul style="list-style-type: none"> prepojenie pútnických miest a aktérov pôsobiach v území, propagácia pútnického cestovného ruchu, vytvorenie cyklistických a turistických trás pre pútnikov. 	2024 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR, verejno-súkromný sektor, cirkvi, súkromný sektor, neziskový sektor	Projekt PSK: Svätomariánska púť	Počet podporených projektov
1.2.6	Podpora rozvoja športovo - dobrodružného cestovného ruchu: <ul style="list-style-type: none"> podpora rekonštrukcie a výstavby ihrísk, viacúčelových športových areálov a športových objektov, športovo oddychových zón, lyžiarskych stredísk - lyžiarskych tratí pre lyžovanie, freeride, snowrafting, skialp, zimný paragliding, bežkárske trate pre bežecké lyžovanie, krytých zimných štadiónov, verejných klzísk, otvorených ľadových plôch pre korčuľovanie a iné, 	2024 - 2030	Ú PSK, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia infraštruktúrnych zariadení v cestovnom ruchu, verejno-súkromný sektor, KOOCR, OOCR	obnovené a novovzniknuté športovo-rekreačné zariadenia pasport cyklistických trás pasport športovo – rekreačných zariadení v kraji Plán údržby a prevádzky cyklotrás PSK	<p>počet obnovených športovo-rekreačných zariadení</p> <p>počet novovzniknutých športovo-rekreačných zariadení</p> <p>počet obnovených cyklotrás (v km)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> podpora rekonštrukcie a výstavby cyklotrás vrátane doplnkovej infraštruktúry (oddychové miesta, cyklistické stojany, značenie, nabíjacie stanice a pod.) v súlade s Kostrovou sieťou cyklistických trás Prešovského kraja a zrealizovanou pasportizáciou, podpora prepojenia regionálnych aktív cestovného ruchu na existujúce alebo pripravované cykloturistické trasy, sprístupnenia aktív cykloturistickými a inými trasami, ktoré umožňujú udržateľné športovo-rekreačné využívanie územia a rozvoj tematických kultúrnych trás regionálneho a nadregionálneho významu vrátane ich značenia a výstavby doplnkovej infraštruktúry na trasách v turisticky významných lokalitách. podpora transformácie nefunkčných lyžiarskych stredísk v kraji (adaptácia na zmenu klímy s možnosťou celoročného využitia) 			<p>Manuál osádzania prvkov drobnej infraštruktúry v kraji</p> <p>Kostrová sieť cyklistických trás PSK (rozvojový dokument)</p> <p>Pilotný projekt Prešovského kraja: Poloniny trail s prepojením na ekologický CR, cezhraničnú spoluprácu a rozvoj NP Poloniny. Projekt je príspevkom k tvorbe udržateľného turizmu.</p>	<p>počet novovzniknutých cyklotrás (v km)</p> <p>počet prvkov doplnkovej športovej infraštruktúry</p>
1.2.7	Definovanie konceptu podpory a rozvoja kúpeľného a zdravotného cestovného ruchu (o.i. rozvoj lesnej terapie, apiterapie, lesných kúpeľov a pobytov prírode) v existujúcich kúpeľných miestach (Bardejovské kúpele, Vyšné Ružbachy) i miestach s potenciálom (napr. Vysoké Tatry, Poloniny a ďalšie)	2025 - 2030	aktéri cestovného ruchu, súkromný sektor, mestá a obce, Ú PSK, KOOCR, OOCR, verejno-súkromný sektor	<p>koncept rozvoja kúpeľného a zdravotného CR</p> <p>nová resp. modernizovaná infraštruktúra a služby kúpeľného a zdravotného cestovného ruchu</p> <p>Projekt PSK: Greenhealth</p>	Počet návrhov/konceptov
1.2.8	<p>Podpora rozvoja špecifických druhov cestovného ruchu:</p> <ol style="list-style-type: none"> vojenská história na území kraja a história holokaustu, agroturistika a vidiecky cestovný ruch: <ul style="list-style-type: none"> diverzifikácia poľnohospodárskych činností na činnosti v agroturistike, podpora legislatívy na stravovanie v domácnostiach (Gastro Local) ekoturizmus a prírodný cestovný ruch : <ul style="list-style-type: none"> vytváranie ponuky, ktorá je orientovaná na budovanie vzťahu človeka k životnému prostrediu (o.i. lesná terapia, lesné kúpele) 	2025 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR, mestá a obce, aktéri cestovného ruchu, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	<p>nová alebo modernizovaná infraštruktúra a služby</p> <p>Projekt PSK: Greenhealth</p>	počet podporených projektov

	<ul style="list-style-type: none"> vytváranie ponuky pre slow turizmus, tichý turizmus, prírodný wellnes so zdravotnými benefitmi <p>4. slow turizmus v definovaných miestach kraja,</p> <p>5. priemyselný cestovný ruch - obnova a sprístupnenie technických pamiatok a industriálnych diel – zachovanie histórie baníctva a jeho priblíženie verejnosti</p> <p>6. zážitkový cestovný ruch – organizácia podujatí a netradičných akcií</p>				
1.2.9	Podpora rozvoja kongresového a MICE (meetings, incentives, conferences, exhibitions) cestovného ruchu <ul style="list-style-type: none"> podpora tvorby kapacít kongresových centier a ich diverzifikácia na území kraja 		súkromný sektor, aktéri cestovného ruchu, Ú PSK, KOČR, OOCR, mestá a obce, neziskový sektor	nová alebo modernizovaná infraštruktúra a služby	počet podporených projektov
1.2.10	Podpora rozvoja netradičných foriem cestovného ruchu a trendov <ul style="list-style-type: none"> etnoturistika, geoturistika, dark turistika, filmový cestovný ruch, gurmánsky cestovný ruch a ďalšie 	2025 - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR, mestá a obce, aktéri cestovného ruchu, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	nová alebo modernizovaná infraštruktúra a služby	počet podporených projektov
1.2.11	Podpora cestovného ruchu vo väzbe na významné športové, kultúrno-spoločenské a iné podujatia <ul style="list-style-type: none"> napr. Majstrovstvá Európy UEFA U21, Majstrovstvá Európy vo windsurfinhu a ďalšie napr. ELRO a ďalšie 	2025 - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR, mestá a obce, aktéri cestovného ruchu, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	podujatia	počet podujatí
1.2.12	Prepájanie iniciatív existujúcich i prichádzajúcich investorov a zamestnávateľov s produktami cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR, mestá a obce, aktéri cestovného ruchu, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	produkty CR vo väzbe na prevádzku investorov	počet investorov počet produktov cestovného ruchu vo väzbe na prevádzku investorov
Opatrenie 1.3: Skvalitňovanie dopravnej dostupnosti a prístupnosti kraja ako destinácie					
Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
1.3.1	Tvorba komunikačnej platformy aktérov dopravnej obslužnosti v kontexte rozvoja cestovného ruchu	2025 – 2030	Ú PSK, IDS Východ, SÚC, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia dopravnej infraštruktúry v cestovnom ruchu, verejno-súkromný sektor	funkčná platforma vybraných kľúčových aktérov na úrovni kraja	platforma aktérov cestovného ruchu
1.3.2	Podpora rozvoja Letiska Poprad - Tatry a.s.	2025 – 2030	MD SR, Ú PSK, Letisko Poprad – Tatry, a.s., Mesto Vysoké Tatry, Mesto Poprad, KOČR, OOCR	PSK ako akcionár letiska nové letecké spoje	počet zachovaných a novovzniknutých leteckých liniek

	<ul style="list-style-type: none"> Nové letecké spoje: Praha, Varšava/Riga, Dublin, Milano/Bergamo, Bukurešť (Rumunsko) Zachovanie existujúcich leteckých spojov: <ul style="list-style-type: none"> pravidelné linky: 5x týždenne Londýn / 210 letov ročne – leteckí dopravcovia WizzAir (3x), Ryanair (2x), nepřavidelné linky: 120 ročne – chartrové lety do Turecka, Bulharska, Tuniska, Egypta. 			zachované letecké spoje	
1.3.3	Rozvoj dopravnej obslužnosti, udržateľnej a integrovanej verejnej dopravy v kraji prostredníctvom modernizácie a vybudovania ciest Via Carpathia - R4, I.,II. a III. triedy, mostov, miestnych komunikácií a cyklodopravy viažucich sa k strediskám cestovného ruchu	2025 – 2030	MD SR, SSC, SÚC, Ú PSK, mestá a obce, IDS Východ	investície MD SR, SSC, SÚC PSK, samospráv Prešovského kraja Projekty IÚS	počet zrealizovaných projektov
1.3.4	Rozvoj integrovaného dopravného systému (IDS) pre zlepšenie mobility obyvateľov a návštevníkov kraja a zavádzanie opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy (VOD): <ul style="list-style-type: none"> úprava cestovných poriadkov autobusovej a železničnej dopravy, budovanie, modernizácia a rekonštrukcia záchytných parkovísk, prestupných terminálov, obrátisk autobusov, zavádzanie ekologických a SMART riešení v doprave, tvorba integrovaného SMART cestovného lístka. 	2025 – 2030	MD SR, IDS Východ, Ú PSK, mestá a obce, verejno-súkromný sektor	projekty IÚS investičný plán SÚC a IDS realizované projekty výstavby a modernizácie komunikácií	počet zrealizovaných projektov
1.3.5	Rozvoj pešej turistiky s prepojením na ostatné kraje a cezhraničné oblasti <ul style="list-style-type: none"> vybudovanie, obnova a značenie turistických trás a náučných turistických trás, pútnických, jazdeckých trás, ekologických trás, zelených oddychových zón, zdravotne zameraných turistických centier a ostatnej doplnkovej infraštruktúry 	2025 – 2030	KST, KOČR, OOCR, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia cyklo a turistickej infraštruktúry, verejno-súkromný sektor, Ú PSK	projekty a investície aktérov z územia	počet obnovených trás (v km) počet novovzniknutých trás (v km) počet zrealizovaných projektov
1.3.6	Rozvoj cykloturistiky s prepojením na ostatné kraje a cezhraničné oblasti: <ul style="list-style-type: none"> vybudovanie a obnova líniových cyklistických a turistických trás, značenia cykloturistických a turistických trás, bikepointov, singletrackov a ostatnej doplnkovej infraštruktúry, 	2025 – 2030	Ú PSK, SÚC, KOČR, OOCR, mestá a obce, vlastníci, správcovia, nájomcovia cyklo a turistickej infraštruktúry, verejno-súkromný sektor	projekty a investície aktérov z územia Projekty IÚS Prioritné projekty PSK: Eurovelo 11, Rekreačná viacúčelová trasa Poloniny trail,	počet obnovených cyklotrás (v km) počet novovzniknutých cyklotrás (v km) počet zrealizovaných projektov

	<ul style="list-style-type: none"> investície do systémov zdieľaných bicyklov (vrátane e-bicyklov a e-kolobežiek). 			<p>Trasa pútnického významu, Cyklotrasa okolo Domaše, Čergovský okruh, Svätomariánska cyklotrasa, Cesta okolo Tatier, Prepojenie Tatier so Slovenským rajom</p> <p>Kostrová sieť</p>	
1.3.7	Vybavenie autobusov nosičmi v rámci spojov k destináciám cestovného ruchu a štartovacím bodom cyklovýletov, lyžovania a wellnesu - cyklobusy / ski busy / aquabusy	2025 – 2030	Ú PSK, KOČR, OČR, IDS Východ, verejno-súkromný sektor	zriadené autobusové linky	počet zrealizovaných projektov počet prepravených turistov
1.3.8	Posilnenie rekreačnej dopravy a netradičných foriem rekreačnej dopravy <ul style="list-style-type: none"> plavba na pltiach, rekreačných lodiach, historických vlakoch/ autobusoch, letecké formy rekreačnej dopravy, doprava určená pre dostupnosť atraktivít cestovného ruchu. 	2025 – 2030	Ú PSK, IDS Východ, aktéri cestovného ruchu, verejno-súkromný sektor, KOČR, OČR	funkčná rekreačná doprava	počet zrealizovaných projektov počet prepravených turistov
1.3.9	Zabezpečenie odľahčenia a upokojenie turisticky preťažených miest: <ul style="list-style-type: none"> podpora využívania nemotorovej dopravy (bicykle, pešia doprava) namiesto individuálnej motorovej dopravy, podpora využívania verejnej osobnej dopravy, podpora budovania infraštruktúry P+G (park and go); P+R (park and ride) a P+B (park and bike) 	2025 – 2030	Ú PSK, SÚC, IDS Východ, mestá a obce, verejno-súkromný sektor	manažment na odľahčenie turisticky preťažených miest Plán udržateľnej mobility PSK Plán udržateľnej mobility regiónu Vysoké Tatry	počet zrealizovaných projektov počet infokampaní
1.3.10	Tvorba podmienok pre integrovanú cezhraničnú dopravu: <ul style="list-style-type: none"> obnova, údržba a budovanie hraničných cestných aj železničných priechodov s Poľskom a Ukrajinou a komunikácií, ktoré sú ich súčasťou, vybudovanie hraničného priechodu Ulič – Zabrid' (Slovensko – Ukrajina), cezhraničná preprava Vysoké Tatry – Poľsko (Zakopané, Nowy Targ) 	2025 – 2030	Ú PSK, mestá a obce, MV SR, IDS Východ, ŽSR, verejno-súkromný sektor	novovytvárané a obnovené hraničné priechody Plán udržateľnej mobility PSK Plán udržateľnej mobility regiónu Vysoké Tatry	počet zrealizovaných projektov
1.3.11	Priebežné identifikovanie významných projektových zámerov a investícií súkromného sektora v oblasti rozvoja cestovného ruchu a následné reflektovanie v podobe prípravy komplexného návrhu dobudovania dopravnej a ďalšej infraštruktúry	2025 - 20230	Ú PSK, aktéri cestovného ruchu, verejno-súkromný sektor, KOČR, OČR, IDS Východ, SÚC	projektové zámery	počet projektových zámerov počet komplexných návrhov

Opatrenie 1.4: Podpora a rozvoj SMART inovácií a digitalizácie v oblasti rozvoja cestovného ruchu

Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
1.4.1	Vytvorenie systému logistiky toku turistov (t.j. distribúcia turistov, zmiernenie turisticky zaťažených miest, podpora dobudovania a objavovania nových lokalít, napr. Poloniny)	2025 - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR	aplikácia (napr. existujúce Smart Guide / Outdoor active)	počet užívateľov aplikácie
1.4.2	Vytvorenie nástroja pre správu hostí (ubytovacie, stravovacie a iné služby)	2025 - 2030	MCRaŠ, Ú PSK, KOČR, OOCR	e-visitor karta návštevníka kraja (Ú PSK) regionálna karta (KOČR)	počet vydaných kariet

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prioritná oblasť 2

Tabuľka 78: Prioritná oblasť 2: Efektívny a dynamický systém manažmentu a organizačného zabezpečenia cestovného ruchu

Opatrenie 2.1: Budovanie efektívneho systému organizácie a riadenia cestovného ruchu v Prešovskom kraji					
Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
2.1.1	Vytvorenie modelu kompetenčnej matice aktérov rozvoja cestovného ruchu na báze koordinácie, kooperácie a komunikácie	2024 - 2025	Ú PSK / Odbor strategického rozvoja	kompetenčná matica	x
2.1.2	Tvorba komplexného informačného systému pre subjekty v cestovnom ruchu na území Prešovského kraja (zdieľanie dát, tvorba dátovej politiky)	2025 - 2030	Ú PSK, ZMOS, KOČR, OOCR, aktéri CR	aplikácia pre organizácie destinačného manažmentu PSK Projekt: Central Mountains DMO aplikácia (ZMOS)	počet užívateľov aplikácie
2.1.3	Zabezpečiť dostatok kvalitných ľudských zdrojov v riadení cestovného ruchu : <ul style="list-style-type: none"> destinačných manažérov v destinačných agentúrach / oblastných organizáciách cestovného ruchu v kraji a zamestnancov KOČR a OCR ÚPSK. 	2025 - 2030	Ú PSK, KOČR, OOCR	stabilný a kvalitný riadiaci manažment	počet zamestnancov OCR, KOČR, OOCR
2.1.4	Revízia efektivity navrhovaného modelu regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji v praxi	2024 - 2025	Ú PSK, OOCR, aktéri cestovného ruchu	pracovné workshopy na úrovni destinácií a subdestinácií CR	počet realizovaných workshopov
2.1.5	Iniciovanie prioritných rozvojových tém a oblastí v cestovnom ruchu v kraji a ich priebežne vyhodnocovanie v rámci činnosti Komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu pri Z PSK	2024 a priebežne	Ú PSK, Komisia regionálneho rozvoja a cestovného ruchu, Z PSK	prioritné rozvojové témy a oblasti	počet zasadnutí Komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu
2.1.6	Zriadenie medziodborovej pracovnej skupiny pre tému cestovný ruch na Ú PSK	2024 - 2025	Odbor strategického rozvoja Odbor projektového riadenia Odbor kultúry Odbor dopravy	medziodborová pracovná skupina	počet stretnutí

			Oddelenie marketingu Oddelenie komunikácie Odbor Rady partnerstva		
2.1.7	Tvorba a implementácia plánu pravidelnej spolupráce a komunikačnej platformy aktérov rozvoja cestovného ruchu <ul style="list-style-type: none"> • <i>vrátane posilňovania spolupráce s verejno – súkromným sektorom (MAS) a neziskovým sektorom, ktorý sa podieľa na rozvoji cestovného ruchu v kraji</i> 	2025 - 2030	Ú PSK / Odbor strategického rozvoja	komunikačný plán/ komunikačná platforma	aktívni užívatelia platformy počet stretnutí
2.1.8	Zastúpenie PSK v odbornej sekcii cestovného ruchu pri SK8 <ul style="list-style-type: none"> • <i>expertná podpora pre rozhodovanie na úrovni predsedov VÚC, informačná podpora a pripomienkovanie odborných procesov a dokumentov, formovanie iniciatívnych odborných materiálov SK8, výmena odborných skúseností a ďalšie</i> 	2024 - 2030	Odbor strategického rozvoja	x	Počet zasadnutí odbornej sekcie cestovného ruchu pri SK8
2.1.9	Podpora systému spolupráce PSK a organizácii destinačného manažmentu (KOCR, OOCR, TIC) na medzikrajskej úrovni	2024 - 2030	KOCR, OOCR, TIC, Ú PSK	vytvorená platforma spolupráce	počet medzikrajských stretnutí
2.1.10	Rozvoj prihraničnej spolupráce aktérov rozvoja cestovného ruchu <ul style="list-style-type: none"> • <i>Malopoľské vojvodstvo (Poľsko)</i> • <i>Podkarpatské vojvodstvo (Poľsko)</i> • <i>Zakarpatská oblasť (Ukrajina)</i> 	2024 - 2030	Ú PSK, KOCR, OOCR, mestá a obce	partnerstvo so samosprávami partnerstvo s DMO	počet partnerov cezhraničnej spolupráce počet stretnutí
2.1.11	Rozvoj paradiplomacie a medzinárodnej spolupráce a aktérov rozvoja cestovného ruchu <i>Pozn: PSK:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Dubrovničko-neretvianska župa (Chorvátska republika)</i> • <i>Horné Pyreneje, Lurdy (Francúzska republika)</i> • <i>Provence-Alpes-Côte d'Azur (Francúzska republika)</i> • <i>Región Abruzzo (Talianska republika)</i> • <i>Región Sardínia</i> • <i>Pardubický kraj (Česká republika)</i> • <i>Vojvodina (Srbská republika)</i> • <i>Møre a Romsdal (Nórske kráľovstvo)</i> • <i>Provincia Hebei (Čínska ľudová republika)</i> • <i>Vologdská oblasť (Ruská federácia)</i> 	2024 - 2030	Ú PSK	európska spolupráca VÚC	počet partnerov počet stretnutí počet realizovaných projektov

2.1.12	Rozvoj medzinárodnej spolupráce v kontexte iniciatív, platforiem, zoskupení a projektov	2024 - 2030	Ú PSK	<p>vytvorená platforma spolupráce</p> <p>PSK:</p> <p>Participácia v európskom medzisektorovom združení Euromontana / Európske združenie pre spoluprácu a rozvoj horských oblastí (rozvoj a modernizácia infraštruktúry horských oblastí ako atraktívneho miesta pre život, zastavenie odlivu obyvateľov, rozvoj cestovného ruchu, podpora poľnohospodárskej a potravinárskej výroby, miestnych, regionálnych výrobkov, ekologickej výroby, podpora myšlienky označovania potravín pochádzajúcich z horských oblastí, podpora a propagovanie pastierskej kultúry, propagácia tradícií, kultúry horských oblastí).</p> <p>Implementácia úloh Karpatského dohovoru (východzieho dokumentu pre makroregionálnu stratégiu EÚ) v spolupráci s PL, CZ, HU, RO, SRB, UA</p> <p>Implementácia úloh Združenia Euroregión TATRY, ktorého členom je Prešovský samosprávny kraj a mestá a obce tatranského regiónu</p> <p>Implementácia úloh Združenia Karpatský Euroregión (Slovensko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Ukrajina), ktorého členom je Prešovský samosprávny kraj a mestá a obce Prešovského a Košického samosprávneho kraja</p> <p>Implementácia úloh Iniciatívy Trojmorja</p> <p>Implementácia úloh Iniciatívy Via Carpatia</p>	počet projektov / iniciatív spolupráce
--------	---	-------------	-------	---	--

				Implementácia úloh Iniciatívy Catching-up Regions	
2.1.13	Vytvorenie systému podpory pre mikropodniky a MSP v oblasti poskytovania služieb v cestovnom ruchu	2025 - 2030	KOCR, Ú PSK	regionálna karta a karta návštevníka dotačná schéma PSK	počet mikropodnikov a MSP zapojených do regionálnej karty počet podporených projektov v rámci dotačnej schémy
2.1.14	Tvorba platformy pre podporu výroby a predaja regionálnych výrobkov a poskytovania služieb v cestovnom ruchu	2024 a priebežne	KOCR, OOCR, Ú PSK (OCR), verejno – súkromný sektor, neziskový sektor	informačný systém o regionálnych producentoch a poskytovateľoch služieb	počet evidovaných producentov a poskytovateľov služieb
2.1.15	Posilnenie kompetencií Krajskej organizácie cestovného ruchu v kontexte vytvorenia biznis modelu formou incomingovej agentúry/ cestovnej kancelárie	2025 - 2030	KOCR	podnikateľský plán KOCR vrátane produktov cestovného ruchu fungujúca incomingová kancelária vytvorená sieť B to B spolupráce, tour operátorov, produkty „šité na mieru“	počet predaných produktov
2.1.16	Tvorba motivačných nástrojov a podmienok členstva v organizáciách destinačného manažmentu (OOCR) - komunikácia s potenciálnymi členmi v tzv. bielych miestach <ul style="list-style-type: none"> o.i. prostredníctvom R ZMOS, MAS, mikroregionálnych združení, stakeholderov, poskytovateľov služieb a regionálnych producentov 	2025 - 2030	OOCR, Ú PSK (OCR), neziskový sektor a verejno-súkromný sektor, mestá a obce	Pozn. (78% územia nepokrytého členmi) informačná a motivačná kampaň pre členstvo v DMO, informačná kampaň o výhodách kooperácie a komunikácie s destinačnými agentúrami, interný komunikačný manuál OOCR smerom k stakeholderom	počet nových členov v OOCR
2.1.17	Tvorba a využívanie nástrojov na znižovanie nelegálnej ekonomiky v oblasti cestovného ruchu	2025 - 2030	MCRaŠ, Ú PSK, KOCR, mestá a obce	štátny nástroj: e-visitor regionálny nástroj: napr. návštevnícka karta	výška vybratej dane za ubytovanie/ prenocovanie
Opatrenie 2.2: Rozvoj kvality služieb a ľudských zdrojov v oblasti cestovného ruchu					
Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
2.2.1	Spolupráca s profesijnými združeniami v podpore certifikácie služieb produktovými certifikačnými systémami (napr. <i>Eko Tourism</i>) a systémov kvality služieb v cestovnom ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, aktéri cestovného ruchu, profesijné združenia	Metodika hodnotenia kvality služieb v cestovnom ruchu pre PSK certifikované služby existujúcimi produktovými certif. systémami	počet vytvorených metodík

2.2.2	Podpora zapojenia poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu do medzinárodne uznávaných certifikačných programov (napr. <i>Global Sustainable Tourism</i>)	2025 – 2030	aktéri cestovného ruchu	certifikované služby členstvo v programoch	počet zapojených aktérov cestovného ruchu
2.2.3	Spracovanie prieskumu medzi lokálnymi / miestnymi obyvateľmi po jednotlivých subdestináciách <i>Ako sa má dobre žiť s cestovným ruchom? Čo chcú miestni? Aký stupeň rozvoja cestovného ruchu miestni očakávajú?</i>	2025 - 2030	Ú PSK, OOCR, mestá a obce, neziskový sektor	vyhodnotenie prieskumu medzi miestnymi obyvateľmi (kvalitatívne dáta)	počet dotazníkov počet respondentov
2.2.4	Zabezpečenie osvety a informovanosti obyvateľov a komunít v destináciách cestovného ruchu o pozitívach (aj rizikách) cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR, mestá a obce, neziskový sektor	Podujatia / aktivity na šírenie osvety o pozitívach a rizikách cestovného ruchu	počet zrealizovaných aktivít / podujatí
2.2.5	Tvorba systému zvyšovania kvalifikácie zamestnancov v oblasti cestovného ruchu na všetkých stupňoch riadenia a koordinácie	2025 - 2030	MCRaŠ, Ú PSK, KOOCR, mestá a obce, aktéri CR	systém zvyšovania kvalifikácie	x
2.2.6	Spolupráca s aktérmi odborného vzdelávania (odbornými vzdelávacími inštitúciami, akademickým sektorom, odborníkmi z praxe, zamestnávateľmi, stavovskými a profesijnými organizáciami)	2025 - 2030	Ú PSK (OCR), KOOCR, OOCR	platforma spolupráce	počet spolupracujúcich subjektov
2.2.7	Spolupráca so vzdelávacími inštitúciami v kraji s odborními naviazanými na cestovný ruch (<i>zadefinovanie požiadaviek a štandardov pre absolventov zo strany zamestnávateľov v oblasti cestovného ruchu v súlade s aktuálnymi i budúcimi potrebami regionálneho trhu práce</i>)	2025 - 2030	ÚPSK (Odbor školstva, Oddelenie cestovného ruchu)	platforma spolupráce	počet spolupracujúcich subjektov
2.2.8	Podpora stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK s vyučovaním v odboroch súvisiacich s cestovným ruchom - zlepšovanie materiálno-technického vybavenia, digitálnych technológií, debarierizácie, inovácií obsahov vzdelávania a inklúzie	2025 - 2030	Ú PSK, stredné odborné školy	spolupráca so strednými školami <i>iniciatíva pre dobiehajúce regióny (CuRI) EK a Svetovej banky - Kampus Stará Lubovňa</i> <i>zriadenie stredoškolského kampusu vo Vysokých Tatrách so zameraním gastro a hotelierstvo (premena súčasnej SOŠ Hotelovej v Hornom Smokovci</i>	počet zapojených škôl počet inovovaných učebných a študijných odborov
2.2.9	Podpora a rozvoj duálneho vzdelávania v oblasti praktického vyučovania v odboroch týkajúcich sa cestovného ruchu, kvality odborných praxí a stáží prepojením odborov cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, súkromný sektor, stredné odborné školy, aktéri CR, KOOCR, OOCR	spolupráca so zamestnávateľmi v CR	počet zapojených škôl počet zapojených zamestnávateľov

	a podnikateľskými subjektami cestovného ruchu, vrátane OOCR / KOOCR				
2.2.10	Spolupráca OOCR/KOCR s hotelovými strednými školami v oblasti rozvoja cestovného ruchu	2025 - 2030	hotelové stredné školy OOCR/ KOOCR Rada mládeže PSK	platforma spolupráce s definovanými potrebami	počet zrealizovaných aktivít spolupráce
2.2.11	Podpora odborného vzdelávania podnikateľov a zástupcov obcí v oblasti rozvoja cestovného ruchu (napr. prípravy produktov a marketingu cestovného ruchu, v oblasti proklientskej kultúry, v oblasti krízového manažmentu)	2025 - 2030	MCRaŠ, Slovakia Travel, KOOCR, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	workshopy, konferencie, odborné semináre	počet realizovaných aktivít
2.2.12	Podpora výmeny skúseností aktérov v oblasti rozvoja cestovného ruchu	2025 a priebežne	OOCR, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor, mestá a obce	<i>prenos know-how, workshopy, konferencie, odborné semináre, prezentácie príkladov dobrej praxe destinácií</i> <i>Príklad: Horný Zemplín - naštartovanie destinácie Poloniny, Tatry - činnosť Zväzu cestovného ruchu a prínosy členstva v OOCR</i>	počet
2.2.13	Zabezpečenie exkurzií, infociest do destinácií cestovného ruchu v zahraničí pre existujúcich a potenciálnych poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu	2025 - 2030	aktéri CR, Ú PSK, KOOCR, OOCR, neziskový sektor, verejno-súkromný sektor	exkurzie a infocesty	počet exkurzií / infociest počet zapojených poskytovateľov služieb
2.2.14	Podpora zriadenia sociálnych podnikov a chránených dielní v oblasti cestovného ruchu	2026 - 2030	Ú PSK, aktéri cestovného ruchu, mestá a obce, neziskový sektor	krajský sociálny podnik fungujúce sociálne podniky	počet zriadených subjektov sociálnej ekonomiky s presahom na cestovný ruch

Opatrenie 2.3: Financovanie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji

Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
2.3.1	Podpora optimalizácie finančného manažmentu organizácii destinačného manažmentu (KOOCR/OOCR)	2025 - 2030	MCRaŠ, Ú PSK, KOOCR, OOCR	revízia systému financovania KOOCR/OOCR analýza výhod pre vytvorenie centra zdieľaných služieb	x
2.3.2	Tvorba Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu Prešovského kraja pre územia: Šariš, Horný Zemplín, Spiš a Tatry (<i>definovanie synergie s existujúcimi platnými rozvojovými stratégiami v území: Integrované územné stratégie – PSK, UMR</i>)	2025 - 2026	Ú PSK (OCR, IR), KOOCR, OOCR, aktéri CR	Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu Prešovského kraja Projekt: P2R - prípadová štúdia Čergov (<i>zimný cestovný ruch – adaptácia na zmenu klímy</i>)	vytvorená stratégia

	Prešov, UMR Poprad – Svit – Kežmarok, UMR Humenné, Stratégie CLLD, Stratégie OOCR, PHRSR PSK a miestnych samospráv)				
2.3.3	Zabezpečenie finančnej podpory organizačnej štruktúry KOOCR/ OOCR v kraji a systému komplementárnej finančnej dotačnej podpory	2024 - 2030	Ú PSK	členský príspevok KOOCR refundovanie miezd vyplývajúcich zo zmluvy o refundácii dotačné schémy PSK	výška dotácie PSK pre KOOCR a OOCR
2.3.4	Zabezpečenie informovanosti aktérov v cestovnom ruchu o možnostiach získania externých finančných zdrojov	2025 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR	komunikačná platforma aktérov v CR	počet schválených projektov z externých zdrojov
2.3.5	Implementácia kooperačných projektov KOOCR/ OOCR v prioritných témach cestovného ruchu	2024 - 2030	KOOCR, OOCR, Ú PSK	Kooperačné projekty	počet zrealizovaných kooperačných projektov
2.3.6	Tvorba partnerstiev verejného a súkromného sektora pri plánovaní, implementácii a financovaní rozvojových a integrovaných projektov a investícií v oblasti rozvoja cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK, KOOCR, OOCR, aktéri, mestá a obce, neziskový sektor, verejno - súkromný sektor	vytvorené partnerstvá pripravené / implementované projekty/ realizované investície	počet partnerstiev existujúcich a novovytvorených)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prioritná oblasť 3

Tabuľka 79: Prioritná oblasť 3: Moderný a efektívny marketing a stratégia budovania značky Prešovského kraja

Opatrenie 3.1: Marketing – marketingové témy a produkty aktérov cestovného ruchu a informovanie

Číslo aktivity	Názov aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
3.1.1	Stanovenie hlavných marketingových tém pre domáci a zahraničný cestovný ruch vo vzťahu k Slovakia Travel a MCRAŠ SR (mapa tém)	2025 - 2026	MCRAŠ, Slovakia Travel, Ú PSK, KOOCR	hlavné marketingové témy	x
3.1.2	Spracovanie analytického podkladu - úvodného prieskumu rozpoznateľnosti subdestinácií a ich destinačných značiek v Prešovskom kraji	2025	Ú PSK, KOOCR, OOCR, aktéri CR	prieskum rozpoznateľnosti subdestinačných a destinačných značiek	x
3.1.3	Tvorba, realizácia a vyhodnotenie komunikačnej a marketingovej stratégie Prešovského kraja na obdobie 2024 – 2030 vrátane akčného plánu:	2026 a priebežne	Ú PSK, KOOCR	koordinačná platforma pre tvorbu marketingovej stratégie pod vedením Ú PSK (Oddelenie marketingu a Oddelenie cestovného ruchu) a KOOCR	počet strategických dokumentov

	<ul style="list-style-type: none"> metodické usmernenia pre oblasť marketingu a komunikácie pre aktérov cestovného ruchu v kraji vrátane ich vyhodnocovania, vytvorenie komunikačnej, kooperačnej, koordinačnej platformy v oblasti marketingu a komunikácie, tvorba a realizácia efektívneho marketingového mixu voči prioritám a vo vzťahu k cieľovým skupinám (na základe produktovej stratégie, analýzy cieľových skupín), tvorba a realizácia produktovej stratégie pre rozvoj a inováciu regionálneho produktového portfólia (tematicko – produktové línie subdestinácií a destinácií cestovného ruchu). 			Marketingová stratégia Prešovského kraja na obdobie 2026 – 2030	
3.1.4	Tvorba, realizácia a vyhodnotenie výkonovo orientovaných komunikačných kampaní a marketingových aktivít	2025 - 2030	KOCR, OOCR, Inštitút rozvoja (vyhodnotenie)	komunikačné kampane marketingové aktivity vyhodnotenie	počet kampaní a marketingových aktivít
3.1.5	Tvorba, realizácia a vyhodnotenie čiasťkových marketingových kampaní na úrovni destinačných organizácií kraja (na základe marketingovej a produktovej stratégie kraja)	2025 - 2030	KOCR, OOCR, Inštitút rozvoja (vyhodnotenie)	marketingové kampane na úrovni destinačných organizácií kraja vyhodnotenie účinnosti marketingových kampaní (podľa správania návštevníka, sezónnosti, kvality služieb, atď)	x
3.1.6	Tvorba, realizácia a vyhodnotenie marketingových aktivít na tradičných cieľových trhoch (Poľsko, Česko, Maďarsko)	2025 - 2030	KOCR, OOCR, Inštitút rozvoja (vyhodnotenie)	marketingové aktivity	vývoj počtu zahraničných návštevníkov
3.1.7	Realizácia marketingovej kampane: Prešovský kraj – Kraj unikátov	2024 - 2030	KOCR, OOCR, Ú PSK	marketingová kampaň	vývoj počtu návštevníkov
3.1.8	Realizácia spoločnej marketingovej iniciatívy KOCR PSK a KOCR KSK zacielenej na destináciu Východné Slovensko	2025 - 2030	KOCR	účasť na veľtrhoch spoločnej marketingovej iniciatívy	počet spoločných iniciatív
3.1.9	Účasť na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu na Slovensku (ITF, Nitra Caravaning) a v zahraničí	2025 - 2030	KOCR, OOCR, Ú PSK, aktéri CR	prezentácia kraja	počet navštívených veľtrhov a výstav
3.1.10	Tvorba webovej stránky propagujúcej Prešovský kraj ako cyklodestináciu (www.cyklo-psk.sk)	2024 - 2030	Ú PSK	nový web	počet aktívnych sledovateľov
3.1.11	Využívanie nástrojov pre plánovanie a propagáciu podujatí v kraji	2025 - 2030	KOCR, OOCR, Ú PSK, aktéri CR	aplikácia projektu Central Mountains (ZMOS) Activity Point	dashboard

3.1.12	Využívanie nástrojov na získavanie spätnej väzby od návštevníkov kraja	2024 – 2030	KOCR, OOCR, Ú PSK	dashboard spätnej väzby QR kódy, prieskumy na sociálnych sieťach a pod.	počet respondentov
Opatrenie 3.2: Budovanie a komunikácia značky pre identitu Prešovského kraja					
Číslo aktivity	Aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
3.2.1	Vytvorenie regionálnej karty návštevníka	2025	KOCR, OOCR, Ú PSK, aktéri CR	regionálna karta	počet vydaných kariet počet zapojených aktérov v karte
3.2.2	Mapovanie a koordinácia existujúcich marketingových značiek a systému ich používania	2025 - 2030	Ú PSK, KOCR, OOCR	register marketingových značiek a systému ich používania marketingová stratégia	počet značiek
3.2.3	Podpora regionálnych značiek tradičných umeleckých a remeselných výrobkov, potravinárskych a poľnohospodárskych produktov, služieb	2025 - 2030	Aktéri CR	certifikované produkty (výrobky, služby, zážitky) regionálnymi značkami	počet funkčných certifikačných systémov počet certifikovaných produktov
3.2.4	Tvorba stratégie identity kraja a silnej značky v kontexte národnej značky (revízia a re-branding) vrátane zmeny názvu KOCR s uvedením názvu kraja: <ul style="list-style-type: none"> • tvorba metodiky používania značky pre identitu kraja na rôznych úrovniach komunikácie, • rozvoj značky pre identitu kraja cez klúčové témy (príroda, pamiatky, známi rodáci, regionálne produkty a gastrokultúra, atď), • vytvorenie plánu umiestňovania značky na trhy na základe prioritizácie trhov, paradiplomatických potrieb a stratégie medzinárodnej verejnej diplomacie (MZVaEZ SR) a prostredníctvom nových technológií a trendov v marketingu (umiestnenie značky na významné regionálne produkty, travel influenceri, Fam tripy, virálny „guerilový“ marketing neobvyklých zážitkov, športový úspech, sieťovanie webov, aplikácia pre cestovný ruch). 	2026	KOCR, Ú PSK	stratégia identity kraja a silnej značky metodika používania značky pre identitu kraja etablovaná značka pre identitu kraja plán umiestňovania značky na trhy všetky vyššie uvedené výstupy ako súčasť pripravovanej Marketingovej stratégie cestovného ruchu v kraji	počet strategických dokumentov

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prioritná oblasť 4

Tabuľka 80: Prioritná oblasť 4: Inovačné analytické a dátové nástroje pre oblasť rozvoja cestovného ruchu

Opatrenie 4.1: Metodické nástroje hodnotenia a rozvoja konkurencieschopnosti regiónu v oblasti rozvoja cestovného ruchu					
Číslo aktivity	Aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ
4.1.1	Tvorba nástrojov na hodnotenie konkurencieschopnosti kraja, výkonu kraja a využitia potenciálu kraja v cestovnom ruchu	2024 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	multikriteriálna analýza	x
4.1.2	Tvorba a zavedenie metodiky kategorizácie atraktivít Prešovského kraja, t.j. metodiky pre POI a analýzu POI <ul style="list-style-type: none"> v rámci metodiky definovať, ako plánovať rozvoj turizmu po subdestináciách, kde sú limity a nevyužité možnosti, definovať pre subdestinácie ich výletné miesta (podľa analýzy POI), výletným miestam (POI) priradiť stupeň rozvoja (podľa navrhutej kategorizácie) a k tomu priradiť mestá a obce, ktoré sú pre tieto výletné miesta tzv. "spálňami" definovať súbor KPI (merateľných ukazovateľov), ktoré budú sledované pre každú subdestináciu 	2024 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	metodika kategorizácie atraktivít cestovného ruchu v PSK	počet metodických dokumentov
4.1.3	Tvorba a aktualizácia mapy atraktivít Prešovského kraja	2024 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	Geoportál PSK mapa atraktivít Prešovského kraja	počet mapových podkladov
4.1.4	Zavedenie metodiky regionalizácie cestovného ruchu Prešovského kraja do manažmentu cestovného ruchu v kraji	2024 – 2026	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	metodika regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji	počet metodických dokumentov
4.1.5	Zavedenie metodiky multikriteriálnej analýzy do manažmentu cestovného ruchu v kraji	2024 – 2026	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	metodika Multikriteriálnej analýza atraktívnosti Prešovského kraja	počet metodických dokumentov
4.1.6	Tvorba metodiky pre únosnosť destinácií cestovného ruchu (overturizmus)	2025 -2026	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	metodika únosnosti <u>destinácií cestovného ruchu</u>	počet metodických dokumentov
Opatrenie 4.2: Systém ucelenej dátovej politiky pre oblasť cestovného ruchu					
Číslo aktivity	Aktivity	Termín plnenia	Zodpovednosť	Výstup	Merný ukazovateľ

4.2.1	Vytvorenie kategorizácie dát, ich zdrojov a dostupnosti pre oblasť cestovného ruchu a metodiky pre ich zber, vyhodnocovanie a interpretáciu	2024 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	kategorizácia a dostupnosť dát metodika pre zber, vyhodnocovanie a interpretáciu dát	počet metodických dokumentov
4.2.2	Vytvorenie systému digitalizácie dát a zdieľaných datasetov pre oblasť cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	digitalizované datasety	počet datasetov
4.2.3	Vytvorenie webmapovej aplikácie a zber dát/ štatistických údajov pre potreby rozvoja cestovného ruchu: <ul style="list-style-type: none"> • <i>návštevnosť atraktivít, návštevnosť regiónov počas letných mesiacov a ďalšie,</i> • <i>dynamické dáta na rozhodovanie o tokoch turistov,</i> • <i>kategorizácia turistických bodov záujmu POI.</i> 	2025 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	webmapová aplikácia	počet analytických výstupov
4.2.4	Osadenie a prevádzkovanie cyklosčítačov a turistických sčítačov pre zber a vyhodnocovanie dát o návštevnosti destinácií cestovného ruchu	2025 - 2030	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	Projekt „Inteligentný cestovný ruch“	počet sčítačov
4.2.5	Vytvorenie platformy aktérov v cestovnom ruchu pre zber dát	2024 a priebežne	Ú PSK (Inštitút rozvoja / OCR)	platforma aktérov kompetenčná matica zodpovednosti za zber a vyhodnocovanie dát CR harmonogram zberu dát	x

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Komplementarita projektov Úradu PSK a socio-ekonomických partnerov

Integrovaná územná stratégia PKS 2021 – 2027 ako súčasť PHRSR PSK 2021 - 2030

- IÚS IPB A Stabilizácia ľudských zdrojov Prešovského kraja,
- IÚS IPB F Integrovaný systém rozvoja ekologického a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v SPR Horný Zemplín,
- IÚS IPB C Rozvoj dopravnej obslužnosti v SPR Šariš a Horný Zemplín (v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská cestovného ruchu),
- IÚS IPB D Prepojený zelený Spiš,
- IÚS IPB F Integrovaný systém rozvoja ekologického a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v SPR Horný Zemplín,
- IÚS IPB G Zabezpečenie personálnych kapacít a technológií v oblasti IT, digitalizácie a dátovej analytiky vrátane osvetovej činnosti s dôrazom na územný rozvoj,
- IÚS IPB H Rozvoj cestovného ruchu v SPR Šariš a Spiš.

Projekty

Transformácia Inovačného partnerského centra na regionálnu inovačnú autoritu PSK (IPC 2.0)

A1.1 Podpora zručností pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít 1.1.1 Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch.

Analyticko-strategická jednotka podpory inovačného ekosystému

A1.1 Podpora zručností pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít Podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch.

Inštitút rozvoja PSK

G1 Administratívne a analyticko-strategické kapacity PSK ako predpoklad pre budovanie moderného kraja Opatrenie 5.2.1 Investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych samospráv a MNO pôsobiach v komunite alebo partnerov pôsobiach v komunite.

Pasport priemyselných lokalít a objektov v Prešovskom kraji

G1.1 Inteligentné riadenie a správa obcí, miest a regiónov Prešovského kraja Opatrenie 1.2.2 Podpora budovania inteligentných miest a regiónov.

Výstavba terminálov integrovanej osobnej prepravy, prestupných uzlov a záchytných parkovísk v SPR Šariš pozdĺž prepravnej osi Kysak – Prešov – Sabinov – Lipany;

Výstavba terminálov integrovanej osobnej prepravy, prestupných uzlov a záchytných parkovísk v SPR Šariš pozdĺž prepravnej osi Prešov – Bardejov;

Modernizácia a výstavba prestupných uzlov (zastávok so zmiešanou obsluhou spojmi mestskej a regionálnej verejnej osobnej dopravy) na území mesta Prešov a obce Ľubotice

C1.1 Rozvoj kvality doplnkovej infraštruktúry verejnej dopravy v SPR Šariš v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská cestovného ruchu

Opatrenie 2.8.1 Rozvoj verejnej dopravy

Realizovať dopravné stavebné riešenia prepájajúce jednotlivé druhy verejnej dopravy, motorovú dopravnú infraštruktúru s nemotorovou dopravnou infraštruktúrou pre udržateľnú mestskú a prímestskú mobilitu

Eurovelo 11 - Vybudovanie cykloinfraštruktúry na vybraných úsekoch cyklotrás v okrese Prešov (I.etapa úsek Kendice - Drienovská Nová Ves)

EuroVelo 11 - Vybudovanie cykloinfraštruktúry na vybraných úsekoch cyklotrás v okrese Sabinov (I.etapa úsek Krásna Lúka, II. etapa (Krivany, Torysa, Rožkovany, Lipany II.etapa

Eurovelo 11 - vybudovanie cykloinfraštruktúry na vybraných úsekoch cyklotrás v okrese Stará Ľubovňa (Názov projektu: Stará Ľubovňa, I. etapa úsek Plavnica, Plaveč, Orlov)

C1.4 Podpora cyklodopravy v SPR Šariš v širšej nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská cestovného ruchu / D1.4 Podpora cyklodopravy v SPR Spiš

Opatrenie 2.8.2 Podpora cyklodopravy

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.1.1 Podporiť vybavenosť územia kraja udržateľnou technickou infraštruktúrou pre rozvoj cestovného ruchu pre tradičné i nové formy turizmu a cestovného ruchu

Rozvíjať cykloturistiku a pešiu turistiku s prepojením na ostatné kraje a cezhraničné oblasti = vybudovanie a obnova cyklistických a turistických trás, značenia trás, bikepointov, singletrackov a ostatnej doplnkovej infraštruktúry = dobudovanie medzinárodnej cyklotrasy EuroVelo 11, Kostrovej siete a ostatných významných cyklotrás (napr. Poloniny Trail, prepojenie Vysokých Tatier a Slovenského raja, okruh okolo Domaše, Cyklotrasa pútnického významu)

Zelené Tatry: budovanie analytických kapacít a využitie dynamických dát zo senzorov/ Podpora smart dopravného systému prostredníctvom inteligentného sčítania dopravy / Vybudovanie inteligentného dopravného monitorovacieho systému pre integrovanú dopravu regiónu Vysokých Tatier (projekt PSK) Vybudovanie digitálneho dvojčata v regióne Vysokých Tatier

D1.5 Podpora smart dopravného systému prostredníctvom inteligentného sčítania dopravy

Opatrenie 1.2.2 Podpora budovania inteligentných miest a regiónov,

Súlad s PHRSR PSK: 3.1.1.1 Strategické plánovanie rozvoja dopravy na území kraja s využitím SMART nástrojov, digitálnych a informačných systémov pri plánovaní, organizovaní a riadení procesov v doprave

Vytvoriť SMART nástroj pre zisťovanie potrieb cestujúcej verejnosti a definovanie potrieb

12 typizovaných prístavísk vo všetkých strediskách v okolí Domaše, domovský prístav pre výletnú loď a Plávajúca promenáda

F1 Rozvoj rekreačného potenciálu vodnej nádrže Domaša

Opatrenie 5.2.5 Investície do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.1.1 Podporiť vybavenosť územia kraja udržateľnou technickou infraštruktúrou pre rozvoj cestovného ruchu pre tradičné i nové formy turizmu a cestovného ruchu

Rozšíriť potenciál rekreačnej turistiky využívaním vodných plôch, kempovania, vidieckeho turizmu a agroturistiky

Rekreačná viacúčelová trasa Poloniny trail

Opatrenie 5.2.4 Investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku

Rekreačná viacúčelová trasa Poloniny trail je nástrojom rozvoja cestovného ruchu v Národnom parku Poloniny. Je primárne určený pre cyklistov, turistov a v zime pre bežkárov. Turistický chodník Poloniny Trail prechádza katastrami obcí Stakčín, Runina, Ruský Potok, Uličské Krivé, Ulič, Brezovec, Ruská Volová, Klenová, Stakčinská Rostoka a Kalná Rostoka. Počíta sa aj s prepojením turistického chodníka s Poľskom v oblasti Ruské sedlo a s Ukrajinou na hraničnom priechode Ubľa. Obzvlášť významné je najmä napojenie na centrum regiónu Sninu, lokalitu Sninské rybníky (bio-kúpalisko Sninské rybníky). Poloniny Trail bude rekreačnou viacúčelovou trasou, ktorá umožní návštevníkom prejsť okruh cez celý Národný park Poloniny. Chodník bude fyzicky nenáročný, vhodný pre verejnosť a bude tvoriť základnú os siete, na ktorú budú napojené ďalšie miestne cyklistické, turistické alebo jazdecké chodníky, atrakcie a služby.

- výstavba cyklookruhu Poloniny Trail sa realizuje v rámci Podpory aktivít v rámci CURI – „Dobudovanie infraštruktúry Poloniny trail“ (pre približne 5 úsekov),
- rekonštrukcia a výstavba infraštruktúry (odpočívadlá, rozhľadne, informačné, orientačné a výkladové prvky, táboriská) a rekreačných cyklotrás,
- podpora a sieťovanie podnikateľov a dobudovanie základnej technickej infraštruktúry, príprava konkurencieschopných miestnych atrakcií a služieb, maximálne využitie marketingovo-propagačných aktivít aj na propagáciu využívania ekologických foriem prepravy. Infraštruktúra a služby pre návštevníkov by preto mali podporovať spoznávanie parku, jeho kľúčových úloh a hodnôt. Projekt zabezpečí spokojnosť turistov a ich vnímavosť k miestam, ktoré navštevujú.

Rekonštrukcia kaštieľa v Hanušovce n.T. v správe Krajského múzea v Prešove

Rekonštrukcia a modernizácia multifunkčnej budovy kultúrneho centra vo Vranove nad Topľou, Hornozemplínska knižnica

Múzeum Andyho Warhola

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.1.1 Podporiť vybavenosť územia kraja udržateľnou technickou infraštruktúrou pre rozvoj cestovného ruchu pre tradičné i nové formy turizmu a cestovného ruchu

Zrekonštruovať národné kultúrne pamiatky i ostatné kultúrne pamiatky, múzeá, galérie, pamiatkovo chránené a historické budovy, tzv. opevnené mestá vrátane ich vybavenia s cieľom rozvoja kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu

Ďalšie projekty

Spišský Jeruzalem

Svätomariánska púť II

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.1.1 Podporiť vybavenosť územia kraja udržateľnou technickou infraštruktúrou pre rozvoj cestovného ruchu pre tradičné i nové formy turizmu a cestovného ruchu

Rozvíjať pútnický cestovný ruch v kraji = prepojenie pútnických miest a aktérov pôsobiacich v území, vytvorenie cyklistických a turistických trás pre pútnikov, propagácia pútnického turizmu a iné = rozvoj Svätomariánskej trasy

Knižnica pre všetkých (KK P.O.Hviezdoslava v Prešove)

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.2.4 Zvýšenie kvality služieb kultúrnych inštitúcií modernizáciou kultúrnej infraštruktúry, kvalitným a moderným materiálno-technickým a technologickým vybavením vrátane zabezpečenia hygienických štandardov

Modernizovať stavebno-technický stav kultúrnej infraštruktúry, národných kultúrnych pamiatok a ostatných objektov slúžiacich pre oblasť kultúry a kultúrneho priemyslu

ORIGINN-Ekonomická a sociálna transformácia vo vidieckych oblastiach prostredníctvom priemyselných inovácií, dôraz na agropotravinársky sektor.

Súlad s PHRSR PSK: 1.2.2.5 Sprístupnenie kultúrnych objektov vhodných pre poznávací a zážitkový cestovný ruch
Sieťovať aktérov cestovného ruchu pri stratégii a tvorbe komplexného produktu

Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ ekonomiky, hotelierstva a služieb Jána Andraščíka, Pod Vinbargom 3, Bardejov

Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ gastronómie a služieb, SDH 3, Prešov

Súlad s PHRSR PSK: 1.1.5.4 Zapojenie zamestnávateľov do odbornej prípravy žiakov a študentov

Prispôbiť obsahové, personálne, materiálno-technické a priestorové vybavenie stredných škôl na území Prešovského kraja potrebám duálneho vzdelávania

GREENHEALTH – modelový projekt, ktorý testuje a implementuje inovatívne formy zdravotného CR

Súlad s PHRSR PSK: 2.1.2.4 Podpora športovej všestrannosti, záujmu o športovanie a zdravého životného štýlu obyvateľov kraja v rámci školskej telesnej výchovy, športu pre všetkých, výkonnostného športu i systému rozvoja športovo-talentovanej mládeže

Podporiť podmienky rozvoja rekreačného športu ako súčasť cestovného ruchu a turizmu

Projekt chránených a regionálnych produktov (Euroregióny Karpaty / IPC)

Zoznam použitej literatúry

- Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja. 2023, EkoJet s.r.o., 238 s.
- Agenda 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj, OSN. 2015
- AHMAD, R. 2019. Jenks Natural Breaks — The Best Range Finder algorithm. In: *Analytics Vidhya. Medium*. [online]. Dostupné na: <https://medium.com/analytics-vidhya/jenks-natural-breaks-best-range-finder-algorithm-8d1907192051>
- Analýza destinačného manažmentu, turistických informačných centier a organizácií cestovného ruchu v Prešovskom kraji. 2019.
- aSc Orbit. 2024. [online]. Dostupné na: <https://vucpo.edupage.org/>
- Asociácia slovenských kúpeľov. 2024. *Liečebné kúpele*. [online]. Dostupné na: <https://ask.sk/spa/>
- ATLAS KRAJINY SR. 2002. [online]. Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum environmentálnej informatiky. Dostupné z: <https://app.sazp.sk/atlassr/>
- BOLO, M. 2019. *Stratégia rozvoja cyklotransportu a cykloturistiky v Prešovskom kraji*. Prešovský samosprávny kraj, 161 s. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-cestovneho-ruchu/>
- BOLO, M. 2020. *Pasportizácia cykloturistických trás v Prešovskom kraji - Technická správa*. Prešovský samosprávny kraj, 117 s. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-cestovneho-ruchu/>
- COHEN, E. 1972. Towards a Sociology of International Tourism. In: *Social Research*, roč. 39, s. 164-182.
- CVTI. 2024. *Centrum vedecko-technických informácií SR – štatistiky*. [online]. Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky.html?page_id=9230
- CYCLE PLANNING STUDIO. 2021. *Pasportizácia cykloturistických trás v Prešovskom kraji rok 2021 - Technická správa*. Prešovský samosprávny kraj, 296 s. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-cestovneho-ruchu/>
- CZECH TOURISM. 2024. *Statistické reporty zdrojových trhů*. [online]. Dostupné na: <https://tourdata.cz/temata/country-reporty/staticke/>
- DOPRAVNÝ ÚRAD SR. 2024. *Civilné letectvo: Letiská a stavby*. [online]. Dostupné na: <https://letectvo.nsaf.sk/letiska-a-stavby/>
- DORČÁK, P. a kol. 2014. *Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu Prešovského samosprávneho kraja*, Prešov: NetWorth s.r.o., Prešovský samosprávny kraj, 252 s. ISBN 978-80-8165-066-6. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-cestovneho-ruchu/>
- DOTAČNÉ SCHÉMY PSK. 2024. *Poskytovanie dotácií Prešovského samosprávneho kraja*. [online]. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/samosprava/vyzvy-granty-a-dotacie/poskytovanie-dotacii/>
- ETC. 2024. *European Travel Commission*. [online]. Dostupné na: <https://etc-corporate.org/>
- EURÓPA 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. Európska komisia, 2010
- Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch. Európska komisia, 2010
- Európska zelená dohoda, Európska komisia. 2019
- EUROSTAT. 2024. *Eurostat – Database*. [online]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>
- FINSTAT. 2024. [online]. Dostupné na: <https://finstat.sk/>
- GEOPRESOVREGION.SK. 2024. *Geoportál Prešovského kraja*. [online]. Dostupné na: <https://geopresovregion.sk/home/>
- GOLEBSKI, G., ed. 1999. *Regionalne aspekty rozvoju turistiky*. Warszawa-Poznań: Wyd. Nauk. PWN. ISBN 83-01-12974-3.
- GAJDOŠÍK, T., ŠEBOVÁ, Ľ. 2020. *Manažment cieľových miest cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Belianum. 178 s. ISBN 978-80-557-1710-4.
- GAJDOŠÍKOVÁ, Z. 2023. *Podstata plánovania v cestovnom ruchu, prístupy k plánovaniu*. (prednáška). [11.03.2023]. Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela.
- GÚČIK, M. a kol. 2006. *Výkladový slovník - cestovný ruch, hotelierstvo a pohostinstvo*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1. vydanie, 215 s. ISBN 80-10-00360-3.
- GÚČIK, M. 2020. *Cestovný ruch v ekonomike a spoločnosti*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 1. vydanie, 456 s. ISBN 978-80-571-0273-1.

- HOLEŠINSKÁ, A. 2018. *Analýza aktérů cestovního ruchu v destinaci*. Brno: Masarykova univerzita, 10 s. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/323855238_ANALYZA_AKTERU_CESTOVNIHO_RUCHU_V_D_ESTINACI?channel=doi&linkId=5aafba16a6fdcc1bc0bd0254&showFulltext=true
- HOLIDAYINFO. 2024a. *Akvaparky, kúpaliská*. [online]. Dostupné na: <https://www.holidayinfo.sk/sk/akvaparky>
- HOLIDAYINFO. 2024b. *Lyžiarske strediská*. [online]. Dostupné na: <https://www.holidayinfo.sk/sk/snehove-spravy>
- INTERREG ENI. 2024. *Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine ENI Cross-border Cooperation Programme 2014-2020 – Financed projects database*. [online]. Dostupné na: <https://huskroua-cbc.eu/projects/financed-projects-database>
- INTERREG PL-SK. 2024. *Projekty Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014 – 2020 – Vyhľadávanie projektov*. [online]. Dostupné na: <https://projekty.plsk.eu/sk/>
- IPS. 2024. *International Passenger Survey*. In: *Office of National Statistics*. [online]. Dostupné na: <https://www.ons.gov.uk/surveys/informationforhouseholdsandindividuals/householdandindividualsurveys/internationalpassengersurvey>
- ITMS. 2024. *Informácie o eurofondoch, grantoch a projektoch*. [online]. Dostupné na: <https://www.itms2014.sk/>
- IÚS. 2024. *Integrovaná územná stratégia Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027*. Prešovský samosprávny kraj. Dostupné na: <https://psk.sk/dokument/e0bf48b6-1548-483a-b3c0-ce14bb96b27a/stiahnut?force=false>
- KOCR Severovýchod Slovenska. 2024. *Krajská organizácia cestovného ruchu Severovýchod Slovenska*. [online]. Dostupné na: <https://www.severovychod.sk/>
- KOCR. 2024. *Výročné správy KOCR*. [online]. Dostupné na: <https://www.severovychod.sk/vyroczne-spravy/>
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu destinácie Trenčín región na obdobie 2020-2024. 2019. MNFORCE, s.r.o.
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu destinácie Žilinský turistický kraj na roky 2022-2026. Euro Dotácie a.s.
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu v Bratislavskom kraji do roku 2030
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2021-2027. Kolektív spracovateľov
- Konceptia rozvoja prírodného cestovného ruchu v Banskobystrickom kraji do roku 2030. 2021. Aevis n.o.
- Kostrová sieť cyklistických trás v PSK. 2024. *Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji*
- LETISKO KOŠICE. 2024. *Košice International Airport – Aktuality*. [online]. Dostupné na: <https://www.airportkosice.sk/sk/pre-cestujucich/aktuality>
- LETISKO POPRAD-TATRY. 2024. *Interné dokumenty letiska Poprad-Tatry*
- LEW, A. 1987. A Framework of Tourist Attraction Research. In: *Annals of Tourism Research*, roč. 14, č. 4, s. 533-575.
- LUPTÁKOVÁ, J. a kol. 2021. *Predpoklady a možnosti využitia potenciálu cestovného ruchu v podmienkach miest, obcí a regiónov Slovenska*. Bratislava: IA MPSVR SR, 177 s. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty>
- Mapovacia štúdia cestovného ruchu Slovenska. 2021. HAM Independent Hospitality & Tourism Advisors, 203 s. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty>
- MAPY.CZ. 2024. [online]. Dostupné na: <https://sk.mapy.cz/zakladni?x=20.9096568&y=49.0474756&z=9>
- MATLOVIČOVÁ, K., KLAMÁR, R., MIKA, M. 2015. *Turistika a jej formy*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. 550 s. ISBN 978-80-555-1530-4
- MCCANNEL, D. 2002. *Turysta: nowa teoria klasy próżniaczej*. Warszawa: Wyd. Literackie Muza S. A. 352 s. ISBN: 978-83-7200-842-8.
- MCRaŠ SR. 2023. *Strategické piliere ministerstva*. [online]. Dostupné na: <https://mincrs.sk/o-nas/>
- Ministerstvo dopravy SR. 2024a. *Regióny cestovného ruchu (mapa)*. In: *Regionalizácia cestovného ruchu v SR. 2005*. [online]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr/prilohy-mapy/regiony-cestovneho-ruchu>
- Ministerstvo dopravy SR. 2024b. *Subregióny v rámci regiónov (mapa)*. In: *Regionalizácia cestovného ruchu v SR. 2005*. [online]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr/prilohy-mapy/subregiony-v-ramci-regionov>
- MIRRI. 2024. *Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR – Regionálny rozvoj*. [online]. Dostupné na: <https://mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/>
- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike. 2013 (schválená uznesením vlády SR č. 223/2013)

- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky. 2001
- NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM. 2021. [online]. Dostupné na: <https://web.nlcsk.org/>
- NÁUČNÉ CHODNÍKY. 2024. *Náučné chodníky v Prešovskom kraji*. [online]. Dostupné na: <https://naucnehodniky.eu/category/SK-PV/>
- OOOR Horný Zemplín. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Horný Zemplín*. [online]. Dostupné na: <https://hornyzemplin.sk/>
- OOOR Región Šariš. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Šariš*. [online]. Dostupné na: <https://www.regionsaris.sk/>
- OOOR Región Vysoké Tatry. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Vysoké Tatry*. [online]. Dostupné na: <https://regiontatry.sk/>
- OOOR Severný Spiš - Pieniny. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Severný Spiš - Pieniny*. [online]. Dostupné na: <https://visitspis.sk/>
- OOOR Šariš - Bardejov. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Šariš - Bardejov*. [online]. Dostupné na: <http://www.visitbardejov.sk/>
- OOOR Tatry - Spiš - Pieniny. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Tatry - Spiš - Pieniny*. [online]. Dostupné na: <https://www.tatryspispieniny.sk/sk/>
- OOOR Vysoké Tatry - Podhorie. 2024. *Oblasťná organizácia cestovného ruchu Vysoké Tatry - Podhorie*. [online]. Dostupné na: <https://www.tatrypodhorie.sk/>
- OpenStreetMap. 2023. [online]. Dostupné na: <https://www.openstreetmap.org/#map=10/49.0478/21.4796>
- PAMIATKOVÝ ÚRAD SR. 2024. [online]. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/>
- Parížska dohoda, OSN. 2015
- Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 - 2027. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2022
- PAWLUSIŃSKI, R. 2005. *Samorząd lokalny a rozwój turystyki. Przykład gmin Wyzyny Krakowsko Częstochowskiej*. Kraków: Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytet Jagielloński. ISBN 978-83-88424-15-1.
- PHRSR PSK. 2022. *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2030*. Prešovský samosprávny kraj. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-podpory-regionalneho-rozvoja-cestovneho-ruchu/phrsr-psk-2021-2030/>
- PODEMSKI, K. 2004. *Sociologia podróży*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 365 s. ISBN: 83-232-1507-3.
- Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 - 2027
- PUM PSK. 2024. *Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja*. [online]. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-dopravy/dokumenty-odboru/pum-psk/>
- PUM regiónu Vysoké Tatry. 2024. *Plán udržateľnej mobility regiónu Vysoké Tatry*. [online]. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-dopravy/dokumenty-odboru/pum-psk/>
- Rámcový dohovor OSN o zmene klímy, OSN. 1992
- Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike, Ministerstvo hospodárstva SR. 2005
- Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. 2024. [online]. Dostupné na: <https://www.ludovakultura.sk/zoznamy-nkd-slovenska/reprezentativny-zoznam-nehmotneho-kulturneho-dedicstva-slovenska/prvky-zapisane-v-reprezentativnom-zozname-nkd-slovenska/>
- Ročný plán participatívnych procesov Prešovského samosprávneho kraja pre rok 2024
- SLOBODNÍKOVÁ, O. 2022. *Analýzy a návrhy k prírodnému a udržateľnému turizmu na príkladoch piatich území Slovenska*. Ministerstvo životného prostredia SR, Slovenská agentúra životného prostredia. 1 vydanie, 256 s. ISBN 978-80-8213-065-5. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislative-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty>
- SLOVAK BUSINESS AGENCY. 2023. *Aktuálne trendy v MSP v cestovnom ruchu*. [online]. Dostupné na: <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/12/Aktualne-trendy-v-MSP-v-cestovnom-ruchu.pdf>
- SLOVAKIA TRAVEL. 2024. *Priorizácia – Analýza zdrojových trhov*. [online]. Dostupné na: <https://slovakiatravel.org/priorizacia-analyza-zdrojovych-trhov/>
- Smernica na podporu riadenia participatívnych procesov realizovaných Prešovským samosprávnym krajom SSC. 2024. *Cestná databanka*. [online]. Dostupné na: <https://www.cdb.sk/sk/Novinky.alej>
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, Ministerstvo životného prostredia SR. 2018 (schválená uznesením vlády SR č. 478/2018)
- Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu 2030. Ministerstvo kultúry SR, 2023

- Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030. 2023. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. [online]. Dostupné na: <https://strategiakultury.sk/>
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, 2013 (schválená uznesením vlády SR č. 379/2013)
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v Košickom kraji do roku 2020. 2015. e-PRO group a.s.
- Stratégia športu 2030 - Vízia a koncepcia rozvoja športu na Slovensku do roku 2030. Slovenský olympijský a športový výbor, 2021
- Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji do roku 2027. CE-Traffic, a.s.
- SÚC PSK. 2022. *Interné dokumenty Správy a údržby ciest PSK*
- SVETOVÁ BANKA. 2020. *Projekt turistického chodníka Poloniny trail: Posun vpred*. Washington: Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj / Svetová banka. 63 s. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-odboru/dokumenty-oddelenia-cestovneho-ruchu/>
- ŠEBOVÁ, Ľ. 2023. *Úvod do manažmentu cieľového miesta* (prednáška). [07.02.2023]. Ekonomická fakulta, Univerzita Mateja Bela.
- ŠOP SR. 2024. *Štátna ochrana prírody SR*. [online]. Dostupné na: <https://www.sopsr.sk/web/?cl=1001>
- ŠÚ SR. 2024. *Štatistický úrad Slovenskej republiky – DATAcube. Dátové kocky*. [online]. Dostupné na: https://datacube.statistics.sk/#!/lang/sk/?utm_source=susr_portalHP&utm_medium=page_database&utm_campaign=DATAcube_portalHP
- UN TOURISM. 1994. *Recommendations on Tourism Statistics*. New York: UN Publications, 1994. 77 s. ISBN 92-1-161362-0.
- UN TOURISM. 2005. *Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers*, UNEP and UN Tourism. 210 s. ISBN 92-807-2507-6.
- UN TOURISM. 2019. *UNWTO Guidelines for Institutional Strengthening of Destination Management Organizations (DMOs). Preparing DMOs for New Challenges*. Madrid: World Tourism Organization, 2019. 28 s. ISN 978-9284-42083-4.
- ÚPSVaR. 2024. *Nezamestnanosť – mesačné štatistiky*. [online]. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky.html?page_id=1254
- Územný plán Prešovského samosprávneho kraja. 2019. Dostupné na: <https://psk.sk/domov/urad-psk/odbor-strategickeho-rozvoja/dokumenty-oddelenie-upazp/>
- Uznesenie Európskeho parlamentu o nových výzvach a stratégiách na podporu cestovného ruchu v Európe. 2015
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2021 (schválená uznesením vlády SR č. 41/2021)
- WEBGIS.BIOMONITORING. 2024. *Mapový portál KIMS*. [online]. Dostupné na: <https://webgis.biomonitoring.sk/>
- WIEZIK, M. a kol. 2019. *Koncept prírodného turizmu v slovenských podmienkach*. Aevis n.o., 38 s. Dostupné na: https://www.aevis.org/wp-content/uploads/2019/11/koncept_prirodného_turizmu_v2_final-1.pdf
- Zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí
- Zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch
- Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve
- Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (o samosprávnych krajoch)
- Zákon č. 309/2014 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
- Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch
- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)
- Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
- Zákon č. 543/2020 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy
- Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu
- Zákon č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločnostiach
- Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030. Ministerstvo životného prostredia SR, 2019 (schválená uznesením vlády SR č. 87/2019)
- ŽSSK. 2024. *Železničná spoločnosť Slovensko*. [online]. Dostupné na: <https://www.zssk.sk/>

PRÍLOHOVÁ ČASŤ

Zoznam schém

Prílohou časť Schéma 1: Priority Vlády SR v oblasti cestovného ruchu na roky 2023 – 2027.....	235
Prílohou časť Schéma 2: Strategické piliere Ministerstva cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky.....	236
Prílohou časť Schéma 3: Prehľad kľúčových a doplnkových projektov vo vzťahu k cestovnému ruchu	237

Zoznam tabuliek

Prílohou časť Tabuľka 1: Prehľad strategických dokumentov cestovného ruchu na národnej úrovni.....	233
Prílohou časť Tabuľka 2: Ostatné dokumenty cestovného ruchu na národnej úrovni	233
Prílohou časť Tabuľka 3: Súhrn pripravovaných dokumentov na národnej úrovni	234
Prílohou časť Tabuľka 4: Prehľad legislatívy v cestovnom ruchu.....	234
Prílohou časť Tabuľka 5: Prehľad medzirezortnej spolupráce vo vzťahu k cestovnému ruchu.....	236
Prílohou časť Tabuľka 6: Pohoria a ich najvyššie vrchy v Prešovskom kraji	238
Prílohou časť Tabuľka 7: Charakteristika klimatických oblastí a okrskov v Prešovskom kraji	238
Prílohou časť Tabuľka 8: Rok vyhlásenia a výmera NP a CHKO v Prešovskom kraji podľa jednotlivých okresov v roku 2023	239
Prílohou časť Tabuľka 9: Prehľad maloplošných chránených území v Prešovskom kraji podľa okresov	239
Prílohou časť Tabuľka 10: Prehľad chránených vtáčích území v Prešovskom kraji	240
Prílohou časť Tabuľka 11: Štatistika s detailnou klasifikáciou kultúrneho dedičstva v Prešovskom kraji.....	240
Prílohou časť Tabuľka 12: Zoznam skanzenov, archeoparkov, geoparkov, miniskanzenov v Prešovskom kraji.....	242
Prílohou časť Tabuľka 13: Prehľad významných folklórnych súborov na území Prešovského kraja	242
Prílohou časť Tabuľka 14: Činnosť podnikov v oblasti „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK-NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji.....	243
Prílohou časť Tabuľka 15: Veková štruktúra podnikov v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji	244
Prílohou časť Tabuľka 16: Podniky v Prešovskom kraji so ziskom viac ako 500 tis. € v roku 2023 v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE	244
Prílohou časť Tabuľka 17: Dostupnosť krajského mesta v časových intervaloch	245
Prílohou časť Tabuľka 18: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry.....	245
Prílohou časť Tabuľka 19: Výkonnosť letných železničných spojení v Prešovskom kraji.....	246
Prílohou časť Tabuľka 20: Celkový počet prepravených cestujúcich na tratiach TEŽ a OŽ počas letných sezón rokov 2019-2023	246
Prílohou časť Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023	246
Prílohou časť Tabuľka 22: Vývoj počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023	247
Prílohou časť Tabuľka 23: Ukazovatele pre vytvorenie klastrov zahraničných zdrojových trhov.....	247
Prílohou časť Tabuľka 24: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vo vybraných 23 krajinách, ktoré boli použité v klastrovaní podľa SLOVAKIA TRAVEL	248
Prílohou časť Tabuľka 25: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vrátane krajín, ktoré neboli zaradené do klastrovania podľa SLOVAKIA TRAVEL	248
Prílohou časť Tabuľka 26: Trendy a profil návštevníka krajín prioritizovaných trhov podľa CzechTourism	250
Prílohou časť Tabuľka 27: Prehľad spolupráce okresných miest Prešovského kraja s partnerskými mestami.....	251
Prílohou časť Tabuľka 28: Oblasti spolupráce OOCR so školami	252
Prílohou časť Tabuľka 29: Oblasti spolupráce KOOCR so školami	252
Prílohou časť Tabuľka 30: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 1: financovanie	252
Prílohou časť Tabuľka 31: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 2: komunikácia a marketing	254
Prílohou časť Tabuľka 32: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 3: zber dát	257
Prílohou časť Tabuľka 33: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 4: sieťovanie a partnerstvá	260
Prílohou časť Tabuľka 34: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 5: legislatíva	263
Prílohou časť Tabuľka 35: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 6: personálna podpora ...	265
Prílohou časť Tabuľka 36: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 7: vzdelávanie	267
Prílohou časť Tabuľka 37: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 8: koordinačná a metodická činnosť	268
Prílohou časť Tabuľka 38: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 9: strategické plánovanie	270
Prílohou časť Tabuľka 39: Definované povinnosti OOCR k refundácii mzdových nákladov podporovanej pracovnej pozície destinačného manažéra v zmysle zmluvy o refundácii mzdových nákladov medzi KOOCR a OOCR.....	271
Prílohou časť Tabuľka 40: Požadované kompetencie destinačného manažéra podľa OOCR	272
Prílohou časť Tabuľka 41: Špecifikované kompetencie destinačného manažéra vyplývajúce z kompetenčnej matice OOCR	272
Prílohou časť Tabuľka 42: Vyhodnotenie korelačnej analýzy.....	272
Prílohou časť Tabuľka 43: Charakteristika kategórií obcí podľa multikriteriálnej analýzy atraktívnosti pre rozvoj cestovného ruchu	275
Prílohou časť Tabuľka 44: Karta POI.....	278

Príloková časť Tabuľka 1: Prehľad strategických dokumentov cestovného ruchu na národnej úrovni

DOKUMENT	CHARAKTERISTIKA
Regionalizácia cestovného ruchu v SR (2005)	- ciele: navrhnuť regióny cestovného ruchu tak, aby pokrývali celé územie SR a zhodnotiť potenciál jednotlivých regiónov pre rozvoj cestovného ruchu a osobitne jeho najvýznamnejších foriem.
Programové vyhlásenie vlády na roky 2023-2027	- prierezový dokument; - z perspektívy cestovného ruchu časť: efektívne a transparentné využívanie fondov EÚ s dôrazom na znižovanie regionálnych rozdielov a rozvoj krajiny.
Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR	- prierezový dokument definuje 28 strategických cieľov TUR pre dosiahnutie dlhodobých priorít odvetví ekonomika, kvalita životného prostredia, využívanie prírodných zdrojov, územný rozvoj, sociálna oblasť a iné.
Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR	- prierezový dokument vydaný v roku 2013 (druhé vydanie v marci 2015) prezentuje rozvoj cykloturistiky ako jednu z významných príležitostí udržateľného rozvoja cestovného ruchu a stanovuje priority a opatrenia rozvoja cykloturistiky a navrhuje jeho finančné nástroje.
Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027	- prierezový dokument, ktorý reaguje na ciele a potreby všetkých sektorov podpory v rámci Slovenska a stanovuje základné rámce strategického rozvoja a čerpania financovania v jednotlivých oblastiach.
Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy	- aktualizácia (MŽP SR, 2018) a akčný plán pre jej implementáciu (MŽP SR, 2021); - prierezový dokument, ktorý sa snaží o prepojenie sektorov a všetkých možných dôsledkov zmeny klímy s návrhmi vhodných adaptačných opatrení.
Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030	- skrátené Envirostratégia 2030, prierezový dokument; - schválený uznesením NR SR č. 87/2019, v ktorom sú opatrenia environmentálnej politiky SR zhrnuté do 4 blokov: 1. environmentálna politika v ochrane ovzdušia, vôd a pred rizikovými faktormi, v jadrovej bezpečnosti a odpadovom hospodárstve; 2. environmentálna politika v ochrane prírody a krajiny, územnom rozvoji, ochrane a využívaní horninového prostredia, pôdy a lesa; 3. environmentálna politika v ekonomike; 4. environmentálna politika vo výchove, vzdelávaní, verejnej informovanosti organizácií, riadení a koordinácii starostlivosti o životné prostredie.
Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020	- schválená uznesením NR SR č. 379/2013; - stanovila tri skupiny opatrení: zabezpečenie kvality poskytovaných služieb a produktov cestovného ruchu; prijatie prorastových opatrení a cielený a systematický marketing cestovného ruchu.
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 (nové znenie)	- skrátené Slovensko 2030 – nové znenie (z decembra 2020); schválené uznesením NR SR č. 41/2021; - vznik podmienený prístupom SR k Agende 2030 pre udržateľný rozvoj OSN v SR; - základný implementačný dokument plnenia národných priorít Agendy 2030; - plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR; priority a ciele ďalej rozpracované v Národnom investičnom pláne, odvetvových stratégiách jednotlivých orgánov ústrednej štátnej správy, v plánoch hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávnych krajov, miest a obcí; zároveň premietnuté do prípravy nového programového obdobia pre čerpanie eurofondov na roky 2021 – 2027.

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 2: Ostatné dokumenty cestovného ruchu na národnej úrovni

DOKUMENT	CHARAKTERISTIKA
Mapovacia štúdia cestovného ruchu Slovenska (2021)	- ustanovuje zásady udržateľného ďalšieho rozvoja SR; - usmernenie pre politické rozhodnutia na všetkých úrovniach, ako aj pre programovanie štátnych zdrojov na najbližšie obdobie na SR.
Predpoklady a možnosti využitia potenciálu cestovného ruchu v podmienkach miest, obcí a regiónov Slovenska (2021)	- analýza súčasnej situácie v cestovnom ruchu z pohľadu miest a obcí a možností využitia jeho potenciálu; - dopady ekonomických, legislatívnych nástrojov, vplyv na rozpočty a život v mestách a obciach, zamestnanosť a miestny rozvoj.
Analýzy a návrhy k prírodnému a udržateľnému turizmu na príkladoch piatich území Slovenska (2022)	- kľúčové informácie, poznatky, analýzy, súvislosti, návrhy a príklady týkajúce sa prírodného a udržateľného cestovného ruchu.
Koncept prírodného turizmu v slovenských podmienkach (2019)	- zadenovanie rámcov a princípov prírodného turizmu v slovenských podmienkach.

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohou časť Tabuľka 3: Súhrn pripravovaných dokumentov na národnej úrovni

OBSTARÁVATEĽ DOKUMENTU	NÁZOV DOKUMENTU
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Stratégia udržateľného rozvoja cestovného ruchu do roku 2035
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Legislatívny návrh vzniku Fondu na podporu cestovného ruchu
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Novela zákona o podpore cestovného ruchu
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Koncepcia podpory vzdelávania v cestovnom ruchu
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Pasportizácia atrakcií cestovného ruchu
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Podpora incomingového cestovného ruchu
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Revízia možnosti využitia EU fondov a plánu obnovy ako možnosti dodatočného financovania CR
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Hrady/zámky a prepojenie na Ministerstvo kultúry SR a Ministerstvo životného prostredia SR
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	Stratégia športu do roku 2035
Ministerstvo životného prostredia SR	Návrh koncepcie environmentálnej výchovy a kampane zážitkovej envirovýchovy v chránených územiach
Ministerstvo životného prostredia SR	Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 – aktualizácia
Ministerstvo životného prostredia SR	Aktualizácia národnej biodiverzitetnej stratégie a akčného plánu (NBSAP) do roku 2030

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohou časť Tabuľka 4: Prehľad legislatívy v cestovnom ruchu

<ul style="list-style-type: none"> - <u>Zákon č. 91/2010 Z. z. Zákon o podpore cestovného ruchu</u> - <u>Zákon č. 543/2020 Z. z. Zákon o ochrane prírody a krajiny</u> - <u>Zákon č. 539/2008 Z. z. Zákon o podpore regionálneho rozvoja</u> - <u>Zákon č. 309/2014 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja</u> - <u>Zákon č. 326/2005 Z. z. Zákon o lesoch</u> - <u>Zákon č. 274/2009 Z. z. Zákon o poľovníctve</u> - <u>Zákon č. 97/2013 Z. z. Zákon o pozemkových spoločnostiach</u> - <u>Zákon č. 50/1976 Zb. Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)</u> - <u>Zákon č. 170/2018 Z. z. Zákon o zázadoch</u> - <u>Zákon č. 1/2014 Z. z. Zákon o organizovaní verejných športových podujatí</u> - <u>Zákon č. 49/2002 Z. z. Zákon o ochrane pamiatkového fondu</u>

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohavá časť Schéma 1: Priority Vlády SR v oblasti cestovného ruchu na roky 2023 – 2027

KRÁTKODOBÉ

- **vytvorenie nového ministerstva** s cieľom posilnenia a zefektívnenia využívania verejných zdrojov a potenciálu v cestovnom ruchu;
- **podpora rozpoznateľnosti značky Slovensko** ako bezpečnej destinácie a rast príjmov sektora na zahraničných trhoch;
- **prijatie Stratégie udržateľného rozvoja cestovného ruchu 2035** s konkrétnymi strategickými cieľmi, nástrojmi a úlohami v súlade s cieľmi koncepčných dokumentov EÚ transformovať cestovný ruch na zelený a digitálny s dôrazom na sociálnu inklúziu;
- **zriadenie Fondu na podporu cestovného ruchu** na dofinancovanie sektora s dôrazom na podporu udržateľnosti a zlepšovanie infraštruktúry cestovného ruchu;
- **zabezpečenie finančného mechanizmu na podporu a zriadenie nových dopravných liniek** zameraných na prízjazdovú zahraničnú mobilitu;
- **vytvorenie podmienok pre posilnenie všetkých foriem vzdelávania** v sektore cestovného ruchu.

STREDNODOBÉ

- **rozvoj kúpeľného cestovného ruchu** a zvýšenie potenciálu prírodných zdrojov úpravou výšky poskytovaného poistného plnenia pre poskytovateľov kúpeľnej starostlivosti a rozšírenie kúpeľnej starostlivosti o možnosť dobrovoľných preventívnych pobytov za zvýhodnených podmienok pre domáce obyvateľstvo;
- **podpora a zatraktívnenie potenciálu cestovného ruchu jednotlivých regiónov** Slovenska transformáciou cykloturistiky dobudovaním jej základnej infraštruktúry a vytvorením komplexného produktu;
- **vytvorenie systému kategorizácií ubytovacích zariadení** s cieľom zvýšiť kvalitu poskytovania služieb v sektore, ich štandardizáciu a merateľnosť;
- **posilnenie všetkých foriem vidieckeho a prírodného cestovného ruchu** (ako ťažiskových foriem transformácie cestovného ruchu na Slovensku) podporou udržania existujúcich a tvorby nových pracovných miest;
- **posilnenie medzirezortnej spolupráce** s predpokladom využitia kultúrneho potenciálu krajiny a ochrany životného prostredia;
- **podpora medzinárodných leteckých spojení a slovenských letísk.**

DLHODOBÉ

- **zriadenie digitálnej platformy** a zavedenie digitálneho nástroja (eVisitor) na evidenciu poskytovateľov ubytovacích služieb a ubytovaných s cieľom efektívnejšieho výberu daní;
- **dobudovanie chýbajúcej infraštruktúry cestovného ruchu;**
- **podpora mestského a kongresového cestovného ruchu;**
- **budovanie atrakcií cestovného ruchu** za pomoci verejno-súkromných partnerstiev s cieľom zvýšiť atraktivitu vybraných regiónoch s rozvojovým potenciálom prechádzajúcich ekonomickou transformáciou.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 - 2027

Príloková časť Schéma 2: Strategické piliere Ministerstva cestovného ruchu a športu Slovenskej republiky

Zdroj: vlastné spracovanie podľa MCRaŠ SR 2023

Príloková časť Tabuľka 5: Prehľad medzirezortnej spolupráce vo vzťahu k cestovnému ruchu

NÁZOV MINISTERSTVA	HLAVNÉ ČINNOSTI MEDZIREZORTNEJ SPOLUPRÁCE
Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR)	Väzba na kultúrne dedičstvo (hmotné, nehmotné, hnuťelné, nehnuteľné), miestnu a regionálnu kultúru, umenie, kultúrnu infraštruktúru, kultúrny priemysel, médiá a iné).
Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (MŠVVaM SR)	Prioritne v oblasti vzdelávania v oblasti CR.
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (MPRV SR)	Problematika hospodárenia, pestovania plodín, chovu zvierat, poľovníctvo, rybolov s využitím aj pre vidiecky turizmus, či agroturizmus.
Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR)	Problematika ochrany prírody a krajiny.
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI SR)	Metodický gestor a dôležitý partner v oblasti regionálneho rozvoja, čerpania štrukturálnych fondov a iné
Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR)	Podpora malého a stredného podnikania
Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (MZVaEZ SR)	Zahraničné vzťahy, jednotná prezentácia v zahraničí, činnosť slovenských inštitútov
Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky (MD SR)	Dopravná infraštruktúra

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Schéma 3: Prehľad kľúčových a doplnkových projektov vo vzťahu k cestovnému ruchu

Integrovaný projektový balík C
Rozvoj dopravnej obsluhy v
SPR Šariš

Kľúčový projekt C1:
Rozvoj udržateľnej a
integrovanej verejnej dopravy v
SPR Šariš

Doplnkové projekty ku kľúčovému projektu C1:

- **Projekt C1.2.** Zlepšenie regionálnej mobility prostredníctvom modernizácie ciest II. a III. triedy v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR
- **Projekt C1.3.** Výstavba a modernizácia miestnych komunikácií v nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR
- **Projekt C1.4** Podpora cyklo dopravy v SPR Šariš v širšej nadväznosti na R4, priemyselné parky a strediská CR

Integrovaný projektový balík D
Prepojený zelený Spiš

Kľúčový projekt D1:
Rozvoj integrovanej verejnej
dopravy v SPR Spiš

Doplnkové projekty ku kľúčovému projektu D1:

- **Projekt D1.2.** Zlepšenie regionálnej mobility v SPR Spiš prostredníctvom modernizácie ciest II. a III. triedy v nadväznosti na priemyselné parky a strediská CR
- **Projekt D1.3.** Výstavba a modernizácia miestnych komunikácií v SPR Spiš v nadväznosti na priemyselné parky a strediská CR
- **Projekt D1.4** Podpora cyklo dopravy v SPR Spiš

Integrovaný projektový balík F
Integrovaný systém rozvoja
ekologického a kultúrno-
poznávacieho cestovného ruchu
v SPR Horný Zemplín

Kľúčový projekt F1:
Rozvoj rekreačného potenciálu
vodnej nádrže Domaša

Doplnkové projekty k 1. kľúčovému projektu:

- **Projekt F1.1.** Rozvoj kultúrno-poznávacieho turizmu v nadväznosti na destináciu vodnej nádrže Domaša
- **Projekt F1.2.** Optimalizácia nakladania s odpadmi v destinácii Domaša
- **Projekt F1.3.** Prvky zelenej a modrej infraštruktúry v destinácii Domaša

Integrovaný projektový balík F
Integrovaný systém rozvoja
ekologického a kultúrno-
poznávacieho cestovného ruchu
v SPR Horný Zemplín

Kľúčový projekt F2:
Rekreačná viacúčelová trasa
Poloniny trail

Doplnkové projekty k 2. kľúčovému projektu:

- **Projekt F2.1.** Rozvoj environmentálneho a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v nadväznosti na Poloniny
- **Projekt F2.2.** Zmierňovanie dopadov zmeny klímy na území SPR Horný Zemplín
- **Projekt F2.3.** Výstavba environmentálnej infraštruktúry pre odvádzanie odpadových vôd v SPR Horný Zemplín (v obciach do 2000 EO)
- **Projekt F2.4.** Prístup k pitnej vode v SPR Horný Zemplín (v obciach do 2000 EO)
- **Projekt F2.5.** Podpora biologickej a krajinskej biodiverzity na Hornom Zemplíne

Integrovaný projektový balík H
Rozvoj cestovného ruchu v SPR
Šariš a Spiš

Kľúčový projekt H1:
Podpora budovania
infraštruktúry cestovného ruchu
so zameraním na šport a voľný
čas

Doplnkové projekty ku kľúčovému projektu H1:

- **Projekt H1.1.** Rozvoj kultúrneho a prírodného turizmu na Spiši
- **Projekt H1.2.** Rozvoj kultúrneho a prírodného turizmu na Šariši

Zdroj: vlastné spracovanie podľa IÚS PSK 2021 – 2027

Prílohavá časť Tabuľka 6: Pohoria a ich najvyššie vrchy v Prešovskom kraji

P. Č.	POHORIE	NAJVIŠŠÍ VRCH	VÝŠKA V M N. M.	PRÍSTUPNOSŤ PO TURISTICKEJ TRASE
1	Tatry	Gerlachovský štít	2 654	nie
2	Nízke Tatry	Holica*	1 617	nie
3	Levočské vrchy	Čierna hora	1 289	nie
4	Spišská Magura	Repisko	1 259	nie
5	Kozie chrbty	Kozí kameň	1 255	áno
6	Bukovské vrchy	Kremenec	1 208	áno
7	Branisko	Smrekovica	1 200	áno
8	Spišsko-gemerský kras	Javorina*	1 185	nie
9	Čergov	Minčol	1 157	áno
10	Slanské vrchy	Šimonka	1 092	áno
11	Bachureň	Bachureň	1 082	áno
12	Vihorlatské vrchy	Vihorlat	1 076	nie
13	Pieniny	Vysoké skalky	1 050	áno
14	Čierna hora	Roháčka	1 029	áno
15	Ľubovnianska vrchovina	Eliášovka	1 023	áno
16	Busov	Busov	1 002	áno
17	Laborecká vrchovina	Vysoký grúň	905	áno
18	Spišsko-šarišské medzihorie	Hromovec	895	nie
19	Ondavská vrchovina	Smilniansky vrch	749	nie
20	Šarišská vrchovina	Za horou	717	nie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa mapy.cz, 2024

Prílohavá časť Tabuľka 7: Charakteristika klimatických oblastí a okrskov v Prešovskom kraji

KLIMATICKÁ OBLASŤ	CHARAKTERISTIKA OBLASTI	KLIMATICKÝ OKRSOK	CHARAKTERISTIKA OKRSKU
C - Chladná	júl < 16 °C	C1 - mierne chladný	júl ≥ 12 °C až < 16 °C
		C2 - chladný horský	júl ≥ 10 °C až < 12 °C
		C3 - studený horský	júl < 10 °C
M - Mierne teplá	júl ≥ 16 °C, do 50 LD za rok	M2 - mierne teplý, mierne vlhký, so studenou zimou, dolinový/kotlinový	január ≤ -5 °C, júl ≥ 16 °C, LD < 50, lz = 0 až 60
		M3 - mierne teplý, mierne vlhký, pahorkatinový až vrchovinový	júl ≥ 16 °C, LD < 50, lz = 0 až 60 (okolo 500 m n.m.)
		M5 - mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový/kotlinový	január ≤ -3 °C, júl ≥ 16 °C, LD < 50, lz = 60 až 120
		M6 - mierne teplý, vlhký, vrchovinový	júl ≥ 16 °C, LD < 50, lz = 60 až 120 (prevažne nad 500 m n.m.)
		M7 - mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový	júl ≥ 16 °C, LD < 50, lz ≥ 120 (prevažne nad 500 m n.m.)
T - Teplá	viac ako 50 LD za rok	T5 - teplý, mierne suchý, s chladnou zimou	január ≤ -3 °C
		T7 - teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou	január ≤ -3 °C

Pozn.: LD – letné dni

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Atlas krajiny SR, 2002

Príloková časť Tabuľka 8: Rok vyhlásenia a výmera NP a CHKO v Prešovskom kraji podľa jednotlivých okresov v roku 2023

NÁZOV ÚZEMIA	ROK VYHLÁSENIA/ AKTUALIZÁCIE	VÝMERA V HA			VÝMERA V OKRESOCH	
		CELKOVÁ	OCHRANNÉ PÁSMO	V PSK	PSK V HA	
NP Nízke Tatry	1978/1997	72 843	110 162	5 736	Poprad	5 736
Pieninský NP	1967/1997	3 749	22 444	3 749	Kežmarok	438
					Stará Ľubovňa	3 312
NP Poloniny	1997	29 805	10 973	29 805	Snina	29 805
NP Slovenský raj	1964 ako CHKO/1988/2016	19 414	5 475	5 004	Poprad	5 004
Tatranský NP	1948/1987/2003	73 800	30 703	48 818	Poprad	48 818
CHKO Vihorlat	1973/1999	17 485	–	6 577	Snina	2 557
					Humenné	4 020
CHKO Východné Karpaty	1977/2002	25 308	–	25 308	Snina	1 645
					Humenné	1 922
					Medzilaborce	13 673
					Stropkov	482
					Svidník	7 584

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR 2023, Adaptačná stratégia na zmenu klímy PSK, 2021

Príloková časť Tabuľka 9: Prehľad maloplošných chránených území v Prešovskom kraji podľa okresov

OKRES	KATEGÓRIA CHRÁNENÉHO ÚZEMIA							
	NPP	PP	NPR	PR	CHA	SÚKROMNÁ PR	OBEČNÉ CHŮ	SPOLU
Poprad	3	3	17+3*	23+1*				50*
Snina		1	7	17				25
Prešov		4	5	11	1		1	22
Vranov nad Topľou		5	1+1*	6	3			16*
Stará Ľubovňa	1	8	1*	1	1		1	13
Bardejov			4+1*	7				12*
Kežmarok		3	1	5+1*				10*
Levoča		4	2	2				8
Humenné		2	3	3				8
Medzilaborce			1	4	2			7
Sabinov		1	1+1*	2		1		6*
Svidník			1	3	1			5
Stropkov					2			2
Spolu	4	31	50	86	10	1	2	184

* Počet chránených území, ktoré zasahujú i do iných okresov

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR, 2023

Príloková časť Tabuľka 10: Prehľad chránených vtáčích území v Prešovskom kraji

NÁZOV CHVÚ	VÝMERA V HA	ROK VYHLÁSENIA/AKTUALIZÁCIE
Vihorlatské vrchy	47 893	2003/2010
Slovenský raj	25 240	2010/2011
Laborecká vrchovina	102 814	2009
Nízke Tatry	98 169	2010
Slanské vrchy	60 247	2010
Tatry	54 685	2003/2011
Levočské vrchy	45 598	2010/2012
Bukovské vrchy	40 932	2005/2008
Čergov	35 850	2010/2011

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠOP SR, 2023

Príloková časť Tabuľka 11: Štatistika s detailnou klasifikáciou kultúrneho dedičstva v Prešovskom kraji

DRUH, TYPY KATEGORIZÁCIE	STAV V PREŠOVSKOM KRAJI
Lokality Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO	Mesto Levoča, Spišský hrad a kultúrne pamiatky okolia Mesto Bardejov a jeho historické jadro Drevené chrámy v slovenskej časti Karpatského oblúka (gréckokatolícky chrám v Ladomirovej a v Bodružali, rímskokatolícky kostol v Hervartove pri Bardejove, evanjelický kostol v Kežmarku)
Národné kultúrne pamiatky (ďalej len NKP)	4 556 (najviac meštianskych domov 1034 (22,7%) a kostolov 572 (12, 6%))
Kvalita technického stavu NKP	1 809 pamiatok vo vyhovujúcom stave (39,7%) 1 308 pamiatok v dobrom stave (28,7%) 732 pamiatok v narušenom stave (16,1%) 143 pamiatok v dezolátnom stave 139 pamiatok v štádiu reštaurovania 425 pamiatok iného typu (fyzicky zanikli, obnovou stratili pamiatkovú hodnotu, nemajú uvedený stav, bez prezentácie stavu)
Najväčší podiel NKP podľa okresov	879 Levoča (19,3%) 851 Kežmarok (18,7%) 638 Prešov (14%)
Najmenší podiel NKP podľa okresov	90 Stropkov (2%) 88 Snina (1,9%) 61 Medzilaborce (1,3%)
Obce s najvyšším počtom NKP	400 Levoča 392 Prešov 337 Osturňa 301 Kežmarok
Obce bez NKP	91 obcí (okres Humenné 17 obcí, okres Bardejov 14 obcí, okres Prešov 14 obcí), okres Stará Ľubovňa 8 zo 44 obcí, okres Poprad 1 z 29 obcí)
Okres s najvyšším podielom NKP v obciach	Okres Levoča (každá z 33 obcí aspoň 1 pamiatka v zozname NKP)
Počet pamiatkových rezervácií	9
Mestské pamiatkové rezervácie	Pamiatková rezervácia Bardejov (UNESCO) Pamiatková rezervácia Kežmarok Pamiatková rezervácia Levoča (UNESCO) Pamiatková rezervácia Spišská Sobota Pamiatková rezervácia Prešov

	Pamiatková rezervácia Spišská Kapitula (UNESCO) Pamiatková rezervácia Podolíneč
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Pamiatková rezervácia Osturňa Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Ždiar
Počet pamiatkových zón	13
Typy pamiatkových zón	Mestské: Pamiatková zóna Hanušovce nad Topľou, Pamiatková zóna Hniezdne, Pamiatková zóna Ľubica, Pamiatková zóna Sabinov, Pamiatková zóna Spišská Belá, Pamiatková zóna Spišské Podhradie, Pamiatková zóna Stará Ľubovňa, Pamiatková zóna Vrbov Vidiecke: Pamiatková zóna Lipovce – Lačnov, Pamiatková zóna Nižné Repaše, Pamiatková zóna Torisky Špeciálne: Pamiatková zóna Solná baňa (Prešov), Pamiatková zóna Vysoké Tatry-Tatranská Lomnica
Počet hradov a zrúcanín hradov	17
Klasifikácia hradov a zrúcanín	Zachovalé hrady s expozíciami: Kežmarský hrad, Ľubovniansky hrad Zrúcaniny hradov: hrad Brekov, hrad Čičva, Holumnický hrad, Kapušiansky hrad, hrad Plaveč, Hrad Šariš, hrad Zborov Ruiny hradov: hrádok Bodoň (severne od obce Tuhina), Hanigovský hrad, Jasenovský hrad, Lipovský hrad, Medziarsky hrádok, Šebešský hrad (nad obcou Podhradík), Zbojnický hrad (nad obcou Ruská Nová Ves), Kamenický hrad
Najvýznamnejšie zámky, kaštiele, kúrie	kúria v Koprivnici, klasicistický kaštieľ v Marhani, barokový kaštieľ v Raslaviciach (kláštor sv. Jozefa), kaštieľ (zámok) v Humennom (Vihorlatské múzeum), Kaštieľ Strážky (Múzeum umenia), kaštieľ v Bijacovciach, kaštieľ vo Finticiach, kaštieľ v Nižnej Šebastovej, kaštieľ v Petrovanoch, kaštieľ v Terni, kúria a kaštieľ v Jarovniciach, kaštiele v Pečovskej Novej Vsi, kaštieľ v Rožkovanoch, kaštieľ v Šarišských Dravcoch, kaštieľ v Šarišských Michaľanoch, kaštieľ v Uzovciach, kaštieľ v Snine (Múzeum a galéria), kaštieľ v Stropkove (Krajské múzeum), kaštieľ v Giraltovciach, kaštieľ v Želmanovciach, kaštiele v Hanušovciach nad Topľou (Krajské múzeum), kaštieľ v Majerovciach
Najvýznamnejšie technické pamiatky	Solivar v Prešove, Dubnícke opáľové bane pri Červenici v Slanských vrchoch, lanovka z Tatranskej Lomnice na Lomnický štít, Observatórium na Lomnickom štíte
Najvýznamnejšie vojnové pamiatky	Vojenské cintoríny z 1. sv. vojny: najväčší v obci Veľkrop v okrese Stropkov, kde je pochovaných 8 662 vojakov, v obciach Becherov, Zborov, Stebník (okres Bardejov), Hunkovce, Mlynárovce, Bodružal, Svidník (okres Svidník), Čabalovce, Čabiny, Krásny Brod (okres Medzilaborce), Kolbasov (okres Snina), v Humennom, v obci Osadné (okres Snina) sa pod pravoslávny chrámom nachádza krypta s 1 025 vojakmi Pamiatky 2. sv. vojny: pamiatky v priestore Duklianskeho bojiska v okrese Svidník (Vyšný Komárnik, Kapišová, Kružlová, Nižná Pisaná, Svidník)
Počet drevených sakrálnych stavieb	47

Typ sakrálnych pamiatky a lokalita	<p>Drevené chrámy a kostoly: 5 z nich sa nachádza v expozíciách ľudovej architektúry – skanzenoch v Bardejovských kúpeľoch (2 chrámy), v Starej Ľubovni, Humennom a Svidníku</p> <p>Počet podľa religióznej príslušnosti: gréckokatolícke (34), rímskokatolícke (7, Starý Smokovec, Dolný Smokovec, Tatranská Kotlina, Tatranská Javorina, Malá Franková, Hervartov, Hraničné), pravoslávne (Hutka, Krajné Čierne, Medvedie, Ruský Potok, Varadka), a 1 evanjelický (Kežmarok) - vo väčšine z nich sa bežne konajú bohoslužby</p> <p>Kláštory a zručaniny kláštorov: kláštor minoritov v Levoči, kláštor piaristov v Podolínci, kláštor kartuziánov v Červenom Kláštore, ako aj zručanina monastýra baziliánov v Krásnom Brode, Spišská Kapitula – komplex cirkevných budov a katedrály</p> <p>Pútnické miesta: Levoča, Gaboltov, Ľutina a Litmanová</p>
---	--

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 12: Zoznam skanzenov, archeoparkov, geoparkov, miniskanzenov v Prešovskom kraji

TYP MÚZEA	LOKALIZÁCIA V PREŠOVSKOM KRAJI
Skanzeny	<ul style="list-style-type: none"> • Múzeum ľudovej architektúry v Bardejovských kúpeľoch - Šarišské múzeum v Bardejove • Skanzen pod hradom Ľubovňa - Ľubovnianske múzeum - hrad v Starej Ľubovni • Expozícia ľudovej architektúry a bývania – Vihorlatské múzeum v Humennom • Skanzen Svidník – Slovenské národné múzeum – Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku
Archeoparky, geoparky, miniskanzeny	<ul style="list-style-type: none"> • Archeopark živá archeológia Hanušovce nad Topľou – Krajské múzeum v Prešove, Hanušovce nad Topľou, (obydlia doby kamennej, bronzovej, železnej a slovanského obdobia) • Archeopark Veľký Šariš – mesto Veľký Šariš (stredoveký život v podhradí) • Geopark Neandertal – obec Gánovce (nálezisko odliatku lebky Homo Neanderthalensis) • Miniskanzen Ľutina – Pútnické centrum Ľutina (miniskanzen drevených chrámov zo Slovenska a Ukrajiny) • Miniskanzen Medzilaborce – mesto Medzilaborce (miniskanzen replík rusínskych domov z okolitých dedín) • Miniskanzen Ulič – obec Ulič (repliky drevených chrámov z regiónu)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 13: Prehľad významných folklórnych súborov na území Prešovského kraja

TYP KULTÚRNO – SPOLOČENSKEJ INŠTITÚCIE	NÁZOV
Folklórny súbor	<p>Folklórny súbor Čerhovčan, Bardejov</p> <p>Folklórny súbor Topľan, Giraltovce</p> <p>Folklórny súbor Vargovčan, Hanušovce nad Topľou</p> <p>Folklórny súbor Chemlon, Humenné</p> <p>Folklórny súbor Kapušančan, Kapušany</p>

	Folklórny súbor Magura, Kežmarok Folklórny súbor Levočan, Levoča Folklórny súbor Vagonár, Poprad Folklórny súbor Šarišan, Prešov Folklórny súbor Dúbrava, Prešov Folklórny súbor Rozmarija, Prešov Folklórny súbor Karpaťanin, Prešov Folklórny súbor Raslavičan, Raslavice Folklórny súbor Sabinovčan, Sabinov Folklórny súbor Šiňava, Snina Folklórny súbor Ľubovňan, Stará Ľubovňa Folklórny súbor Makovica, Svidník Folklórny súbor Jánošík, Svit Folklórny súbor Vranovčan, Vranov nad Topľou Folklórny súbor Orgonina, Vranov nad Topľou
--	--

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 14: Činnosť podnikov v oblasti „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK-NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji

ČINNOSŤ PODĽA KATEGORIZÁCIE SK-NACE	POČET	PODIEL Z CELKOVÉHO POČTU (V %)
Autokempingy,táboriská	6	0,3
Čin.cestov.agentúr	56	2,7
Čin.cestov.kanceláriip	45	2,2
Čin.športových klubov	93	4,5
Činnosti lunaparkov	8	0,4
Dodávka jedál	43	2,1
Fitnesscentrá	25	1,2
Hotelové ubytovanie	153	7,4
Jedálne	219	10,7
Organizovanie kongresov	9	0,4
Ost.jedálenské služby	92	4,5
Ost.rezervačné služ.	7	0,3
Ost.športové čin.	103	5,0
Ost.účelové stravovanie	103	5,0
Ost.zábav,voľnočas.chin.	73	3,6
Prevádzka šport.zar.	80	3,9
Služ.týk.sa teles.pohody	107	5,2
Služby pohostinstiev	572	27,8
Turistické ubytovanie	198	9,6
Ubytovanie ost.dočasné	56	2,7
Zar.škol.stravovania	6	0,3
Spolu	2054	100

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databáza Finstat, vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 15: Veková štruktúra podnikov v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE v roku 2024 v Prešovskom kraji

POČET ROKOV FUNGOVANIA	POČET FIRIEM	PODIEL (%)
Do 1 roka - firmy vznikli v roku 2024	78	3,7
1-5 rokov - firmy vznikli v rokoch 2019-2023	607	29,0
5-10 rokov - firmy vznikli v rokoch 2014-2018	493	23,5
10-15 rokov - firmy vznikli v rokoch 2009-2013	446	21,3
15-20 rokov - firmy vznikli v rokoch 2004-2008	259	12,4
20-25 rokov - firmy vznikli v rokoch 1999-2003	107	5,1
Viac ako 25 rokov - firmy vznikli do roku 1998	106	5,1
Spolu	2096	100

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databáza Finstat, 2024

Príloková časť Tabuľka 16: Podniky v Prešovskom kraji so ziskom viac ako 500 tis. € v roku 2023 v odvetví „Cestovný ruch a gastro“ podľa kategorizácie SK NACE

NÁZOV PODNIKU	OKRES	ODVETVIE PODNIKANIA (PODĽA SK NACE)	ZISK V ROKU 2023	DRUH VLASTNÍCTVA
OPP - DEVELOPMENT s.r.o.	Prešov	Služby pohostinstiev	1 296 578, €	Súkromné tuzemské
AQUAPARK Poprad, s.r.o.	Poprad	Prevádzka športových zariadení	1 259 985, €	Zahraničné
TATRA HOTEL SLOVAKIA, a.s.	Poprad	Hotelové ubytovanie	1 208 358, €	Súkromné tuzemské
TATRA TRADING INTERNATIONAL s.r.o.	Poprad	Prenájom vlast. nehnuteľ.	1 012 891, €	Medzinárodné - súkromné
V.P. - DUBROVNÍK, s.r.o.	Prešov	Služby pohostinstiev	1 010 781, €	Súkromné tuzemské
Walhalla, s.r.o.	Poprad	Sprostredkov. obch. so šport. tov.	861 641, €	Súkromné tuzemské
GRAND HOTEL BELLEVUE, a.s.	Poprad	Hotelové ubytovanie	789 586, €	Súkromné tuzemské
EUROGASTROP, s. r. o.	Prešov	Jedálne	599 982, €	Súkromné tuzemské
KAFFEX, spoločnosť s ručením obmedzeným	Poprad	Hotelové ubytovanie	591 414, €	Súkromné tuzemské
LONIK, s.r.o.	Poprad	Ostatné účelové stravovanie	552 106, €	Súkromné tuzemské
ŠOVAR, s.r.o.	Prešov	Prevádzka športových zariadení	528 671, €	Súkromné tuzemské

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databáza Finstat, 2024

Príloková časť Tabuľka 17: Dostupnosť krajského mesta v časových intervaloch

ČASOVÝ INTERVAL	LOKALITY
0 - 2 hodiny	Územia PSK Územia KSK Územia BBSK Územia ŽSK Prihraničné regióny Poľska Prihraničné regióny Maďarska Prihraničné regióny Ukrajiny
2 – 4 hodiny	Oblasti západného Slovenska Oblasť Moravy Juhovýchodné Poľsko Západná Ukrajina (zakarpatská) Severovýchodné a stredné Maďarsko Budapešť Severozápadné Rumunsko
4 – 8 hodín	Časti Bavorska, Saska, Brandenburska Územie Čiech Takmer celé územie Poľska okrem severných častí pri Baltskom mori Väčšina územia Rakúska Slovinsko Chorvátsko Južné Maďarsko Severná časť Bosny a Hercegoviny Srbsko Severozápadná časť Rumunska Západná Ukrajina Juhozápadná časť Bieloruska

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 18: Výkonnosť letiska Poprad-Tatry

KRAJINA PÔVODU	2019	2020	2022	2023	SPOLU
Kanada	41	10	19	22	92
Česká republika	602	126	333	357	1418
Francúzsko	100	33	37	54	224
Veľká Británia	11907	3722	5811	7736	29176
Ostatné krajiny	1782	289	1528	345	3944
Holandsko	51	26	20	20	117
Poľsko	3441	496	561	1049	5547
Rumunsko	0	0	63	45	108
Rusko	12	3	14	17	46
Slovensko	38671	7788	21371	28886	96716
Spojené štáty	203	33	38	44	318

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Letisko Poprad-Tatry, 2024

Príloková časť Tabuľka 19: Výkonnosť letných železničných spojení v Prešovskom kraji

LETNÉ SPOJENIA					
ROK	LINKA	POČET VLAKOV / ZA DEŇ (POČAS VÍKENDOV)	KAPACITA SÚPRAVY NA SEDENIE	CELKOVÝ POČET PREPRAVENÝCH CESTUJÚCICH	SPOLU
2019	Medzilaborce - Lupkow	4	134	2566	8465
	Poprad-Tatry – Muszyna	4	110	5899	
2020	Prešov - Stará Ľubovňa	4	266 - 372	2527	6619
	Medzilaborce - Lupkow	4	134	1637	
	Poprad-Tatry – Muszyna	4	110	2455	
2021	Prešov - Stará Ľubovňa	4	177	3 934	9 246
	Prešov - Stakčín	2	190	801	
	Medzilaborce - Lupkow	4	134	764	
	Poprad-Tatry – Muszyna	4	83	3 747	
2022	Košice - Stará Ľubovňa	5	177	12 146	31 722
	Prešov - Stakčín	4	120 - 160	6 012	
	Košice - Bardejov	2	177	2 661	
	Medzilaborce - Lupkow	4	134	1 601	
	Poprad-Tatry – Muszyna	4	83	9 302	
2023	Košice - Stará Ľubovňa	4	177	11 965	29 504
	Prešov - Stakčín	4	177	2 677	
	Košice - Bardejov	2	177	1 610	
	Medzilaborce - Lupkow	4	134	1 735	
	Poprad-Tatry – Muszyna	4	83	11 517	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŽSSK, 2024

Príloková časť Tabuľka 20: Celkový počet prepravených cestujúcich na tratiach TEŽ a OŽ počas letných sezón rokov 2019-2023

CELKOVÝ POČET PREPRAVENÝCH CESTUJÚCICH NA TRATIACH TEŽ A OŽ					
ROK	JÚN	JÚL	AUGUST	SEPTEMBER	SPOLU JÚN-SEPTEMBER
2019	331 282	513 455	562 464	347 381	1 754 582
2020	167 563	407 745	402 903	272 506	1 250 716
2021	190 403	380 783	416 523	280 278	1 267 987
2022	319 917	490 432	536 515	319 676	1 666 540
2023	330 293	562 734	551 987	417 022	1 862 036

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŽSSK, 2024

Príloková časť Tabuľka 21: Vývoj počtu návštevníkov v krajoch SR v rokoch 2018-2023

KRAJ	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bratislavský kraj	1 460 130	1 586 354	500 467	477 897	1 090 352	1 341 851
Žilinský kraj	1 119 677	1 315 559	815 868	632 827	1 087 373	1 302 828
Prešovský kraj	932 121	1 108 313	654 554	526 785	888 970	1 039 875

Banskobystrický kraj	627 660	743 807	418 553	347 569	546 690	625 769
Košický kraj	386 088	456 493	226 522	199 168	357 155	400 462
Trnavský kraj	365 027	433 061	212 772	213 909	329 067	385 996
Trenčiansky kraj	370 034	419 774	200 811	180 141	291 653	339 728
Nitriansky kraj	335 670	369 573	180 460	146 291	240 368	289 770
Slovenská republika	5 596 407	6 432 934	3 210 007	2 724 587	4 831 628	5 726 279

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Príloková časť Tabuľka 22: Vývoj počtu návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v rokoch 2018-2023

OKRES	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bardejov	51 014	58 087	D	D	45 618	48 373
Humenné	21 989	21 527	D	D	15 825	D
Kežmarok	88 290	109 642	72 598	58 669	93 952	106 525
Levoča	17 602	21 790	11 079	8 007	11 332	12 261
Medzilaborce	D	D	D	D	D	D
Poprad	612 181	735 966	D	350 126	609 747	722 824
Prešov	58 671	64 370	27 946	24 243	41 927	51 460
Sabinov	9 773	11 585	D	D	3 344	4 964
Snina	5 196	4 825	5 527	D	4 952	5 979
Stará Ľubovňa	39 037	45 020	25 680	D	32 670	32 938
Stropkov	D	4 362 (u)	D	D	D	D
Svidník	4 687	D	D	4 228	7 266	8 886
Vranov nad Topľou	19 864	24 890	D	12 301	18 964	22 906
Prešovský kraj	932 121	1 108 313	654 554	526 785	888 970	1 039 875

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Príloková časť Tabuľka 23: Ukazovatele pre vytvorenie klastrov zahraničných zdrojových trhov

KATEGÓRIA UKAZOVATEĽOV	UKAZOVATELE
Všeobecné štatistické ukazovatele v oblasti cestovného ruchu	Počet prenocovaní Priemerné výdavky na 1 návštevníka a 1 deň v EUR Priemerné výdavky na 1 návštevníka a pobyt v EUR Počet návštevníkov Dĺžka pobytu
Dopravná dostupnosť	Priame letecké spojenia Osobná doprava Autobusová doprava Vlaková doprava Geografická blízkosť (z geogr. stredu Sk do stredu krajiny)
Potenciál	HDP na obyvateľa v USD Počet obyvateľov Dovolenkový fond (platená ročná dovolenka v dňoch) Záujem o jednotlivé zdrojové trhy v OOCR a KOČR Záujem o cestovanie (% populácie podieľajúce sa na CR) Návštevnosť konkurenčných krajín v rámci V4 Slováci žijúci v zahraničí Zahraniční VŠ študenti na Slovensku Priame zahraničné investície v SR (v tis. EUR)

	Hodnota za peniaze (v EUR)
Podmienky vstupu	Bezvízový styk so SR Mena
Mimoriadny dôvod	Nové investície, nové letecké spojenie, mimoriadna udalosť napr. olympiáda a pod

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Slovakia Travel, 2024

Prílohová časť Tabuľka 24: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vo vybraných 23 krajinách, ktoré boli použité v klastrovaní podľa SLOVAKIA TRAVEL

PORADIE	KRAJINA	NÁVŠTEVNÍCI SPOLU 2017-2023	KLASTER PODĽA SLOVAKIA TRAVEL	POTENCIÁLNY KLASTER PRI PRIORIZÁCII V PSK
1	Česká republika	651563	1. klaster	1. klaster
2	Poľsko	281752	1. klaster	1. klaster
3	Maďarsko	106820*	1. klaster	1. klaster
4	Nemecko	69045*	1. klaster	1. klaster
5	Litva	29446*	3. klaster	2. klaster
6	Izrael	29252*	2. klaster	2. klaster
7	Spojené kráľovstvo	25360	2. klaster	2. klaster
8	Rakúsko	23977*	1. klaster	2. klaster
9	Rumunsko	16726	4. klaster	3. klaster
10	Taliansko	13008*	4. klaster	3. klaster
11	Lotyšsko	12502*	3. klaster	3. klaster
12	Francúzsko	11413*	4. klaster	3. klaster
13	Holandsko	9711*	4. klaster	3. klaster
14	Belgicko	8194	4. klaster	4. klaster
15	Španielsko	8104	4. klaster	4. klaster
16	Švajčiarsko	7267*	4. klaster	4. klaster
17	Estónsko	5714*	3. klaster	4. klaster
18	Švédsko	4350	2. klaster	4. klaster
19	Dánsko	4092*	3. klaster	4. klaster
20	Fínsko	3181*	2. klaster	4. klaster
21	Írsko	3067	2. klaster	4. klaster
22	Nórsko	2607*	3. klaster	4. klaster
23	Luxembursko	391	4. klaster	4. klaster

* - údaj nie je kompletný, pretože počet návštevníkov z tejto krajiny bol podľa ŠÚSR aspoň v jednom z rokov v období 2017-2024 označený ako dôverný

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Prílohová časť Tabuľka 25: Celkový počet zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji za obdobie 2017-2023 vrátane krajín, ktoré neboli zaradené do klastrovania podľa SLOVAKIA TRAVEL

PORADIE	KRAJINA	NÁVŠTEVNÍCI SPOLU 2017-2023	KLASTER PODĽA SLOVAKIA TRAVEL	POTENCIÁLNY KLASTER PRI PRIORIZÁCII V PSK
1	Česká republika	651 563	1. klaster	1. klaster
2	Poľsko	281 752	1. klaster	1. klaster
3	Maďarsko	106 820*	1. klaster	1. klaster
4	Ukrajina	72 643		1. klaster

5	Nemecko	69 045*	1. klaster	1. klaster
6	Litva	29 446*	3. klaster	2. klaster
7	Izrael	29 252*	2. klaster	2. klaster
8	Spojené kráľovstvo	25 360	2. klaster	2. klaster
9	Rakúsko	23 977*	1. klaster	2. klaster
10	Rusko	18 021		3. klaster
11	Spojené štáty americké	16 962*		3. klaster
12	Rumunsko	16 726	4. klaster	3. klaster
13	Južná Kórea	15 060		3. klaster
14	Taliansko	13 008*	4. klaster	4. klaster
15	Lotyšsko	12 502*	3. klaster	4. klaster
16	Francúzsko	11 413*	4. klaster	4. klaster
17	Holandsko	9 711*	4. klaster	4. klaster
18	Bielorusko	8 828*		
19	Belgicko	8 194	4. klaster	
20	Španielsko	8 104	4. klaster	
21	Švajčiarsko	7 267*	4. klaster	
22	Slovinsko	5 753*		
23	Estónsko	5 714*	3. klaster	
24	Švédsko	4 350	2. klaster	
25	Čínska ľudová republika	4 272*		
26	Dánsko	4 092*	3. klaster	
27	Srbsko	4 006		
28	Austrália	3 720*		
29	Chorvátsko	3 428*		
30	Kanada	3 275*		
31	Fínsko	3 181*	2. klaster	
32	Írsko	3 067	2. klaster	
33	Nórsko	2 607*	3. klaster	
34	Japonsko	2 449*		
35	Bulharsko	2 402		
36	Taiwan	1 753*		
37	India	1 544		
38	Portugalsko	1 425*		
39	Turecko	1 422*		
40	Grécko	1 310		

* - údaj nie je kompletný, pretože počet návštevníkov z tejto krajiny bol podľa ŠÚSR aspoň v jednom z rokov v období 2017-2024 označený ako dôverný

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR [cr3804mr], 2024

Príloková časť Tabuľka 26: Trendy a profil návštevníka krajín prioritizovaných trhov podľa CzechTourism

ČÍSLO KLASTRA	KRAJINA	TRENDY A PROFIL
1.	Poľsko	Kultúrne špecifiká: bezprostrednosť, emocionálnosť, pragmatickosť, priame a úprimné jednanie, silná národná hrdosť, záujem o exotickosť, výnimočnosť, dynamiku spojenú s dobrým jedlom, mladší cestovatelia, skupinové aktivity, vidiecke festivaly, kultúrne akcie s tancom a živou hudbou Trendy: glamping, ekologicky šetrný turizmus, gastroturizmus s lokálnymi špecialitami a reštauráciami, dovolenka v obytných vozoch, rezervácie cez booking. Com, auto, počas dovolenky konkrétne aktivity
1.	Nemecko	Kultúrne špecifiká: vysoké výdaje na dovolenku, dôraz na sprievodné tlačové materiály a ich dostupnosť v nemeckom jazyku, nemecký hovoriaci personál, férovosť, dodržiavanie pravidiel, nespokojnosť znamená reklamáciu, online organizácia dovolenky, konzultácia komplikovanejšej rezervácie (kúpele), udržateľnosť (elektromobilita, verejná doprava, ochrana ŽP) Trendy: autentický turizmus s vlastným tempom spoznávania kultúry, históriu, rešpekt k miestnym obyvateľom, prírode, zvýšený záujem o zdravotné pobyty (kúpeľná liečba, wellness s aktívnym pohybom), prístupnosť pre postihnutých, religiózne minority, sexuálne orientácie, single dovolenka (yogové retreat pobyty, vianočné, silvestrovské pobyty), All inclusive dovolenky
2.	Spojené kráľovstvo	Kultúrne špecifiká: náročnosť na vynaložené peniaze, očakávaná vysoká úroveň kvality, konzervatívnosť, formálnosť, tradície, stabilita, významný hráč v kreatívnom priemysle Trendy: neznáme destinácie s bohatými kultúrnymi zážitkami, historická a zaujímavá gastronómia s cenovou dostupnosťou Turista cestovateľ – mladší, pobyt v meste kombinovaný s plážami s kultúrnym a spoločenským vyžitím Atraktivity vyhľadávanej krajiny: kultúra, história, architektúra, gastronómia, pívna kultúra (konkurencia ČR ako cenovo dostupná cesta „stag do s, rozlúčka so slobodou“)
2.	Rakúsko	Kultúrne špecifiká: obchodné partnerstvá profesionálne, dôverné, kvalitné medziľudské vzťahy, vysoké nároky na kvalitu produktov a služieb, dôležité kritérium pomer cena/kvalita, udržateľnosť dopravy (vlak), gurmánstvo a regionálna gastrokultúra z čerstvých regionálnych surovín Trendy: early bird zľavy a last minute rezervácie, udržateľnosť (doprava vlakom na kratšie vzdialenosti), návšteva prírodných a kultúrnych pamiatok, kúpeľov, aktívny turizmus (cyklo, peší turizmus)
3.	Taliansko	Kultúrne špecifiká: extrovertnosť, emocionalita, vášeň v sociálnych interakciách, food-travelleri, gastronomické zážitky, objavitelia lokálnych kuchýň a jedla ako kultúrnej spojnice pre posilnenie rodinných väzieb a tradícií (rodinné stretnutia, sviatky, spoločné jedlá vrchol spoločenského života) Trendy: nepreplnené novo objavované lokality, ekologicky šetrné ubytovanie, udržateľné cestovanie, zážitkové cestovanie do miestnych kultúr a objavovanie lokálnej gastronómie, individuálny turizmus (dobré internetové spojenie s destináciou), cieľ kultúra, gastronómia, mladší pláž, voľnočasové aktivity Trendy: autentickosť, zážitky, udržateľnosť
3.	Francúzsko	Kultúrne špecifiká: individualizmus, dôraz na istotu, pôžitkárstvo, jazyková bariéra, kultúrne témy a originálna

		národná gastronómia, nové miesta so zaujímavým programom a aktivitami, zaujímavosť dôležitejšia ako nízka cena Trendy: ekologicky zodpovedné cestovanie, rešpekt k ŽP, nové miesta a autenticnosť, miestne zážitky, autentická kuchyňa, kultúrne interakcie, „Revenge travel“ - túžba kompenzovať stratený čas a cestovať čo najčastejšie, well-being (omladzovacie kúry, sylvoterapia - lesné kúpele, kurzy jógy a meditácie)
3.	Holandsko	Kultúrne špecifiká: trpezlivosť, multikultúrna existencia, 12% populácie má 1 rodiča narodeného v zahraničí, dôležitá rola gastronómie, studený obed (sendvič s mliekom), prestávka na kávu 10.30 hod, na čaj 14.30 hod, celodinná večera 18.00 , dôraz na výhodnú cenu, šporovlivosť, nákup so zľavami, platba debetnou kartou Trendy: cestovanie autom, vlakom, nie je tlak na udržateľnosť

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Czech Tourism, 2024

Príloková časť Tabuľka 27: Prehľad spolupráce okresných miest Prešovského kraja s partnerskými mestami

OKRESNÉ MESTO	PARTNERSKÉ MESTO/MESTÁ
Bardejov	Mogilev (Bielorusko), Kaštela (Chorvátsko), Gorlice (Poľsko), Krynica (Poľsko), Jaslo (Poľsko), Mikulov (Česká republika), Česká Lípa (Česká republika), Molde (Nórsko), Calais (Francúzsko), Zamość (Poľsko), Ťačevo (Ukrajina), Muszyna (Poľsko), Přerov (Česká republika), Slovenj Gradec (Slovinsko), Sremski Karlovci (Srbsko), Sarospatak (Maďarsko), Suzdal' (Rusko), Montemarciano (Taliansko)
Humenné	Třebíč (Česká republika), Sanok (Poľsko), Jaroslaw (Poľsko), Przemyśl (Poľsko), Perečín (Ukrajina), Mukačevo (Ukrajina), Mátészalka (Maďarsko), Darney (Francúzsko), Šibenik (Chorvátsko), Vidnoje (Rusko)
Kežmarok	Nowy Targ (Poľsko), Lanškroun (Česká republika), Příbram (Česká republika), Weilburg an der Lahn (Nemecká republika), Hajdúszoboszló (Maďarsko), Kupiškis (Litva), Gliwice (Poľsko), Bochnia (Poľsko), Zgierz (Poľsko), Lesneven (Francúzsko)
Levoča	Litomyšl (Česká republika), Stary Sacz (Poľsko), Kalwaria Zebrzydowska (Poľsko), Kesthely (Maďarsko), Lancut (Poľsko)
Medzilaborce	Kozienice (Poľsko), Náměšť nad Oslavou (Česká republika)
Poprad	Omiš (Chorvátsko), Sarvaš (Maďarsko), Tchaj-an (Čína), Ústí nad Orlicí (Česko), Zakopanė (Poľsko), Zwijndrecht (Holandsko)
Prešov	Brugherio (Taliansko), Gabrovo (Bulharsko), Keratsini (Grécko), La Courneuve (Francúzsko), Mukačevo (Ukrajina), Nowy Sacz (Poľsko), Nyíregyháza (Maďarsko), Pittsburgh (USA), Praha 10 (Česká republika), Remscheid (Nemecko), Rishon Le Zion (Izrael)
Sabinov	Çubuk (Turecko), Kenderes (Maďarsko), Siedlce (Poľsko), Soběslav (Česko)
Snina	Lesko (Poľsko), Boguchwała (Poľsko), Kańczuga (Poľsko), Okres Rzeszów (Poľsko), Chust (Ukrajina), Kremenčuk (Ukrajina), Tokaj (Maďarsko), Mestská část Praha 14 (Česká republika), Obec Žarošice (Česká republika), Serefihsar (Turecko)
Stará Ľubovňa	Báčsky Petrovec (Srbsko), Biograd na Moru (Chorvátsko), Nowy Sacz (Poľsko), Svaliava (Ukrajina), Balčík (Bulharsko), North Augusta (USA), Poľaniec (Poľsko), Vsetín (Česká republika), Alesd – Bihor (Rumunsko)
Stropkov	Bílina (Česká republika), Ropczyce (Poľsko), Biłgoraj (Poľsko), Korczyna (Poľsko), Novovolynsk (Ukrajina)
Svidník	Chrudim (Česká republika), Powiat Sanocki (Poľsko), Swidnik (Poľsko), Jaroslaw (Poľsko), Rachov (Ukrajina), Vrbas (Srbsko), Kriva Palanka (Macedónsko), Strzyżów (Poľsko)
Vranov nad Topľou	Bystřice na Pernštejnem (Česká republika), Dynów (Poľsko), Vinogradov (Ukrajina), Mád (Maďarsko)

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohouv časť Tabuľka 28: Oblasti spolupráce OOCR so školami

STUPEŇ VZDELÁVANIA	OBLASŤ SPOLUPRÁCE S OOCR
Stredné školy	nepovinná prax zapájanie do prezentačných aktivít sprievodcovská činnosť prax v informačnej agentúre
Vysoké školy/univerzity	vypracovanie stratégií rozvoja cestovného ruchu vyplňovanie dotazníkov pre študentov, stážistov a doktorandov; prax študentov workshopy - napr. workshop krízového destinačného manažmentu, workshop udržateľného cestovného ruchu besedy a prednášky so študentami účasť na konferenciách pomoc pri diplomových prácach vedecký výskum - zber dát, dotazníky konzultácie, vzdelávanie.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Prílohouv časť Tabuľka 29: Oblasti spolupráce KOČR so školami

STUPEŇ VZDELÁVANIA	OBLASŤ SPOLUPRÁCE S KOČR
Stredné školy	prax študenta z ČR v KOČR zdieľanie propagačných materiálov pre študentské výmeny ponuka pre stredné školy v rámci "predaja zážitkov" ponuka školských výletov komentovaná prehliadka mesta Prešov so sprievodcom pre študentov Gymnázia J.A.Raymana
Vysoké školy/univerzity	Fakulta manažmentu, Prešov - dr. Šenková: spolupráca pri návrhoch tém pre diplomové práce, spolupráca pri zabezpečovaní absolventskej praxe (výpomoc pri administratívnych činnostiach, korektúry a spracovanie článkov, zverejňovanie na webe) Fakulta masmediálnej komunikácie, Prešov - spolupráca pri praxi študentov, upravovanie článkov v rámci nového webu

Zdroj: štruktúrovaný rozhovor s riaditeľom KOČR, vlastné spracovanie, 2024

Prílohouv časť Tabuľka 30: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 1: financovanie

OBLASŤ 1: FINANCOVANIE				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	1.1 Financovanie	1.1.1 Zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji	1.1.1.1 Zriadenie fondu na podporu CR 1.1.1.2 Zlúčenie príspevku na podporu cestovného ruchu a príspevku na pomoc podnikom 1.1.1.3 Dotácia na podporu realizácie	

			<p>partnerských aktivít OOCR</p> <p>1.1.1.4 Podpora zavádzania nových leteckých spojení</p> <p>1.1.1.5 Investície do verejnej infraštruktúry, jej plánovanie a udržateľnosť (údržba a obnova)</p> <p>1.1.1.6 Zmena systému výberu dane za ubytovanie a zabezpečenie funkčného kontrolného mechanizmu</p>	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	1.2 Financovanie	1.2.1 Zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji	<p>1.2.1.1 Značenie a preznačenie cyklotrás v zmysle plánu značenia v PSK, tvorba propagačných aktivít a materiálov, realizácia spätnej väzby návštevníka kraja</p> <p>1.2.1.2 Dotácia mzdy ako podpora rozširovania personálnych kapacít OOCR – pozícia destinačný manažér</p>	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	1.3 Financovanie	1.3.1 Zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji	1.3.1.1 Poskytovanie informácií o zdrojoch z dotačných schém pre svojich členov	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	1.4 Financovanie	<p>1.4.1 Zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji</p> <p>1.4.2. Informovanie o možných formách a zdrojoch čerpania finančných prostriedkov na rozvoj cestovného ruchu</p> <p>1.4.3 Investície do budovania infraštruktúry cestovného ruchu</p>	<p>1.4.1.1 Nastavenie obsahu, mechanizmov a podmienok čerpania externých finančných zdrojov z dotačných schém na podporu cestovného ruchu</p> <p>1.4.1.2 Implementácia projektov na rozvoj cestovného ruchu – zodpovednosť za plánovaciú a strategickú časť</p> <p>1.4.1.3 Vytvorenie transparentnej, cielenej a efektívnej</p>	

			dotačnej schémy pre cestovný ruch v rámci dotačnej schémy PSK	
			1.4.2.2 Informovanie o možných formách finančnej podpory v oblasti cestovného ruchu	
			1.4.3.1 Investície do budovania infraštruktúry cestovného ruchu v súčinnosti s inými odbormi ÚPSK	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	1.5 Financovanie	1.5.1 Zabezpečenie finančných prostriedkov na podporu cestovného ruchu v kraji	1.5.1.1 Implementácia projektov na rozvoj cestovného ruchu – zodpovednosť za plánovacie a strategickú časť	
Samosprávne kraje SR	1.6 Financovanie			
Zahraničie	1.7 Financovanie			
Podporní aktéri*	1.8 Financovanie			

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 31: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 2: komunikácia a marketing

OBLASŤ 2: KOMUNIKÁCIA A MARKETING				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	2.1 Komunikácia a marketing	2.1.1 Analýza zdrojových trhov 2.1.2 Tvorba vyváženého marketingu	2.1.1.1 Metodika pre tvorbu analýzy zdrojových trhov pre potreby krajskej Koncepcie rozvoja CR 2.1.2.1 Tvorba vyváženého a cieleného marketingu zameraného na všetky regióny zo strany Slovakia Travel	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	2.2 Komunikácia a marketing	2.2.1 Tvorba a realizácia jednotných marketingových a propagačných aktivít 2.2.2 Podpora tvorby a tvorba regionálnych produktov 2.2.3 Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja	2.2.1.1 Marketingové aktivity zamerané na domáci cestovný ruch a prioritné zdrojové trhy zo zahraničia 2.2.1.2 Jednotné dizajn manuály pre drobnú infraštruktúru cestovného ruchu – jednotná vizuálna identita kraja	

		<p>2.2.4 Prepájanie existujúcich produktov</p> <p>2.2.5 Prepájanie aktérov cestovného ruchu pri organizovaní podujatí</p> <p>2.2.6 Využívanie SMART nástrojov v cestovnom ruchu</p> <p>2.2.7 Vypracovanie marketingovej stratégie cestovného ruchu v kraji</p>	<p>2.2.2.1 Regionálne produkty cestovného ruchu /eshop/</p> <p>2.2.2.2 Karta návštevníka (aplikácia)</p> <p>2.2.3.1 Materiálno – technické zabezpečenie a distribúcia materiálov súvisiacich so získavaním spätnej väzby návštevníkov kraja</p> <p>2.2.4.1 Zdieľaný katalóg produktov</p> <p>2.2.5.1 Zdieľaný kalendár podujatí</p> <p>2.2.6.1 Smartguide, OutdoorActive, karta výhod ako nástroje pre propagáciu a zber dát</p> <p>2.2.7.1 Tvorba stratégie, značky, brandingu a identity kraja v cestovnom ruchu</p>	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	2.3 Komunikácia a marketing	<p>2.3.1 Tvorba a realizácia jednotných marketingových a propagačných aktivít</p> <p>2.3.2 Podpora tvorby a tvorba regionálnych produktov</p> <p>2.3.3 Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja</p> <p>2.3.4 Prepájanie existujúcich produktov</p> <p>2.3.5 Prepájanie aktérov cestovného ruchu pri organizovaní podujatí</p> <p>2.3.6 Využívanie Smart nástrojov v cestovnom ruchu</p>	<p>2.3.1.1 Marketingové aktivity zamerané na domáci cestovný ruch a prioritné zdrojové trhy zo zahraničia</p> <p>2.3.2.1 Regionálne produkty cestovného ruchu</p> <p>2.3.2.2 Podpora tvorby produktov pri zavádzaní karty návštevníka</p> <p>2.3.3.1 Komunikácia s územím, osвета a participácia pri získavaní spätnej väzby návštevníkov kraja</p> <p>2.3.4.1 Napíňanie zdieľaného katalógu produktov</p>	

			2.3.5.1 Napĺňanie zdieľaného kalendára podujatí 2.3.6.1 Smartguide, OutdoorActive, karta výhod ako nástroje pre propagáciu a zber dát	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	2.4 Komunikácia a marketing	2.4.1 Nastavenie jednotnej marketingovej komunikácie PSK v oblasti cestovného ruchu 2.4.2 Vypracovanie krajskej analýzy zdrojových trhov 2.4.3 Tematicko-produktové línie subdestinácií a destinácií cestovného ruchu 2.4.4 Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja	2.4.1.1 Pracovné stretnutia s KOČR a Odd. marketingu PSK 2.4.2.1 Vypracovanie analýzy zdrojových trhov pre PSK ako podklad pre cieľný marketing KOČR a OOCR v zahraničí (incomingová agentúra KOČR) 2.4.3.1 Tvorba tematicko-produktových línií zohľadňujúcich špecifické potreby destinácií a subdestinácií cestovného ruchu 2.4.3.2 Systémové a procesné nastavenia karty návštevníka 2.4.4.1 Nastavenie systému získavania spätnej väzby návštevníkov kraja	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	2.5 Komunikácia a marketing	2.5.1 Vypracovanie krajskej analýzy zdrojových trhov 2.5.2 Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja	2.5.1.1 Vypracovanie analýzy zdrojových trhov pre PSK ako podklad pre cieľný marketing KOČR a OOCR v zahraničí 2.5.2.1 Technická podpora pri získavaní spätnej väzby návštevníkov kraja – tvorba dashboardov a vizualizácia dát	
Samosprávne kraje SR	2.6 Komunikácia a marketing	2.6.1 Tvorba a realizácia jednotných marketingových a propagačných aktivít 2.6.2 Podpora tvorby a tvorba regionálnych produktov	2.6.1.1 Spoločný brand a spoločný marketing destinácií a subdestinácií s cezkrájom presahom 2.6.2.1 Vytvorené produkty cezkrájového	

			presahu v rámci vytvorených destinácií a subdestinácií cestovného ruchu	
Zahraničie	2.7 Komunikácia a marketing			
Podporní aktéri*	2.8 Komunikácia a marketing	Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja u vybraných aktérov cestovného ruchu	Umiestňovanie QR kódov na získavanie spätnej väzby, osвета a motivácia návštevníkov na jej vyplňanie	

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 32: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 3: zber dát

OBLASŤ 3: ZBER DÁT				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	3.1 Zber dát	3.1.1 Zber dát o návštevníkoch 3.1.2 Zber štatistických ukazovateľov cestovného ruchu 3.1.3 Sprístupnenie dát z cestovného ruchu	3.1.1.1 Vytvorenie nástroja na evidenciu návštevníkov a prenocovaní (eVisitor a pod.) 3.1.2.1 Vytvorenie funkčnej štruktúry pre automatizované získavanie dostupných údajov 3.1.3.1 Zabezpečenie prístupnosti dát pre všetky zainteresované subjekty v cestovnom ruchu	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	3.2 Zber dát	3.2.1 Napĺňanie a aktualizovanie databázy atraktivít kraja 3.2.2 Napĺňanie a aktualizovanie databázy lokálnych producentov kraja	3.2.1.1 Databáza atraktivít kraja 3.2.2.1 Databáza lokálnych producentov	Priebežne (úloha stála)
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	3.3 Zber dát	3.3.1 Napĺňanie a aktualizovanie databázy atraktivít kraja 3.3.2 Napĺňanie a aktualizovanie databázy lokálnych producentov kraja 3.3.3 Zber a spracovanie štatistických dát z územia	3.3.1.1 Databáza atraktivít kraja 3.3.2.1 Databáza lokálnych producentov 3.3.3.1 Dataset sledovaných ukazovateľov z územia	Priebežne (úloha stála)

PSK – Oddelenie cestovného ruchu	3.4 Zber dát	<p>3.4.1 Zber dát k atraktivitám kraja (POI)</p> <p>3.4.2 Zber dát o lokálnych producentoch kraja</p> <p>3.4.3 Zber a spracovanie štatistických dát z územia</p> <p>3.4.4 Nastavenie udržateľného modelu zberu dát od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK</p> <p>3.4.5 Práca s aplikáciou RISK</p>	<p>3.4.1.1 Zdieľaná databáza atraktivít kraja</p> <p>3.4.2.1 Zdieľaná databáza lokálnych producentov kraja</p> <p>3.4.3.1 Návrh modelu zberu údajov v rámci územnej pôsobnosti oblastných organizácií cestovného ruchu pre potrebu ich vyhodnocovania v rámci aktualizácie PHRSR PSK, Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v PSK a Národnej stratégie CR</p> <p>3.4.4.1 Zber a vyhodnocovanie údajov od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK pre potreby Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v PSK</p> <p>3.4.5.1 Prioritizácia projektových námetov ako podklad pre schvaľovací proces v Rade partnerstva / Tvorba datasetov projektových námetov podľa vybraných kritérií</p>	
	3.5 Zber dát	<p>3.5.1 Zber dát k atraktivitám kraja (POI)</p> <p>3.5.2 Zber dát o lokálnych producentoch kraja</p> <p>3.5.3 Zber a spracovanie štatistických dát z územia</p> <p>3.5.4 Nastavenie udržateľného modelu zberu dát od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK</p>	<p>3.5.1.1 Mapa, vizualizácie dashboardy a iné metódy spracovania dát týkajúcich sa rozmiestnenia atraktivít cestovného ruchu v PSK</p> <p>3.5.2.1 Mapa, vizualizácie dashboardy a iné metódy spracovania dát týkajúcich sa lokálnych producentov v PSK</p> <p>3.5.3.1 Projekt inteligentný cestovný</p>	

			ruch - návrh umiestnenia a inštalácia cykloturistických a turistických sčítačov na území PSK – sledovanie a vyhodnocovanie zozbieraných dát 3.5.3.2 Mapa, vizualizácie dashboards a iné metódy spracovania dát v územnej pôsobnosti OOCR 3.5.4.1 Mapa, vizualizácie dashboards a iné metódy spracovania dát kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK	
Samosprávne kraje SR	3.6 Zber dát			
Zahraničie	3.7 Zber dát			
Podporní aktéri*	3.8 Zber dát	3.8.1 Získavanie spätnej väzby návštevníkov kraja u vybraných aktérov cestovného ruchu 3.8.2 Zber a spracovanie údajov z územia 3.8.3 Práca s aplikáciou RISK	3.8.1.1 Umiestňovanie QR kódov na získavanie spätnej väzby, osвета zamestnancov a motivácia návštevníkov na jej vyplňovanie 3.8.2.1 Participácia na zbere štatistických ukazovateľov z územia pre OOCR 3.8.2.2 Participácia na zbere údajov o atraktivitách v území 3.8.3.1 Nahrávanie projektových námetov v oblasti rozvoja cestovného ruchu	

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohavá časť Tabuľka 33: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 4: sieťovanie a partnerstvá

OBLASŤ 4: SIEŤOVANIE A PARTNERSTVÁ				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	4.1 Sieťovanie a partnerstvá	4.1.1 Medzirezortná komunikácia	4.1.1.1 Posilnenie medzirezortnej komunikácie 4.1.1.2 Budovanie partnerstiev a vytváranie platforiem na zber podnetov, názorov a potrieb odborných organizácií cestovného ruchu (AOCR, ZMOS, ZHR, AICES, SACKA...)	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	4.2 Sieťovanie a partnerstvá	4.2.1 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev 4.2.2 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev so zahraničím (predovšetkým prihraničné DMO v Poľsku, resp. na Ukrajine)	4.2.1.1 Pravidelné mesačné stretnutia zástupcov PSK, OOCR a KOOCR 4.2.1.2 Odporúčania k účasti zástupcov ÚPSK pri rokovaníach na národnej úrovni, ktoré majú súvis s kompetenciami ÚPSK 4.2.2.1 Iniciácia pracovných rokovaní so zahraničnými partnermi za účasti zástupcov PSK v rámci aktivít súvisiacich s prípravou incomingovej agentúry	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	4.3 Sieťovanie a partnerstvá	4.3.1 Spolupráca na tvorbe databázy aktérov cestovného ruchu 4.3.2 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev	4.3.1.1 Napĺňanie a aktualizácia databázy aktérov cestovného ruchu 4.3.2.1 Pracovné rokovania / výjazdy v spolupráci s Oddelením cestovného ruchu ÚPSK a KOOCR „Severovýchod Slovenska“ za účelom rozširovania členskej základne OOCR 4.3.2.2 Vytváranie platformy pre lokálnych producentov a remeselníkov	

			4.3.2.3 Komunikácia s partnermi registrovanými prostredníctvom verejnej výzvy a hľadanie možností ďalšej spolupráce s nimi	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	4.4 Sieťovanie a partnerstvá	<p>4.4.1 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev s externými partnermi</p> <p>4.4.2 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev v rámci ÚPSK a organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK</p> <p>4.4.3 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev so zahraničím (predovšetkým prihraničné DMO v Poľsku, resp. na Ukrajine)</p> <p>4.4.4 Tvorba a vedenie databázy aktérov cestovného ruchu</p> <p>4.4.5 Participatívny prístup ako kľúčový princíp sieťovania a koordinácie aktivít</p>	<p>4.4.1.1 Tvorba platformy aktérov cestovného ruchu v aplikácii MS Teams pre organizácie destinačného manažmentu</p> <p>4.4.1.2 Organizácia špecifických tematických pracovných stretnutí zložených z aktérov cestovného ruchu podľa aktuálne riešených tém</p> <p>4.4.1.3 Organizácia pracovných stretnutí k príprave strategických kooperačných projektov OOCR v rámci vytvorených destinácií a subdestinácií cestovného ruchu</p> <p>4.4.1.4 Organizácia pracovných workshopov v území – 4 destinácie, resp. 14 subdestinácií cestovného ruchu</p> <p>4.4.1.5 Terénne výjazdy v území - budovanie dôvery cez osobný kontakt</p> <p>4.4.2.1 Iniciácia medziodborových stretnutí ÚPSK k aktuálne riešeným témam v cestovnom ruchu</p> <p>4.4.3.1 Iniciácia pracovných rokovaní so zahraničnými partnermi (samosprávy, DMO a pod.)</p>	

			<p>4.4.4.1 Spravovanie databázy aktérov cestovného ruchu, jej napĺňanie a aktualizácia v spolupráci s OOCR</p> <p>4.4.5.1 Rozvoj subdestinácií na príkladoch prípadových štúdií "Poloniny" a "Čergov"</p> <p>4.4.5.2 Sieťovanie MAS, Interreg, samospráv, SK8 a ZMOS</p> <p>4.4.5.3 Testing a implementácia prototypu digitálnej komunikačnej platformy vytvorenej v rámci projektu "Central Mountains" pre kľúčových aktérov destinačného manažmentu v kraji</p>	
PSK – Oddelenie Inštitútu rozvoja	4.5 Sieťovanie a partnerstvá			
Samosprávne kraje SR	4.6 Sieťovanie a partnerstvá			
Zahraničie	4.7 Sieťovanie a partnerstvá			
Podporní aktéri*	4.8 Sieťovanie a partnerstvá	4.8.1 Zabezpečenie sieťovania a budovania partnerstiev	<p>4.8.1.1 Umožnenie účasti zástupcu ÚPSK – OSR na zasadnutiach regionálnych ZMOSov za účelom komunikácie aktuálnych tém v oblasti cestovného ruchu</p> <p>4.8.1.2 Aktívna účasť a pripomienkovanie na zasadnutiach pracovných skupín zložených z aktérov cestovného ruchu (min. 2x do roka) k udržateľnému modelu zberu dát v oblasti cestovného ruchu</p> <p>4.8.1.3 Zabezpečenie účasti zástupcov kľúčových aktérov cestovného ruchu pri organizácii</p>	

			<p>pracovných workshopov v území – 4 destinácie, resp. 14 subdestinácií cestovného ruchu</p> <p>4.8.1.4 Prepojenie obcí pri organizácii väčšieho množstva podujatí</p>	
--	--	--	--	--

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 34: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 5: legislatíva

OBLASŤ 5: LEGISLATÍVA				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	5.1 Legislatíva	<p>5.1.1 Predvídateľná a stabilná legislatíva</p> <p>5.1.2 Národná stratégia rozvoja cestovného ruchu</p>	<p>5.1.1.1 Princíp stabilnej a predvídateľnej legislatívy tvorenej na základe princípu zdola nahor</p> <p>5.1.1.2 Definovanie okresnej úrovne riadenia a kompetencií v oblasti cestovného ruchu na úrovni NUTS IV</p> <p>5.1.2.1 Tvorba dlhodobej stabilnej národnej stratégie s prioritami rozvoja na jednotlivé roky</p>	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	5.2 Legislatíva	<p>5.2.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny súvisiace s rozvojom cestovného ruchu</p> <p>5.2.2 Iniciácia pracovných rokovaní s národnou úrovňou v spolupráci s Oddelením cestovného ruchu</p>	<p>5.2.1.1 Zber podnetov na legislatívne úpravy pre národnú úroveň a príprava návrhov do medzirezortných pripomienkových konaní – výmena informácií v spolupráci aktérov PSK, KOČR a OOCR v rámci vytvorenej platformy</p> <p>5.2.2.1 Iniciácia pracovných rokovaní s národnou úrovňou v spolupráci s Oddelením cestovného ruchu k návrhom na legislatívne úpravy, ktoré majú pomôcť rozvíjať cestovný ruch</p>	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	5.3 Legislatíva	5.3.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny	5.3.1.1 Zber podnetov na legislatívne úpravy	

		súvisiace s rozvojom cestovného ruchu	pre národnú úroveň a príprava návrhov do medzirezortných pripomienkových konaní – výmena informácií v spolupráci aktérov PSK, KOČR a OČR v rámci vytvorenej platformy	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	5.4 Legislatíva	<p>5.4.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny súvisiace s rozvojom cestovného ruchu</p> <p>5.4.2 Iniciácia pracovných rokovaní s aktérmi CR</p> <p>5.4.3 Iniciácia pracovných rokovaní s národnou úrovňou v spolupráci s KOČR „Severovýchod Slovenska“</p>	<p>5.4.1.1 Zber podnetov na legislatívne úpravy pre národnú úroveň a príprava návrhov do medzirezortných pripomienkových konaní – výmena informácií v spolupráci aktérov PSK, KOČR a OČR v rámci vytvorenej platformy</p> <p>5.4.2.1 Iniciácia pracovných rokovaní s aktérmi CR k návrhom na úpravu právnych noriem / VZN, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj cestovného ruchu</p> <p>5.4.3.1 Iniciácia pracovných rokovaní s národnou úrovňou v spolupráci s KOČR „Severovýchod Slovenska“ k návrhom na legislatívne úpravy, ktoré majú pomôcť rozvíjať cestovný ruch</p>	
PSK – Oddelenie Inštitútu rozvoja	5.5 Legislatíva	5.5.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny súvisiace s rozvojom cestovného ruchu	5.5.1.1 Zber podnetov na legislatívne úpravy pre národnú úroveň a príprava návrhov do medzirezortných pripomienkových konaní – výmena informácií v spolupráci aktérov PSK, KOČR a OČR v rámci vytvorenej platformy	
Samosprávne kraje SR	5.6 Legislatíva	5.6.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny súvisiace s rozvojom cestovného ruchu	5.6.1.1 Spoločné vytváranie podnetov pri zmenách legislatívy	

Zahraničie	5.7 Legislatíva			
Podporní aktéri*	5.8 Legislatíva	5.8.1 Zber podnetov a návrhov na legislatívne zmeny súvisiace s rozvojom cestovného ruchu	5.8.1.1 Umožnenie účasti zástupcu ÚPSK – OSR na zasadnutiach regionálnych ZMOSov za účelom komunikácie aktuálnych tém v rámci legislatívnych úprav právnych noriem / VZN, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj cestovného ruchu 5.8.1.2 Zber podnetov na legislatívne úpravy pre národnú úroveň a úpravu právnych noriem / VZN, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj cestovného ruchu	

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 35: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 6: personálna podpora

OBLASŤ 6: PERSONÁLNA PODPORA				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	6.1 Personálna podpora	6.1.1 Zabezpečenie kontaktu s územím v rámci destinačných a subdestinačných celkov 6.1.2 Vytvorenie odborných personálnych kapacít	6.1.1.1 Zabezpečenie zodpovednej osoby pre komunikáciu za každú destináciu v krajocho SR 6.1.2.1 Odborné personálne kapacity ako metodická a konzultačná podpora pre kľúčových aktérov destinačného manažmentu v krajocho SR	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	6.2 Personálna podpora	6.2.1 Zlepšenie personálneho riadenia organizácií destinačného manažmentu	6.2.1.1 Navýšenie personálnej kapacity OOCR, resp. navýšenie dotácie na refundáciu mzdy zamestnancov OOCR (destinačných manažérov) z finančných prostriedkov KOOR prostredníctvom členského príspevku PSK	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	6.3 Personálna podpora	6.3.1 Zlepšenie personálneho	6.3.1.1 Prepájanie / Zlučovanie	

		riadenia organizácií destinačného manažmentu	kompetencií / pôsobnosti destinačných manažérov medzi OOCR v rámci vytvorených destinačných a subdestinačných celkov 6.3.1.2 Tvorba biznis modelu = koľko nových členov prinesie 1 podporený človek, resp. Koľko príjmov vygeneruje	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	6.4 Personálna podpora	6.4.1 Udržanie kvalifikovanej pracovnej sily v regióne	6.4.1.1 Inovácie obsahov vzdelávania (napr. Regionálna výchova a budovanie kultúrnej a regionálnej identity) v rámci stredného odborného vzdelávania a silnejší dôraz na podporu a kvalitu duálneho vzdelávania	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	6.5 Personálna podpora	6.5.1 Analytická jednotka pre oblasť spracovania a interpretácie dát v cestovnom ruchu	6.5.1.1 Existencia a udržanie personálnej podpory destinačného manažmentu v kraji v podobe analyticko- strategickej jednotky Odd. Inštitútu rozvoja na ÚSPK	
Samosprávne kraje SR	6.6 Personálna podpora	6.6.1 Udržanie kvalifikovanej pracovnej sily v regióne 6.6.2 Prepájanie / Zlučovanie kompetencií / pôsobnosti destinačných manažérov medzi OOCR v rámci vytvorených destinačných a subdestinačných celkov	6.6.1.1 Inovácie obsahov vzdelávania v rámci stredného odborného vzdelávania a silnejší dôraz na podporu a kvalitu duálneho vzdelávania 6.6.2.1 Prepájanie / Zlučovanie kompetencií / pôsobnosti destinačných manažérov medzi OOCR v rámci vytvorených destinačných a subdestinačných celkov s cezrajovým presahom	
Zahraničie	6.7 Personálna podpora			
Podporní aktéri*	6.8 Personálna podpora	6.8.1 Aktivizovanie miestneho obyvateľstva	6.8.1.1 Zapájanie miestneho obyvateľstva do	

			aktivít pri príprave podujatí, starostlivosti o drobnú infraštruktúru, prípadne poskytovaní informácií pre návštevníkov	
--	--	--	---	--

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 36: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 7: vzdelávanie

OBLASŤ 7: VZDELÁVANIE				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	7.1 Vzdelávanie	7.1.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiach v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente	7.1.1.1 Poskytovanie školení / workshopov na základe dopytov od aktérov cestovného ruchu a organizácií destinačného manažmentu 7.1.1.2 Politika vzdelávania v oblasti cestovného ruchu, smerníc a programov určených na zvyšovanie zručností a vedomostí v sektore cestovného ruchu, ktoré zabezpečujú kompetentnú pracovnú silu	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	7.2 Vzdelávanie	7.2.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiach v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente	7.2.1.1 Iniciovania aktuálnych tém, resp. oblastí, ktoré môžu tvoriť potenciálny obsah vzdelávacích podujatí 7.2.1.2 Príprava a realizácia vzdelávacích podujatí v oblasti marketingu	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	7.3 Vzdelávanie	7.3.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiach v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente	7.3.1.1 Vzdelávanie a osвета lokálnych aktérov a miestneho obyvateľstva	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	7.4 Vzdelávanie	7.4.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiach v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente 7.4.2 Medziodborová spolupráca s odborom školstva ÚPSK	7.4.1.1 Iniciovania aktuálnych tém, resp. oblastí, ktoré môžu tvoriť potenciálny obsah vzdelávacích podujatí 7.4.1.2 Organizačno-technické zabezpečenie vzdelávacích podujatí a workshopov pre	

			aktérov cestovného ruchu	
			7.4.1.3 Organizačno-technické zabezpečenie vzdelávacích podujatí a workshopov pre organizácie destinačného manažmentu v kraji	
			7.4.2.1 Medziodborové stretnutia s odborom školstva k téme nastavenia obsahov stredoškolského vzdelávania a posilňovania postavenia duálneho vzdelávania v cestovnom ruchu	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	7.5 Vzdelávanie	7.5.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiacich v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente	7.5.1.1 Organizácia webinárov / workshopov zameraných na používanie SMART nástrojov a zber a spracovanie dát v cestovnom ruchu	
Samosprávne kraje SR	7.6 Vzdelávanie			
Zahraničie	7.7 Vzdelávanie			
Podporní aktéri*	7.8 Vzdelávanie	7.8.1 Vzdelávanie aktérov pôsobiacich v cestovnom ruchu a v destinačnom manažmente	7.8.1.1 Návrh edukačných programov na zvýšenie povedomia návštevníkov o ochrane prírody	

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 37: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 8: koordinačná a metodická činnosť

OBLASŤ 8: KOORDINAČNÁ A METODICKÁ ČINNOSŤ				
AKTÉR	OBLASŤ	KOMPETENCIE	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	8.1 Koordinácia a metodická činnosť			
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	8.2 Koordinácia a metodická činnosť	8.2.1 Koordinácia aktérov cestovného ruchu pri plánovaní marketingových aktivít 8.2.2 Koordinácia aktivít s PSK	8.2.1.1 Zdieľaný kalendár podujatí a zdieľaný katalóg produktov 8.2.1.2 Efektívne plánovanie účasti na zahraničných veľtrhoch cestovného ruchu na základe odporúčaní PSK	

			(Metodika zdrojových trhov a pod.) 8.2.2.1 Koordinácia marketingu ÚPSK a tvorby propagačných materiálov PSK s propagáciou kraja z pohľadu cestovného ruchu	
Oblasťné organizácie cestovného ruchu	8.3 Koordinačná a metodická činnosť	8.3.1 Koordinácia spoločných aktivít (výstavy, prezentácie, projekty)	8.3.1.1 Vzájomné prepájanie aktivít – využívanie know-how OOCR medzi sebou navzájom	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	8.4 Koordinačná a metodická činnosť	8.4.1 Metodické usmerňovanie (tvorba metodík) 8.4.2 Koordinácia pri tvorbe strategických dokumentov a pri riadení destinačného manažmentu v kraji 8.4.3 Participatívny prístup ako kľúčový princíp sieťovania a koordinácie aktivít	8.4.1.1 Regionalizácia cestovného ruchu v PSK 8.4.1.2 Metodika zberu údajov v rámci územnej pôsobnosti oblastných organizácií cestovného ruchu - t.j. destinačných a subdestinačných celkov PSK 8.4.1.3 Metodika zberu údajov od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK 8.4.1.4 Kategorizácia a štruktúra údajov sledovaných v rámci atraktivít cestovného ruchu (POI) a karty POI 8.4.2.1 Koordinačné stretnutia PSK, KOCR a OOCR k nastavovaniu kooperačných projektov v území 8.4.3.1 Organizácia workshopov s aktérmi cestovného ruchu v rámci vytvorených destinačných a subdestinačných celkov v PSK	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	8.5 Koordinačná a metodická činnosť	8.5.1 Monitorovanie a vyhodnocovanie Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v PSK	8.5.1.1 Multikriteriálna analýza atraktívnosti územia pre rozvoj cestovného ruchu	

		8.5.2 Metodika zberu údajov v rámci územnej pôsobnosti oblastných organizácií cestovného ruchu	8.5.2.1 Metodika zberu údajov v rámci územnej pôsobnosti oblastných organizácií cestovného ruchu – t.j. destinačných a subdestinačných celkov PSK	
		8.5.3 Metodika zberu údajov od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK	8.5.3.1 Metodika zberu údajov od kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK	
Samosprávne kraje SR	8.6 Koordináčna a metodická činnosť			
Zahraničie	8.7 Koordináčna a metodická činnosť			
Podporní aktéri*	8.8 Koordináčna a metodická činnosť			

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Príloková časť Tabuľka 38: Návrh kompetenčnej matice rozvoja cestovného ruchu v PSK - oblasť 9: strategické plánovanie

OBĽASŤ 9: STRATEGICKÉ PLÁNOVANIE				
AKTÉR	OBĽASŤ	KOMPETENCIA	OČAKÁVANÝ VÝSTUP	TERMÍN
Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR	9.1 Strategické plánovanie	9.1.1 Príprava národnej stratégie rozvoja cestovného ruchu	9.1.1.1 Národná stratégia rozvoja cestovného ruchu v SR	
Krajská organizácia cestovného ruchu „Severovýchod Slovenska“	9.2 Strategické plánovanie	9.2.1 Strategické plánovanie v oblasti destinačného marketingu	9.2.1.1 Marketingová stratégia KOČR „Severovýchod Slovenska“	
Oblastné organizácie cestovného ruchu	9.3 Strategické plánovanie	9.3.1 Strategické plánovanie v oblasti destinačného manažmentu 9.3.2 Členská základňa OOCR	9.3.1.1 Akčné plány rozvoja destinačných a subdestinačných celkov PSK 9.3.2.1 Aktívny prístup k rozširovaniu členskej základne – oslovenie potencionálnych členov prostredníctvom destinačného manažéra	
PSK - Oddelenie cestovného ruchu	9.4 Strategické plánovanie	9.4.1 iniciácia vzniku nových destinácií cestovného ruchu 9.4.2 Zabezpečenie implementácie projektov v oblasti cestovného ruchu	9.4.1.1 Regionalizácia cestovného ruchu v PSK (vznik 4 destinácií a 14 subdestinačných celkov) ako nástroj pre strategické plánovanie	

		<p>9.4.3 Organizácia pracovných workshopov v území – 4 destinácie, resp. 14 subdestinácií cestovného ruchu</p> <p>9.4.4 Práca s aplikáciou RISK</p> <p>9.4.5 Pasportizácia atraktivít cestovného ruchu v kraji</p>	<p>9.4.2.1 Koordinácia strategickej časti implementácie projektov v cestovnom ruchu</p> <p>9.4.3.1 Nastavovanie destinačných stratégií a akčných plánov rozvoja cestovného ruchu</p> <p>9.4.4.1 Konceptia rozvoja cestovného ruchu v PSK ako podklad pre hodnotiace kritériá projektových zámerov v RISK</p> <p>9.4.5.1 Nastavovanie prioritných rozvojových línií v destináciách a subdestináciách cestovného ruchu</p>	
PSK – Oddelenie Inštitút rozvoja	9.5 Strategické plánovanie	9.5.1 Monitorovanie a vyhodnocovanie Konceptie rozvoja cestovného ruchu v PSK	9.5.1.1 Monitorovanie ukazovateľov v rámci Multikriteriálnej analýzy atraktívnosti územia pre rozvoj cestovného ruchu	
Samosprávne kraje SR	9.6 Strategické plánovanie			
Zahraničie	9.7 Strategické plánovanie			
Podporní aktéri*	9.8 Strategické plánovanie			

Zdroj: participatívny proces, vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 39: Definované povinnosti OOCR k refundácii mzdových nákladov podporovanej pracovnej pozície destinačného manažéra v zmysle zmluvy o refundácii mzdových nákladov medzi KOČR a OOCR

<ul style="list-style-type: none"> ✓ zúčastňovať sa na poradách a stretnutiach určených KOČR ✓ aktívne komunikovať s KOČR ✓ minimálne raz mesačne dopĺňať podujatia konané v oblasti pôsobnosti OOCR na webovú stránku www.severovychod.sk ✓ minimálne 2x mesačne sa podieľať na tvorbe obsahu stránky www.severovychod.sk spracovaním nového typu na výlet alebo jeho aktualizáciou s využitím kvalitných fotografií ✓ minimálne 1x mesačne zaslať na email media@severovychod.sk článok o aktuálnych turistických možnostiach, novinkách, atraktivitách z oblasti pôsobnosti OOCR v danom mesiaci ✓ minimálne 2x za mesiac pridať príspevok na sociálne siete FB alebo IG OOCR s označením KOČR ✓ na vyžiadanie KOČR zasielať požadované štatistické údaje z regiónu pôsobnosti OOCR ✓ na vyžiadanie KOČR a PSK poskytovať informácie o vývoji návštevnosti, počet prenocovaní a vybranej dane z ubytovania, relevantné dáta vyplývajúce z potrieb GIS PSK, tlačových správ, otázok zo strany médií, prieskumov, prípravy propagačných materiálov, iných tlačovín a pod. Dopĺňať a aktualizovať štruktúrovaný zoznam poskytovateľov služieb cestovného ruchu v oblasti pôsobenia OOCR (región, nielen členská základňa)
--

- ✓ v termíne do 15.3. predkladať marketingový plán aktivít OOCR za príslušný kalendárny rok s ich detailným popisom
- ✓ minimálne raz za štvrťrok osloviť potencionálnych nových členov OOCR
- ✓ podieľať sa na príprave a realizácii kampaní a produktov cestovného ruchu vytvorených KOOCR

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Príloková časť Tabuľka 40: Požadované kompetencie destinačného manažéra podľa OOCR

- ✓ destinačný manažment - PR, získavanie nových kontaktov - komunikácia s členmi a potenciálnymi členmi OOCR a aktérmi v CR, so strednými a vysokými školami, s informačnými centrami v regióne a inými organizáciami
- ✓ organizácia stretnutí a podujatí
- ✓ účasť na veľtrhoch, výstavách - prezentácia predmetného územia na domacom i zahraničnom trhu
- ✓ venovanie sa téme incomingu
- ✓ projektový manažment - práca na príprave a realizácii projektov (aj z fondov EÚ) zameraných na podporu rozvoja cestovného ruchu v riešenom území a s tým súvisiaca komunikácia a spolupráca s členmi a partnermi OOCR
- ✓ podpora súčasných a tvorba nových produktov CR a s tým súvisiace aktivity definované OOCR
- ✓ príprava podkladov pre marketingové aktivity a distribúcia propagačných materiálov v území OOCR
- ✓ online / offline marketing, copywriting
- ✓ vytváranie obsahu webovej stránky OOCR a jej aktualizácia
- ✓ participácia pri plánovaní aktivít, tvorbe rozpočtu a tvorbe koncepcií a stratégií
- ✓ jednoduché administratívne úkony a práca v teréne

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Príloková časť Tabuľka 41: Špecifikované kompetencie destinačného manažéra vyplývajúce z kompetenčnej matice OOCR

- ✓ osвета aktérov cestovného ruchu a prepájanie aktivít destinačného manažmentu týkajúce sa novovytvorených destinačných a subdestinačných celkov navrhovanej regionalizácie cestovného ruchu v Prešovskom kraji
- ✓ zber podnetov v oblasti návrhov obsahov vzdelávania na zlepšovanie zručností aktérov cestovného ruchu a osvetu miestneho obyvateľstva pre potreby prípravy špecifických workshopov a vzdelávaní organizovaných OCR ÚPSK
- ✓ osвета a aktivity smerujúce k rozširovaniu členskej základne OOCR - prezentácia nových modelov členstva (kolektívne členstvo, regionálny ZMOS, združenia podnikateľských subjektov a pod.)
- ✓ organizačno - technická asistencia pri realizácii pracovných workshopov v destináciách a subdestináciách cestovného ruchu
- ✓ súčinnosť pri monitorovaní Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Prešovskom kraji na roky 2024-2030 - aktualizácia ukazovateľov použitých pre hodnotenie atraktívnosti územia Prešovského kraja pre rozvoj cestovného ruchu na úrovni definovaných destinačných a subdestinačných celkov
- ✓ súčinnosť pri zbere štatistických údajov a ukazovateľov v rámci územnej pôsobnosti OOCR podľa definovanej metodiky
- ✓ napĺňanie databázy atraktivít Prešovského kraja podľa definovanej metodiky
- ✓ napĺňanie databázy lokálnych producentov a remeselníkov
- ✓ Dotačný manažment - poskytovanie informácií a možnostiach čerpania finančných prostriedkov z rôznych grantových schém a EŠIF pre potreby OCR ÚPSK a aktérov cestovného ruchu v území
- ✓ Súčinnosť pri zbere investičných projektových zámerov v oblasti cestovného ruchu s OCR ÚPSK a osвета smerom k ich evidencii v systéme RISK

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dotazníkového prieskumu, 2024

Príloková časť Tabuľka 42: Vyhodnotenie korelačnej analýzy

Kategória závislosti	Parameter závislosti 1	Parameter závislosti 2
Vysoká lineárna závislosť	Priemerná hrubá mzda	HDP na obyvateľa (max)
	Inflácia	HDP na obyvateľa
	Inflácie	Priemerná hrubá mzda
	Priemer cien PHM	HDP na obyvateľa
	Priemer cien PHM	Priemerná hrubá mzda

	Priemer cien PHM	Inflácia (max)
	Priemerná cena za ubytovanie v PSK	Rast HDP na obyvateľa (max)
	Priemerná cena za ubytovanie v PSK	Priemerná hrubá mzda (max)
	Priemerná cena za ubytovanie v PSK	Inflácia
	Priemerná cena za ubytovanie v PSK	Priemer cien za PHM
	Počet návštevníkov PSK	Prepravené osoby verejnou dopravou (v tisícoch) (max)
	Počet prenocovaní PSK	Prepravené osoby verejnou dopravou (v tisícoch)(max)
	Počet prenocovaní PSK	Počet návštevníkov v PSK (max)
	Tržby za ubytovanie PSK	Počet návštevníkov v PSK
	Tržby za ubytovanie PSK	Počet prenocovaní PSK
Vysoká nelineárna závislosť (-)	Nezamestnanosť PSK	Prepravené osoby verejnou dopravou (v tis.)
	Nezamestnanosť PSK	Zamestnanosť v UBYTOV. a STRAV SR

Malá až stredná lineárna závislosť	Zamestnanosť v UBYT. a STRAV. SR	Prepravené osoby verejná doprava (v tis.)
	Počet návštevníkov v PSK	Zamestnanosť v UBYT. a STRAV. SR
	Počet prenocovaní v PSK	Zamestnanosť v UBYT. a STRAV. SR
	Tržby za ubytovanie PSK	HDP na obyvateľa
	Tržby za ubytovanie PSK	Priemerná hrubá mzda
	Tržby za ubytovanie PSK	Inflácia
	Tržby za ubytovanie PSK	Priemer cien PHM
	Tržby za ubytovanie PSK	Zamestnanosť v UBYT. a STRAV. SR
	Tržby za ubytovanie PSK	Priemerná cena za ubytovanie v PSK
	Priemerná cena za ubytovanie PSK	
Malá až stredná nelineárna závislosť (-)	Rast DPH	Pokles HDP na obyvateľa
	Rast DPH	Pokles priemernej hrubej mzdy
	Rast DPH	Pokles hrubých úspor domácností
	Rast Priemerná cena za ubytovanie PSK	Pokles DPH
	Rast Počet návštevníkov	Pokles hrubé úspory domácností
	Rast Počet prenocovaní	Pokles hrubé úspory domácností
	Rast tržby za ubytovanie PSK	Pokles DPH
	Tržby za ubytovanie PSK	Pokles nezamestnanosti PSK

Veľmi malá lineárna závislosť	Hrubé úspory domácnosti SR	HDP na obyvateľa
	Hrubé úspory domácnosti SR	Priemerná hrubá mzda
	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	Inflácia
	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	Priemer cien PHM
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	HDP na obyvateľa
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	Priemerná hrubá mzda
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	Inflácia
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	DPH
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	Priemer cien PHM
	Nezamestnanosť PSK	Hrubé úspory domácnosti SR
	Nezamestnanosť PSK	DPH
	Priemerná cena za ubytovanie PSK	Hrubé úspory domácnosti SR
	Počet návštevníkov	HDP na obyvateľa
	Počet návštevníkov	Inflácia
	Počet návštevníkov	Priemer cien PHM
	Počet prenocovaní PSK	Zamestnanosť UBYT A STRAV
	Počet prenocovaní PSK	HDP na obyvateľa
	Počet prenocovaní PSK	Inflácia
	Počet prenocovaní PSK	Priemer cien PHM
	Počet prenocovaní PSK	Zamestnanosť UBYT A STRAV
	Tržby za ubytovanie PSK	Priemerná hrubá mzda
	Tržby za ubytovanie PSK	Zamestnanosť UBYT A STRAV SR
	Tržby za ubytovanie PSK	Priemerná cena za ubytovanie PSK
Veľmi malá nelineárna závislosť (-)	Inflácia	Hrubé úspory domácnosti SR
	DPH	Hrubé úspory domácnosti SR
	Priemer cien PHM	Hrubé úspory domácnosti SR
	Priemer cien PHM	DPH
	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	HDP na obyvateľa
	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	Priemerná hrubá mzda
	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	Hrubé úspory domácnosti SR

	Prepravené osoby Verejná doprava (tis) SR	DPH
	Zamestnanosť UBYT a STRAV SR	Hrubé úspory v domácnosti
	Nezamestnanosť PSK	HDP na obyvateľa
	Nezamestnanosť PSK	Priemerná hrubá mzda
	Nezamestnanosť PSK	Inflácia %
	Nezamestnanosť PSK	Priemer cien PHM
	Priemerná cena za ubytovanie PSK	Prepravené osoby Verejná doprava (tis.) SR
	Priemerná cena za ubytovanie PSK	Zamestnanosť UBYT A STRAV SR
	Priemerná cena za ubytovanie PSK	Nezamestnanosť
	Počet návštevníkov	Priemerná hrubá mzda
	Počet návštevníkov	DPH
	Počet návštevníkov	Nezamestnanosť PSK
	Počet návštevníkov	Priemerná cena za ubytovanie PSK
	Počet prenocovaní PSK	Priemerná hrubá mzda
	Počet prenocovaní PSK	DPH
	Počet prenocovaní PSK	Priemerná cena za ubytovanie PSK
	Počet prenocovaní PSK	Priemerná hrubá mzda
	Tržby za ubytovanie PSK	Hrubé úspory domácnosti SK

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 43: Charakteristika kategórií obcí podľa multikriteriálnej analýzy atraktívnosti pre rozvoj cestovného ruchu

KATEGÓRIA 1 - OBCE S VEĽMI VYSOKOU ATRAKTÍVNOSŤOU PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU

Prírodné a kultúrne zdroje

- významný podiel maloplošných chránených území na území obce, ktoré sú súčasťou Národného parku alebo CHKO,
- na území obce sa nachádza pamiatka UNESCO,
- významný počet pamiatok zapísaných v zozname NKP v prepočte na územie obce,
- významný počet bodov záujmu, ktoré sú lákadlom pre návštevníkov,
- katastrálne územie obce pokrýva značná plocha lesov a disponuje prírodnými vodnými plochami,
- obec je sídlom múzejného objektu regionálneho, národného a medzinárodného významu (múzeum, galéria, skanzen).

Infraštruktúra cestovného ruchu

- významný počet lôžok v prepočte na územie obce a na počet obyvateľov obce,
- významný počet stravovacích zariadení v prepočte na počet obyvateľov v obci,
- hustú sieť značených turistických trás a cyklotrás v prepočte na územie obce,
- existencia turistického kempu na území obce,
- obec disponuje infraštruktúrou zameranou na sezónny cestovný ruch – v letnom období na vodnú rekreáciu – bazény, prírodné kúpaliská, vodná nádrž, v zimnom období na lyžiarsky cestovný ruch – prevádzkuje viacero lyžiarskych vlekov na niekoľkých svahoch,
- v obci sa nachádza turistické alebo mestské informačné centrum, ktoré informuje o atraktívnosti obce i regiónu,
- obec môže poskytovať aj ďalšie služby, ktoré využíva miestne obyvateľstvo a návštevníci – lekárne, kliniky, čerpacie stanice, autoservisy, pošty, banky, bankomaty a nákupné centrá – ide prevažne o mestá.

Ľudský kapitál

- významný podiel obyvateľov obce pracuje v ubytovacích a stravovacích službách, ako aj v oblasti umenia, zábavy a rekreácie,
- obyvateľstvo obce má priaznivú demografickú štruktúru – väčšina obyvateľov je ekonomicky aktívnych, vysokoškolsky vzdelaných, obyvateľov v predproduktívnom veku je viac ako v poproduktívnom, má pozitívne migračné saldo, v obci žije rómske obyvateľstvo, ktoré je vnímané ako potenciál budúcej pracovnej sily v cestovnom ruchu.

Ekonomika

- obec má na svojom území ubytovacie zariadenia, ktoré sú kapacitne naplnené po väčšinu roka a tým získava významné množstvo financií z ubytovania,
- počet ľudí uchádzajúcich sa o zamestnanie je nízky a v obci sa nachádza významné množstvo podnikateľov v rôznych oblastiach.

KATEGÓRIA 2 – OBCE S VYSOKOU ATRAKTÍVNOSŤOU / POTENCIÁLOM PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU

Prírodné a kultúrne zdroje

- významný podiel maloplošných chránených území na území obce, ktoré nemusia byť súčasťou Národného parku alebo CHKO,
- významný počet pamiatok zapísaných v zozname NKP v prepočte na územie obce,
- významný počet bodov záujmu, ktoré sú lákadlom pre návštevníkov,
- katastrálne územie obce pokrýva značná plocha lesov a disponuje prírodnými vodnými plochami, obec je sídlom múzejného objektu regionálneho a národného významu.

Infraštruktúra cestovného ruchu

- významný počet lôžok v prepočte na územie obce a na počet obyvateľov obce,
- významný počet stravovacích zariadení v prepočte na počet obyvateľov v obci,
- hustú sieť značených turistických trás a cyklotrás v prepočte na územie obce,
- existencia turistického kempu na území obce,

- obec disponuje infraštruktúrou zameranou na sezónny cestovný ruch – v letnom období na vodnú rekreáciu – bazény, prírodné kúpaliská, vodná nádrž, v zimnom období na lyžiarsky cestovný ruch – prevádzkuje viacero lyžiarskych vlekov na niekoľkých svahoch,
- v obci sa nachádza turistické alebo mestské informačné centrum, ktoré informuje o atraktivitách obce i regiónu,
- obec môže poskytovať aj ďalšie služby, ktoré využíva miestne obyvateľstvo a návštevníci – lekárne, kliniky, čerpacie stanice, autoservisy, pošty, banky, bankomaty a nákupné centrá – ide prevažne o mestá.

Ľudský kapitál

- značný podiel obyvateľov obce pracuje v ubytovacích a stravovacích službách, ako aj v oblasti umenia, zábavy a rekreácie,
- obyvateľstvo obce má priaznivú demografickú štruktúru – väčšina obyvateľov je ekonomicky aktívnych, vysokoškolsky vzdelaných, obyvateľov v predproduktívnom veku je viac ako v poproduktívnom, má pozitívne migračné saldo, v obci žije rómske obyvateľstvo, ktoré je vnímané ako potenciál budúcej pracovnej sily v cestovnom ruchu.

Ekonomika

- obec má na svojom území ubytovacie zariadenia, ktoré sú sezónne kapacitne naplnené a tým získava financie z ubytovania,
- počet ľudí uchádzajúcich sa o zamestnanie je nízky a v obci sa nachádza významné množstvo podnikateľov v rôznych oblastiach.

KATEGÓRIA 3 – OBCE S PRIEMERNOU ATRAKTÍVNOŠŤOU / POTENCIÁLOM PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU

Prírodné a kultúrne zdroje

- maloplošné chránené územia na území obce, ktoré nemusia byť súčasťou Národného parku alebo CHKO,
- prítomnosť pamiatok zapísaných v zozname NKP v prepočte na územie obce,
- viaceré body záujmu, ktoré sú lákadlom pre návštevníkov,
- katastrálne územie obce pokrýva značná plocha lesov a môže disponovať prírodnými vodnými plochami,
- obec môže byť sídlom múzejného objektu regionálneho významu.

Infraštruktúra cestovného ruchu

- existencia ubytovacieho zariadenia a tým určitého počtu lôžok, ktoré môžu využiť turisti,
- existencia stravovacieho zariadenia v obci,
- viacero značených turistických trás a cyklotrás v prepočte na územie obce,
- obec môže disponovať infraštruktúrou zameranou na sezónny cestovný ruch – v letnom období na vodnú rekreáciu – bazény, prírodné kúpaliská, vodná nádrž, v zimnom období na lyžiarsky cestovný ruch – prevádzkuje lyžiarsky vleč,
- v obci sa nachádza turistické alebo mestské informačné centrum, ktoré informuje o atraktivitách obce i regiónu,
- obec môže poskytovať aj ďalšie služby, ktoré využíva miestne obyvateľstvo a návštevníci – lekárne, kliniky, čerpacie stanice, autoservisy, pošty, banky, bankomaty a nákupné centrá – ide prevažne o mestá.

Ľudský kapitál

- časť obyvateľov obce pracuje v ubytovacích a stravovacích službách, ako aj v oblasti umenia, zábavy a rekreácie,
- obyvateľstvo obce má priaznivú demografickú štruktúru – väčšina obyvateľov je ekonomicky aktívnych, vysokoškolsky vzdelaných, obyvateľov v predproduktívnom veku je porovnateľne ako v poproduktívnom, môže mať pozitívne migračné saldo, v obci žije rómske obyvateľstvo, ktoré je vnímané ako potenciál budúcej pracovnej sily v cestovnom ruchu.

Ekonomika

- obec má na svojom území ubytovacie zariadenie, ktoré je sezónne kapacitne naplnené a tým získava financie z ubytovania,
- počet ľudí uchádzajúcich sa o zamestnanie je nízky a v obci sa nachádza významné množstvo podnikateľov v rôznych oblastiach.

KATEGÓRIA 4 – OBCE S NÍZKOU ATRAKTÍVNOSŤOU / POTENCIÁLOM PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU**Prírodné a kultúrne zdroje**

- na území obce sa môže nachádzať maloplošné chránené územie menšieho plošného rozsahu,
 - v obci môže byť prítomná pamiatka zapísaná v zozname NKP,
 - v obci sa môže nachádzať bod záujmu, ktorý je lákadlom pre návštevníkov,
- časť katastrálneho územia obce pokrýva plocha lesov a môže disponovať prírodnou vodnou plochou.

Infraštruktúra cestovného ruchu

- existencia kapacitne malého ubytovacieho zariadenia a tým určitého počtu lôžok, ktoré môžu využiť turisti, prípadne stravovacieho zariadenia,
- územím obce prechádza značená turistická trasa alebo cyklotrasa.

Ľudský kapitál

- časť obyvateľov obce môže pracovať v ubytovacích a stravovacích službách, ako aj v oblasti umenia, zábavy a rekreácie,
- väčšina obyvateľov je ekonomicky aktívnych, no podiel vysokoškolsky vzdelaných je nízky, obyvateľov v predproduktívnom veku nie je viac ako v poproduktívnom, má nulové až negatívne migračné saldo, v obci môže žiť rómske obyvateľstvo, ktoré je vnímané ako potenciál budúcej pracovnej sily v cestovnom ruchu.

Ekonomika

- obec môže mať na svojom území malé ubytovacie zariadenie, z ktorého je získaná iba nízka suma financií z dane za ubytovanie,
- počet ľudí uchádzajúcich sa o zamestnanie je vyšší a v obci sa nenachádza veľa podnikateľov.

KATEGÓRIA 5 – OBCE S VEĽMI NÍZKOU ATRAKTÍVNOSŤOU / POTENCIÁLOM PRE ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU**Prírodné a kultúrne zdroje**

- na území obce sa nemusí nenachádzať maloplošné chránené územie ani pamiatka zapísaná v zozname NKP,
- v obci je bod záujmu, ktorý by mohol byť lákadlom pre návštevníkov, resp. sa v obci nenachádza žiaden takýto bod,
- časť katastrálneho územia obce môže pokrývať plocha lesov a môže disponovať prírodnou vodnou plochou.

Infraštruktúra cestovného ruchu

- v obci sa nevyskytuje žiadne ubytovacie ani stravovacie zariadenie,
- územím obce môže iba okrajovo prechádzať značená turistická trasa alebo cyklotrasa, resp. obcou takáto trasa neprechádza.

Ľudský kapitál

- v ubytovacích a stravovacích službách, ako aj v oblasti umenia, zábavy a rekreácie pracuje iba nepatrné množstvo obyvateľov, alebo v týchto službách nepracuje žiaden obyvateľ,
- obyvatelia obce nemusia byť vo väčšine ekonomicky aktívni, podiel vysokoškolsky vzdelaných je nízky, obyvateľov v predproduktívnom veku nie je viac ako v poproduktívnom, má nulové až negatívne migračné saldo, v obci môže, no nemusí žiť rómske obyvateľstvo, ktoré je vnímané ako potenciál budúcej pracovnej sily v cestovnom ruchu.

Ekonomika

- obec nemá na svojom území žiadne ubytovacie zariadenie, z ktorého by prichádzala určitá suma financií z dane za ubytovanie,
- podiel ľudí uchádzajúcich sa o zamestnanie môže byť vyšší, avšak závisí to od celkového počtu obyvateľov obce a v obci sa nenachádza veľa podnikateľov, resp. sa v obci nemusí vyskytovať ani jeden podnikateľ.

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

Prílohová časť Tabuľka 44: Karta POI

1. ATRAKTIVITA		
Názov atraktivity		
Destinácia		
Subdestinácia		
Okres:		
Obec:		
GPS súradnice:		
Číslo turistickej trasy / cyklotrasy (ak relevantné)		
Všeobecný popis (fotodokumentácia)		
2. KATEGORIZÁCIA ATRAKTIVITY		
Druh	Kategória	Podkategória
☐ NKP	☐ UNESCO	
Stav pamiatky:	☐ vyhovujúci	
	☐ dobrý	
	☐ v obnove/v reštaurovaní	
	☐ narušený	
	☐ dezolátny (ruína)	
3. STATUS		
Majiteľ		
Správca		
Ročná návštevnosť		
Zamestnanosť		
4. DOSTUPNOSŤ LOKALITY / STATICKÁ DOPRAVA		
Dostupnosť (h/stredisko)		
Parkovisko	☐ áno	☐ nie
	☐ spevnená plocha	☐ nespevnená plocha
Kapacita parkoviska: (počet parkovacích miest)		
Verejná doprava/Služby		
☐ letecky	☐ autobusom	☐ vlakom
Stav príjazdových komunikácií		
☐ dobrý	☐ vyhovujúci	☐ nevyhovujúci
Verejné toalety		
☐ áno	☐ nie	

Zdroj: vlastné spracovanie, 2024

**PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ**

Oddelenie
Inštitútu
rozvoja

Oddelenie
cestovného
ruchu

